

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky**

Diplomová práce

**Osudy českobudějovických živnostníků v první polovině
20.století aneb lesk a bída stavu jejich**

Vedoucí práce : doc. Th.Lic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce : Bc. Bohdana Majerová

Studijní obor : Učitelství náboženství a etiky

Studium : kombinované

Ročník : šestý

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „Osudy českobudějovických živnostníků v první polovině 20.století aneb lesk a bída stavu jejich“ zpracovala samostatně a veškerou literaturu, kterou jsem použila, jsem uvedla v závěru práce.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č.111/1998Sb.v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

30.července 2007

Bohdana Majerová

Děkuji doc.ThLic.PaedDr.Martinu Weisovi, Th.D. za laskavé vedení práce, cenné rady a připomínky a psychickou podporu během jejího tvoření.

OBSAH	4
ÚVOD.....	7
1 <u>SITUACE, NEJEN POLITICKÁ, NA PRAHU 20.STOLETÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH (I HOSPODÁŘSKÁ, CÍRKEVNÍ APOD.)</u>	8
1.1 Prezident Masaryk a náboženství.....	11
1.2 Situace, nejen politická, na prahu 20.století v Českých Budějovicích.....	13
2 <u>ČESKÉ BUDĚJOVICE ŘEMESLNICKO – ŽIVNOSTENSKÉ</u>	21
2.1 Obchodní a živnostenská komora v Českých Budějovicích.....	21
2.2 Historie českobudějovického podnikání.....	23
2.2.1 „Speciální obchody“ – rukověť úspěšného obchodníka.....	24
2.2.2 Seznam dobrodinců na českém jihu.....	26
2.3 Významní českobudějovičtí živnostníci.....	27
2.3.1 Dr.August Zátka, nejen, podle Ottova slovníku.....	27
2.3.1.1 Zátka a českobudějovické školství.....	30
2.3.1.2 Zátka a pakt budějovický.....	31
2.3.1.3 Zátka a biskup Jirsík.....	32
2.3.1.4 Firma Bratří Zátkové - Všeobecné informace.....	35
2.3.1.5 Léta úspěšná i léta útrpná.....	35
2.3.2 Vojtěch Adalbert Lanna.....	37
2.3.3 Leopold Hájíček.....	39
2.4 Drobní živnostníci.....	40
2.4.1 HOCHreklama1899.....	40
2.4.2 Zvonárna.....	41
2.4.3 Mistr pilníkářský – Karel Hebík.....	42
2.4.4 Společenstvo lihovarníků (JILIKA a firma L.Pilbauera).....	43
2.4.5 Cukrář Karel Resch.....	43
2.4.6 Ferdinandovy lázně.....	44

3 <u>ROZHOVORY S PAMĚTNÍKY, S POTOMKY</u>	46
3.1 Případ cukráře Šímy.....	46
3.2 Případ koláře Jindry.....	51
3.3 Katolický život v centru města dle paní Hejlkové.....	53
3.4 Jak se žilo u sv. Josefa?.....	57
4 <u>VZTAH ŽIVNOSTNICTVA A CÍRKVE V ČECHÁCH</u>	60
4.1 Vztah živnostnictva a církve v Čechách do začátku 20.st. a za „1.republiky“....	60
4.2 Vztah živnostnictva a církve v Českých Budějovicích do začátku 20.st. a za „1.republiky“.....	62
4.3 Změny vyznání.....	63
5 <u>ŽIVNOSTNÍCI A JEJICH, NEJEN, STRANICKÉ ZÁLEŽITOSTI</u>	65
5.1 Stranické záležitosti.....	65
5.1.1 Strana Lidová.....	65
5.1.2 Národně – sociální strana.....	68
5.1.3 Ž.O.S.....	69
5.2 Řemeslnicko-živnostenská beseda.....	71
5.3 Spolky a jiná sdružení.....	76
5.3.1 Spolky.....	76
5.3.2 Farní katolická akce.....	78
5.4 Živnostenské školy.....	82
6 <u>ZÁBAVA ŽIVNOSTNÍKŮ I LIDU JINÉHO</u>	84
6.1 Kalendáře (porovnání výtisků z19.století a z roku 1947).....	86
6.1.1 Kalendář katolického lidu československého.....	89
6.2 Na Krumlovském stromořadí.....	90
6.3 Sokol.....	91

7 <u>POVÁLEČNÁ LÉTA V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE</u>	93
7.1 Náboženský život v Českých Budějovicích po válce.....	93
7.1.1 Náboženské vyznání podle sčítání lidu z roku 1950.....	95
7.1.2 Biskup Hlouch.....	95
7.2 Živnostníci a jejich stranická příslušnost po válce.....	98
7.2.1 Československá strana lidová v letech 1945 – 1948.....	98
7.2.2 Československá strana národně socialistická v letech 1945 – 1948...99	
7.3 Inzerce živnostníků po válce.....	100
7.3.1 Adresář 1948.....	101
7.4 Likvidace živnostníků.....	101
7.4.1 Stav živností v Českých Budějovicích od roku 1945 do roku 1949..	102
7.4.2 Stav živností kolem roku 1950.....	102
7.4.3 Měnová reforma.....	105
<u>ZÁVĚR</u>	107
ABSTRAKT	110
Abstract	111
Seznam pramenů a literatury	112
Seznam příloh	116
Tabulky, obrázky	121

ÚVOD

Práce „Osudy českobudějovických živnostníků v první polovině 20. století aneb lesk a bída stavu jejich“ mapuje osudy majitelů živností nejen z období tzv. „první republiky“, ale i jejich perzekuce v padesátých letech 20. století, a to jak z náboženských, tak sociálních či jiných důvodů. Primárním cílem této práce bylo zmapovat události v Českých Budějovicích z počátku 20.století na základě dosud nepublikovaných zdrojů. Jako sekundární cíl bylo provést jejich ověření s dobovými, dnes již archivními, materiály a provést odborné a statistické zpracování těchto získaných podkladů.

Dále bylo úmyslem zjistit k jaké politické straně náleželi živnostníci v Českých Budějovicích, a to jak v době předválečné, tak v době po válce a tato data porovnat. Taktéž bylo zamýšleno zjistit jejich náboženské vyznání, opět v době mezi dvěma světovými válkami a po druhé světové válce. V zájmu komplexnosti průzkumu tehdejší doby šlo také o to, zachytit jakým způsobem byl dotvářen jejich každodenní život.

Shrneme-li zde výše řečené, měla vzniknout práce zachycující vývoj České republiky na prahu 20. století, počátky jejího samostatného politického života a z toho vyplývajícího odrazu do sféry sociální, náboženské či jiné. Všechny tyto složky života byly propojeny. Z obyvatel tehdejší republiky byla vybrána sféra obyvatelstva zabývající se prodejem, výrobou a poskytováním služeb, totiž výše zmiňované živnostnictvo.

Tato složka tehdejší československé společnosti, měla některé prvky života shodné s prvky jiných společenských vrstev tehdejších Českých Budějovic. V některých bodech byl rámec jejich všedního dne rozdílný; zejména jednalo-li se o zodpovědnost za prosperitu vlastní firmy a tím neohroženému chodu vlastní rodiny bez ztráty stávající životní úrovně. Tuto tíhu a závažnost situace pociťovali také lidé v zaměstnaneckých poměrech, i když v menší míře. Ani jejich životy počátkem 20. století při utváření se nové společnosti se vznikající demokracií nebyly jistě snadné.

Začátek 20. století byla doba plná očekávání lepší budoucnosti, byla ve znamení mnoha změn, a to jak na poli politickém, tak sociálním. V době vrcholného rozkvětu nově vzniknuvší demokracie v srdci Evropy, v době kdy byla téměř u cíle v překonání prvopočátečních chyb a nedostatků, přichází zkouška nad jiné tvrdá. V podobě dvou životu nepřátelských totalitních režimů. Nejdříve to byli nacisté, později komunisté. Zastánci obou měli jeden cíl, a sice

získat moc a ovládnout naši zem, která byla připravena právě zapuštěné kořeny k rozkvětu své společnosti nadále rozvinout, aby poté mohla sklízet plody své práce a pokračovat v díle Stvořitele a být řádnými správci jeho díla.

Prameny k vytvoření této práce byly, jak zmíněno výše několikerého rázu: zaznamenané autentické výpovědi očitých svědků tehdejších událostí, sběr archivního materiálu, studium dobové literatury i literatury napsané současnými autory zabývající se reflexí myšlenek či situace z různých úhlů pohledu, např. politického, tohoto vymezeného časového úseku. V neposlední řadě to byl dobový tisk či konzultace se sběrateli artefaktů náležejících k této době, např. literatura či pozůstatky činnosti českobudějovických podnikatelů počátku 20. století.

Metody byly užity přímé, a to jak studium spisových či jiných materiálů uložených v archivech, tak přímé výpovědi pamětníků. Metodika práce byla dále vedena komparativní metodou právě uvedených materiálů za účelem získání co nejpřesnějšího obrazu tehdejšího života v Československé republice.

1 Situace, nejen politická, na prahu 20.století v Českých zemích (i hospodářská, církevní, apod.)

„...*Militarismus je zničen – demokracie je vítězná; na základech demokracie lidstvo bude reorganizováno. Mocnosti temnoty posloužily vítězství světla – vytoužený věk lidstva vychází. Věříme v demokracii, věříme ve svobodu.*“¹ Právě citovaná pasáž je součástí Prohlášení nezávislosti československého národa ze dne 18. října 1918. Za deset dní bude vyhlášena samostatná Československá republika. Co přinese? Jaký život nás čeká? Tak nějak se asi tehdy ptali tehdejší obyvatelé. Jaká byla a co přinesla? Ptáme se i my, o téměř sto let později...

28.října 1918 byla vyhlášena samostatná Československá republika. Hospodářské a sociální následky první světové války byly znát na každém kroku, a to zejména v negativním smyslu slova. Vzhledem k velkému počtu válečných obětí, asi 420 000 padlých, přibýlo mnoho vdov a sirotků. Ti, kteří nepadli, měli vážné zdravotní, většinou doživotní, následky. Hrozný nedostatek potravin spolu s nezaměstnaností vytvářel těžké ovzduší nastupujícího roku 1919.

Vládní strany a jejich politika

Strany, které se účastnily vlády, byly tehdy čtyři: Československá strana agrární, Strana státoprávně demokratická, Československá strana socialistická a Československá strana lidová. Dvě z nich počátkem roku 1919 změnilly své názvy, a to Československá strana agrární na Republikánská strana československého venkova, Strana státoprávně demokratická na Národní demokracie. Nejsilnější z nich v té době byla první jmenovaná. Při volbách do obecních zastupitelstev v červnu roku 1919 získali např. sociální demokraté 30% hlasů, agrární strana získala 21% a socialisté získali necelých 16% hlasů. V této době podává vláda s předsedou Karlem Kramářem demisi. K žezlu nastoupila sociálně demokratická vláda v čele s Vlastimilem Tusarem, spolu s ní agrární strana a socialistická strana. Členové všech stran se snažili zmírnit následky války a zajistit předpoklady pro samostatnost v hospodářské oblasti státu. K tomu měla napomoci i měnová reforma z února roku 1919. Zlomovým krokem byla také pozemková reforma. Několika zákony byla provedena změna majitelů půdy velkostatků nad 250 ha. Mezi jednu z nejvyšších úrovní v Evropě byla řazena tehdejší politika týkající se

¹ BĚLINA, P., GRULICH, T., HALADA, J., HRBEK, J., MAREŠ, P., MORAVCOVÁ, D., POKORNÝ, J., RAK, J., ROČEK, P.A., TOMEŠ, J. *Dějiny zemí koruny české II.*, Paseka, Praha, 1992, s.150.

sociální sféry, což bylo dáno převážnou částí socialistických stran ve vládě; např. podpory v nezaměstnanosti, osmihodinová pracovní doba a jiné.

Církevní poměry ve státě

Někdejší myšlenky Katolické moderny byly znovuobnoveny v kněžském spolku „Jednota katolického duchovenstva“ v čele s J.Š. Baarem a jinými vůdčími osobami Katolické moderny. Vypracovali reformní návrh: „Návrh duchovenstva na obnovu církve katolické“, který lze definovat v 6 bodech. „1. zřízení českého patriarchátu, 2. rozšíření církevní samosprávy a možnost laické spolupráce v ní, 3. úprava práva patronátního a obsazování far, 4. návrh na liturgii v lidovém jazyce, 5. úprava kněžského studia a výchovy, 6. zdobrovolnění celibátu.“² Msgre Marian Blaho, dr. A. Kolísek, děkan Fr. Kroiher, a profesor dr. Vojtěch Šanda byli vysláni k papeži s tímto návrhem. Jejich naděje na přijetí návrhu vzrostla poté, co byl přijat k následnému prozkoumání. Nicméně v září roku 1919 byl zvolen pražským arcibiskupem profesor František Kordač, který nejenže jejich návrh nepodpořil, ale „Jednotu katolického duchovenstva“ začátkem následujícího roku rozpustil. Ihned poté byla založena „Církev československá“ která byla vytvořena kněžími, kteří nesouhlasili s Kordačovým postupem. Ve svém „provolání k národu“, které následovalo vzápětí, vyzvali československé obyvatelstvo k opuštění lůna katolické církve a vstoupení do jejich řad. Toto učinilo přes půl milionu katolíků, čímž vzrostla řada jejich stoupců do roku 1930 na 800 000.

V církvi československé se vytvořily dva proudy, jeden který chtěl vytvořit Československou pravoslavnou církev, ten byl následován konzervativními členy a moravskými obyvateli v čele s knězem Matějem Pavlíkem. Ten po vysvěcení srbskými pravoslavnými biskupy přijímá jméno Gorazd. Druhý proud v čele s plzeňským profesorem náboženství dr. Karlem Farským, chtěl navázat přímo na Nový Zákon a na Krista a vytvořit zcela novou křesťanskou církev. Roku 1971 přijali na sněmu název „Československá církev husitská“.

V roce 1919 se stala střediskem nově vzniklé Českobratrské církve evangelické Husova evangelická fakulta. Tato církev vznikla sloučením roku 1918 evangelíků vyznání helvetského a augsburského; katolíků jež k nim přešli čítala tato církev 60 000.

² KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, Zvon Praha, 1991, s. 240.

Počáteční napjaté vztahy v prvních desetiletích svobodného státu byly upraveny dohodou „Modus vivendi“ koncem roku 1927, kde byly řešeny nejpálčivější otázky církevněpolitického rázu. To mělo za následek uklidnění situace, nerušené činnosti církve a k hojně účasti na náboženském životě všemi vrstvami ve společnosti.

Kulturní klima doby

K zlepšení kulturního klimatu a jeho následnému rozvoji v počátcích Československé republiky přispěl rozvoj škol, a to na všech úrovních. Zakládány a rozšiřovány byly jak školy obecné či měšťanské tak univerzity, např. roku 1919 založení univerzity v Brně či Bratislavě. Roku 1920 přijímá česká univerzita v Praze název Karlova. Nemalým měřítkem se o rozvoj vzdělanosti zapříčinily veřejné knihovny (v Českých Budějovicích byla založena JUDr. Augustem Zátkou), či knihovny různých spolků. Výjimkou nebyly ani školy technického rázu. Na Slovensku byl tento systém budován od základů. Celkem v té době v Československé republice fungovalo 15 vysokých škol, z toho 1 německá. Opominuta nebyla ani ukrajinská, ruská a židovská menšina; pro ně byly otevřeny 3 univerzity. Názory tehdejších filozofů ovlivňoval směr pozitivismu.

1.1 Prezident Masaryk a náboženství

Odskočím na chvíli k osobě, která je jedněmi zatracovaná do pekel, druhými vynášená do nebes, totiž „tatíček Masaryk“. Vzhledem k historickému pozadí doby není možné jej tu nezmínit v souvislosti s náboženskou otázkou.

Je to sice velmi složité téma, které samo o sobě by rozsahem mohlo naplnit podstatnou část této práce, nicméně prezident Masaryk není předmětem mého zájmu, proto si dovoluji pouze kratičkový exkurs do problematiky jeho vztahu k náboženství.

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil 7. března 1850 v Hodoníně. Jeho otec byl kočí a později panský hlídač. „*To matka vymohla, že jsem šel na školy, abych se prý nemusil tak dřít jako oni (rodiče).*“³ V roce 1861 začal navštěvovat reálku v Hustopečích, odkud pocházela jeho matka, ale protože na studia nebyly peníze, vrací se po dvou letech domů. Byl

³ ČAPEK, K. *Hovory s T.G.Masarykem*, Brno, 1937, s. 20.

učitelským pomocníkem. Pak se vydal do Vídně, kde se učil zámečnickem; opět se vrátil a učil se kovářem.

„Za mých studentských, vídeňských let měl na mne největší vliv jako učitel a filosof Franz Brentano, chodíval jsem k němu na návštěvy hodně často...Mně mnoho prospěl svým zdůrazňováním metody, empirie a snad nejvíc příkladem své pronikavé kritiky filosofů a jejich učení. Zvláště měl na mušce Kanta...Z jiných filosofů jsem osobně poznal v Lipsku Drobische, Zöllnera, Wundta, Heinze, Avenaria, navštěvoval jsem jejich přednášky a stýkal jsem se s některými ve filosofické jednotě, kde bývaly živé diskuse...Ale filosof, který na mne působil nejsilněji, byl Platon. Předně svým zájmem o náboženství, etiku a politiku a tou zvláštní kombinací teorie a praxe; u Platona je překrásná také ta zvláštní jednotnost světového názoru...“⁴

Jeho maminka byla řádnou, praktikující katoličkou, vedla syna ke zbožnosti a s láskou jej seznamovala se základními pilíři naší křesťanské víry. Když on si ale nedal říct, chtělo by se nám namítnout; nedal a šel si svou cestou. Byla plná různých zastavení a měla i nějaké odbočení.

Mnohá z těch zastavení stáčela se k vědě jeho velmi oblíbené, tj. k filosofii. Ve své knize „Moderní člověk a náboženství“ polemizuje nad závěry, mezi jinými i třech význačných filosofů – Immanuela Kanta, Augusta Comta a Herberta Spencera. Každý z těchto velkých mužů má na otázku náboženství jiný názor; podle Kanta je náboženstvím mravnost, podle Comta je pověrou, podle Spencera nevědomostí.

Jak se s jejich myšlenkami vypořádává téměř dvaapadesátiletý T.G.Masaryk, který sám již v té době má za sebou leccjaké kontraverze s církevními hodnostáři? Kupříkladu páně Spencerovi vyčítá *„...Spencer přišel v nemilé sousedství teologických diletantů...také Spencer propadl touze všechno vyvinout z málo prvků, a tak se dopracoval také k svému diletantskému usmiřování vědy a náboženství.“⁵*

Hodně diskutované je i „odbočení na cestě“ – totiž jeho přestup k evangelické církvi. Obhájci T.G.Masaryka sice tvrdí, že později svého přestupu litoval a snad i zvažoval návrat do lůna katolické církve, nicméně dochováno o tom ničeho není. *„Protože na úmrtním listě*

⁴ ČAPEK, K. *Hovory s T.G.Masarykem*, Brno, 1937, s.33-34.

⁵ MASARYK, T.G. *Moderní člověk a náboženství*, Praha, 2000, s. 91.

označil TGM za své náboženství víru evangelickou, provázel jeho poslední kroky na zemi kazatel v prostém občanském šatě, který nad hrobem přečetl žalm ‚Hospodin je můj pastýř‘ a dvě kapitoly ze ‚Zjevení svatého Jana‘. Římskokatolická církev vzhledem k ‚neobyčejnému významu osoby zesnulého‘ rozhodla, že ač jde o jinověrce, jsou možné modlitby i soukromé mše za spásu jeho duše a že lze vyzvánět při zprávě o úmrtí a v době pohřbu všemi zvony.“⁶

Pavlna Rajdlová ve své diplomové práci uvádí tuto zmínku : „...většina stran až na stranu československou lidovou a stranu řemeslnícko - živnostenskou se projevovala protinábožensky. Prezident však považoval náboženství pro stát za nezbytnou základnu jejího mravního a společenského vývoje.“⁷

Shrneme-li tedy výše zde řečené, prezident Masaryk měl vztah k náboženství ambivalentní; jsa vychován v katolické rodině uznává jisté klady fenoménu náboženství, nicméně poplacen své době a filosofickým myšlenkám, kterým „přičichl“, nenalézá v katolickém náboženství plné uspokojení. „ ‚Masaryk vždy byl a zůstal platonikem‘. Jako politický myslitel dovedl ideu života uskutečňující se v živých bytostech převést do reálné politické podoby. Svobodné lidské bytosti mohou žít pouze v prostředí politicky svobodném. Mravní život je možný jen v ‚mravním světě‘. Platonská idea nesmrtelnosti duše vyjadřuje hlubší rozměr lidského života, který není omezen smrtí.“⁸

1.2 Situace , nejen politická, na prahu 20.století v Českých Budějovicích

Historie mého rodného města Českých Budějovic, byla popsána ve spoustě knih a publikací. Taktéž období tzv. první republiky. Obdivujeme krásu starobylých staveb. Některé jako by ani zub času neopotreboval. ⁹Ale nejde jen o stavby¹⁰. V ulicích našeho města se utvářely i dějiny. Procházely jimi nejen historické události, ale i lidé. Někteří zde ponechali význačné stopy svého působení, ať již v oblasti výše zmiňované architektury, někteří se zapřičinili o rozvoj našeho města, a to jak po stránce materiální, tak po stránce duchovní.

⁶ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918-1938), díl třetí*, Libri, Praha, 2003, s.101.

⁷ RAJDLOVÁ, P. *Nábožensko – církevní poměry v Českých Budějovicích krátce po vzniku Československé republiky z pohledu zastánců katolické církve*. České Budějovice, 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce Martin Weis, s.24.

⁸ TOTH, D. *Výukový CD-ROM Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích* [CD-ROM]. České Budějovice: TF JU, 2004/2005.

⁹ Obr. I,II v příloze s.132,133.

¹⁰ Obr. III.IV v příloze s. 134,135.

Zkusme se tedy přenést o několik desítek let nazpět, poodkrýt závoj času a nahlédnout do dob dávno již minulých. Jací tedy byli jeho obyvatelé? Co jim přinášel každodenní život? Jaké starosti, utrpení nebo naopak co je těšilo, co jim přinášelo duchovní posilu v dobách nástupu komunistické éry?

Zkusme se na tato léta zahledět z pohledu lidí, kteří žili, pracovali a tvořili v první polovině 20.století, totiž z pohledu těch, kteří vtiskli svou nesmazatelnou stopu jako majitelé živností. Pohlédněme na ně nejprve v dobách největšího rozkvětu, v letech do roku 1938, poté v době jejich největšího útisku, nemilosrdného zacházení a nelítostné likvidace lidského druhu, jež se zove živnostník.....

Dějiny promlouvají

„...Mezi českými městy zaujímají Budějovice svými staršími dějinami zvláštní místo: byly vedle Plzně snad nejkatoličtější městem České země...vlna husitské revoluce, která se z jižních Čech tehdy rozlila po celé zemi, několikrát se převalila kolem budějovických hradeb, několikrát kolem nich táhly voje Žižkovy, ale město Otakarovo zůstávalo neotřeseno jako pevná tvrz katolictví...obě složky vládnoucí vrstvy, byrokracie i měšťanstvo, měly však jeden rys společný, vyvěrající z duchovní náplně doby barokní: oddanost katolické církvi a zvýšený cit náboženský...třem vynikajícím osobnostem, Lannovi, Jirsíkovi a Zátkovi, kteří se v devatenáctém století vystřídali jako vedoucí a zároveň představitelé tří generací, vděčí Budějovice za neobyčejný rozmach hospodářský, za povznesení úrovně sociální a prohloubení a rozšíření vzdělanosti. Jejich prací byly položeny pevné základy, na nichž vyrostlo dnešní město...“¹¹

Historie města Českých Budějovic je těsně spjata s katolickou církví. O tom svědčí mnoho dokumentů, mj.také dva důležité objekty, a to farní chrám a klášterní kostel obětování Panny Marie.¹² Výstavba obou započala v témže roce v jakém je datováno započetí výstavby Českých Budějovic; tím je rok 1265. Druhý jmenovaný byl založen řádem dominikánů; v roce 1274 již stojí jeho nejdůležitější část, totiž presbyterium se severní vedlejší lodí. Celá stavba je dokončeno začátkem 14.století. Nejznámější v kostele je obraz Panny Marie Budějovické se zlatými klásky.

¹¹MATOUŠ, F., DENKSTEIN, V., KROUPA, F.,PERNEGR, F. *Panorama jihočeských kostelů a památek*, 1940, Společenská knihtiskárna v Budějovicích, ISBN neuvedeno, stránky nečíslovány.

¹² I další stavby ve městě jsou zajímavé, ať už se jedná o stavby církevní či měšťanské domy, např. rodný dům Dr.Augusta Zátky v Krajinské ulici nebo Wortnerův dům ve Sternekově ulici.

Za jakési „epicentrum“ co se duchovního života zdejších občanů týče, je to zajisté výše zmíněná katedrála sv.Mikuláše a klášterní kostel Obětování Panny Marie, kde se konaly pravidelné bohoslužby. Ty byly slouženy také v dalších českobudějovických kostelech, a to v kostele sv.Anny, náležejícím k semináři, dále v kostele sv.Prokopa a sv. Jana Křtitele na Starém Městě¹³ či v kostele sv.Václava.¹⁴ Na začátku 20.století je dostavěn kostel Panny Marie Růžencové¹⁵ v dnešní Žižkově ulici, kostel Božského Srdce Páně na Rudolfovské třídě a novorománský kostel sv.Jana Nepomuckého na tehdejším Lineckém předměstí, poblíž dnešní nemocnice, dnes ulice Gen.Svobody č.12.

Krom katolických „Domů Páně“ se v Českých Budějovicích lidé hlásili i k jinému vyznání. Evangelická církev pro své obřady měla kostel poblíž Mariánského náměstí, postavený z roku 1899. Nelze opominout ani židovskou obec, která měla vlastní nádhernou synagogu, která stála v místě poblíž dnešního Finančního úřadu, a kterou fašisté vyhodili do povětří. Na upomínku byl na jejím místě postaven pomník, pojatý jako sedmiramenný svícen ve tvaru rozevřené lidské dlaně; byl odhalen roku 1992. Pokud chceme získat přesnější informace o tom, jak vypadal začátek 20.století v Českých Budějovicích, nabízí se zajímavá publikace - „Adresář hejtmanství českobudějovického“ z roku 1904.

Adresář hejtmanství z roku 1904¹⁶

Otevřeme-li tento adresář vidíme hned od začátku pečlivě za sebou řazené informace, jak mnohdy v nejmodernějších statistických průzkumech. Autor si dal zajisté pečlivou práci, která je patrna při studiu tohoto, jak autor říká – „spisku“; přečteme-li si knihu pozorně, dostaneme obraz tehdejších Českých Budějovic, ať už z náboženského hlediska, či z hlediska uspořádání školství, dopravy či živnostníků; je zde uvedeno členění města – na vnitřní město a 3 předměstí – Pražské, Vídeňské a Linecké; je zde sepsaný kompletní adresář firem německých i českých, velkopřemysl, dráhy, železnice, erární silnice, zeměpanské úřady, trocha českobudějovické historie a jiné.

¹³ Na Staroměstském hřbitově v Českých Budějovicích je pochován biskup J.V.Jirsík, vpravo vedle vstupních dveří do kostela sv.Jana a sv. Prokopa.

¹⁴ Více o opravě tohoto kostela v kapitole 2.3.1.3 Zátka a biskup Jirsík.

¹⁵ Jeden ze čtyř dochovaných nepoškozených kostelů v Evropě v tzv.Boyronském stylu výmalby; zakladatelem byl P.M.Klement Václav Petr, proto je někdy tento kostel a také bratři Nejsvětější svátosti nazýváni „U Petrinů“ – na počest svého zakladatele.

¹⁶ Obr. V v příloze s. 136.

Na stranách následujících po předmluvě je uvedeno poděkování za sběr materiálu autorovi z presidia c.k. místodržitelství - JUDr.Jindřich rytíř Herget. Je z toho patrné, že jeho práce byla ceněna, a to soudě nejenom z kratičkého uznání, ale také z vybídnutí k pokračování v započaté činnosti.Hned poté jsou uvedeny přehledné tabulky s počtem obyvatel, seznamy českých škol, včetně jmenovitého seznamu učitelů. Dále pokračuje autor seznamem německých škol.

Církevní zřízení

Hejtmanství města České Budějovice náleželo k diecesi českobudějovické; členilo se na generální vikariát Budějovický, vikariát Hlubocký, Týn nad Vltavou, Novohradský a Třeboňský; k jednotlivým vikariátům náležely veškeré fary.¹⁷ Nedílnou součástí církve byly též řehole; v Českých Budějovicích zde tehdy byly tyto řehole: Kongregace redemptoristů v Českých Budějovicích – tvořilo ji 5 členů a 5 bratří laiků; Kongregace bratří Nejsv. Svátosti Oltářní v Budějovicích - 17 členů a 24 bratří laiků; Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích – 18 sester, 7 novicek a 5 sester pomocných - které pracovaly v nemocnici, v sirotčinci a v chorobinci; Sestry III.řádu sv.Františka z Assisi v Hluboké- - 1 sestra; Kongregace chudých školských sester de Notre dame v Budějovicích – 38 sester a 3 novicky – které se zabývaly správou domácnosti v chlapeckém semináři či v semináři kleriků, pomáhaly v ústavu hluchoněmých či ve škole sv.Josefa; Kongregace sester Nejsv. Svátosti Oltářní v Budějovicích – 32 sester a 30 novicek. Z výše uvedeného je zřejmé, že řehole nebyly jakousi okrajovou součástí církve, ale že tvořily její neodmyslitelnou součást.

Veřejné zdravotnictví

Bylo poněkud méně složitě členěné než je dnes. Nemocnice se dělila na všeobecnou na Senovážném náměstí a nemocnici infekční na Pražské silnici; všeobecná nemocnice měla 48 lůžek; v obvodu c.k. vrchního okresního lékaře bylo 27 lékařů, v přilehlých obcích, jako např.Lišov nebo Rudolfovo, byl vždy jeden eventuálně dva obvodní lékaři. Lékárny tehdy byly velmi málo zastoupeny, a to 3 v Českých Budějovicích, jedna v Hluboké nad Vltavou a dvě

¹⁷ Vikariát Hlubocký tvořily fary: Boršov, Čakov, Dobrá Voda, Doudleby, Dubné, Hluboká nad Vltavou, Hosín, Kamenný Újezd, Libnič, Pištín, Rudolfovo, Strýčice, Střížov; vikariát Týn nad Vltavou – Kostelec, Nákří, Purkarec, Zahájí; vikariát Novohradský – Besednice, Borovany, Sv.Jan, Olešnice, Římov; vikariát Třeboňský – Ledenice, Slověnice, Štěpánovice. Z toho je patrné, že dřívější členění dosáhlo změn, dnes některé z far např.Lišov patří do vikariátu České Budějovice – venkov.

v Lišově. Důležitou složku ve zdravotnictví tvořily také „porodní báby“, těch bylo v Českých Budějovicích 29, v každé přilehlé obci byla jedna či dvě.

Veřejná bezpečnost

„O veřejnou bezpečnost jest postaráno městskými a obecními úřady a četnictvem.“¹⁸

Četnické stanice byly po celém městě, bylo jich celkem 12, strážníků s typickými „piklhaubnami“ přibližně 60.

Obyvatelstvo

Celkový počet obyvatelstva v soudním okrese českobudějovickém byl 63 594 obyvatel, z toho 30 825 mužů a 32 769 žen; další soudní okresy jsou hlubocký, lišovský a trhosvinenský, všechny tvořily politický okres českobudějovický. Celkem v celém politickém okrese bylo 107 467 obyvatel, z toho 52 224 mužů a 55 243 žen.

Dle náboženství lze obyvatelstvo rozdělit následovně : 105 293 osob bylo římsko – katolického vyznání, 63 osob řecko – katolických sjednocených, 7 řeckovýchodních nesjednocených, 144 evangelíků augsburských, 74 evangelíků reformovaných, 1 anglikán, 1 877 izraelitů a 8 osob bez vyznání.

Dle národnosti bylo v Českých Budějovicích v té době 23 120 Němců, 83 792 Čechů, 155 Poláků, 34 Rusíni, 3 Slováci, 4 Srbochorvaté, 3 Italové a 6 Maďarů. Autor rozdělil obyvatelstvo podle úrovně znalosti čtení a psaní; obé ovládalo celkem 86 531 osob, z toho 42 774 mužů, pouze číst umělo celkem 1 656 osob, z toho 376 mužů a bez znalosti čtení i psaní zde v roce 1904 žilo celkem 19 280 osob, z toho mužů 9074.

Spolky

Spolků bylo v Českých Budějovicích v roce 1904 celkem 143, z toho českých 73, německých 61, smíšených 9. Z českých spolků bylo celkem 9 živnostenských: „Beseda českobudějovická“, „Beseda řemeslnicko – živnostenská“, „Odborný spolek kamnářů a jich spolupracovníků“, „Odborný spolek krejčí a švadlen“, „Odborný spolek mlynářský“,

¹⁸ KUDRNÁČ, V. *Adresář hejtmanství českobudějovického*, Turnov, 1904, s.24.

„Odborný spolek obchodnického pomocnictva“, „Odborný spolek truhlářů“, „Spolek českých obchodníků z obvodu Obchodní komory čes. – budějovické“ a „Spolek stavbyvedoucích, podnikatelů a živnostníků“. Z celkového počtu všech českých spolků křesťanských spolků bylo 6 : „Filiálka spolku křesťanských mladíků“, „Jednota katolických tovaryšů“, „Katolicko – politický spolek“, „Musejní spolek diecesní“, „Sdružení spolků katolických tovaryšů a dělníků a jednot katolických jinochů a mužů diecese budějovické“ a „Spolek křesťanských matek“.

V adresáři je zmíněna též Obchodní a živnostenská komora: „*Obchodní a živnostenská komora pro hejtmanství Budějovické jest v Budějovicích a volí do ní veškerá odvětví průmyslu a obchodu své zástupce. Dle množství řemeslníků a živnostníků jsou zřízena živnostenská společenstva a obchodní gremia.*“¹⁹

Živnostenská společenstva

V roce 1904 bylo v Českých Budějovicích 14 živnostenských společenstev. Společenstvo č.I. se dělilo na I.a, I.b a I.c. „Společenstvo č.I.a protokolovaných obchodníků“; „Společenstvo č.I.b krupařů a kramářů“; „Společenstvo č.I.c neprotokolovaných obchodníků (krom obchodníků s potravinami)“. „Společenstvo č.II. živností oděvních“; sdružovali živnostníky z řad krejčích, kožešníků, květinářek, modistek, rukavičkářů a švadlen. „Společenstvo č.III.živností stavebních“, které tvořili dlaždiči, kamenníci, pokrývači, stavitelé, tesaři a zedničtí mistři. „Společenstvo č. IV. pekařů , kam se řadili cukráři, pekaři, perníkáři, mydláři a voskáři“. „Společenstvo č. V. truhlářů“, kam patřili bednáři, čalouníci, deštníkáři, dýmkáři, hřebenáři, kopytáři, košíkáři, knoflíkáři, hotovitelé nábytku, řešetáři, řezbáři, soustružníci, sklenáři, stavitelé lodí a truhláři.

„Společenstvo č.VI. železoličů, zlatníků“; sem patřili cínaři, hodináři, hotovitelé hudebních nástrojů, klempíři, kotláři, mědikovci, mechanikové a optikové, mosazníci, pasíři, rytci, strojníci, výrobci kovového zboží, zlatníci a stříbrníci, zvonaři a železoličci. „Společenstvo č. VII. zámečnicků“; zde se řadili brusíři, cvočkáři, nožíři, pilníkáři, puškaři, řetízkaři, zámečníci. „Společenstvo č.VIII. kloboučnicků“, sem patřili barvíři, jircháři, kloboučníci, postřiháči, provazníci, prýmkaři, přádelníci, punčocháři, řemenáři, sedláři, soukenníci, stávkáři, tkalci, valcháři a vataři. Společenstvo č.IX. se opět dělilo na IX.a, IX.b a

¹⁹ KUDRNÁČ, V. *Adresář hejtmanství Českobudějovického*, Turnov, 1904, s. 27.

IX.c; „Společenstvo IX.a fotografové, knihaři“; sem patřili fotografové, kartáčníci, knihaři, knihtiskaři, lakýrníci, litografové, malíři karet, písma, pokojů, natěrači, pozlacovači a výrobci barev. „Společenstvo IX.b holičů a vlásenkářů“; „Společenstvo IX.c povozníků“; sem se řadili drožkáři, fiakři, majitelé omnibusů, povozníci, vozkové. „Společenstvo č.X. mlynářů a pilářů“. „Společenstvo č.XI hostinských, výčepníků a výrobců nápojů“. „Společenstvo č.XII. kovářů a kolářů“. „Společenstvo č. XIII.obuvníků“. „Společenstvo č.XIV .řezníků a uzenářů“.

Živnosti

Samostatnému soupisu živností je věnováno 70 stran, je to nejobsáhlejší část tohoto adresáře. Celkem je zde sepsáno 150 druhů živností, mj.: barvíři, bednáři, cihláři, cukráři, cvočkáři, čalouníci, čistění peří, dlaždiči, drůbežníci, fiakři, fíkové kávy výroba, galanterní a krátké zboží, hadráři, hokynáři, hostinští a výčepníci, hračkáři, koňmi obchod, koží prodej a výkroj a obchod obuvnickými potřebami, kramáři, lahůdky a osadnické zboží, kopytáři, krejčí mužští, krysař, kujíři, lodí půjčování, mlýnů zařizování a výroba mlýnských strojů, mlýnských kamenů prodej, obuvi plstěné výroba, peřím obchod, provazníci, prýmkáři, řetízkaři, řezníci koňští, šněrovaček výroba, taneční mistr, tkalci, valcháři, varhanáři, zvěčinářství, zvonaři a další. Kompletní seznam živností tehdejších by byl podstatně delší, vybrala jsem jen živnosti, které k nám do dnešní doby nesou zvláštní „příchuť“ těch milých starobylých časů.

Početně nejvíce byli zastoupeni : celkovým počtem 212 živností obuvníci, dále 138 hokynářů, krejčí mužští - 117 živností, hostinští a výčepníci -103 živností, smíšené obchody – kupectví 94 živností a kramáři celkovým počtem živností 82. V téměř všech právě vyjmenovaných živnostech, krom živnosti kramářské, zvítězili větším počtem čeští živnostníci nad německými. Z celkového počtu hokynářů bylo 65 německých, 73 českých; z celkového počtu hostinských a výčepníků bylo 36 německých, 67 českých; z celkového počtu krejčích pro muže bylo 24 německých, 93 českých; z celkového počtu obuvníků bylo 53 německých, 159 českých; z celkového počtu smíšených obchodů – kupectví bylo 38 německých, 56 českých. Výjimku tvořily živnosti kramářské, kdy zde bylo 44 německých a 38 živností českých.

Další živnosti byly zastoupeny od počtu členů 1 a více; např. zvonář byl pouze Rudolf Perner²⁰, krysař byl pouze Václav Eckert a jiní. Některé živnosti byly jen úzce zastoupeny několika členy, např. kominíci byli pouze 4, jiné byly zastoupeny hojnějším počtem, např. mlékařů bylo 34. Vyskytla se tu i zajímavá situace, „nomen omen“, kdy Josef Kolář, jehož firma sídlila na Rudolfovské ulici číslo 15, byl kolářem...

²⁰ Více o něm v kapitole 2.4.2. Zvonárna.

2 České Budějovice řemeslnicko – živnostenské

V Českých Budějovicích odjakživa kvetlo řemeslo a obchody. V této kapitole, nejrozsáhlejší z celé práce, se podíváme nejprve na činnost Obchodní a živnostenské komory, poté trošku nahlédneme do historie podnikání a prolistujeme odbornou publikaci, jak dosáhnout lepšího výdělku a spokojenějších zákazníků. Poté přijdou na řadu významné českobudějovické rody, jejich osudy, jejich firmy a osudy těchto firem a nakonec firmy, které sice nebyly tak velké, ale na jejichž činnost mnohdy potomci úspěšně navázali.

2.1 Obchodní a živnostenská komora v Českých Budějovicích²¹

Obchodní a živnostenská komora byla ustanovena roku 1850²²; tehdy stanul v jejím čele Vojtěch Lanna. Tehdejší obvod byl prakticky téměř shodný s obvodem krajské vlády a zahrnoval následující politické okresy: České Budějovice, Jindřichův Hradec, Benešov, Kaplice, Tábor, Votice, Milevsko a Pelhřimov.

Do kompetence obchodní a živnostenské komory patřilo: vedení obchodního a firemního rejstříku, registrace známek a vzorků, evidence veškerých obchodních, průmyslových a živnostenských podniků a jejich výroby, dohled na výroční trhy, posudky k obchodním a živnostenským zákonům, posudky k zakládání nových podniků, živností a obchodů, zakládání živnostenských a obchodních škol, pořádání různých odborných kursů apod²³.

Až do roku 1883 byla Obchodní a průmyslová komora v Českých Budějovicích zcela ovládána německou částí. Poté začal boj české části o svá práva. Právě výše zmíněného roku dosáhl cíle a česká strana ovládla zdejší obchodní a průmyslovou komoru.

Roku 1908 je postavena obchodní škola na nynější Husově třídě; stavba to byla finančně náročná a dlouhodobá. Zde také komora sídlila. Dnes je zde sídlo „Jihočeská hospodářská komora“ a sídlo Střední školy obchodní²⁴.

²¹ Obr. VI v příloze s 137.

²² Pečetě jim tiskl Bohumil Pejša, obr. 10,11,12 v příloze s. 100,101,102.

²³ Obr. VII, VIII, IX v příloze s. 137,138,139.

²⁴ Zde učila v letech 1995 – 2007 paní Homolková, v jejíž soukromé sbírce se nacházely dokumenty pana Hebíka (předsedy Besedy řemeslnicko – živnostenské), obr. 33,34 v příloze s.

Kandidátní listina ze dne 29.12.1911 obsahovala tyto živnostníky: pro volební sbor I.A, velký a střední obchod – Toman Antonín, obchodník z Českých Budějovic a Šetka Rudolf, směnárník z Jindřichova Hradce; pro volební sbor I.B, malý obchod – Filípek František, obchodník z Vlašimi a Procházka Jan, obchodník z Českých Budějovic; pro volební sbor II.A, velký průmysl – Herrmann Eduard, továrník z Jindřichova Hradce, Kubricht Emanuel, ing., továrník z Českých Budějovic a Ervín svobodný pán Nádherný, velkostatkář z Chotovin; pro volební sbor II.B, střední průmysl – Pysl Arnošt, majitel skláren z Růženína a Srba Karel, uzenář z Benešova; pro volební sbor II.C, malý průmysl – Stach Eduard, zámečník z Bechyně, Štěpánek Alois, kovář z Pelhřimova a Vydra Ferdinand, štukatér z Českých Budějovic. Tito kandidáti byli též zvoleni.

Dne 9.února 1912 se konala schůze, následkem které se vyvrcholil boj mezi dvěma částmi komory, tzv. minoritou a majoritou. Tento boj započal již výše zmíněnými volbami. Zástupci minority se odvolávali mj. na to, že není komoře ku prospěchu, je – li president zvolen z řad osob, bydlících mimo České Budějovice; že toto se již jednou v historii komory stalo, nicméně, že toto bylo kompenzováno místopresidentem, který zde bydlel. Dále s odvolávali na chatrné zdraví, které „i přes léčbu v saském čivním sanatoriu“ nervovému onemocnění pana poslance Brdlíka nepomohlo; kvůli této nemoci se údajně vzdal i svého poslaneckého mandátu na říšské radě, že by tudíž nemohl s potřebným patřičným nasazením tento post zastávat.

Zástupci minority též odeslali svůj protest na c.k. ministerstvo obchodu do Vídně. Následuje dopis ze dne 28.března 1912 z Besedy řemeslnicko – živnostenské: „*Změny jež se v poslední době v zdejší a obchodní komoře utvářili, nejsou dosti jasny interesovanému na nich živnostnictvu. Za účelem tím svolává řemeslnicko-živnostenská Beseda na pátek dne 29.března v 8 hodin večer do Besedy schůzi všech společenstev, do které pozve současně všechny místní zástupce obchodní komory. Z příčiny té dovolujeme si zdvořile Vaše Blahorodí do schůze této zváti a spoléháme pevně že přání našemu vyhovíte a určitě se dostavíte.*“²⁵ Pravděpodobně nástupem následujících válečných let vyzněl tento spor do ztracena; další záznamy o něm již nejsou uvedeny.

Začátkem 20.let 20.století došlo k organizační změně; z původních dvou složek, obchodní a živnostenské, byly rozšířeny o složku průmyslovou. Po obsazení Československé republiky

²⁵ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond OŽK, Karton č. 5, sign. I., rukopis.

v důsledku mnichovské dohody byly změněny hranice obvodu. Došlo také k personálním změnám.

V poválečných letech byla činnost Obchodní a živnostenské komory v Českých Budějovicích obnovena, a to až do roku 1948. Po „únoru“ 1948 byl v „OŽK zřízen akční výbor národní fronty, který prakticky celou činnost komory řídil. Bývalí funkcionáři byli z větší části odvoláni a technickým a odborným vedením komory byl pověřen dr. Mikulík. Toto krátké období provisoria trvalo až do formálního zrušení OŽK v prosinci 1948 a během roku 1949 byly provedeny likvidační práce. Agendu komory převzal krajský národní výbor v Českých Budějovicích, kde byla rozdělena mezi příslušné referáty.“²⁶

2.2 Historie českobudějovického podnikání

Podnikání má v Čechách mnohaletou tradici, a to v různých odvětvích; výjimkou není ani město České Budějovice. Až do nejhlubší historie našeho města sahají kořeny různých forem soukromého hospodaření; nejprve se řemeslníci sdružovali do cechů, později po jejich zániku roku 1839 již majitelé živností do živnostenských společenstev.

Budeme – li procházet alespoň zhruba českobudějovickou historii zjistíme, že století rozvojem řemesel úspěšnější vystřídal století, kdy město moc nerozkvétalo, aby poté bylo vystřídáno opět stoletím, kdy město podléhalo moru, požáru či jiným pohromám, jak jsou podrobně zaznamenány v archivních materiálech.

Město České Budějovice leží na soutoku dvou řek Vltavy a Malše – to je věta, kterou začíná téměř devět z deseti pojednání o našem městě. Tato informace, která dnes již mnoha obyvatelům „zavání“ bezduchou frází, má „na svědomí“, že z původní osady Budějovice vyrostlo velké město²⁷; od listopadu 1631 do září 1632 zde byly ukryty zemské desky, korunní archiv a korunovační klenoty; dokonce v té době se nakrátko staly Budějovice hlavním městem království.

Byla to právě jejich strategicky výhodná poloha, řečeno dnešní terminologií. Ta napomohla rozvoji řemesel a obchodu; v 16. století měly České Budějovice výrazně

²⁶ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond OŽK, inventář, s.18-19.

²⁷ Poblíž řek se vždy dařilo velmi dobře obchodu a kde se dobře dařilo obchodu, dařilo se i řemeslu a obráceně; řeky totiž naši předkové používali jako dopravní tepnu, dalo by se říci ekologičtější forma dnešních dálnic.

řemeslnický ráz. Následkem třicetileté války a obrovského požáru v roce 1641 došlo k velkému úpadku řemesel. Až o více jak sto let později dochází k opětovnému růstu řemesel, dle zápisů se tehdy živilo řemeslem až 63 % měšťanů; snad nejznámějším českobudějovickým řemeslem je pivovarnictví, patřící mezi řemesla potravinářská, stejně jako mj. pekaři, cukráři, mlynáři nebo rybáři. Dále zde byli soukeníci, krejčí, punčocháři, pláteníci, tkalci, barvíři a jiní zástupci textilního odvětví. Co se zpracování kůže týče byli zde zastoupeni mezi jinými ševci, jircháři²⁸, kožešníci, sedláři, koželuhové²⁹ nebo ševci. Další řemesla byla rázu práce s kovem, jako např. mědikovci, zámečníci, kováři, nožíři a mnozí další.

Řemeslníci se sdružovali do cechů; ty byli léta Páně 1839 zrušeny a nahrazeny živnostmi, policejními či komerčními. Do první skupiny patřili např. řezníci, hostinští, zedníci, tesaři a další; výrobky mohli prodávat pouze v místě, kde byla živnost jejich provozována. Do druhé skupiny patřili mj. cukráři, bednáři, sládcí, ševci či truhláři; ti mohli zboží prodávat i jinde. Stejně jako se řemeslníci sdružovali do cechů i živnostníci vytvářeli své skupiny, tzv. společenstva. V poválečných letech 1949 – 1952 nastalo násilné znárodnění živností, které byly buď úplně zlikvidovány či zařazeny do nově vznikajících „Sdružených komunálních podniků“. Tato situace přetrvala až do devadesátých let, kdy po změně politického systému v roce 1989 dochází i ke změně ve sféře obchodování a vzniku nových živností nebo znovuoobnovení rodinných firem po mnohdy více jak čtyřicetileté odmlce.

2.2.1 „Speciální obchody“ – rukověť úspěšného obchodníka³⁰

Kniha, která se mi dostala do rukou, patří do jedné soukromé sbírky muže, který jest vášnivým sběratelem informací o českobudějovických živnostnících; nejvíce pak specializuje svou sbírku na účty těchto firem³¹. Kapitole jsem dala podtitul - rukověť úspěšného obchodníka. Domnívám se, že toto vystihuje podstatu této útlé knížečky.

Autor publikace, J. Racek, se zaměřil na podstatné součásti prodeje, totiž na vedení a organizování všeho co s obchodem souvisí. Věnuje se převážně větším obchodním domům

²⁸ Jircháři se zabývali činěním usní pro následnou výrobu rukavic.

²⁹ Koželuhové se zabývali činěním usní pro následnou výrobu bot.

³⁰ Obr. XIII, XIV v příloze s. 144, 145.

³¹ Jméno majitele této sbírky je autorovi práce známo, nicméně majitel si nepřál být zveřejněn; této osobě také patří všechny materiály v příloze označené ze „soukromé sbírky“ bez uvedení majitele této soukromé sbírky.

a hledá inspiraci, jak jejich poznatky použít, a to nejen pro nynější i budoucí majitele obchodních domů, tak zároveň pro podniky menšího rázu, tzv. detailisty.

V jednotlivých kapitolách popisuje obchodní domy v Berlíně, ve Francii, ale i v Čechách. Nehovoří zde pouze o velkých městech, ale vidí i možnost vést tyto obchody na malých městech. Věnuje se všem stránkám úspěšného obchodování, od zařízení obchodu přes personál, zbožíznalství až po různé druhy obchodů, co se týče sortimentu prodávaného zboží, např. papírnictví či obchody potravinářské až po splátkový systém obchodů. Kniha obsahuje též soupis obchodníků z různých měst a městeček, např. Praha, České Budějovice, ale i obchody na Moravě.

„Také personál patří k reprezentaci obchodu a jeho chování, úbor a způsob prodejniny musí býti v souladu s účelem obchodu. Mimo odborné znalosti, což jest samozřejmé, vyžaduje se, aby v elegantních speciálních obchodech stál také člověk uhlazeného chování, bezvadného ústroje, aby nebyl v kontrastu ke všemu tomu, k čemu závod úpravou a elegancí svojí směřuje. Také slečny v jednotlivých speciálních oborech musí nositi úbor dle předpisu jednotný, ku př. ve speciálním závodě delikatesním oblek černý elegantní bílou zástěrkou, anebo v létě úbor zcela bílý a podobně. V mnohých lázeňských a některých závodech velkoměst, kde počítáno jest s návštěvou cizinců, požaduje se od prodávajícího, aby ovládal i různé jazyky, aby mohl s cizinci se dorozuměti a obyčejně umísťuje se na dvéřích závodu nadpis, jenž cizinci sděluje, že bude obsloužen ve svojí mateřštině, ku př.: On parles francais, english spoken, si parlo italiano.“³²

Jak vidno, není jen výsadou moderního člověka a moderní doby znalost trhu a nutných manažerských dovedností. Toto vše již velmi dobře znali naše předkové. Také věděli, že bez jejich notného přičinění jim živnost nepokvete, proto se hleděli neustále vzdělávat a rady k úspěšnému obchodování si navzájem předávali.

„Určité návody, jak lze vydělávat peníze neexistují. Existují sice knihy, které nesou podobné hrdé názvy, jejichž obsahem však jest čtenář klamán. Podobnou knihu nechceme dáti do rukou našich čtenářů. Upřímnou snahou naší jest vypracovati dílo skutečně odborné a kniha tato nese také poctivou pečeť této naší snahy.“³³

³² RACEK J. *Speciální obchody, jak zařizovati, vésti a rozšiřovati*, Knihotiskárna Obchodní organizátor, Č. Budějovice, 1919, s.18.

³³ Tamtéž, s.3.

Jako malý dodatek bych na toto místo ráda vložila poznámku související s tím, jak úspěšně vést obchod. Ze soukromé sbírky jsem obdržela fotokopii dopisu Josefa Haase,³⁴ v němž majitel firmy jemným způsobem vyzývá svého odběratele k návštěvě a nákupu ve svém obchodě. Píše se rok 1884. Je to totiž snaha, jak si udržet zákazníka, jak se mu připomenout a nabídnout své služby. Dnes se učí v marketingových kurzech, školách a jinde, jak si vést kartotéku zákazníka s datem jeho narození i s daty narození členů rodiny, jaké zboží rád nakupuje, na které související zboží ho upozornit, oslovit ho, blíží-li se v rodině narozeniny některého z členů, aby nezapomněl na dárek a jiné obchodní strategie, jako např. popřát zákazníkovi k narozeninám, svátku a stále s ním udržovat kontakt. Dnes se tento kontakt odehrává na mnoha úrovních, ať již telefonickým, internetovým či jiným způsobem. Naši předci to věděli také. I oni oslovovali pravidelně své zákazníky, i když tehdy se kontakt vedl převážně písemnou formou. Stále tedy zjišťujeme, že naši předci nebyli neznalí způsobů, jak udržovat a zvyšovat svůj obrat.

„S lítostí postrádáme již po delší dobu Vašich zakázek což si tím méně vysvětliti můžem, anť jsme se vždy všemožně vynasnažili Vás zbožím nejlepší jakosti jakož i nejlevnějšími cenami úplně uspokojiti. Protož Vás tímto uctivě žádáme, by jste nám Vašich ctěných zakázek neodnímal a nás těmito co nejvíce poctil. S veškerou úctou...“³⁵

2.2.2 Seznam dobrodinců na českém jihu

Návod, jak vydělávat peníze neexistuje, pravil autor zde právě uvedené publikace. I přes potěšení, které mi jeho kniha způsobila, a sice jak výše uvedeno, že živnostníci pečovali nejen o své živnosti, ale i o vzdělávání sebe sama, dovolím si - byť jen maličko – nesouhlasit. Jistý návod je jen jeden, a to pečovat o živnost, vzdělávat se v novinkách obchodního rázu, ale hlavně – být poctivým obchodníkem. Tot' reklama nad reklamy, rádce nad rádce...

„Dne 5.října roku 1879 zabaveny všechny výtisky časopisu 'Budivoj', kde byl otištěn 'Seznam dobrodinců na českém jihu': ... křesťan, šidí nekřesťansky...postrach potřebného

³⁴ Josef Haas, byl člen měšťanské německé rodiny žijící v Českých Budějovicích od počátku 17.století a dělicí se do několika větví; žil v letech 1827 – 1908; drogist a chemik; zasloužil se o zřízení vodovodu, zejména nalezením zdrojů kvalitní pitné vody; byl dva roky místoprezidentem Obchodní a živnostenské komory; byl předsedou českobudějovického spolku obchodníků, Encyklopedie Českých Budějovic, s. 133, autor hesla - Daniel Kovář.

³⁵ Ze soukromé sbírky, dopis J. Haase, viz. obr.XV v příloze s. 146.

*člověčenstva...celodenní navštěvovatel všech kostelů...pomáhá lidstvu z kabátu...
spoluobčanům nebezpečný...“³⁶*

Zde uvedené „známé firmy“ patřily sice do města Jindřichův Hradec a okolí. Obdobný seznam postihl také českobudějovické živnostníky, dle pamětníků, údajně se jednalo o : Charvát Martin, obuvník; Procházka Adolf, krejčí a Kubašta, mlynář. Žádné záznamy o tom ale v archivech dochovány nebyly. Nicméně svého času mohly spatřit světlo světa a poté k jejich ztrátě mohla přispět např. „Velká voda“ z roku 2002; neboť jak praví lidové úsloví – na každém šprochu, pravdy trochu...

2.3 Významní českobudějovičtí živnostníci

Jako zástupce největších českobudějovických firem jsem vybrala tři muže, JUDr. Augusta Zátka, Vojtěcha Adalberta Lannu a Leopolda Hájíčka. V našem městě byly i další velké firmy jako např. továrna na tužky Hardtmuth či tabáková továrna. Vybrala jsem záměrně tyto firmy, protože jejich majitelé jsou podle mého názoru v Českých Budějovicích nejvíce známy.

2.3.1 Dr. August Zátka, nejen, dle Ottova slovníku

„Zátka August, syn Hynka Zátky (narodil se 27.července 1847 v Českých Budějovicích). Absolvoval gymnasium, Zátka oddal se studiu práv a byl v červenci 1869 povýšen za doktora. Znaje věci českobudějovické od mládí co nejdůkladněji, věnoval již od roku 1870, sotva že po nabytém doktorátu jako kandidát advokacie v rodném městě se usadil, všechny své síly a schopnosti budítelské práci národní v Č.Budějovicích. V srpnu roku 1870 počíná se jeho činnost politická. Bylo to za příležitosti volby poslance na sněm zemský za město Č.Budějovice, kterou tehdy po prvé jako 23letý muž řídil Zátka. Od této chvíle nezmizel již s jeviště veřejného, nýbrž zůstal v čele ruchu českého a celý jeho život další jest vyplněn houževnatým bojem za dobytí Č. Budějovic a neúmornou prací pro zvelebení a povznesení celého českého jihu. Nebylo jediné volby do říšské rady, do sněmu, do obecního a okr.zastupitelstva a do obchodní komory, kterou by nebyl Zátka, rokem 1870 počínaje, připravoval a řídil. Zářivými body práce Zátkovy již vykonal společně se svým sborem jednatelů (Národní rada českobudějovická), jsou: roku 1883 dobytí obchodní komory

³⁶ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajský soud Č.Budějovice 1850 -1897, sign 164/89, rukopis.

č.-budějovické, roku 1890 a 1900 provedené soukromé sčítání lidu českobudějovického, vítězství při volbách volitelů do V.kurie a při volbě poslance do rady říšské za město Č.Budějovice roku 1897, 1900 a 1907 a konečně dobytí třetího sboru v obecním zastupitelství v listopadu roku 1906, stěžejní bod a životní cíl Zátkův. Jméno Zátkovo stalo se tehdy rázem po Čechách populárním, četné obce jmenovaly jej za zásluhy jeho čestným občanem, všechny národní spolky³⁷ a živnostenská společenstva v Č.Budějovicích a mnohé i mimo ně čestným členem.³⁸

Dr.August Zátka, velký pojem. Zeptáte-li se dnes někoho v Českých Budějovicích, co se mu vybaví, řekne-li se živnostník, odpoví vám většinou, že Zátka. Upřesníte-li svůj dotaz na konec 19.století či začátek 20.století, můžete si být téměř jisti, že v odpovědi bude Zátka. Nebo jinak – budete-li se ptát po českobudějovickém politickém dění na přelomu století, zazní vám toto jméno. Zátka byl významný muž, který se snažil vybojovat pro své město mnoho dobrého, a to z mnoha stran. V pražském archivu se mi podařilo dohledat výňatek z jeho řeči k českobudějovickému paktu ohledně výše uvedené volby do třetího sboru (viz příloha).Také při hledání v českobudějovickém archivu po stopách Besedy řemeslnicko-živnostenské jsem narazila na páně Zátkovo jméno – byl čestným členem (viz kapitola 5.2 Beseda řemeslnicko-živnostenská).

Avšak tím práce Zátkova daleko není vyčerpána. Dr.Zátka hned na prvopočátku své činnosti veřejné poznal, že jen tehdy bude lze v Č.Budějovicích vítěziti a vítězství udržeti, dostane-li se českému lidu pevné organizace a bude-li českého dorostu přibývati. Tím byl jeho program na dlouhá léta sám o sobě přesně vytčen. Založiv roku 1872 ‚Maticí školskou‘ pro Č.Budějovice staral se o zakládání českých škol. Zátka může býti dnes hrd na dílo rukou svých, neb veškeré mohutně rozvětvené české školství v Č.Budějovicích vzniklo jeho přičiněním a zásluhou. Až na gymnasium, založené Jirsíkem, a soukr. dívčí školu u sv.Josefa – všechny ostatní české ústavy vyučovací vešly v život hlavním přičiněním Zátkovým: české opatrovny, obecné školy veřejné i soukromá matiční na Lineckém předměstí, pokračovací průmyslová škola dívčí i chlapecká, školy měšťanské, česká reálka, česká škola hudební, dívčí lyceum a matiční ústav učitelský – všechny tyto školy a ústavy byly buď založeny a vybudovány ‚Maticí č.-budějovickou‘ anebo vymoženy křížovou cestou rekursů proti krajně nepřátelské správě města. Ale nejen Č.Budějovic samých i ohroženého okolí Zátka pilně si všímal. Pomocí ‚Maticí č.-budějovické‘ a ‚Ústř. Maticí školské‘ zakládal ve

³⁷ Obr. XVII,XVIII v příloze s. 151.

³⁸ *Ottův slovník naučný: Ilustrovaná Encyklopedie obecných znalostí.* 28. sv. Praha: J. Otto, 1888 – 1909.

smíšených obcích okolních české školy. Poukazujeme v té příčině na Rudolfovo, Dobrou Vodu, Boršov a v době poslední na provedení přípravných prací ke zřízení české veřejné školy v Rožnově.

August Zátka silně vnímal termín - národní hrdost. Pro něj to nebyla jen prázdná fráze, on oddal cele se srdcem i duší tomuto projektu, řečeno dnešními slovy. Před několika lety se zaváděl internet do českých škol, stejně tak před sto a více zaváděl Zátka češtinu do škol. Jeho přáním bylo, aby se děti mohly učit ve svém mateřském jazyce. Pochopil, že pokud má vlastenecká myšlenka v lidech zakořenit, je zapotřebí, aby již od útlého věku byli obklopeni historií svého národa a hlavně svou rodnou řečí. Znalost svých dějin vzbuzuje v každém národě touhu nechat toto růst dál a napomoci vlastním dílem- pílí, úsilím, prací pro svou živnost či cokoli, co jeho národ udrží na kvalitní úrovni, ne-li vynese přímo k výšinám.

Mnoho lidí i v dnešní době cítí národní hrdost, že jsou Češi, ale je to jakoby „ožďubané“, jak by řekl moudrý muž – Jan Werich. Smrskla se jen na sport a lidi, kteří jsou nazýváni V.I.P., nebo-li naše nové celebrity. Nevím, necítím se hrdá na to, že v české kotlině vyrůstají Superstar, Vyvolení, Jágr a jiní. Jsem hrdá na to, že zde žil muž jménem Jan Amos Komenský, jsem hrdá na Boženu Němcovou, K.H.Borovského, výše zmiňovaného Jana Wericha, opustím-li pole mnou tolik milované literatury a divadla a přeju-li jinam, např. k lidem, kteří našli v sobě odvahu vzdorovat komunistickému režimu jako Dr.Milada Horáková, dnes již bývalý pan prezident Václav Havel, ale i církevní hodnostáři – českobudějovický biskup Hlouch a mnozí další, to jsou podle mého názoru lidé hodni obdivu, pro svoji vůli, odevzdání se, vytrvalost, pílí, houževnatost, která přetrvala roky a desetiletí, ne pár prchavých okamžiků televizních přenosů....

A právě to je pocit, který lze podnítit studiem dějin svého národa a možnost učit se mateřskému jazyku a v mateřském jazyce býti vyučován. Toto si moudře uvědomil Dr.August Zátka a šel za tímto cílem, dokud jej do posledního zbytku nenaplnil. Nestačilo mu jen otevřít nespočet škol ve svém rodném městě, „expandoval“ i do přilehlých obcí, aby lid venkovský, tak často šizený a opovrhovaný , a přece tolik potřebný, mohl se vzdělávat.

Paralelně s touto péčí o české školství nesla se Zátkova činnost hospodářská. Záložna česko-budějovická, česká zastavárna, český akciový pivovar, česká smaltovna, tužkárna ,Národního podniku', chemická továrna v době nejnovější česká sirkárna a továrna na armatury a stroje jakož i celá řada jiných průmyslových závodů jednotlivcům náležejících

povstaly buď ku přímému jeho podnětu nebo aspoň za účinné jeho pomoci zkvétají a se rozvíjejí.

Jak vidno, neomezovala se činnost Zátkova toliko na činnost jazykově prospěšnou; byl to muž bystrého obchodnického úsudku (blíže v kapitole o Zátkových těstovinách), snaží se o rozkvět v různých oblastech obchodování, ať už je jeho pomoc většího či menšího rázu.

Zátka nepůsobí však jen v úzkém kruhu města Č.Budějovic. Jako poslanec strany národní (staročeské) zasedá na sněmě král.Českého nepřetržitě od roku 1878, tedy již pátou periodu volební. Až do roku 1900 zastupoval venkovské obce č.-budějovické, od roku 1901 jest poslancem za obchodní komoru č.-budějovickou. Mandát svůj vykonává se vzornou horlivostí a ve sboru poslanců českých má vážný hlas. Býval členem nejdůležitějších komisí sněmovních a po léta generálním zpravodajem rozpočtovým.“

Z uvedených údajů je zřejmé, že Dr.August Zátka se zapsal do českobudějovické historie hned v několika směrech: ať už jako vášnivý vlastenec, hájící český jazyk a českou identitu, či jako zakladatel mnoha a mnoha škol nejen v Českých Budějovicích, ale i v přilehlém okolí, dále stál u zrodu řady různých obchodních institucí a v neposlední řadě jako člen královského sněmu. Zemřel 31.ledna 1935. Byl to muž, který si přál rozkvět jazyka i národa českého.

2.3.1.1 Zátka a českobudějovické školství³⁹

Dr.August Zátka, jak zmíněno v předchozí kapitole, si přál rozkvět jazyka českého. Za tímto účelem vybojoval pro město otevření řady škol. Roku 1871 byla uzavřena piaristická škola, kde se krom německy, také česky vyučovalo a byl vydán zákaz všem zúčastněným na výuce osobám, učitelům i žákům, aby v německých školách česky hovořili. V boji za český jazyk na školách a posléze i zakládání českých škol započal biskup Jan Valerián Jirsík. Jeho kroky poté následoval a v boji k němu se přidružil i Dr.August Zátka. A nejen on, také jeho žena, paní Jana Zátková.

V předešlé kapitole byly vyjmenovány zásluhy Dr.Augusta Zátky o vznik mnoha nových českých škol, a to jak samotným jeho přičiněním tak díky Matici školské, kterou Zátka také řídil. Právě zásluhou Matice školské byla roku 1882, i přes počáteční velké složitosti

³⁹ Obr. XXVII v příloze s. 159.

a nesnáze, otevřena první česká opatrovna pro nejmenší; vbrzku ji následovaly další. V roce 1928 jich bylo celkem 7 českých a 2 německé.

Kolem roku 1880 vznikla myšlenka, aby v Českých Budějovicích byla postavena rolnická škola; usnesením „Okresního hospodářsko – lesnického spolku“ bylo rozhodnuto postavit jednu rolnickou školu německou a druhou českou. Rozhodnutí bylo realizováno, ovšem jen z poloviny, otevřena byla toliko škola rolnická německá. Vlivem tehdejších rozporů mezi obyvateli, byla snaha o vznik české školy pozdržena. Nicméně po intervenci Dr. Augusta Zátky, byla škola vybojována, a sice zakoupením statku „Na pěkné vyhlídce“, který byl následně školním podmínkám uzpůsoben, takže zde vznikla dvoutrídň škola a internát.

Paní Jana Zátková působila jako předsedkyně dámského spolku „Ludmila“. Ten fungoval v našem městě od roku 1885. Díky tomuto spolku bylo v Českých Budějovicích založeno několik škol. „*Spolek 'Ludmila' r.1888 založil dívčí školu pokračovací a školu odbornou pro šití prádla a šatů. Byla přetvořena ve školu rodinnou a živnostenskou, má dva ročníky, dále živnostenskou pracovnu pro šití šatů, hospodyňský kurs, speciální kurs šití šatů a večerní kursy šití prádla a šatů.*“⁴⁰ Roku 1920 byl, díky spolku „Ludmila“, při rodinné škole otevřen „Ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk“.

2.3.1.2 Zátka a pakt českobudějovický

Dle dvou dokumentů z fondu Národního archivu v Praze, a to – „Stručný výklad o paktu č.-budějovickém“⁴¹ a „Výňatek z řeči dra. A.Zátky“, vyplývá následující: V městě byly rozpory mezi českou a německou částí obyvatelstva, co se týče mandátů v zastupitelstvu. Občané českobudějovičtí chtěli zjednat nápravu po situaci po volbě do III.sboru. Z fondu Krajského soudu uloženého v archivu v Třeboni jsem dohledala spis ze dne 31.ledna 1891:

„....zabavení časopisu Budivoj a zapovídá se dle č.493 tr.ř. další rozšiřování jeho. Dle §37 zákona o tisku nařizuje se zmaření zabavených výtisků. Důvody: V uvedeném článku se

⁴⁰ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*, Obchodní organisátor, České Budějovice, 1928, s.57.

⁴¹ Obr. XVI v příloze s. 147,148,149,150.

1. sčítací komise obecním úřadem ustanovená, obviňuje ze strannictví, přímo z padělání výsledků sčítání lidu, tudíž tupí; dále štvě české obyvatelstvo ku zášti a pohrdání členy komise sčítací, dále

2. obviňují se budějovičtí Němci ze znásilňování Čechů při sčítání lidu a hledí se povzbuditi budějovické Čechy ku nepřátelskému stranění budějovickým Němcům.⁴²

JUDr. August Zátka, který byl vůdcem Čechů Budějovických, neusiloval o to, aby byla upírána práva německé menšiny, ale aby byla rovnost mezi oběma národnostmi. Poté co se vše „jakžtakž“ začínalo rozvíjet v příznivém světle pro českou část, dostala německá strana strach a začala se snažit „vycouvat“ ze vznikajícího spojení s českou částí města. Svou neblahou roli v celé cause sehrál muž jménem Taschek. Jeví se zde jako nepřítel smírné cesty mezi oběma tábory a vnáší rozkol do jejich řad, takže původně němečtí představitelé, kteří byli dohodě nakloněni, začínají z dohody ustupovat.

Jako dodatek k „Stručnému výkladu o česko – budějovickém paktu“ následuje svolání k české části obyvatelstva města: „Čechové č.-budějovičtí! K Vám hlavně se obracíme, kterým město naše není stanicí průchodní, kteří zde máte svůj krb a sídlo trvalé, kteří tudíž důležitost naší polohy plně dovedete oceňovati, a zájmu jejímu rádi podřizujete hesla strannická sebe zvučnější. Prozkoumejte podmínky dohody a sami sud'te, jsou-li dobré či špatné. My z plného přesvědčení ujišťujeme Vás, že řešení otázky č.-budějovické, od nás navržené, ze zkušeností padesátiletého zápasu odvozené, jest spravedlivé, pro obě národnosti přijatelné. Uvádí v život myšlenky moderní, požadavky programů stran pokrokových. Bude blahodárným dílem míru pro nás a vzorem práva menšinového.“⁴³

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že nařčení z „nepřátelského stranění Němců“ se zde nevyskytuje; šlo zde spíše o to urovnat spory dřívější a snaha předejít sporům budoucím vhodnou dohodou obou zúčastněných stran.

2.3.1.3 Zátka a biskup Jirsík

Zátka inicioval sbírku na postavení pomníku pro českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka, biskupa, který se významnou měrou zapsal do českobudějovické historie. Zasloužil se mj.o to, že bylo roku 1868 zřízeno gymnázium, roku 1871 otevření první dívčí

⁴² Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu, Karton č. 181, sign. 1891.

⁴³ Národní archiv, Fond Zátka, Karton č. 9, číslo 1543.

české školy (blíže v kapitole 3.4 Rozhovory s pamětníky, potomky – Jak se žilo u sv. Josefa?), také usiloval o zřízení ústavu pro hluchoněmé.

„A pak netruchli Vlasti a netruchli Církví! Vždyť by se sotva kdo odvážil vypočítávati veškeré skutky blahodějně, jež vykonal Jirsík kněz, pro oslavu Boží. Nestavěť jich na odív a z přemnohých známy v širších kruzích jenom ty, jichž skromnost jeho skrytí nedovedla. Budějovicům navrátíl kapli umučení Spasitelova⁴⁴ v skladiště obrácenou. Budějovicům nahradíl chrám sv. Václava ovšem veleštědrým svým způsobem, že za sešlý malý kostelík sv. Václava velký jasným kostel zbudoval, připojiv jej ku českému gymnasiu. Stálým-li ten nábožné Bohu oddané mysli dárce znamením z jedné strany budovy gymnasijní, hlásí se z druhé opět jiná budova věšticí péči o budoucí sluhy církve. Jest to chlapecký biskupský seminář⁴⁵, jenž dnes s námi původce svého oplakává.“⁴⁶

Dne 25. března 1883 nákladem vlastním tiskárna H. Wolfa vytiskla tento článek. Jeho autoři vzpomínali života běh právě zesnulého biskupa Jana Valeriána Jirsíka. Vzpomínali jeho zásluhy stran práce pro jazyk i lid český, stran péče o své farníky a mnoho dalšího, které za svůj život vykonal. Domnívajíc se, že toto dílo zaslouží si památku, chtěli mu zbudovat pomník poblíž katedrály, „na místě jeho 31letého biskupského účinkování“.⁴⁷ Sbor mužů, kteří jsou pod článkem podepsáni a kteří se ujali této záležitosti, byl mj. tvořen : Dr. Gustav Bozděch, zemský školní inspektor, ředitel c.k. gymnasia; Josef Ledrer, velkokupec⁴⁸; Dr. Antonín Skočdopole, čestný kanovník, professor bohosloví; Josef Volák, professor c.k. gymnasia; Dr. August Zátka, advokát, zemský poslanec⁴⁹.

Částka nebyla blíže určena „vděčně přijmeme dárek sebemenší“⁵⁰, protože „by pak nikdo k vůli tomu, jehož života úkolem bylo nesnázi mírniti v nesnáze uváděn nebyl“⁵¹. Příložen je subskripční listina s následujícím dovětkem: „Žádáme zdvořile, aby subskripční listina tato za příčinou evidence nejdéle do 31. května 1883, výboru pro zbudování pomníku Jirsíkova v Českých Budějovicích ochotně zpět zaslána byla, i kdyby s výsledkem žádoucím se nepotkala.“⁵²

⁴⁴ Dnešní název této kaple je Kaple smrtelných úzkostí Páně.

⁴⁵ Dnes je zde budova Teologické fakulty.

⁴⁶ Soukromá sbírka, titul neznámý, novinový článek „Bratří Čechové“, obr. XIX v příloze s. 152.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Kopie účtu p. J. Ledrera ze soukromé sbírky, obr. XXI, XXII v příloze s. 154.

⁴⁹ Úplný soupis všech zúčastněných mužů jest v příloze, obr. XIX v příloze s. 152.

⁵⁰ Tamtéž s. 154.

⁵¹ Tamtéž s. 154.

⁵² Tamtéž s. 154.

Subskripční listina se s výsledkem žádoucím potkala. I když pomník byl postaven až o několik desítek let později. Myšlenka tato mohla se stát skutečností až po roce 1918. V letech 1919 – 1921 sochař J.V.Myslбек vytvořil „*důstojný pomník nejdůstojnějšího biskupa J.V.Jirsíka*“⁵³. Po nezbytných dokončovacích úpravách byl pomník slavnostně odhalen dne 28.zář 1926, na svátek patrona české země, sv.Václava. V září roku 1939 byl pomník odstraněn a následně poté roztaven. V poválečných letech se uvažovalo o znovuoobnovení pomníku, nicméně doba od konce války do nástupu komunistů k moci, léta 1945 – 1948, byla pro tento záměr příliš krátká. Po jejich nástupu bylo toto již nemyslitelné. Znovu „na přetřes“ přichází Jirsíkův pomník až léta Páně 1968, bohužel se toto nepodařilo. Ke slavnostnímu znovuoobjevení tedy pomník jednoho z nejvýznamnějších biskupů v českobudějovické historii mohlo dojít až 2.října roku 1993, a sice díky „Klubu přátel Českých Budějovic“.⁵⁴

Dr.August Zátka a biskup českobudějovický Jan Valerián Jirsík měli společnou nejen snahu o pěstování jazyka českého, ale také snahu pozvednout české školství, což dokázali oba založením mnoha českých škol. Oba udělali pro město, ve kterém působili, velmi mnoho užitečného. Proto nám tato jména zůstávají v paměti neustále; bez zbytečné sladkobolné nostalgie dlužno přiznat, že při jejich vyslovení člověk pociťuje úctu k jejich dílu a k jejich životu .

Také Augustu Zátkovi, vzhledem k významu jeho celoživotních zásluh pro rodné město, byl vystaven pomník . Od roku 1929 o to usilovali členové odboru „Národní jednoty pošumavské“; když byl 6m vysoký pomník dokončen, byl umístěn před českobudějovickou radnicí a 28.zář 1936, na svátek sv. Václava, patrona české země – stejně jako pomník Jirsíkův, slavnostně odhalen. V srpnu roku 1938 byl Zátkův pomník odstraněn, umístěn v muzeu a o několik let později, pravděpodobně roku 1943, roztaven.⁵⁵ Jeho obnovení se již českobudějovičtí občané nedočkali; jakousi náhražkou může být busta na jeho rodném domě, v Krajinské ulici, která byla po kompletní rekonstrukci celého domu, na prahu 21.století, odhalena.

⁵³ Tamtéž s.154.

⁵⁴ Encyklopedie Českých Budějovic, s. 380 – 382, auto hesla – Daniel Kovář.

⁵⁵ Encyklopedie Českých Budějovic, s. 380 – 382, autor hesla – Daniel Kovář.

2.3.1.4 Firma Bratří Zátkové - všeobecné informace⁵⁶

Hynek Zátka založil dynastii slavného českobudějovického rodu Zátků; rodinná firma se snad nejvíce proslavila, a to nejen v našem městě, výrobou těstovin. August Zátka a Vlastimil, synové Hynka Zátky, se s těstovinami seznámili při pobytu v Itálii. Roku 1884 přistavěli k rodinnému mlýnu na Vltavě, který byl založen roku 1865, továrnu na výrobu těstovin. Za účelem dosažení co nejkvalitnějších produktů, dováželi suroviny až z Marseille. Vyřešili technologické problémy, následoval velký úspěch a rozkvět firmy, který přetrval až do 1.světové války. Poté byla činnost zastavena a až koncem 20.let 20.století začíná nový rozjezd. Velké oblibě se těšil nový výrobek - Zátkova dětská krupička. Další rozvoj firmy byl zastaven 2. světovou válkou. Po válce přišlo znárodnění. Po roce 1989 je firma částečně, formou pronájmu, vrácena zpět původním majitelům. Do rodinných „rukou“ přechází firma po roce 1994. Dnes je pokračovatelem rodinné tradice Vladimír Zátka.

2.3.1.5 Léta úspěšná i léta útrpná

Firma Hynka Zátky mění 12.srpna roku 1899 jméno z : „Živnost mlynářská a výroba sodové vody a těstového zboží“ na jméno : „První českobudějovická továrna na vaječná těsta, válcový mlýn a továrna na vodu sodovou:Bratří Zátkové“. O několik let později, přesněji 27.března 1906 mění továrník v Karlíně – Vlastimil Zátka a továrník v Českých Budějovicích Dobroslav Zátka, jméno na : „Monopol, veřejná společnost, první českobudějovická továrna na vaječná těsta a oplatky, parní pekárna a továrna na vodu sodovou“. S rozvojem továrny rozvíjel se, co do délky, i firemní název....

6.května 1945 obdrží vedení firmy následující dopis z Hospodářského odboru Národního výboru v Českých Budějovicích: „*Pověřovací listina pro br.Fr.Urbana a br.Václava Boudu, kteří jsou splnomocněni Národním výborem v Českých Budějovicích k převzetí a správě podniků firmy Monopol*“.⁵⁷ Tím byl odstartován boj o rodinnou továrnu... 10.června 1945 je ustanoven prozatímní správce. Dne 23.července píše Zátkové dopis se žádostí o výmaz prozatímních správců: „...*Oznamujeme, že majitelé firmy se ujali vedení a žádáme proto zdvořile o výmaz zápisu prozatímních správců.*“ 26.ledna 1946 je vedení firmy seznámeno s tím, že : „*Podle přípisu č.266 33/V-1945, ze dne 1.12.1945 byla do podniku zavedená*

⁵⁶ Obr. XXIII,XXIV,XXV,XXVI v příloze s. 155,156,157,158.

⁵⁷ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu, Karton 121, sign. 49.

národní správa a národními správci byli ustanoveni Fr.Babka, vrchní účetní a Karel Wöfl, dílovedoucí.“⁵⁸

10. března 1947 Zátkové žádají o výmaz národní správy, 30.března téhož roku je podán rekurs národních správců, tomu je usnesením zemského soudu v Praze ze dne 27.června 1947 vyhověno a jen o 17 dní později, 14.srpna, je národní správa obnovena. 27.srpna 1947 podávají Zátkové dovolací rekurs nejvyššímu soudu v Brně ...29.března 1948 Ministerstvo výživy Československé republiky píše : „*V daném případě jde o podnik, který jako velký podnik svého výrobního odvětví může přijít v úvahu pro znárodnění, jež je programem nové vlády...*“⁵⁹ O pár dokumentů dále nacházíme zprávu ze dne 25.ledna 1949, že: „*...současně zapisuje se poznámka začlenění majetkové podstaty firmy Monopol, továrny poživatin a válcový mlýn, Bratří Zátkové, spol.s r.o., ve smYslu vyhlášky ministryně výživy ze dne 11.srpna 1948 č.2113 Ú.1.I, částka 158 ze dne 17.srpna 1948 do firmy Jihočeské mlýny, národní podnik České Budějovice.*“⁶⁰ Tak skončila rodinná firma Zátků...první světová válka je pozastavila, ale vše překonali, taktéž druhá světová válka; co se ale zlomit nedalo, byla komunistická zlovůle a teror.

Bratr tak čínorodého Augusta Zátky, Dobroslav,měl dva syny, Vladimíra a Miroslava, a dvě dcery, Růženu a Libuši. Rozepisovat rodokmen rodiny Zátků by vydalo na několik stran a není to zapotřebí k tomu, k čemu chci dojít, proto se omezím jen na zestručnění informací. Libuše Zátková byla vdaná dvakrát; poprvé za lékaře Mudr. Bohumila Růžičku . Mimochodem, byl to znamenitý lékař, lidmi nazýván „*lékař lidumil a Čech bez kompromisu*“⁶¹. Těsně před svou smrtí, 13.dubna 1944, píše své dceři Naděždě dopis, který končí slovy : „ *Proslýchá se, že Beneš chce přiznat Sovětům důležitou roli při budování Československa po válce. Aby, pro všechny svaté, nakonec nechtěl demokratické Československo zapojit do socialistického tábora? To by bylo zcela proti smyslu Masarykova dědictví, proti tradici a vůli našeho národa! Zdá se mi, že chorobně ctižádostivý Beneš se unáší myšlenkou, že obnovená republika s ním v čele by se měla stát jakýmsi prostředníkem mezi východem a západem Evropy a on by při tom hrál důležitou roli. Zas jeden jeho plán? Mnichovský trn mu vězí v kůži, ale jak jen může věřit Stalinovi?*“⁶²

⁵⁸ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu, Karton č. 121, sign. 53.

⁵⁹ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu, Karton č. 121, sign 64.

⁶⁰ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu, Karton č. 121, sign 67.

⁶¹ SIGURDSSON – RŮŽIČKOVÁ, N. *Cesta vedla na Island*, vydal Rudolfov: Geofyzika, 1997, s.65.

⁶² SIGURDSSON – RŮŽIČKOVÁ, N. *Cesta vedla na Island*, vydal Rudolfov: Geofyzika, 1997, s.65.

Libuše Zátková se vdává za lékaře Mudr. Bohumila Růžičku 26.ledna 1914, o devět let později se manželství rozpadá. Libuše poté poznává Ing.Zdeňka Pichu, se kterým je oddána 1.srpna 1926; oba sdíleli lásku ke koním a ke svobodě. Na svatební cestu odjíždí na Island, kam byly jejich kroky ještě několikrát vedeny. Také Naděžda, dcera Libuše a Bohumila Růžičky, zdělila po matce lásku ke koním; v Praze se seznámí se sympatickým mladíkem z Islandu⁶³ Magnúsem Sigurdssonem, který zde pracuje jako generální konzul a chargé d'affaires. Následuje svatba, 6.května 1947, a v červenci odjezd na Island. Necelý rok poté se Naděžda s manželem vrací do Prahy, kterého sem vedou pracovní povinnosti. Celá rodina tak strávila pět let v Čechách.

Když je po pěti letech Naděždin manžel „převelen“ do Hamburku, touží Libuše se svým manželem jet s nimi. *„Přestože byl Magnús zaměstnán zodpovědnou prací, zasadil se ještě v Praze o to, aby Libuše a Zdeněk dostali od komunistické vlády povolení následovat jeho rodinu do Hamburku. Po roce jednání, za přispění islandského vyslance Bjarni Ásgeirssona, který osobně v té věci intervenoval u československého ministra zahraničí, přes odpor místní komunistické strany v Českých Budějovicích, která prohlásila, že žádný člen rodiny Zátkovy od ní povolení k odjezdu na kapitalistický Západ nedostane, dostali Libuše a Zdeněk jako zázrakem povolení odstěhovat se s dvěma zavazadly ke své dceři a zeťovi do Hamburku. Těsně před odjezdem však museli podepsat prohlášení, že se vzdávají svého zbývajícího majetku ve prospěch československého státu, protože po odjezdu na kapitalistický Západ se nebudou moci zúčastnit (ve věku šedesáti čtyř a sedmdesáti sedmi let) práce při budování socialismu ve své vlasti. Manželům Pichovým pak bylo znárodněno všechno, co zbylo, včetně životní pojistky.“*⁶⁴

2.3.2 Vojtěch Adalbert Lanna⁶⁵

„Vojtěch Lanna, proslulý český průmyslník (narodil se 23.dubna 1805 v Českých Budějovicích). Po studii na gymnasiu v Budějovicích a na technice v Praze strávil nějaký čas v loděnicích budějovických a několik let byl lod'mistrem při plavbě dříví a tuhy z jižních Čech do Prahy a do Německa. Brzy však zařídil si samostatný závod a zajistiv si odbyt do Prahy a Němec, zavázal si smlouvami majetníky bohatých lesnatých krajín : knížete

⁶³ Se kterým se její maminka, coby osmiletým klučinou, setkává při vlastní svatební cestě na Island.

⁶⁴ SIGURDSSON – RŮŽIČKOVÁ, N. *Cesta vedla na Island*, vydal Rudolfov: Geofyzika, 1997, s. 75.

⁶⁵ Obr. XXVIII v příloze s. 159.

Schwarzenberka, hraběte Buquoie a Černína, že mu několik let dodávati budou dospělé kmeny. V Budějovicích založil pak pily a parketárny, v nichž část dříví spracoval, ostatní vyvážel po vodě. Jeho bystrý, podnikavý duch, postřehnuv již za plaveb dřívějších v neupravených tocích řek Lužnice, Nežárky, Vltavy a Labe jednu z hlavních překážek plného rozkvětu závodu svého i jiných, nedbal mnohých obtíží a přiměl vládu k částečné aspoň jich regulaci. Podnětem jeho a purkrabího hraběte Karla Chotka svoleno k vystavění řetězového mostu císaře Františka; Lanna zřídil akciovou společnost s kapitálem 339.000 zlatých ve stříbře, který se celého podniku ujal; stavba prováděna za jeho vedení, až 4. listopadu 1841 most odevzdán dopravě. Roku 1842 zjistiv mocnost ložisek kamenouhelných na Kladně spojil se s pražským měšťanem Novotným a s bratry Kleiny, zakoupil od Váni doly a dal tak základ k nynějším rozsáhlým dolům kladenským. Roku 1852 zakoupil tamtéž Vojtěšskou huť a založil železářny a roku 1853 postavil první vysokou pec nové konstrukce. Těžařská společnost jím založena přeměnila se v kommanditní a roku 1855 v akciovou společnost s názvem „Pražská společnost pro železniční průmysl“ a Lanna vystavěl zároveň s ní k rozkvětu svých závodů Buštěhradskou dráhu z Kladna do Kralup. S Kleinem vystavěl též dráhu Liberecko-Pardubickou. V Budějovicích, kdež jeho podnětem roku 1852 provedena první řemeslnicko-průmyslová výstava, založil roku 1856 spořitelnu a roku 1858 byl předsedou obchodní komory budějovické. Přesídliv do Prahy daroval pozemek v ceně 4000 zlatých ke stavbě pražského sirotčince. Lanna byl mužem bystrého obchodního ducha, jenž nedal se vésti proudem doby, nýbrž rozhodoval vlastními myšlenkami. Za jeho zásluhy postavena mu byla v Budějovicích roku 1879 umělecká bronzová socha. Zemřel 15. ledna 1866 na selhání srdce v Praze. “⁶⁶

Lze namítnout, že Vojtěch Lanna sem nepatří, vždyť přeci pojednáváme o živnostnících začátku 20. století, nikoli konce 19. století. Přesto bych navrhovala udělit mu něco jako „čestné místo“; tolik toužil po titulu rytíře, přesto jej nedostal; podařilo se to až o mnoho let později jeho synu. Nechtě tedy zde má přiděleno své malé čestné místečko, neb udělal toho mnoho, a to nejen pro své rodné město České Budějovice, ale i pro několik dalších měst, nemluvě o stavbě železnic, splavnění řek a jiného, výše již řečeného.

⁶⁶ *Ottův slovník naučný: Ilustrovaná Encyklopedie obecných znalostí.* 16 sv. Praha: J. Otto, 1888 – 1909

Krom uvedených aktivit se Vojtěch Lanna finančně podílel na stavbě koněspřežné železnice. Ta započala svoji činnost roku 1832. Vyhovující byla totiž návaznost na vlastní lodní dopravu; jak výše uvedeno – založil si vlastní podnik, jeho loděnice v roce 1851 čítala 350 lodí. Dráhu pro „koněspřežku“ prodloužil až k vlastnímu hostinci U zelené ratolesti (po roce 1989 je hostinec opět na tomto místě otevřen) i přesto, že tomu předcházelo nevzdat se úředníkům magistrátu budějovického. Začal podnikat na linecké dráze.

Most, o kterém hovoří Ottův slovník naučný, nebyl jediným. Dalším mostem, který Vojtěch Lanna postavil byl řetězový most přes řeku Vltavu u Podolska z roku 1848, který spojoval Tábor s Pískem; svou funkci plnil až do roku 1963, kdy byl kvůli stavbě Orlické přehrady přemístěn na řeku Lužnici, kde slouží dodnes. Přestože Lanna zasáhl do mnoha odvětví – ať už se jednalo o loděnice, koněspřežnou dráhu, železnice, vyráběl porcelán či parkety, nezapomínal nikdy na lidi kolem sebe. Jeho zaměstnanci mu s láskou přezdívali „Pantáta Lanna“.

Jako českobudějovické „děkuji“ měla být socha na uctění jeho památky; pomník, který tehdy dosahoval výšky 6,70m, byl odhalen 24.května 1879. Zde stál až do května roku 1945, kdy byl vlivem poválečných protiněmeckých nálad stržen, poté poškozený odstraněn. O jeho znovuoobnovení bylo neúspěšně usilováno v roce 1968; znovu stanul ve své slávě na svém původním místě díky nadšencům z „Klubu přátel Českých Budějovic“, a to dne 2.října 1993, stejně jako pomník Jirsíkův.⁶⁷

2.3.3 Leopold Hájíček⁶⁸

Leopold Hájíček byl majitel realit a velkoobchodník Narodil se 12.zář 1862 v Týně nad Vltavou; po svém příchodu do Českých Budějovic pracuje v železářském obchodě. Roku 1888 otevírá vlastní provozovnu, a to obchod s potřebami pro domácnost – železné a kuchyňské zboží. Původně měla jeho firma sídlo v domě Záložny českobudějovické. V roce 1911 postavil dům v dnešní ulici U černé věže, číslo popisné 9,⁶⁹ který zařídil jako obchodní dům a prodával v něm železářské výrobky.

⁶⁷Encyklopedie Českých Budějovic, s. 380 – 382, auto hesla – Daniel Kovář.

⁶⁸ V příloze kopie jeho účtů a dopisnice obr. XXIX,XXX s .160.

⁶⁹ I za komunistického režimu se zde říkalo „U Hájíčků“; tento vžitý název přetrval až do dnešních dnů.

V roce 1893 zakládá společně s Dr. Augustem Zátkou českou smaltovnu. Zemřel 4. května 1944. Jeho syn – Leopold Hájíček mladší pracoval zpočátku na obnovení firmy v poválečných letech, nicméně byl pronásledován komunisty, a tak kolem roku 1948 emigroval do zahraničí.⁷⁰

2.4 Drobní živnostníci

Jak bylo zmíněno již ve druhé kapitole České Budějovice, byly městem ve kterém vzkvétal díky poloze obchod a s ním také řemesla. Snad nejvíce jich bylo rodu potravinářského – pravděpodobně nejznámější bude Budějovický Budvar či Měšťanský pivovar jako zástupci pivovarnictví, dále textilní a kovozpracující obory. Stačí prolistovat kalendář katolického lidu či jinou dobovou literaturu a zjistíme, že se v našem městě obchodování dařilo. I proto jistě mnozí rádi zavítali k firmě Ferdinanda Hocha....

2.4.1 HOCHreklama1899⁷¹

Firma byla založena Ferdinandem Hochem, který se narodil roku 1875 ve Vídni, kde se později vyučil řemeslu písmomalíře, pozlacovače a lakýrníka. V roce 1899 přichází do Českých Budějovic, kde zakládá firmu na dnešní Pražské ulici číslo 20⁷²; o deset let později se stěhuje takřkajíc „přes ulici“, zakupuje větší objekt naproti dnešnímu „Koldomu“⁷³ ve Skuherského ulici číslo 1. Mezi zákazníky patřila firma Budějovický Budvar, od roku 1900 i kníže Schwarzenberg. Firma čítala okolo 20 – 30 zaměstnanců, kdy jejich množství se mimo hlavní sezonu, tedy v zimním období, snižovalo. Snad nejzajímavější je zakázka pozlacení nábytku pro Pražský Hrad datovaná rokem 1938, častými zakázkami bylo též zlacení v četných kostelech v Čechách i na Moravě.

Nucenou přestávkou v činnosti firmy byla druhá světová válka; poté se firma chystala k znovuzahájení činnosti, ovšem přišel rok 1948 a s ním znárodnění, tudíž další nucená přestávka. Ta byla poněkud delší než šestileté válečné období, trvala plných 42 let. Poté přichází vnuk zakladatelův, Vlastimil Hoch, a znovu křísí zbylé pozůstatky kdysi slavné

⁷⁰ Encyklopedie Českých Budějovic, s. 133, auto hesla – Daniel Kovář.

⁷¹ Obr. XXXI v příloze s. 161.

⁷² Dnes je zde Soukromá střední obchodní škola.

⁷³ Název je zkratka dvou slov – kolektivní dům; jeden ze dvou domů v Českých Budějovicích, druhý je na Lidické třídě, které byly postaveny na sloupech, jako experiment v 50. letech; kolektivní dům znamená, že v něm kolektivně žije moderní socialistická rodina s moderní socialistickou ženou, která po příchodu z budování socialismu v praxi nevaří a všichni jdou do restaurace v přízemí, kde se kolektivně nají.

budějovické firmy. Jelikož jejich původní objekt byl zbourán, aby uvolnil prostor výškovému velikánu - hotelu Gomel – odvíjely se nové začátky téměř „na koleně“ ; jakmile to bylo finančně jen trochu možné, začali si pronajímat postupně různé objekty, mj. i bývalou mateřskou školu.

Ke stému výročí založení firmy, totiž v roce 1999, pracovalo ve firmě 18 zaměstnanců, s tím že původní práce byla aktuálně upravena požadavkům moderní doby – například z technického hlediska, jsou zde přítomny různé stroje na vyřezávání písma nebo dílna pro výrobu neonové reklamy a z toho důvodu přijetí nových zaměstnanců – elektrikářů atp. Výsledky jejich práce budiž hodnoceny dle počtu klientů, a ti jsou nejen z Českých Budějovic, ale i z řady českých měst a výjimkou není ani práce pro zahraničí. Jedna z mála českobudějovických firem, kterou se podařilo zachránit pro další generaci.

2.4.2 Zvonárna

V archivních materiálech bylo zjištěno, že firma „Rudolf Perner – Glocken-, Kunst- und Gelb Gießerei, Feuer löschmaschinen Bauanstalt“ (Rudolf Perner – Zvonařská a umělecká slévárna a slévárna mosazi,výroba hasicích přístrojů) navazuje na tradici rodinné firmy již z roku 1760.

Zvonařská rodina Pernerů je datována v Českých Budějovicích od roku 1772, poté co byl Josef Perner za tovaryše v Německu a přišel do našeho města. Jejich rodné město byla Plzeň. Proto vždy na zvonech, které ulili, značili „in Budweis“ nebo „Budvicii“ , aby odlišili svoji práci od zbylé části rodiny. Rudolf Perner⁷⁴ byl čtvrtou řadou potomků, která pokračovala v tradici výroby zvonů; koncem 19.století vlastnil zvonárnu v centru města Českých Budějovic. Dle tvrzení pamětníků ji roku 1895 na nátlak tehdejších „ekologických aktivistů“ přestěhoval na Dobrou Vodu poblíž Českých Budějovic.Podnik rozšiřuje právě o výrobu hasicích přístrojů , viz výše.Po 2.světové válce je donucen své rodinné i pracovní sídlo opustit a opouští i Českou republiku. Objekt je pak využíván státními podniky, a to až do roku 1995.

17.července 1899 získává Rudolf Perner mladší živnostenské oprávnění k provozování živnosti. Dále byl v archivu dohledán spis obsahující korespondenci jeho otce s Magistrátem

⁷⁴ Kopie účtu Rudolfa Pernerera ze soukromé sbírky v příloze obr. XXXII v příloze s. 162.

města, který byl zastoupen (ve většině dokumentů) panem Josefem Taschekem; tyto dopisy jsou z let 1894, 1905, 1906, 1914. Další zápis je dokument o předání živnosti synu, a to 24.11.1928. Na základě rozhodnutí je vystaven živnostenský list, a to 15.2.1929.

Pak je několik zápisů z válečných let. Poslední dokument ve složce je datován 23.1.1946 a je v něm uvedeno : „*K vedení podniku pod národní správou ve smyslu dekretu p. presidenta republiky ze dne 19.5.1945 číslo 5/45sb. nepotřebujete zvláštní živnostenské oprávnění.*“ Rudolf Perner mladší tedy odchází z České republiky, zakládá firmu v Pasově. Po změně politických poměrů v naší zemi, se částečně navrácí Rudolf Perner nejmladší⁷⁵, byť jen svými zvony do Českých Budějovic: v roce 1993 jsou ulity a za spoluúčasti Rotary klubu věnovány zvony pro kostel sv. Vojtěcha ve Čtyřech Dvorech⁷⁶, dva roky poté Pernerové odlévají zvon Budvar, jako dar slavného českobudějovického pivovaru ke stému výročí svého založení a zároveň v témže roce je zhotovena zvonkohra pro českobudějovickou radnici. Na den 15. září letošního roku chystá se slavnostní svěcení zvonů na Dobré Vodě za účasti Rudolfa Pernera nejmladšího.⁷⁷

Sto let po přestěhování zvonárny na Dobrou Vodu , v roce 1995, je změněn účel využití – je zde postupně vybudováno sportovní centrum spojené s ubytovacími službami. Můžeme tedy alespoň obdivovat krásnou architekturu této budovy, přestože tam již nenajdeme ani potomky původních majitelů ani pozůstatky jejich činnosti živnostenské.

2.4.3 Mistr pilníkářský – Karel Hebík⁷⁸

Karel Hebík se narodil 2.8.1887; dne 12.6.1919 obdržel živnostenský list, provozovna se nalézala v České ulici číslo 16. Jeho práce v živnosti byla dočasně přerušena na několik válečných let. Pečlivě se věnoval práci s učni za což dostal i ocenění. V knize řemeslných živností je u jeho jména červeně zaznamenáno, že mu bylo Okresním národním výborem sděleno, že již nesmí svoji živnost provozovat; datováno jest 6.4.1946. V poválečných letech byl předsedou Besedy řemeslnicko – živnostenské.

⁷⁵ Rudolf Perner v pořadí čtvrtý; narozen roku 1969, vnuk Rudolfa Pernera mladšího.

⁷⁶ V tomto kostele sídlí salesiáni Dona Bosca.

⁷⁷ Tuto informaci mi sdělili místní občané z Dobré Vody, jinak nepotvrzeno.

⁷⁸ Obr. XXXIII, XXXIV v příloze s. 163, 164.

2.4.4 Společenstvo lihovarníků (firma JILIKA a firma L.Pilbauera)

Společenstvo výrobců likérů, lihovin a octa pro obvod Obchodní a živnostenské komory v Českých Budějovicích – tak zněl celý jejich oficiální název. V tomto společenstvu se slučovali živnostníci z Českých Budějovic, Benešova, Jindřichova Hradce, Milevska, Třeboně, Kamenice nad Lipou, Sedlčan, Pelhřimova, Tábora, Týna nad Vltavou a Vlašimi. Celkem všech živnostníků bylo 209, z Českých Budějovic jich bylo 42.

Pokoušela jsem se dohledat informace o firmě „JILIKA“, nástupce firmy Nadera. O této firmě se mi podařilo zjistit jen to, že firma Nadera byla zapsaná pod pořadovým číslem ve výše uvedeném společenstvu, a to jako nástupce firmy Jana Beránka s tímtež sortimentem. Dle velkého množství etiket⁷⁹ je patrné, že firma měla velký sortiment výrobků lihovarnického rázu. Firma obnovila svoji činnost po roce 1989, prosperovala výborně; zejména byli vyhlášení velkým množstvím a výbornou jakostí při výrobě octa; kvůli úmrtí v rodině ukončili provoz živnosti k 22.prosinci 2006.

Členem tohoto společenstva byl také českobudějovický živnostník, Ludvík Pilbauer.⁸⁰ Narodil se 20.srpna 1881, pořadové číslo ve společenstvu měl 21, náboženského vyznání byl římsko – katolického. Byl ženat, měl tři děti. Syna Ludvíka, narozeného dne 27. února 1909 a syny Jaroslava a Jaromíra, oba narozeni dne 11.ledna 1917. Z Kněžské ulice se přestěhovali dne 15.února 1907 do Čtyřech Dvorů. Dle lístku, s daty pana Ludvíka Pilbauera staršího, umírá jmenovaný bez uvedených důvodů 2.března 1943 v Auschwitzu⁸¹, kam přichází 4.února téhož roku i syn Ludvík. Také ten zde umírá, a to 15.září 1943. V příloze jsou kopie etiket výrobků jejich firmy a firemní účet.

2.4.5 Cukrář Karel Resch

V knize „Když se psalo c.k.“ je uváděný mezi živnostníky také Karel Resch, cukrář, měl syna Arnošta Resche; sídlil na Lannově třídě číslo 21 a byl znám svou výrobou „cukrové

⁷⁹ Etikety a účty – kopie v příloze, obr. XXXV,XXXVI,XXXVII,XXXVIII,XXXIX, XXXX, XXXXI, XXXXII,XXXIII, XXXXIVv příloze s. 165,166,167,168,169,170,171,172,173,174.

⁸⁰ Obr. XXXXV, XXXXVI,XXXVII v příloze s. 175,176,177.

⁸¹ Záznam byl totiž proveden v němčině a obdobného charakteru, jako zápisy z koncentračních táborů, po dohledání jsem zjistila, že se potvrdily mé domněnky, Auschwitz byl koncentrační tábor „Auschwitz-Birkenau“.

slámy“⁸²; rodina měla židovský původ, a tak byli všichni zabiti v koncentračním táboře. Také Arnošt Resch byl již na seznamu osob, kterou budou transportovány do koncentračního tábora, naštěstí přišlo dřív osvobození než onen transport. Oženil se s Růženou, rozenou Burcarovou, která byla švadlena. Jako by nestačilo, že přišel ve válce o celou rodinu kvůli nacistům, také komunistům byl trnem v oku. Dům mu byl zabrán, paní nesměla provozovat živnost, a tak téměř potmě tajně po nocích šila, aby alespoň trošku přivydělala na živobytí a tak mohli vše přežít. Několik let po roce 1989 byl dům vrácen zpět rodině, a tak dnes zde mohou již potomci konečně nalézt klid. I když – cukrovou slámu zde již neochutnáte, v obchodě nyní sídlí lékárna.⁸³

2.4.6 Ferdinandovy lázně⁸⁴

V souvislosti s lázeňstvím má spousta lidí spojeno město Třeboň. Nebývalo však dříve nutností jet do blízkého městečka, zachtělo-li se někomu lázeňských služeb. Mívali jsme v našem městě lázně vlastní.

V roce 1887 nechal Ferdinand Hrbek postavit lázně na rohu ulic Karla IV. a Na Mlýnské stoce ve stavebním slohu klasicistním⁸⁵. Ohledně historie tohoto objektu pátral pečlivě Daniel Kovář, pracovník Státního okresního archivu na Rudolfovske ulici, s poněkud neurčitým výsledkem : údajně zde stály lázně již kolem roku 1845, přesto žádný dokladový materiál se mu dohledat nepodařilo.

Lázně byly moderně zařízeny a 20.ledna roku 1888 slavnostně otevřeny. V tehdejší době nebyly běžnou součástí bytu koupelny, proto byly lázně permanentně využívány. V roce 1915 mění Ferdinandovy lázně svého majitele, stává se jím František Binder. V té době byla vyhlášená součást lázní „železná panna“ – nazvaná podle mučidla, mučidlem však nebyla; byla to sprcha ve tvaru klece, přičemž tělo zákazníka bylo ze všech stran ostřikováno, nikoli propichováno. Odtud tedy pramenil název podle starého mučícího nástroje. O více jak deset let později rozšiřuje lázně o dva bazény – na dnešní poměry sice malé, ale rozměr toho největšího z nich byl tehdy 8x3metry a hloubka 1,3metru; k provozu sloužilo 37 kabin.

⁸² Dle vyprávění paní Hejlkové, každý živnostník měl něco, čím byl „originál“; cukrář Resch měl za tímto účelem cukrovou slámu.

⁸³ Volně podle vyprávění pamětníků a knihy; RADA, F. „Když se psalo c.k.“, Nakladatelství České Budějovice, 1966, s.92.

⁸⁴ Obr. XXXXVIII v příloze s.178.

⁸⁵ Stejně jako rodný dům Dr.Augusta Zátky v Krajinské ulici č.41.

V nabídce služeb byly i manželské vany , v níž se mohl naráz koupat manželský pár. V letech 1934 a 1938 opět přichází změna majitele. V roce 1946 byly znárodněny, nicméně svou úlohu plnily až do roku 1977. V poválečných letech se začalo již s výstavbou bytů včetně koupelny, tudíž už nebylo tolik zapotřebí lázně využívat; bazén byl větší na plaveckém stadionu, a tak došlo k tomu že byly roku 1978 zbourány. Zároveň byly zbourány i sousedící objekty, vznikl obrovský prostor, jak fyzicky hmatatelný, tak i v přeneseném slova smyslu, zde něco vymyslet. Drazí soudruzi však nedokázali vymyslet nic lepšího, než postavit zde několik krychliček a kvádrů, takříkajíc „bez chuti a bez zápachu“ v porovnání s architekturou, která zde bývala předtím.⁸⁶

Zde vybráno bylo několik firem, jejichž majitelé tvořili řady drobnějších podnikatelů. Byly zde i další firmy. Bohužel se mnohdy nepodařilo dohledat více než množství inzerátů jejího majitele a k tomu přiložit data jeho narození a úmrtí, např. Bohumil Pejša, tiskl pečete Obchodní a živnostenské komory⁸⁷; František Peyhovský – obchod zboží koloniálním a lahůdkami ve velkém i malém. První jihočeská velkopražírna kávy s elektrickým pohonem. C.k.tabák a poštovní cenné známky⁸⁸; Josef Arnold- papír, kancelářské a školní potřeby, galanterie, umělecké předměty; Dům nábytku – Kordina; Bohemia – továrna na smaltované hrnce; Josef Šolín – uzenář; Josef Švejda – sukna, Ployhar - knihař⁸⁹ a mnozí další. To, že zde nebyli uvedeni, neznamená, že by jejich práce zůstala zapomenuta. V myslích pamětníků zůstávají i nadále.

⁸⁶ Českobudějovické listy, 2.7.2005, s. 16.

⁸⁷ Obr. X,XI,XII v příloze s. 141,142,143.

⁸⁸ Obr. XXXIX,L v příloze s. 179,180.

⁸⁹ Obr. LI v příloze s. 181.

3 Rozhovory s pamětníky, s potomky

V následující kapitole jsem zaznamenala několik rozhovorů s lidmi, kteří sami zažili období, kdy živnosti v našem městě vzkvétaly i posléze, když byly postupně vytlačovány až do úplného „vyhubení“. Živnostník byl pro komunisty něco jako „škodlivý druh“, který je zapotřebí zlikvidovat, aby mohla plně rozkvést socialistická společnost. Ve společnosti, kde nikdo není individualita sama o sobě, ale pouze nepatrné kolečko v soukolí obrovské mašinerie, přeci nemůže nikdo být svým vlastním pánem a mít svůj vlastní názor. Je zapotřebí všechny „vykořisťovatele a jiné živly“ totálně vyhladit. Přenechávám tedy slovo několika ženám, paní Šimové, paní Jindrové, paní Hejlkové a dvěma řadovým sestrám od sv. Josefa, sestře Marcii a sestře Viktorii, ať podkryjí své vzpomínky, často tak smutné a bolestné, ať je toto uloženo jako memento pro další pokolení, aby byly dostatečně varovány před hrůzou a zlovůlí, jež nese název doba vlády komunistů, doba temna.

3.1 Případ cukráře Šímy:

Z archivních pramenů zjištěno bylo následující:

Jaroslav Šíma byl druhé ze dvou dětí mistra cukrářského – Theodora Šímy a jeho ženy Františky, rozené Kvasničkové. Narodil se 27. dubna 1923, pár let před ním – 20. března 1921 - přišla na svět dcera Libuše.

Theodor Šíma se narodil dne 20. října 1891 ve Lhenicích číslo 158⁹⁰. Jeho otec - Jan Šíma – byl tkadlec, syn Tomáše Šímy, mistra tkalcovského ze Lhenic; maminka - Marie Šimová, rozená Nosková, dcera mydláře Josefa Noska ze Lhenic. Jeho manželka - Františka, dcera Františka a Františky Kvasničkových, se narodila dne 16. února 1890. Theodor a Františka byli oddáni dne 1. 8. 1918 v Českých Budějovicích. Všichni vyznání římsko-katolického.

Za nějaký čas po svatbě se oba pěšky a s uzlíkem, ve kterém bylo nesené toliko náčiní cukrářské⁹¹, vydali cestou k Budějicům. Dorazili. Theodor Šíma nejprve vyřídil a 4. prosince 1918 obdržel živnostenské oprávnění, poté získal v Krajinské ulici „štond“- místo v podloubí, kde mohl sedávat u stolku s pamlsky, které vlastnoručně vyráběl a pak nabízel. Ve třetím rozhovoru budu uvádět výpověď paní Hejlkové, která na dotaz ohledně cukráře

⁹⁰ Dnes okres Prachatice.

⁹¹ Dle vyprávění paní Šimové.

Šímy živě reagovala: „ To byl ten s dřevěnou nohou?“ Ano, to byl on. „Já se pamatuji,k jak se na něj vždy zlobila jeho žena Františka,dej jí Pámbu věčný nebe. On sedával tam, jak měl štond a když ho pak vždycky začala noha bolet, tak si ji vystrkoval do uličky...a tu ho vždycky paní Františka jemně napomínala, aby to nedělal....“

Paní Františka také nelenila, prodávala bonbony po krejcaru na trhu. Krejcar ke krejcaru.... našetřili na dům v Krajinské ulici. Krejcar ke krejcaru ... a měli vilu v tenkrát prestižní části města – v Havlíčkově kolonii, krejcar ke krejcaru ...a měli auto. Opět paní Hejlková: „...tehdy jenom deset rodin v Budějicích měli auto a oni byli jednou z nich...“ 7.března roku 1934 pan Theodor Šíma obdrží číslo 2096 a stává se činným členem Řemeslnicko-živnostenské besedy.

Do učení a na výpomoc k panu Theodorovi, mistru cukrářskému, chodili nejen českobudějovičtí chlapci. Dle archivních pramenů byli u něj jako učni a pomocníci Josef Suska z Českého Krumlova, v době 15.dubna 1922 - 22.ledna 1923; Jan Trnka ze Lhenic, 4.ledna 1932 – 9.5.1932; Jan Šabatka z Hluboké nad Vltavou, 6.března 1933 – 2.září 1933 (ten se dokonce vrátil na výpomoc na tři měsíce na sklonku roku 1935); Josef Janáček z Ledenic, 29.září 1938 – 6.srpna 1942 a Václav Mugroner z Dubného, 28.května1934 – 1.září 1934. Z českobudějovických mladíků pak Ladislav Zíka, 11.března 1923 – 15.června 1923; Gustav Bína, 1.října 1926 – 20.února 1928; Tomáš Lomecký, 31.března 1930-15.ledna 1931;Emanuel Pavlík, 1.září 1934 – 21.prosince 1924; Lumír Sýkora 24.září 1934 – 20.prosince 1934 a dne 18.září 1946 nastupuje i syn Jaroslav Šíma, poté co již jako sedmnáctiletý mladík „okusil“ v létě roku 1940 (pravděpodobně díky letům válečným zde zůstala mezera v archivu, je zde uveden pouze datum 2.července 1940 jako začátek výpomoci, další informace již nebylo možné dohledat).

Jaroslav krásně a rád maloval, měl i studijní nadání, přál si být lékařem či právníkem; bohužel otec rozhodl jinak-je zde živnost, musíš se jí ujmout! Roku 1937 Theodor Šíma umírá. Ovdovělá paní Františka zůstala sama s dvěma dětmi a živností „na krku“, s válečnými lety za dveřmi a „světlymi zítřky“ poté.....

Z vyprávění paní Dagmar Šímové⁹², vdovy po Jaroslavu Šímovi:

„...Narodila jsem se 11.ledna 1932 v Praze, kde jsme měli v Karlíně mlékárnu.....kvůli válce a maminčině nemoci jsme se přestěhovali do Českých Budějovic. Zde jsme se s Jaroslavem seznámili...roku 1952 se konala svatba; přibližně rok poté začali perzekuce, které jakoby nebrali konce...

Leckde znárodnění vypadalo jako z dnešního amerického filmu, rodinu postavili ke zdi, zbraně jim zapíchli do zad a vše sebrali...u nás to v tomto ohledu tak drastické nebylo. Znárodnění u nás probíhalo ve třech fázích, data si již nepamatuji i některé podrobnosti jsem již ze své paměti raději vymazala...

V první fázi nám zabavili všechny potraviny bez nároku na peněžitou či jinou náhradu, nechat jsme si směli pouze cukr. Pamatuji si, jak jsme s babičkou Františkou (maminka mého muže) schovali tajně na půdě pytlík kakaa pro mé děti; ve druhé fázi nám zabrali všechny stroje a opět bez nároku na náhradu. Měli jsme tenkrát kvalitní a drahé stroje, pamatuji si dvouramenný stroj značky Adler na šlehačku; tehdy přijel vůz, naložili stroje a odjeli. Dovolili nám pouze prodat stroj na výrobu zmrzliny, pult a tzv.zimotvor – to byl takový „dědeček předchůdce“ dnešních strojů na výrobu ledu. Ten stroj na výrobu zmrzliny jsme prodali panu Janáčkovi, který též byl kdysi na výpomoc u otce mého manžela⁹³; přestěhoval se někam k Frymburku, dnes už asi nežije, myslím, že v obci Svatý Tomáš žije již jen jeho žena.

Paní Františce vyměřili dávku 190.- korun, nebýt toho, že bydlela s námi, nevím, jak by dopadla, platit nic nemohla... Můj manžel byl sankcionován pozicí řadového dělníka s minimální mzdou ve Sdruženém komunálním podniku Merkur, kde byl jeho nadřízeným bývalý méně úspěšný cukrářský konkurent, který své pracovní nadřazenosti patřičně využíval.

Ve třetí fázi nám zabavili dům v Krajinské ulici. Náš dům měl tvar písmene L - přední část se obývala a byl zde obchod, zadní trakt se používal jako dílny, výroby a kanceláře. Dvůr využívaly naše děti na hraní. Bylo rozhodnuto, vzhledem k rozloze domu vyšší než tehdy určených 120 m čtverečních, že to není dům rodinný, byl nám tedy zabaven a dokonce jsme ve vlastním domě platili nájemné.V obchodě byl nějaký čas pan Ságner s rukavicemi, pak sloužil

⁹² Když jsem porovnávala data uváděná paní Šímovou či jiné údaje jí uváděné s archivními materiály, tak souhlasily, nicméně objektivitu jejích vzpomínek nemohu zaručit.

⁹³ Souhlasí s archivními prameny, byl zaměstnán u pana Theodora Šímy, viz výše.

panu Rosínovi jako sklad not, později ho převzal Národní podnik Kniha. Ti tam sídlili až do roku 1989.

Můj muž udržoval přátelství s panem Sýkorou⁹⁴, který měl vlastní cukrárnu vedle kostela svaté Rodiny⁹⁵. Jednou, když jsme šli z návštěvy zpět, stavěli jsme se u kloboučníka na rohu; manžel vždy dbal na patřičnou eleganci náležející k jeho postavení, neodolal a snad vlivem vzpomínek, šel (tehdy již jako řadový dělník) zkusit si některé nové kousky. Když si ze žertu nasadil čepici, tehdy asi čtyř až pětiletá dcera se na něj podívala a se svou dětskou nevinností pronesla: Sundej to, tatínku, vždyť vypadáš jako dělník....

V roce 1969 jsme žádali alespoň vrácení obytné části domu, z havarijních důvodů. Doufali jsme, že v závěsu roku 1968 bychom mohli být s naší žádostí úspěšní. Bohužel nikoli. Ovšem to vše stále nebyl konec. U třech z našich čtyřech dětí se projevovali umělecké sklony, nejstarší syn byl stále někde zahloubán v knihách, tolik si přál studovat, bohužel – špatný třídní původ, další z dětí – má jediná dcera – hlásila se na umělecko-průmyslovou školu, krásně maluje, od dvanácti let si sama navrhovala a šila oblečení, stejný výsledek přijímacího řízení, můj druhý syn také krásně maloval, také beznadějně nepřijatelný, až poslední syn to prolomil, narodil se až roku 1969, tak než šel studovat, to nejdrastičtější období již minulo.“

Je vidět, že komunistický teror nebyl pouze poválečný a jejich „prsty“ dosáhly hodně daleko, ale vraťme se zpět do předválečných let, jaké byly vztahy mezi církví a živnostníky za první republiky?

„Co se týká první republiky, tak potíže s náboženstvím žádné neměla. Také moje babička v Karlíně se nezmiňovala, že by náboženství za první republiky nebo za války vadilo. Bylo vždy dobré, když živnostník se alespoň občas ukázal v kostele. Za nacistů se vztah k náboženství u živnostníků nezměnil. Ve škole se náboženství učilo až do roku 1947. Pak ho komunisti zakázali. Učil katecheta.“

Změnil se vztah k církvi u živnostníků za války ?

⁹⁴ Souhlasí s archivními materiály, byl zaměstnán u pana Theodora Šímy, viz výše, později si otevřel vlastní cukrárnu.

⁹⁵ Dnes vedle Biskupského gymnázia J.N. Neumanna.

„Němci měli na opasku vojenském nápis „Gott mit uns“, přesto se stalo, že ubližovali...všem, ale i kněžím. Nedávno jsem vyslechla zprávu na rádiu Proglas, že nacisté vyhnali Cisterciáky z kláštera ve Vyšším Brodě. Ti se vrátili až po roce 1991 nebo 1992, už nevím přesně. Byla jsem se tam podívat, je to asi čtyři roky, bylo jich tam málo, asi šest nebo osm, teď kolik jich je nevím.V Karlíně jsme celou válku dodávali mléko, máslo atd. na přidělové lístky do kláštera,nevím již, co to bylo za klášter, když začala válka, bylo mi sedm let. Sama jsem tam jednou za měsíc nosila fakturu. Komunisté ten klášter zrušili.“

Tak to máme první republiku a válku, jak to vypadalo po válce?

„Po nástupu komunistů se však všechno změnilo. ‘Komundírové‘ sledovali lidi v továrně i živnostníky. Jaký mají vztah k náboženství. Proto někteří živnostníci přestali chodit do kostela. Návštěvnost byla v té době malá, bylo to sledováno. Když jsem se vdávala⁹⁶, chtěla jsem svatbu v kostele. Museli jsme mít nejprve svatbu na radnici a teprvá potom v kostele. Do různých osobních papírů pro zaměstnání se zapisovalo, že daná osoba je věřící. Víím také, že jeden zaměstnanec na českobudějovické radnici jezdil do kostela až do Střížova⁹⁷, aby ‘to‘ nebylo vidět....P.Josef Plojhar byl s komunisty kamarád... Při poslouchání rádia Svobodná Evropa občas ‘proběhla‘ nějaká zpráva o kněžích,; ale ne vždy jsme jí zachytili. V Nových Hradech jsem viděla fotografii nově vysvěcených kněží za komunistů. Tyto věci se nezveřejňovali. Byla to náhoda, že jsme tam s manželem jeli a viděli to...Paní Františka se o tyto věci již nestarala. Živnost jí sebrali, úspory jí sebrali⁹⁸, tak už jí přestalo vše zajímat...“

Zkusme se přenést v čase zpět do poválečných let, vzpomenete si, jak tehdy vypadala Krajinská třída?

„Krajinská třída, asi roku 1946, dostala na přibližně jeden dva roky jméno Revoluční, poté jí bylo změněno na - třída 5.května, až po roce 1989 získala zpět své jméno- Krajinská. Vezmeme-li to postupně odzadu, dnešní roh Krajinské a náměstí, rohový dům, kde je v přízemí prodejna DM drogerie, zde byl pan Čížek s prodejnou kol. O kousek dále prodejna octa, která

⁹⁶ Svatba se konala roku 1952, viz v prvním odstavci rozhovoru.

⁹⁷ Střížov je maličká ves , cca 16 km od Č.Budějovic, směrem na Trhové Sviny; p.Šímová udržuje přátelství s paní Marií Pavlovou z obce Komařice – poblíž obce Střížov - ta mi poskytla následující informace (a fotografie obr. 53 v příloze s. 142) o obci Střížov: Střížov je jihočeská osada snad již dle datovaných dokumentů z roku 1263, název pravděpodobně kvůli své výhodné poloze, že střežila okolí. Po zabrání pohraničí v roce 1939 do obce přichází člen řádu Křížovníků s červenou hvězdou, Bohumil Hasman, který byl zde velmi oblíbený, byl to výborný kazatel i zpěvák, zadával na kostele opravy a kostel vzkvátal. Návštěvnost byla veliká, lidé dojížděli zdaleka. Komunistům byl trnem v oku, tak ho roku 1956 přeřadili do Onšova na Vysočinu.

⁹⁸ Při měnové reformě v roce 1953, více v kapitole 7.4.3 Měnová reforma.

se po roce 1989 opět vrátila, nyní kvůli smrti v rodině je prodej octa přerušen. Už tehdy se firma jmenovala „JILKA“⁹⁹, majitelce také přezdívali „bramborová královna“. Dnešní prodejna Haišman – šicí stroje, jsou potomci rodiny Haišmanů, kteří tam i v minulosti provozovali prodejnu související s odíváním, totiž – paní byla modistka¹⁰⁰. Ti dopadli hůř než my, byli vystěhováni...

Řeznictví, dnes nese jméno firmy Jura a je spojené s občerstvením, vlastnila paní, která byla Němka, tu tam bydlet nechali; ti byli v Českých Budějovicích první, kteří měli auto značky Volkswagen...Další člověk v ulici, kterého si vybavím byl pekař, ten měl ženu na vozíčku, možná proto soucítil s druhými, ve svém domě měl místnost, kde byli ti nejubožejší z ubohých zdarma ošetřeni, mohli se vykoupat a v druhé místnosti bylo pro ně zařízení přenocování, vše na jeden den. V jiném domě byla keramika, jejich syn odešel studovat snad někam do Žiliny.

V prodejně, kde dnes je agentura na zaměstnání, byla za komunistů rámovací služba Lira, předtím zde byla prodejna potřeb na ruční práce, nitě, vzory na vyšívání apod. A nebyla by to Krajinská, kdybych zapoměla na „Durchhaus“, totiž Průchozí¹⁰¹ dům z Krajinské do České ulice.¹⁰²Tam bývalo mnoho živnostníků, například nožář, myslím, že se jmenoval Štrop¹⁰³, obchod s vlnou paní Janouškové, krejčovství Štroblovi, semena Grossmann, sklenář Šperger, pak tam byla prodejna zeleniny se vchodem z České ulice, ale majitelka utekla do zahraničí; víc si již nepamatuji, to můj muž jako rodilý 'budějovičák' by vám býval pověděl více..¹⁰⁴“

3.2 Případ koláře Jindry¹⁰⁵:

Z archivních pramenů zjištěno bylo následující:

Josef Jindra se narodil roku 1902 v Lomci¹⁰⁶. Patřil do společenstva kolářů, členské číslo 171, živnostenské oprávnění získal dne 15.11.1937, živnost provozoval na adrese

⁹⁹ Více o této firmě v kapitole 2.4.4. Společenstvo lihovarníků; kopie účtů a etiket, obr. XXXV,XXXVI,XXXVII,XXXVIII,XXXIX,XXXX,XXXI,XXXII,XXXIII,XXXIV v příloze s.165,166,167,168,169,170,171,172,173,174.

¹⁰⁰ Modistka je výrobce klobouků.

¹⁰¹ Průchozí dům byl nazývaný také Bazar nebo Průchodní dům.

¹⁰² Foto Průchozího domu obr. LII v příloze s. 182.

¹⁰³ Firmy Štrop, Janoušková a Grossmann ověřeny dle adresáře firem z roku 1948.

¹⁰⁴ Písemný záznam rozhovoru uložen v archivu autora.

¹⁰⁵ Obr.LIV v příloze s. 184.

¹⁰⁶ v archivu podrobnosti uvedeny nebyly; na matrice mi nebylo umožněno nahlédnout do spisů, protože to smí pouze osoba příbuzná. Vzhledem k tomu, že bylo v rozhovoru dále zmíněno, že jeden člen rodiny žil v obci

Dobrovodská 1186, v Českých Budějovicích. V roce 1953 podnik převeden v rámci socialisace živností do Sdruženého komunálního podniku.

Z vyprávění paní Antonie Jindrové, vdovy po Josefu Jindrovi¹⁰⁷:

„Josef Jindra byl vyučený kolář, pracoval se dřevem, později rozšířil i dílnu o část autokarosářskou. Vyznání byl římsko-katolického. Patřil mezi členy budějovického kolářského společenstva. Svoji živnost započal roku 1925, sídlil tehdy v části města zvané Pětidomí; v době největšího rozmachu – za „první republiky“ – nesla firma jméno : Josef Jindra – autokarosář. Jeho dcery chodily do školy ke svatému Josefu. Bratr Josefa Jindry byl starosta nedaleko od Českých Budějovic ležící obce Strážkovice¹⁰⁸ byl předsedou místní organizace československé strany lidové.

Za války nebylo česko-německé soužití vždy bojovného charakteru. Ne všichni Němci byli spokojeni s Hitlerem. Nebylo nic neobvyklého když české lyže od koláře Jindry putovali jako suvenýr do Němec... v dubnu roku 1945 hledal stroje zakopané na zahradě. Toto místo bylo totiž často bombardované, tak chtěli uchránit stroje, proto je zakopali na zahradě.

Od roku 1949 nesměl zaměstnávat učedníky (bez kterých živnost mohla velmi ztěžka fungovat) a tak -nejen proto- svoji živnost v roce 1950 „dobrovolně“ odevzdal. (v archivu bylo uvedeno mnoho majitelů živností, kteří své podniky „dobrovolně“ odevzdali, mimo jiné zde uvedený kolář Jindra, cukrář Šíma a mnoho mnoho jiných). Zůstal nám dům k bydlení, zrušena byla dílna a „vejminek“. Po smrti dědečka a babičky jsme v roce 1988 zchátralý dům prodali. Kdo mohl tušit, že stačilo by počkat pouhý jeden rok...¹⁰⁹“

Strážkovice, jedná se pravděpodobně o Lomec , mezi obcemi Strážkovice a Střížov, cca 16 km od Českých Budějovic, směrem, na Trhové Sviny

¹⁰⁷ Když jsem porovnávala data uváděná paní Jindrovou či jiné údaje jí uváděné s archivními materiály, tak souhlasily, nicméně objektivitu jejích vzpomínek nemohu zaručit.

¹⁰⁸ Obec Strážkovice leží cca 16 km od Českých Budějovic, viz pozn.č.68.

¹⁰⁹ Písemný záznam rozhovoru uložen v archivu autora.

3.3 Katolický život v centru města dle paní Hejlkové

Při mém pátrání po dávných událostech v našem městě jsem potkala i paní Hejlkovou; čínorodá, staříčká, 94letá paní, která o zaniklé slávě českobudějovických živnostníků a o jejich čilém náboženském životě ví velmi mnoho¹¹⁰:

„...Pocházela jsem z Kanovnické ulice, bylo tam spousta dětí a lidí, všichni se scházeli a mluvili spolu...měli jsme „štond“¹¹¹ na náměstí pod třetím domem...na náměstí měli mimo jiné své živnosti cukrář Dlouhý, kartáčnice- říkalo se jí Freitag, knihkupec Ausobský, byla tam také stará záložna...“

Byla nějaká řevnivost nebo nenávisť mezi živnostníky navzájem? Něco takříkajíc – jakoby válka mezi sebou?

„Nenávisť nebyla, každý měl své zákazníky a každý byl jinak originál. Byli živnostníci bohatější, jako pan Metelec, ten vlastnil kromě na náměstí i mnoho domů v Havlíčkově kolonii, jiný živnostník tak bohatý nebyl, ale zase byl znám svojí pracovitostí, nebo něčím jiným, třeba pan Čížek na rohu Krajinské, měl prodejnu s kolama nebo cukrář poblíž náměstí, teď mi vypadlo jméno, dělal fialové drobné kytičky, říkalo se jim fialky, pět kusů jich prodával za šesták (0,06 K, pozn.aut.), ovocné tyčky - říkalo se jim mikáda, tři kusy za dvacet halířů...dnes spolu lidé málo mluví a když, tak jsou to samé vytáčky, dřív byli lidi ostřejší, přímější...“

Co mladí lidé, katolická mládež?

„Chodívali jsme do školy ke svatému Josefu. Když jsme šli z kostela – chodili jsme k Jánou, šli jsme jako omladina ke kostelnici a tam hráli ve vši počestnosti divadlo...mezi mladými byli i někteří, kteří pak šli do hospody, tam chodívaly i holky...říkalo se tam „U sprostýho Franty“.....Někteří se zkazili, šli ke komunistům, jako třeba mladý syn pekaře Bambuly, tak ten se dal ke komunistům. Řeknu vám, Němci byli míň horší než komunisti. Od roku 1939, kdy přišli Němci a po nich komunisti, já už měla pořád jenom strach...“

¹¹⁰ Když jsem porovnávala data uváděná paní Hejlkovou či jiné údaje jí uváděné s archivními materiály, tak souhlasily, nicméně objektivitu jejích vzpomínek nemohu zaručit.

¹¹¹ Štond – místo pod podloubím, kde živnostník mohl nabízet k prodeji své zboží.

Jak často a kam se konaly poutě?

„Poutí bylo víc, lidí chodilo hodně a chodili rádi... na Dobrou Vodu...Na svatého Jána Nepomuckého chodilo procesí z Lineckého předměstí a od kostela svatého Václava jim šli naproti, to chodívalo mnoho lidí.Vyšlo se z Lineckého předměstí, za Hardtmuthovu továrnu, přes náměstí, Krajinskou, pak buď po Pražské nebo ulicí 28. října. Potkali jsme se u Trojického kostela, jak býval kdysi morový špitál. Tam jsme si potřásli rukou a vrátili se zpět. Pouť byla taky na svatého Václava, třikrát do roka byla pouť k Panně Marii do Těšína, jak je tady kousek od Hrdějovic, 8.srpna byla pouť do Hosína polní cestou, ne po silnici, kolem 12.zářní se slavilo konec prací na poli poutí... I do Litvínovic a Šindlových Dvorů se chodívalo...Na poutě chodili lidé i z jiných důvodů, třeba v Těšíně bývala studánka, říkalo se že léčí, tak tam šel i krejčí Čejka a pomohlo“

Kdy se neslo Boží Tělo?

„Každý rok v červnu, v květnu se chodilo k přijímání; i v prvních válečných letech se tato tradice dodržela, v roce 1939 a 1940, pak už ne a po válce už teprve ne. To kněz určoval, kdo bude stavět oltáře při Božím Těle¹¹². Inu, peníze ovlivňují leccos, také tehdy, kdo dal na radnici víc peněz, šel s procesím. Oltářů se stavělo pět : první oltář byl pekaře měl takové to lepší, „fajnové“ pečivo na rohu, jak se jde dnes od Bati; druhý oltář u Brandnerů- ti prodávali panenky a hračky; třetí oltář byl na radnici; čtvrtý oltář se říkalo u Arnoldů- bývaly tam židovské domy a pátý oltář byl v katedrále.“

Jaký byl vztah církve a živnostnictva za první republiky?

„Krásné bylo uctívání Božího Těla; ráno metaři rozsypali na náměstí asi 2 metry od kraje čerstvě posekanou trávu a udělali takový „travnatý“ koberec...lidé poklekali a bylo v nich plno úcty... živnostníci hodně dávali do kostela...“

Myslíte, že to byla vypočítavost ze strany živnostníků?

„Nebyla to vypočítavost, byla to úcta, byla to výchova. Každý živnostník se řídil heslem : ‚Bez Božího požehnání, marné jest naše namáhání.‘“

¹¹² Více v kapitole 5.3.2. Farní katolická akce.

Bylo mezi živnostníky více členů československé strany lidové nebo strany národně sociální?

„U lidovců jich bylo víc.“

K jaké církvi se ponejvíce živnostníci hlásili? Hlásili se někteří i k řecko-katolickému, evangelickému, česko-bratrskému nebo jinému vyznání?

„Nejvíce jich bylo u římsko – katolické církve. Kolem třicátého roku postavili kostel česko-bratrští na Palackého náměstí, tak tam přešli někteří z okolí, navíc měli tenkrát nejhezčí – chodící - betlém a za kostelem se dalo hrát. Ale živnostníci ze severní strany a z Hrdějovic, z Nemanic i sedláci až z Úsilného ti všichni chodili do kostela Srdce Páně a ke svatému Josefu. Sedláci taky dávali hodně do kostela.“

Co se změnilo a ve vzpomínkách na dobu předválečnou se Vám vybaví?

„Parky se na noc zamykali, my děti tam běhaly, chodil hlídač a upozorňoval, že se bude zamykat, to až Němci zrušili hlídače...také jak jsme si hrávaly v altánu v dnešním Háječku, tam je celé moje dětství¹¹³...dneska tam moc dětí nepotkávám...oběd se dal pořádit za dvě koruny...lidé spolu víc mluvili a rodiny držely více pohromadě, já kolikrát naší omladinu nevidím celý týden, s bídou v sobotu a v neděli, to dohání práce doma, co za týden zameškali a pak se věnují dětem...také se katolíci víc scházeli; pamatuji se, jak jsou dnes tiskárny „U zlatého klasu“, scházeli se u lidovců...jednou se mi tam na plese přetrhly korále z pravých českých granátů...to bylo škody a těch slzí.“

Jak u vás doma vypadala neděle, když jste byla malá?

„Ráno se šlo do kostela, chodili jsme ke sv. Jánu, pak jsme šli do muzea a pak na náměstí, na korso...no a v 11.45 domů na oběd.“

Říkala jste, že jste v Kanovnické ulici bydleli do roku 1928, kam poté přesídlila Vaše rodina?

¹¹³ Obr. LVI v příloze s. 186.

„Již dlouho jsme měli zaplacený tento objekt – dům v Komenského ulici, ale byla zde školka a později škola. Za první války se zde vařila polévka a kakao pro děti. Objekt byl uvolněn 29.6.1928,¹¹⁴ tak pak jsme se teprve mohli nastěhovat a vidíte, bydlíme tu doposavád.“

Když řeknu náměstí a poblíž něj, jaké významnější živnostenské rodiny Vás napadnou?

„Určitě cukrář *Metelec*,¹¹⁵ ten dělal nejlepší koblíhy, paní *Syllabová*¹¹⁶ – kožešnice - ta dávala hodně do kostela, v *Krajinské ulici* cukrář *Šíma*, ten dělal výborné ‚kremšnity‘¹¹⁷ a černou kávu a jiní.“

Co P. Josefa Plojhara, pamatujete ho?

„Jak by ne! Jak to slušně říct... k srdci mi nepřiřost', a to nejen mně; byl s komunisty jedna ruka...lidi se ho báli, tak radši ‚sklopili‘ hlavu... Akorát když jsem byla malá, působil na mne opravdu důstojným dojmem, jak se vážně procházel zahradou...Víte, jak máte dnes školu, tak tam byla vzadu zahrada, tam právě se procházel, kněží si sami leccos pěstovali a pracovali tam na zahradě, takový velkostatek v městském provedení...“

Jak to vypadalo v našem městě po válce?

„Pracovala jsem tehdy u *Markgrafů*¹¹⁸; paní chtěla, abych si vzala jejich *Otu*, ale já měla ráda svého *Josífka*...ještě den před odsunem, který byl určen na 5.6.1945 za mnou paní přišla...Poutě začaly likvidovat až po únoru 1948, do té doby to jakž takž šlo. V našem domě jsme měli volnou místnost s příslušenstvím, chtěli jsme tam mít tchána,abychom se o něj mohli starat, musel platit podnájem o několik domů dál a nám sem dali jako nájemníka dozorce z věznice, jen proto, že jsem chodila do kostela. Já byla odvážná, i když jsem věděla, že mě

¹¹⁴ Tyto údaje paní Hejlková dohledávala v třeboňském archivu osobně ze zájmu o historii domu, ve kterém žije.

¹¹⁵ „Na náměstí mezi ústím *Plachého uličky* a *rohovým domem s Krajinskou ulicí* se nachází dům č.14 zvaný *Metelcův* podle proslulé *Metelcovy cukrárny*...*Metelcova cukrárna* zde byla za 1.republiky a kromě času rekonstrukce i po celou dobu socialismu. Cukrárna, káva, zákusky, zmrzlinové poháry, 5 druhů kávy, posezení...“ *Československé listy*, 14.května 2005, s.18.

¹¹⁶ Prodejnu měli v ulici *Divadelní*, dnes *Dr.Stejskala*.

¹¹⁷ *Krémový řez*, něco „vzdáleně příbuzného“ k zákusku s názvem *indián*, jak doplnila paní Hejlková.

¹¹⁸ Firma *Markgraff*, kožešnický dům, továrna čepic a sklad klobouků, sídlili v *Krajinské ulici*, první dům s *loubím* po pravé straně, obr. LV v příloze s. 185.

sleduje ten 'politruk', nebála jsem se o sebe, vždyť jsem byla Sokolka, ale kvůli mamince jsem bývala opatrnější. Kvůli mému chození do kostela také nevzali dceru na školu.“

Jak to bylo mezi Sokolem a Orlem?

„Orlové byli katolíci, Sokoli byli vlastenci Československé republiky.“

Vzpomeňte si na něco veselého....

„To jednou, když šel zvoník zvonit na mši, potkali ho kamarádi a prý ať s nima zajde na jedno....vedro bylo na padnutí, i souhlasil tedy. Posadili se v Masných krámech, vedle stolu postavil tašku, co v ní nesl provaz- tenkrát si ho zvoník vždycky nosil s sebou- dali jedno, jak už se tak někdy stane, zapomněli hlídat čas... na poslední chvíli si vzpomněli, on bere tašku - a taška prázdná! Tak musel honem po městě shánět provaz, aby mohl jít zvonit.... jen tak tak se to tehdy stačilo.¹¹⁹“

Shrneme-li zde výpověď paní Hejlkové, kterou jsem se snažila zaznamenat co nejvěrněji, život českobudějovických živnostníků, a troufnu si říct, že i v jiných městech, byl hluboce spjat s životem náboženským. Ať už zde byly zmíněny živnostenské příspěvky kostelu či konání poutí, nebylo to pro ně cosi bezvýznamného, něco co mohli snadno smazat a škrtnout ve svém životě. Valná většina z nich vedla své živnosti nezapomínajíc na Boží přítomnost, jak připomíná úsloví, které paní Hejlková zmínila – „Bez Božího požehnání, marné jest naše namáhání“. Nebylo tedy pro ně jistě snadné a jednoduché přijmout fakt, že komunisté jejich víru a veškeré její součásti škrtnli naráz z jejich životů.

3.4 Jak se žilo u sv. Josefa?

Paní Hejlková ve svém vyprávění zmínila, že chodila do školy ke sv.Josefu; také paní Jindrová tuto školu zmínila. V archivu jsem dohledala informace, že toto byla první česká dívčí škola. Vydala jsem tedy do ústavu k Školským sestrám de Notre Dame a oslovila dvě nejstarší členky kongregace, a to sestru Marcii a sestru Viktorii.

¹¹⁹ Písemný záznam rozhovoru uložen v archivu autora.

Sestra Marcie na můj dotaz, jak vypadal život ve zdejší škole před a po válce nemohla odpovědět, protože i přes svůj vysoký věk tato léta zde neprožila. Žila zde v letech 1945 – 1947, pak byla v Horažďovicích. Zmínila se jen , že byla svědkem toho, jak bylo naráz po roce 1948 svěřeno tajně větší množství, přibližně třiceti, mužů.

Sestra Viktorie uvedla, že v předválečných letech v budově sídlila mateřská školka, pět tříd tzv.obecné školy a čtyři třídy školy měšťanské¹²⁰ a učitelský ústav. Učitelský ústav byl sice na čtyři roky, ale vždy byl otevřen pouze první a třetí, nebo druhý a čtvrtý ročník. Sestra Viktorie sem přišla v roce 1933 a nastoupila do čtvrté třídy měšťanské školy, poté pokračovala ve studiu na učitelském ústavu jako čekatelka na vstup do řádu nebo-li aspirantka.

Do obecné školy chodily převážně místní dívky, do měšťanské školy pak i dívky z okolí; bydlely zde spolu s aspirantkami na internátě. Těm dívkám, které bydlely mimo České Budějovice, které zde byly pouze ubytovány a zde studovaly a nebyly aspirantkami, se říkalo chovanky¹²¹; jejich denní režim byl méně přísný a mírně se od života aspirantek odlišoval.

Chovanky vstávaly ráno v 6hodin, poté následovala snídaně a škola, odpoledne opět škola; v 17 hodin byla tzv.“učící hodina“, kdy musely v naprostém mlčení sedět ve studovně a připravovat se do školy. Aspirantky vstávaly ráno v 5.30, v 6.30 byla mše svatá, poté v 7.30 snídaně a škola od 8 do 12 hodin,pak byl oběd mezi 12 – 13 hodinou, poté výuka opět pokračovala přibližně do 16 hodin. Do 17 hodin někdy pokračovala výuka nepovinných předmětů, např. francouzštiny. Odpoledne byl volný čas a čas na přípravu do školy. Večerka byla v 21hodin. Chovanky nemusely pracovat a pomáhat, také měly při snídani či obědě přednost. V roce 1933, kdy zde byla sestra Viktorie, tu bylo 80 chovanek. Jídelna byla malá a tak se musely střídat, nejprve chovanky, poté aspirantky.

V některých školách bylo zvykem, že býval volný čtvrtek, kdy se neučilo. U sv. Josefa se vyučovalo od pondělí do soboty, ve středu a v sobotu byla výuka pouze dopoledne. Škola byla pouze dívčí, to až v pozdějších letech se zavedlo, že byly školy smíšené, jak chlapci tak děvčata dohromady. Sestra Viktorie poté byla v noviciátě v Horažďovicích a opět se ke sv.Josefu vrací, nyní už v roli učitelky, v září roku 1938. Na podzim roku 1938 Němci zabrali pohraničí, z toho důvodu zde byla škola uzavřena. Přicházeli sem lidé ze Sudet a z Opavska,

¹²⁰ Těchto dohromady devět tříd bylo místo dnešní základní školy.

¹²¹ Do této skupiny právě patřily dcery z živnostenských rodin.

kteří neměli kam jít. Sestry se o ně staraly, vařilo se pro ně a byli zde ubytováni. Toto trvalo přibližně do vánoc roku 1938. 15.března roku 1939 začala okupace České republiky. Škola byla zabrána Němci, protože to byla první česká škola – založil ji biskup českobudějovický Jan Valerián Jirsík. Některé sestry se potom přestěhovaly k sestřám u Srdce Páně; bylo to náročné, protože bylo málo místa; např. v místnosti, která sloužila jako sklad, byly lavice a učilo se tam .

Toto jsou tedy vzpomínky dosud žijících obyvatelek Českých Budějovic, které našly chvíli a podělily se se mnou o své vzpomínky na léta dávno minulé. Všechny informace jsem porovnávala, data uváděné výše jmenovanými osobami či jiné údaje jimi uváděné s archivními materiály souhlasily, nicméně objektivitu jejich vzpomínek nemohu zaručit.

4 Vztah živnostnictva a církve v Čechách

Původním záměrem této kapitoly bylo zjistit, kolik živnostníků se hlásilo k té které církvi. Jelikož mi nebylo umožněno nahlédnout do matrik¹²², také na můj dotaz na Policii České republiky mi bylo sděleno, že v evidenci obyvatel nemají uváděné vyznání a v živnostenských společenstvech bylo uváděno toliko jméno, příjmení a bydliště, podařilo se tento záměr naplnit jen částečně. Podle sčítání obyvatelstva lze získat představu o celkovém počtu lidí s náboženským vyznáním a bez vyznání. Jaká část z této cifry patřila živnostnictvu se dohledat nepodařilo a bohužel to tedy uvést nemohu. V poslední části této kapitoly věnované změnám vyznání je alespoň hrubý nárys počtu živnostníků v jednotlivých církvích a tím byl částečně naplněn výše jmenovaný záměr.

4.1 Vztah živnostnictva a církve v Čechách do začátku 20.století a za „1.republiky“¹²³

Sčítání lidu z roku 1921¹²⁴

Naposledy se uskutečnilo sčítání lidu v Čechách a na Moravě v roce 1910. Po vzniku samostatného státu bylo zapotřebí zjistit mj. i počet obyvatel nově vzniknuvšího celku. Z toho důvodu byl ustanoven nově vzniklý úřad roku 1919 – Státní úřad statistický- aby toto sčítání provedl. Na základě předchozích zkušeností byly vytištěny „sčítací archy“, které byly rozmístěny po jednotlivých domácnostech. Původně mělo sčítání proběhnout v roce 1920, ale vzhledem k některým doposud nevyjasněným okolnostem, jako byly např. státní hranice, se toto uskutečnilo až 15.února roku 1921. Nový zákon, přijatý 8.dubna 1920, mj.stanovil, že sčítání bude opakováno vždy po pěti letech.

Za jeden z nejdůležitějších bodů, které byly před sčítáním lidu vytýčeny, bylo i zjištění národnosti a tím i stvrdit oprávněnost vzniku samostatného správního celku. V době před první světovou válkou byl rozhodující faktor, pro určení národnosti, tzv. „obcovací řeč“. Novým znakem, který měl určit národnost dané osoby, byl mateřský jazyk. Dalším z bodů, které měly být zjištěny, bylo náboženské vyznání. Podíl osob tzv. bez vyznání byl v menšině

¹²² Do matrik smí nahlížet jen příbuzensky blízká osoba.

¹²³ FIALOVÁ, L., HORSKÁ, P., KUČERA, M., MAUR, E., MUSIL, J., STLOUKAL, M. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, 1996.

¹²⁴ Tabulka I v příloze s.121.

oproti počtu osob, které se hlásily k víře; z těchto osob se pak nejvíce hlásilo k římsko – katolickému náboženství.¹²⁵

Vzhledem k některým složitostem, zejména organizačního rázu, bylo sčítání lidu v tomto roce shledáno úspěšným; co se přesnosti týče, bylo minimum neúplných odpovědí.

Sčítání lidu v roce 1930

Vzhledem k výše uvedenému zákonu mělo být opětovné sčítání lidu provedeno po pěti letech; vzhledem k souvislostem v hospodářské oblasti bylo přikročeno k dalšímu sčítání až koncem roku 1930, přesně 1. prosince.

Krom národnosti obyvatelstva objevily se zde dvě novinky, a to plodnost žen- poprvé při sčítání obyvatelstva byla položena otázka : kolik má každá žena dětí v posledním manželství. Druhá novinka bylo zjištění tělesných vad obyvatelstva – tuto informaci si nejspíše „vynutila“ situace po válce¹²⁶ .

Díky sčítání lidu v roce 1930 mohlo být posouzeno, co se událo v oblasti počtu obyvatel a jejich ekonomické situaci, řečeno dnešními slovy, za 12 let od vzniku samostatné Československé republiky. Následně mělo být sčítání provedeno v roce 1940, ale z politických kruhů tomu bylo, z bezpečnostních důvodů, zabráněno. V roce 1946 a 1947 byla provedena jen hrubá „črta“ tohoto charakteru; za další přesněji provedené sčítání tedy můžeme považovat až to z roku 1950, kdy mohly být následně vyčísleny válečné ztráty, a to jak na obětech, tak na majetku.

Porovnáme – li náboženské vyznání v letech 1921 a 1930 dojdeme k následujícím číslům : k římsko – katolické církvi se v roce 1921 přihlásilo 82% obyvatelstva, v roce 1930 to bylo 78,5%. K církvi evangelické se přihlásilo v roce 1921 4% , v roce 1930 už 4,7%. Bez vyznání uvedlo v roce 1921 7,2%, v roce 1930 toto číslo vzrostlo na 7,8%.¹²⁷

Obyvatelé Československé republiky, živnostníky nevyjímaje, žili a pracovali vesměs v souladu s Božími ustanoveními. Jak uvedla v rozhovoru paní Šímová, jejich rodinná firma dodávala do kláštera své výrobky. Nedohledala jsem, že by byly nějaké zásadní rozpory mezi

¹²⁵ Více o počtu osob v jednotlivých církvích v kapitole 4.3 Změny vyznání.

¹²⁶ Např. v kapitole č.5.3.1 Spolky se dočteme mj. o spolku válečných poškozenců.

¹²⁷ Podrobný rozpis jednotlivých počet obyvatel v jednotlivých církvích v příloze, tabulka I, s. 121.

církví a živnostníky. Pokud byly, zůstaly nezaznamenány. Mám – li tedy odpovědět, jaký byl vztah mezi církví a živnostníky, domnívám se, že navzájem spolu dobře komunikovali a spolupracovali, což jistě prospívalo oběma zúčastněným stranám.

4.2 Vztah živnostnictva a církve v Českých Budějovicích do začátku 20.století a za „1.republiky“

České Budějovice byly téměř celou svoji historií považovány za pevnou hráz katolicismu. Lidé zde odjakživa vzdávali hold Stvořiteli a jakožto správci, kterým bylo určeno spravovat to, co On stvořil, v jeho díle pokračovali. Toužili po Jeho požehnání nad svým dílem a modlili se, aby toto požehnání obdrželi.

Obě pamětnice v předchozí kapitole, paní Jindrová a paní Šimová, se shodly na tom, že *„co se týče 1.republiky, tak potíže s náboženstvím žádné neměla“*, aneb jak mi poté autorka výroku – paní Šimová – vysvětlila, téměř všichni chodili do kostela, a nejen v neděli, a bylo to naprosto běžné, normální a přirozené. Živnostníci chodili do kostela také; mnozí přispívali do kostela¹²⁸, velký důraz kladli na církevní svátky, např. svátek Božího Těla, a na poutě, což uvedla jak paní Hejlková v rozhovoru, tak to bylo dotvrzeno zápisy ze schůzí Farní katolické akce, v kapitole 5.3.2. V těchto zápisech je zároveň uvedeno, že těchto oslav se pravidelně účastnili živnostníci, např. při oslavách Božího Těla stavěli oltáře, nosili nebesa a jiné. Poutí se živnostníci v našem městě také zúčastňovali v hojném počtu, ať už na svatého Václava, do Těšína či na Hosín.

Za války vydaná útlá knížečka – „Panorama jihočeských kostelů a církevních památek“ – také dotvrzuje svázanost živnostníků s církví. Po úvodní stránce věnované tehdejšímu biskupovi, Dr.Šimonu Bártovi¹²⁹ následuje přehled kostelů a církevních památek z Českých Budějovic, Zlaté Koruny, Písku, Tábora a Třeboně. V závěru knihy jsou reklamy živnostníků z Písku, Tábora a nejvíce byli inzercí zastoupeni živnostníci českobudějovičtí. Za všechny jen některé: Leopold Hájiček – obchod železářský, Haišman – klobouky, Nádera – likérka, Grosman – semena, Šolín – řeznictví, Brandner - koloniál, Arnold – papírnictví, kancelářské potřeby a jiní. Živnostníci nejen přispívali do kostelů, zároveň placenou reklamou v této knize podpořili možnost vydání souboru informací o církevních památkách. A to v době

¹²⁸ Více v kapitole 3.3 Katolický život v centru města dle paní Hejlkové.

¹²⁹ Dr. Šimon Bárta se narodil 27.října 1864, studoval v Římě, po návratu do vlasti byl kaplanem v Sedlici u Blatné; 20.února 1921 je uveden do úřadu českobudějovického biskupa.

těžké, válečné, kdy dozajista bylo zapotřebí vážít každé vynaložené investice, neváhali finančně tento projekt podpořit.

Je tedy nasnadě, že v našem městě měla víra své hluboké kořeny; dále je zřejmé, že aktivního náboženského života se zúčastňovala podstatná část obyvatelstva, měrou nemalou také živnostníci. České Budějovice žily odnepaměti až do poloviny 20.století náboženským životem. Žily jím do té doby, než přišli z Východu naši „Rudí bratři“ a všecko převrátili vzhůru nohama.

4.3 Změny vyznání¹³⁰

V českobudějovickém archivu se nacházela jen část změn vyznání v Děkanšském fondu¹³¹. Vybrala jsem rok 1921, tři roky poté, co jsme již získali samostatnou republiku a zároveň rok, kdy bylo provedeno poprvé v Československé republice sčítání lidu.¹³²

Během tohoto kalendářního roku změnilo své vyznání v Českých Budějovicích 797 osob; z toho 500 osob přešlo k československé církvi, k českobratrské církvi evangelické 25 osob, k jednotě českobratrské 9 osob, bez vyznání zůstalo 262 osob a 1 osoba, která předtím byla bez vyznání vstoupila k římsko – katolické církvi. Z osob, které přešli k československé církvi bylo 265 mužského pohlaví a 235 ženské ho pohlaví; k českobratrské církvi 21 osob mužů a chlapců nad 15 let a 4 ženy a dívky nad 15 let, k jednotě českobratrské přešlo 5 osob mužské části obyvatelstva a 4 osoby ženské části obyvatelstva, bez vyznání zůstalo 160 mužů nad 15 let a 102 žen nad 15 let.

Z celkového počtu 797 osob bylo celkem 184 dětí od 0 – 15 let; změnu vyznání totiž většinou nahlašovala celá rodina současně, včetně dětí. Z celkového počtu bylo 154 živnostníků či řemeslníků, 114 mužů a 40 žen. Ostatní osoby byly např.dělníci, mnoho jich bylo ze zdejší tabákové továrny, ženy v domácnosti, studující, učitelé či profesoři, 1 osmnáctiletá dívka z městského chudobince, vystoupila z římsko – katolické církve a zůstala bez vyznání; manželský pár – muž 31 let a žena 28let, on administrátor „Stráže

¹³⁰ Tabulka II, v příloze s.121.

¹³¹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Děkanšský úřad České Budějovice, kniha 42.

¹³² Řada osob své zaměstnání či profesi neuvedla; ze zbylé části, která toto uvedla, vycházejí následující informace.

lidu“, ona expedientka téhož plátku, vystoupili z římsko – katolické církvi a přešli k československé církvi.

Větší část živnostníků, mužů i žen celkem 101 osob, kteří vystoupili z římsko – katolické církve přešli do církve československé; méně, mužů i žen celkem 53 osob, jich zůstalo bez vyznání. Dělníků, kteří měnili své vyznání a přešli k církvi československé, bylo celkem 72, mužů i žen dohromady; dělníků, kteří zůstali bez vyznání, bylo celkem 55 osob, mužů i žen dohromady; jeden přešel k církvi českobratrské evangelické. Osoba, která byla bez vyznání a přešla k římsko – katolické církvi, byl 26letý muž, zámečník.

Největší množství osob tedy celkově přešlo k církvi československé, a to nejen počtem celkově, ale i počtem z řad živnostníků či z jiných profesí; nejméně osob naopak přešlo k jednotě českobratrské.

5 Živnostníci a jejich, nejen, stranické záležitosti

Živnostníci žili v Českých Budějovicích také politickým životem. Někteří byli členy Československé strany lidové, někteří Československé strany národně socialistické. V dalších kapitolách budeme sledovat osudy jak jednotlivých stran, tak jejich členů, a to až do doby válečné; vrátíme se k nim opět v poslední kapitole, v době poválečné. Zároveň se v této kapitole podíváme na spolky živnostníků a jejich činnost na území našeho města. Stranou nezůstane ani českobudějovické živnostenské školství.

5.1 Stranické záležitosti

V této kapitole se věnuji živnostníků a jejich účasti v politickém životě města. Vybrala jsem tři strany, Československou stranu lidovou, Československou stranu národně socialistickou a Československou živnostensko – obchodnickou stranu středostavovskou; jakých profesí byli členové jednotlivých výše uvedených stran, kolik z nich bylo živnostníků, jaké funkce zastávali atp.

5.1.1 Strana lidová¹³³

„Ideologií strany je křesťanský solidarismus, který je středem mezi ´ socialismem, který člověku bere svobodu a dělá z něho pouhé kolečko ve velkém stroji společenské výroby a individualistickým liberalismem uznávajícím pouze moc peněz ´ “. ¹³⁴

Strana vznikla v lednu roku 1919 sloučením tří katolických stran : Katolicko-národně konzervativní strany, Konzervativní lidové strany a Moravsko-slezské křesťanskosociální strany; od svého vzniku až do roku 1992 se jmenovala Československá strana lidová. Následující tři roky po svém sloučení měla strana dvě samostatná centra, české a moravské, z nichž každé mělo svého předsedu a vedení. Pojítka mezi nimi původně nebylo, až na společný poslanecký klub. V roce 1922 vznikl Ústřední výbor, jehož poměrně malé pravomoce byly kompenzovány neotřesitelnou autoritou předsedy strany Jana Šrámka.

¹³³ Jednotliví členové Československé strany lidové v Českých Budějovicích, v letech 1935-1949, tabulka III, IV, V, v příloze s.122,123,124.

¹³⁴ Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. WIKIPEDIE [online]. 2007 [cit. 2007-03-30]. Dostupný z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99es%C5%A5ansk%C3%A1_a_demokratic%C3%A1_unie_-_%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_strana_lidov%C3%A1>.

V letech 1921 – 1938 měli stabilní voličskou podporu v rozmezí 8-10%, což zajišťovalo post vlivné strany, bez které se neobešla žádná z vlád v těchto letech. Československá strana lidová představovala středovou klerikální stranu., která se stala po nástupu Edvarda Beneše do prezidentského úřadu nepostradatelnou.

I přes odpor moravské části a svého předsedy se v roce 1938 spojila se Stranou národní jednoty a snažila se bránit blížícímu se německému nebezpečí, ale neúspěšně.

Československá strana lidová vydávala Hlas Lidu¹³⁵; první číslo vyšlo roku 1906, poslední před přestávkou způsobenou 2.světovou válkou 30.prosince 1938. svoji činnost vydavatelskou obnovili pak až po válce, i když jen na krátkou dobu, a to do roku 1949; poslední rok byl násilně v průběhu přeruš.

Československá strana lidová v Českých Budějovicích v letech 1935 – 1938

Členové

V kartotéce Československé strany lidové byly lístky se jmény členů řazeny abecedně, bez ohledu na rok vstupu. Byla tak pomíchána navzájem léta 1935 – 1938 a léta 1945 – 1948. Po důkladném roztřídění, jsem zjistila následující informace: členové bez udání profese – 69 osob, ostatní členové – 51 osob, členové v roce 1935 i v roce 1945 -15osob, celkem 135 osob. Z toho 26 živnostníků, a sice 2 rolníci, 6 obchodníků, 1 advokát, 1mistr (tovaryš.), 1 typograf, 1 lakýrník, 1 truhlář, 1 manželka obchodníka, 1 obuvník, 1stavitel pian a pianin, 1krejčí, 1zámečník a 1 soukromnice; členové jak v roce 1935 ,tak i v roce 1945 :1 obchodník, 1 stavitel, 1 advokát, 1 typograf, 1 majitel pohřebního ústavu, 1 hodinář a 1 krejčí.

Bohužel nelze tyto informace pokládat za konečný údaj, jelikož mnoho podkladů bylo zlikvidováno v období komunistické hrůzovlády v naší zemi, zbylé materiály doposud nebyly utříděny a zároveň kartotéka nebyla přesně vedená, zejména, co se profesí týče. Nicméně z dosaženého materiálu jsou tyto informace pečlivě spočítány.

¹³⁵ Živnostníci vydávali v letech 1920 – 1932 noviny „Jihočeský střed“, vydával ho župní výkonný výbor Československé živnostensko – obchodnické strany středostavovské, více v kapitole 5.1.3 Ž.O.S.

Kandidátní listiny

Kandidátní listina při volbách do okresního zastupitelstva v roce 1935 byla zastoupena 10 osobami, z toho: 1x krejčí, 3x rolník, 1x domkář, 1x šafář v.v., 1x strojník, 1x železničář, 1x dělník a 1x kaplan (Josef Plojhar) .

Kandidátní listina při obecních volbách v roce 1936 v Českých Budějovicích byla zastoupena 20 osobami, z toho bylo 9 živnostníků, a sice: Fr.Rejlek – hodinář; J.Kalista – obchodník; J.Vobr – stavitel, T.Hradová – soukromnice; Josef Daňha – soukromník; Antonín Kotek – obuvník; Josef Příbyl – truhlář; Karel Dvořák – typograf; Bohuslav Viktora – obchodník. Zbylé profese tvořily : Městský děkan – Msgre Václav Řepa, 2 dělníci , 1 redaktor, 1 dílenský státních drah, 1 advokát, 1 soudní rada, 1 ředitel Měšťanského pivovaru, 1 ředitel tiskárny a 1 zámečnick. Zvoleni byli : městský děkan Msgre Václav Řepa, dělník J.Kumšta, hodinář Fr.Rejlek, ředitel Měšťanského pivovaru Vojtěch Havel a advokát JUDr.K.Wendt.

Složky strany:

Československá strana lidová byla tvořena – místními organizacemi, závodními organizacemi, ale také zastřešovala odnož této strany - SKM – „Sdružení katolické mládeže“ nebo organizaci mládeže - MG - „Mladá generace“. Např. ve vedení skupiny „Sdružení katolické mládeže“ pro část Lineckého předměstí v letech 1935 – 1938 byl předsedou poštovní úředník R.Fiala, místopředsdou lakýrník J.Novotný a pokladníkem malíř pokojů Fr.Jinderle.

Zprávy z tisku¹³⁶:

„Zpráva sirotčince Milosrdných sester sv.Karla Boromejského vzdává srdečně Zaplat' Pán Bůh' skupině SKM na Lineckém předměstí za laskavě věnovaný příspěvek na přístavbu školy sv.Karla Boromejského.“¹³⁷

„...S komunismem je nutno vésti nesmiřitelný boj...I umírněný socialism je však pro křesťanství nepřijatelný...Náprava společenského zřízení, tak aby odpovídala spravedlnosti,

¹³⁶ Obr. LVIII v příloze s. 188.

¹³⁷ Hlas Lidu, ze dne 9.října 1936, ročník XXXI, č. 3.

mohou nejučinněji připravovati a provésti křesťanské a stavovské a odborové organisace, neboť především jim náleží zájmy vlastního stavu hájit a upravovat. Tuto cestu doporučují obě dělnické encykliky papežů Lva XIII. a Pia VI. Vyzýváme Vás proto, křesťanští dělníci a dělnice, muži a ženy a zvláště Vás, mládeži dělnická a zaměstnanecká, vstupte do křesťanských odborových organisací, rozmnožte sílu jejich a v nich přiložte ruku k práci pro nový sociální a hospodářský řád v naší národní společnosti. Plňte výzvu Církve, plňte velkou povinnost k sobě i celé budoucnosti národa, který jen s křesťanstvím spojen svůj život a svobodu navždy uchová, jestliže sami rozmnožíte křesťanské svazy dělnické a zaměstnanecké a získáte ty, kdo svodem nevěry se od křesťanství vzdálili. Splňte tento veliký úkol svého života v první řadě vy, mladí dělníci a dělnice, vy, mladí zaměstnanci továren, dílen, obchodů a úřadoven. Pro sebe a své rodiny, pro Církev našich otců a naší budoucnosti národní, pro svůj národ a stát.“¹³⁸

„Zdařilá schůze lidovců v našem městě. Senátor Dr.Karas z Prahy vyložil, proč je lidová strana stále zuřivě napadána republikánským tiskem a co z toho může následovati, kdyby se Agrární straně podařilo rozbít koalici za každou cenu. Ale sotva jim kdo sedne na lep, zejména když vidíme, jak Agrární straně teče do bot...o další organizační činnosti promluvil J.Plojhar...“¹³⁹

5.1.2 Národně socialistická strana¹⁴⁰

Přeskočím rozsáhlé peripetie mého pátrání, které v závěru přeci jen byly korunovány úspěchem, i když ne v takovém rozsahu, v jakém bylo zapotřebí. Po počátečních nezdarech, jak v archivu v Českých Budějovicích, tak i v Třeboni, kdy jsem neustále dostávala záporné odpovědi stran mé touhy zvědět něco bližšího o činnosti výše uvedené strany v našem městě. „Nic není... bylo zmizeno komunisty v padesátých letech...“ atp. zněly odpovědi pracovníků všech archivů. K dispozici byly pouze tři kartony ve Státním oblastním archivu v Třeboni o činnosti Otakara Urbánka ve funkci člena předsednictva ústřední sekce obchodu; když jsem již byla smířená s tím, že toto si připišu do seznamu věcí, které se mi dohledat nepodařilo, byl objeven jeden karton dosud neutříděných informací.

¹³⁸ Hlas Lidu ze dne 23.října 1936, ročník XXXI, č.10, leták Ústředí křesťanských odborových organisací, Praha II., Spálená ulice 15, s.5.

¹³⁹ Hlas Lidu ze dne 23.10.1936, ročník XXXI, č.10, s.1.

¹⁴⁰ Jednotliví členové Československé strany národně sociální v letech 1935 – 1948 v tabulce X, XI, v příloze s.127,129. Členové, kteří byli v roce 1945 živnostníci, uvedeni v tabulce VI,VII,VIII,IX, v příloze s.125,126.

Tento karton obsahuje pouze nepatrné torzo informací o činnosti Československé strany národně socialistické, v němž byly celkem čtyři desky, které jsou označeny jako záznamy z let 1938-1945. (Viz kapitola s postihy živnostníků na konci práce). Z let předválečných obsahoval jen kusé informace, většinou fotokopie kandidátních listin, o činnosti strany v Českých Budějovicích tam nebyly žádné záznamy.

Historie strany se začala psát roku 1897, kdy se vlastenecká část odštěpila od jednotného dělnického hnutí a přijala název Česká strana národně sociální. Na svém osmém sjezdu, konaném ve dnech 30.března – 1.dubna 1918 změnil název na Československá strana socialistická; úzce spolupracovali se stranou sociálně demokratickou, i přes snahy svých členů o sloučení obou stran, kvůli rozporům mezi členy sociální demokracie nakonec ke sloučení nedošlo. Svůj podíl na vládě měli zejména v letech 1918 – 1926 a 1929 – 1938. Význačnými představiteli této strany byli např. : Václav Klobučník, Edvard Beneš, E. Franke a jiní.

Roku 1926 je na sjezdu strany opět změněn název, a to na Československá strana národně socialistická; zároveň zde byl také rozsouzen spor mezi dvěma tábory uvnitř strany, mezi demokratickým proudem, který vedl předseda strany Václav Klobučník, a fašistickým proudem, který vedl J.Stříbrný. Vítězství patřilo předsedovi strany a jeho stoupencům, mezi jinými také Edvard Beneš. Po Masarykově odchodu z úřadu prezidenta, je zvolen za nového prezidenta člen právě strany Československé národně sociální, Edvard Beneš.

V roce 1938 se část členů přidala ke Straně národní jistoty a část přešla do Národní strany práce. Během válečného období byla řada členů vězněna v nacistických koncentračních táborech; jedna z mnoha byla i Dr. Milada Horáková.

Národní socialisté vydávali od roku 1899 protiklerikální noviny „Stráž lidu“; činnost vydavatelská byla dočasně přerušena na dobu 1. světové války, byla obnovena roku 1919 a opět ukončena 30. prosince 1938, stejně jako „Hlas Lidu“ od lidovců.

5.1.3 Ž.O.S.

Československá živnostensko – obchodnická strana středostavovská, tak zněl její plný název. Založena byla 24.zářím roku 1919; 7.března roku 1928 byl pro značný nárůst členů a vzhledem k nastalým okolnostem změněn pro místní organizace výkonný výbor. Díky

neustálému růstu členů a podpoře ze strany voličů získali nejen 3.místo jako nejsilnější politická strana ve volbách do Národního shromáždění, ale také zaznamenali značný úspěch ve volbách do obchodního gremia v Českých Budějovicích, kde „*Docílili jsme 21 mandátů, kdežto sdružené všechny politické strany dostaly 14 mandátů*“.¹⁴¹

Roku 1934 dochází k přerozdělení stávajících třech organizací na pět; vnitřní město, Pražské předměstí, Vídeňské předměstí, Linecké předměstí a Pětidomí. Ve vedení organizací byl předseda, místopředseda, jednatel a pokladník. V 1.organizaci - vnitřní město, ve 3.organizaci – Vídeňské předměstí a v 5.organizaci Pětidomí, byli vždy dva místopředsedové.

Vedení organizací

Jelikož je strana živnostenská, nacházíme zde toliko živnostníky, a to v rozličných profesích. První organizaci vedl předseda František Čerkl, mistr svrškařský; I.místopředseda byl Václav Vondra, mistr pekařský; II.místopředseda byl František Adamec, restaurátér; jednatel byl František Šťastný, mistr krejčovský a pokladníkem Václav Sedláček, obchodník. Druhou organizaci vedl předseda Tomáš Kümmel, obchodník, místopředsedou byl Josef Candra, obchod uhlím; jednatelem byl Josef Honner, obchodník a pokladníkem Josef Hirth, účetní. Třetí organizaci vedl předseda Jan Schützner, obchodník; I.místopředseda Adolf Busta, restaurátér; II. místopředseda Václav Vik, mistr sklenářský; jednatelem Jaroslav Fišl, obchodník a pokladníkem Stanislav Světel, obchodník. Ve čtvrté organizaci byl předsedou Felix Vykysalý, mistr cukrářský; místopředsedou Jan Schneider, redaktor; jednatelem Jaroslav Dvořák, obchodník a pokladníkem Vojtěch Erhart, elektrotechnik. V poslední páté organizaci zastupoval post předsedy Adolf Stašek, mistr tesařský; I.místopředseda byl V.Urban, mistr řeznický; II.místopředseda byl J.Bednář, mistr pekařský; jednatelem byl J.Boháček, mistr sklenářský a pokladníkem Jan Jahosa, mistr řeznický. Z toho vyplývá, že největším počtem byli mezi nimi zastoupeni obchodníci, celkem 8x.

Složky strany

Kromě uvedeného dělení na pět organizací patřily do župy českobudějovické další odbory, a sice : Dámský odbor se 600 členkami, Mladou generaci Ž.O.S., Pořadatelský odbor,

¹⁴¹ *Sjezdový památník*, Knih tiskárna Vimr, České Budějovice, 1936, ISBN neuvedeno, s.18.

Dramatický odbor a Kulturní živnostenský odbor; v ostatních počty členů nejsou uvedeny. Součástí byl také podpůrný fond, který pomáhal a staral se o zchudlé živnostníky a i v ostatních sférách se snažil živnostníky podporovat po všech stranách.¹⁴²

Tisk strany

Ž.O.S. vydávala také svůj stranický tisk. Původně se jmenoval „Jihočeský národohospodář“, který byl vydáván v letech 1920 – 1925. Byl malého formátu, s maximálním rozsahem 4 -6 stran; poté byl přejmenován na „Středostavovské listy“¹⁴³, jehož formát byl již větší. Časopis opět změnil název na „Středostavovské listy“ a opět se vrátil k menšímu rozměru. V záznamech je uváděno, že byl vydáván do roku 1932. Od října roku 1932 byl vydáván denní časopis s názvem „Nový večerník“ s přílohou „Jižní Čechy“. Dále byl vydáván „Národní střed“, „Pražský kurýr“, „Pootavské listy“.¹⁴⁴

Sjezdový památník

U příležitosti sjezdu strany dne 31. května roku 1936 byl vydán tento „Sjezdový památník“. Obsahoval informace o župě českobudějovické, fotografie a provolání k voličům poslance Národního shromáždění a předsedy župy – Antonína Jiráčka, fotografie členů strany, něco vzpomínek o činnosti strany v letech minulých, přání a cíle do budoucna. Na konci sborníku jsou uvedeny reklamy živnostníků; ty se tu a tam objevují i v textu, aktuálně k Českým Budějovicím českobudějovičtí živnostníci se svými inzeráty, ke Strakonickým strakoničtí atp. Mezi jinými zde mezi českobudějovickými živnostníky najdeme i ty, o nichž jsme zde v předchozích kapitolách hovořili – písmomalář Hoch¹⁴⁵, kloboučník Haišman a jiní.

5.2 Řemeslnicko-živnostenská beseda

„Český hospodářský spolek, zabývající se osvětově propagační činností v oblasti řemeslnického podnikání a vlastní organizací místního živnostnictva. Ustavil se 2.července 1882 z iniciativy A.Zátky, který se stal zároveň jeho prvním předsedou. Roku 1884 měl 84 členů, jejichž počet se t do roku 1926 zvýšil na 433. Byli to převážně střední a drobní řemeslníci a živnostníci. Beseda řemeslnicko – živnostenská se zasloužila o zřízení české

¹⁴² Sjezdový památník, Knihotiskárna A. Vimr, Č.Budějovice, 1936, s.18.

¹⁴³ Obr. LX v příloze s. 189.

¹⁴⁴ List „Republikán“ vydávala konkurenční strana, obr. LIX v příloze 189.

¹⁴⁵ Více o firmě Hoch v kapitole 2.4.1. HOCHreklama1899.

průmyslové pokračovací školy, otevřené 12.října 1884, a české řemeslnické školy. Podporovala utváření učňovských besídek, podílela se na vzniku novin hájících zájmy českých řemeslníků a živnostníků na okrese a poskytovala morální a materiální podporu nově založeným živnostem v Českých Budějovicích. Pořádala ve městě vyhlášené plesy, zřídila i vlastní pěvecký sbor a divadelní odbor. Členové měli k dispozici knihovnu s několika sty svazky odborné i krásné literatury. Prapor Besedy řemeslnicko – živnostenské slavnostně vysvětil 11.července 1886 českobudějovický biskup M. Říha. Schůze se konaly ve spolkových místnostech Besedy českobudějovické. O likvidaci Besedy řemeslnicko – živnostenské není zachována žádná zpráva, pravděpodobně k ní došlo 1950.“¹⁴⁶

V archivu zjištěno, že prvním členem se stal roku 1882 Josef Pillmann - mlynář; téhož roku se s pořadovým číslem 23 stává čestným členem Besedy řemeslnicko – živnostenské Dr.August Zátka, dalšími členy byli lidé nejrůznějších živností a profesí : obuvník, krejčí, obchodník, majitel domu, řezník, redaktor, hostinský, hoteliér, pekař, knihkupec, c.k. listonoš, polír, deštníkář, zlatník, cukrář, kolář, holič, rukavičkář, šerkař, pilníkář, stárek, truhlář, sklenář, bednář, kamnář, kotlář, dílovedoucí, zámečník, mechanig, svrškář, typograf, fotograf, krupař, kupec a jiní. Vyloučení byli mj. členové : Polívka, Pařízek a František Ployhar – knihař, bez uvedeného důvodu; Šperger – sklenář vyloučen pro neplacení.

Netoliko živnostníci, ale mezi členy patřili i občané jiných profesí, mj.ředitel c.k.reálky Josef Mrňávek - od roku 1885; ředitel škol Adolf Čtvrtník – čestný člen; c.k.profesor František Tůma – činným členem; Vlastimil Zátka, Dobroslav Zátka – od roku 1886 čestným členem; Leopold Hájíček¹⁴⁷ od roku 1886, od roku 1929 čestným členem; důstojný pán P.Gustav Steidl, katecheta- od roku 1904; ředitel biskupského semináře Dr.Jan Šnejd¹⁴⁸- od roku 1908; Dr.Karel Slavík, profesor theologie a bohosloví - od roku 1909 (v roce 1913 vystoupil); Václav Adámek, učitel, profesor a městský radní – od roku 1912; ředitel záložny; G. Švejda , majitel tiskárny; Alois Hetzl , spisovatel; Antonín Hoch, spolumajitel firmy F.Hoch¹⁴⁹ - od 25.ledna 1943, člen číslo 2148.

¹⁴⁶Encyklopedie Českých Budějovic, s. 39, auto hesla – Mgr. Leoš Nikrmajer.

¹⁴⁷ Leopold Hájíček, majitel realit a velkoobchodník, více v kapitole 2.3.3 Leopold Hájíček.

¹⁴⁸ Paní Hejlková také mluvila o panu Šnejdovi, s velikou úctou mi ukazovala lístek s datem úmrtí a podobenkou - zmenšené vydání dnešního parte - a vyprávěla, že mládež budějovická ho měla velmi ráda – „říkali o něm, že je prima pán, že je to takový rytíř“.

¹⁴⁹ Více o firmě v kapitole 2.4.1 HOCHreklama1899.

To je poslední zápis až do 27.prosince 1946, kdy je pod číslem 2149 zapsán Josef Mašek – kapelník, pak jsou další nové zápisy a evidence má trošku chaotický konec¹⁵⁰ : 1.2. 1948 pod členským číslem 2177 přistupuje Josef Rachač – obuvník, na další straně je uvedeno pořadové členské číslo 1278 – Josef Ehl, stavěč pian; číslo 1279 Karel Jaroš – odborný zřízenec a Karel Mašek – obchodník, všichni tři posledně jmenovaní přistoupili 22.2.1948. Následuje Karel Klíma, zámečnick s číslem 1281, který přistupuje 15.2.1950. poslední dva členové nemají uvedený datum přistoupení, a to číslo 1282 Jan Jindra a číslo 1283 Jan Kaufman a tím zápisy končí.

Na vánoce roku 1945,1946 a 1947 třicet členů dostává částku 100.-Kč jako podporu např.pro vdovy.Vypláceli příspěvky na podporu učňovských besídek a podpory živnostníkům.

Spisový materiál k Besedě řemeslnicko - živnostenské

V českobudějovickém archivu mnoho materiálu o činnosti dochováno bohužel nebylo. Jakési posmutnělé torzo – co dalšího se podařilo komunistům zlikvidovat – tvoří jeden karton a jedna kniha soupisu členů.

V kartonu se nachází : „Protokolní kniha o činnosti Besedy řemeslnicko – živnostenské 1903 – 1906“; „Spisy“ jsou členěny do čtyř částí – v první se nachází záznamy ze schůzí, druhá je nazvána „Členstvo“, třetí je dělena na „Činnost spolku“ a „Hospodářské záležitosti“; dále se zde nachází složka nazvaná „Ostatní“ – ve které se nachází „Slavnostní list svěcení praporu Besedy roku 1886.

Protokolní kniha končí zápisem ze dne 27.ledna 1907 na schůzi, která hodnotí činnost spolku v uplynulém roce. Mimo jiné zde uvedeno: „*Koncem roku předešleho čítal spolek náš 364 činné členy a 4 čestné členy, po odečtení zemřelých a 1 vystouplého. Z přibývání členů našemu spolku lze vyzírati, že stav náš má snahu a musí mít, organizační otázka socialní razí sobě cestu do všech vrstev a my zůstavše vezdy věrní práporu českému, musíme duchem času s tím proudem plouti. Přihlašování nových členů neděje se snad na základě honby po zábavách, nýbrž na shledání svépomoci za účelem sblížení se strádajících řemeslníků a živnostníků. Členové našeho spolku již prohledli a mají již určitý cíl a jsou si toho vědomi,*

¹⁵⁰ Po čísle 2177 následuje 1278, pravděpodobně dotyčný zapisovatel přehodil pořadí číslic 1 a 2; ti co po něm číslovali nadále si jeho chyby nejspíš nevšimli, protože v jeho započatém číslování pokračovali; konečný počet členských čísel Besedy řemeslnicko živnostenské by tedy pravděpodobně došel k číslu 2183.

*že na nikoho jiného spolehat se nesmí než sami na sebe že jen spojenými silami pevnou organisací spojenou vlastní práci se kýžného cíle domůže.*¹⁵¹

Zde je jasně řečena hlavní myšlenka členů spolku, ne čekat, co mi kdo dá zdarma, ale přičinit se sám ze všech sil a pokud se mi zrovna nevydaří jeden obchodní kontrakt či mám momentálně krátkodobý problém, jsou tu ostatní, kteří mne nenechají padnout.

Přesně o 35 let později, tedy 27.zář 1942, je datován záznam ze schůze. Správcem inventáře (jako jsou čestné legitimace a plakety spolkové) je ustanoven Karel Klíma¹⁵²; *„knihy spolkové budou uschovány v Živnostenské škole pokračovací, jednatel Besedy pan Vazda, zapůjčil za tímto účelem skříň. Členům budou knihy volně k dispozici. Jsou to: 6 jednatelských knih, 14 pokladních knížek, 4 oběžní knihy, 2 knihy seznamu členů, 2 knihy zábavního výboru, knihy pamětí, pamětní dopisy, různé slavnostní knihy a 1 kniha, tzv. „zlatá“.*¹⁵³ Nemám ráda vynucenou sentimentalitu holywoodských filmů, hraničící mnohdy s infantilností, ale přiznám se, že v tu chvíli, kdy jsem toto četla mne přepadla směs pocitů, které i po uplynutí době od sběru materiálu k dnešnímu dni se dají těžko definovat - směs bolesti, vzteku, lítosti...Lze namítnout, že mnoho knih v historii bylo zničeno. Jistě, ale téměř vždy se nacházely jejich jiné výtisky u dobrých lidí, kteří je pečlivě schovali nebo v nějakém opisu. Toto bylo o práci lidí, kteří poctivě pracovali a zasloužili si, abychom mohli poznat jejich identitu, abychom směli dohledat, jak jednali, smýšleli při pracovních poradách, jaké slavnostní chvíle připravili, kdo jim psal z vážených osob, abychom se mohli poučit z jejich práce... Toto vše bylo zmařeno, zničeno, nelítostně a jednou provždy.

První zapsané setkání po válce se konalo v den sv.Václava, 28. září 1945,v hlaholské místnosti v Besedě¹⁵⁴ o 9.hodině dopolední, a sice řádná valná hromada. Další záznam je z konce června roku 1947, kdy se jedná o přípravu uctění 100.výročí narození JUDr.A.Zátky a 950.výročí smrti sv.Vojtěcha; je stanoveno datum 4.7.1947.

¹⁵¹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Besedy řemeslnicko-živnostenské, protokolní kniha, Karton 1, kniha 5.

¹⁵² Karel Klíma vedl knihu členů Besedy řemeslnicko-živnostenské.

¹⁵³ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Besedy řemeslnicko-živnostenské, protokolní kniha, Karton 1, sign. I/2.

¹⁵⁴ Beseda českobudějovická, viz stejnojmenná další část této kapitoly.

Zápis ze dne 15.února 1948: „Bylo usneseno nepřistoupiti do Ústředí řemeslných besed v Praze z důvodů finančních i sociálních. Karel Hebík, předseda“¹⁵⁵ Poslední dopis v této části je adresován na Okresní národní výbor na bezpečnostní referát a předseda Karel Hebík v něm žádá o povolení pořádat schůzi dne 27.března téhož roku v restauraci „Hrozen“. Tím končí první část.

Druhá je nazvána „Členstvo“; zde se nachází pouze dva dopisy , a to z 1.dubna roku 1949 s pokynem o přezkoušení právního trvání spolku¹⁵⁶. Dne 10.dubna 1949 odpovídá předseda Karel Hebík, že spolek „Beseda řemeslnicko – živnostenská“ dále funguje. Třetí část je rozdělena na dvě části – „Činnost spolku“ a „Hospodářské záležitosti“; jsou zde pouze záznamy s výší příspěvku v roce 1945,1946 a 1947 a dále vklady. Jako poslední je zde vložena složka s názvem „Ostatní“ , kde se nachází „Slavnostní list svěcení praporu Besedy z roku 1886“. To je vše, co nám v českobudějovickém archivu po činnosti našich předků ve spolku Besedy řemeslnicko – živnostenské dochováno bylo do dnešních dnů.

Jak již zmíněno výše, členové Besedy řemeslnicko – živnostenské scházeli se v prostorách Besedy českobudějovické.

Beseda českobudějovická

Rokem založení uvádí se rok 1862; v té době čítala 224 členů, starostou byl Dr.V.Grünwald. Postu starosty ujal se roku 1887 Dr.August Zátka; v té době zvýšil se již počet členů na 438; v letech 1879 – 1884 byl též jejím pokladníkem. Nejvíce členů bylo v roce 1912, a sice 835, poté stav klesl a po 1.světové válce, roku 1919, je uváděn stav 612 členů.

Dle kartotéky Československé strany Lidové z let 1935 - 1938 a porovnáním se seznamem členů Besedy českobudějovické roku 1922 byli tři členové, a to Václav Řepa,městský kaplan; Dr.Albín Dlouhý, advokát, a František Čech, profesor, členy jak Besedy, tak výše uvedené strany. Bohužel kartotéka českobudějovická – na rozdíl od jindřichohradecké, která by mi více vyhovovala pro mou snahu provést statistický průzkum, kolik živnostníků a jakých profesí bylo členy strany lidové - nebyla řádně vedená, takže nelze toto číslo považovat za

¹⁵⁵ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Besedy řemeslnicko-živnostenské, protokolní kniha, Karton 1, sign. I/2.

¹⁵⁶ Právní přezkoušení ostatních spolků bylo nařízeno o půl roku později, v listopadu roku 1949, viz kapitola 5.3.1. Spolky.

úplné, neboť u téměř většiny členů strany československé lidové, chybí nejen křestní jméno¹⁵⁷, ale také zaměstnání.

Beseda českobudějovická také měla členy z řad mimo obyvatel Českých Budějovic a také členy přispívající. Spolupracovali navzájem s jednotou Sokola a snažili se jej všemožně podporovat v jejich činnosti (více v kapitole 6.3. Sokol).

Součástí Besedy českobudějovické byl i osvětový sbor, který pořádal různé přednášky; literární kroužek (roku 1922 ukončil svoji činnost z důvodu časového zaneprázdnění), besední knihovna, kterou pečlivě obstarával R.Vondruška, školní inspektor; pomáhali též peněžními dary na mnohé humanitární a společenské akce. Spolupracovali také s dámským spolkem Ludmila.

5.3 Spolky a jiná sdružení

Kromě Besedy řemeslnicko – živnostenské a Besedy českobudějovické byly zde v Českých Budějovicích také další spolky a jiná sdružení.

5.3.1 Spolky

Krajský národní výbor, krajské velitelství národní bezpečnosti v Českých Budějovicích posílá 16.listopadu 1949 Jednotnému národnímu výboru dopis, ve kterém požaduje přezkoušení spolků na území města¹⁵⁸. V příloženém seznamu byly uvedeny 242 spolky z Českých Budějovic a přilehlých obcí, např.Pištín, Doudleby apod., s tím, že je zapotřebí zjistit, zda – li ještě fungují či nikoli. Z požadavku přezkoušení jsou vyjmuti : ROH, SČM, Tělocvičné jednoty Sokol, hasičské sbory a Svaz československo – sovětského přátelství.

Spolky byly na území našeho města zakládány již v průběhu 19.století, viz předchozí kapitola. Z tohoto seznamu byl nejstarší - „Spolek katolických tovaryšů v Čes. Budějovicích“ s datem založení 12.5.1883, následuje ženský spolek „Ludmila“ založený roku 1885. V roce 1890 je založený pěvecký sbor „Hlahol“, roku 1895 vzniká „Spolek ku podporování chudých

¹⁵⁷ Místo křestního jména je většinou uváděno pouze jeho počáteční písmeno.

¹⁵⁸ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond JNV České Budějovice, Karton 158.

studujících české vyšší reálné školy v Českých Budějovicích“. Z právě jmenovaných druhů spolků je patrné, že účely za kterými se lidé slučovali byly velice různorodé.

Pro ilustraci pestré směsice českobudějovických spolků, uvádím jen několik příkladů: „Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny“¹⁵⁹ (založen roku 1912); „Včelařský spolek“ (1912); „Místní skupina Družiny čes.válečných poškozců“ (1919); „Spolek divadelních ochotníků“ (1921); „Místní odbor ligy proti tuberkulose“ (1921); „Podpurný spolek hluchoněmých ‘Jirsík’ v Čes.Budějovicích“¹⁶⁰ (1922); „Vlastenecko dobročinná sdružená obec Baráčníků ‘Vitoraz’ Dra Břetislava Boumy v Čes.Budějovicích“ (1923); „Klub solistů Jihočeského národního divadla“ (1935); „Sdružení Jihočeských výtvarníků v Českých Budějovicích“ (1926); „Alliance francouzská“ (1912); „Ústav italské kultury“ (1926); „Poříční svaz rybářský (1925)“; „Myslivecký kroužek (1924)“; „Šachový klub“ (1942); „Jihočeský klub kynologický“ (1938) a mnohé další.

Řada spolků byla spjata s církví nebo církevním životem, např. : „Sv.Josefská jednota katolických mužů a jinochů v Hluboké nad Vltavou“ (1901); „Diecesní jednota Cyrillská“ (1915); „Místní odbor Kostnické jednoty , ústředí evangelíků v Čes.Budějovicích“ (1922); „Diecesní svaz katolické charity“ (1928); „Odbor sociální práce církve českomoravské v Čes.Budějovicích“ (1934); „Spolek pro vybudování katolické mešní kaple ve Včelné“ (1936) apod.

V uvedeném soupise k prošetření byly toliko 2 spolky živnostenského rázu, a sice roku 1901 vzniknuvší „Podporující spolek společenstva živností oděvních čís.II. v Čes. Budějovicích“ a druhé s datem vzniku 19. 6.1913 „Vzájemně dobročinné sdružení při společenstvu holičů, kadeřníků a vlásenkářů v Čes.Budějovicích“.

Soupis zaniklých spolků, datovaný dne 14.dubna 1949, obsahoval tyto spolky: „Akademický spolek Kapper“ (vzniklý roku 1925); „Čsl.společnost pro plánovité hospodářství“ (1935); „Svobodné učení selské“ (1937); „Spolek úředně autorisovaných civilních inženýrů vodohospodářských a kulturních republiky Československé“ (1935); „Universalia“ (1930); „Národní kulturní rada“ (1935); „Československý pomocný spolek pro nemocné tuberkulosou (1938); „Ústřední svaz československých lázní a minerálních zřídel

¹⁵⁹ V různých čtvrtích našeho města, např. Rožnov, Čtyři Dvory a jiné.

¹⁶⁰ Českobudějovický biskup J.V.Jirsík usiloval o zřízení ústavu pro hluchoněmé, viz kapitola 3.3.1.2 Zátka a biskup Jirsík, pravděpodobně na jeho počest se tento spolek pojmenoval jeho jménem.

republiky Československé“ (1921); „Osvětový klub Zítřek“ (1936) a „Sdružení Ruská svobodná universita v Praze“ (1934).

5.3.2 Farní katolická akce

V českobudějovickém archivu jsem objevila rukopisnou knihu se zápisy ze schůzí Farní katolické akce z let 1928 – 1933. Dále zde uvádím průřez záznamů. Dne 18. prosince 1928 byla ustavující schůze na děkanství; dohodnuto bylo, že vždy první pondělí v měsíci o 7.hodině večerní na děkanství se bude konat schůze. Dne 4. února 1929 je mimo jiné zaznamenáno, že „...se budou konat Svatojanské oslavy a pouť do Nepomuku. Zástupci některých spolků při farní katolické akci jsou již jmenováni. Za katolické živnostníky – Jakub Popp, za katolické pošťáky – J.Spěvák, za katolické tovaryše – J. Čejka a za katolické rodiče – A. Princ.“¹⁶¹

Dne 13.května téhož roku je hovořeno o postavení oltářů o Božím Těle. „Hasičské spolky se požádají o účast, rovněž tak řezníci, aby se dostavili korporativně. Orelská kapela zúčastní se obou průvodů Božího Těla, zde i na Starém Městě.“¹⁶²

Další zápis je ihned po slavnosti Božího Těla, pravděpodobně došlo k nějakým neshodám mezi českou a německou částí obyvatelstva, protože : „...Bude postaráno pro příště o to, aby oltáře dva o Božím Těle stavěli Němci a dva Češi. Zde pp.Lampl a Brandner, na Starém Městě u Panny Marie jeptišky a „U Slovanů“ paní Janáčková.“¹⁶³ Koncem června následuje krátký zápis s informací, že manifestační pouť katolíků do Říмова bude 21.července. Podrobný referát poté o pouti přinesl Hlas Lidu. V září je mimo jiné „...jednáno o poutním průvodu na sv.Václava z kostela sv.Jána ke kostelu sv.Václava ve 3 hodiny odpoledne. Průvod bude čistě náboženský s prapory spolků.“¹⁶⁴

V lednu roku 1930 je dohodnuto, že se určí datum společné sv.zpovědi a přijímání a pozvou se všechny zdejší spolky. V březnu téhož roku je mezi dalším hovořeno o sčítání lidu. „Zakoupí se asi 100 brožur s poučením o rozdílech církve naší a československé.“¹⁶⁵ Schůze z počátku června ustavuje pravidla na konání Božího Těla. „Hudba při

¹⁶¹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Děkanství úřad České Budějovice, kniha č. 53, rukopis.

¹⁶² Tamtéž, zápis ze dne 13.5.1929.

¹⁶³ Tamtéž, zápis ze dne 3.6.1929.

¹⁶⁴ Tamtéž, zápis ze dne 16.9.1929.

¹⁶⁵ Tamtéž, zápis ze dne 13.1.1930.

*Staroměstském Božím Těle bude Orelská. Řezníci a hasičské spolky pozvou se, aby se dostavili korporativně, rovněž se pozve národní garda a vojsko“.*¹⁶⁶

V půli listopadu¹⁶⁷ je diskutováno o nastávajícím sčítání lidu, bude na dlouho dobu měřítkem počtu katolíků a je tedy velmi důležité; ze všech návrhů je vybrán ten, že bude vytisknutý leták a roznesen do všech spolků, kostelů a domů. Koncem listopadu je tento leták předložen. *“Všichni hledme před sčítáním lidem poradit!...Když se někdo vrací do církve stačí, když se přihlásí na okresním úřadě den před sčítáním; legitimace není třeba!”*¹⁶⁸

V únoru roku 1931 na schůzi referuje P.Plojhar o Farním Věstníku; zároveň s tím upozorňuje, že katolického tisku je málo, lidé mají většinou cizí tisk a dochází tak k úpadku náboženského přesvědčení; poté vypočítává náklady na jednotlivé číslo spolu s návrhem předplatného a také, že ti úplně nejhudší by měli výtisk dostávat zdarma. V březnu je na schůzi přednesen referát o činnosti charitek – vedení dětské besídky; ošetřování nemocných, chudých i bohatých; hledání skryté bídy a mnohé další činnosti. Koncem března hovoří předseda o své návštěvě u biskupa „...a žádal ho, aby dopsal spolkům stran podpory charitek; týž slíbil, že vyhoví. Dají se též do všech kostelů kassy s nápisem ‘pro charitu’, požádají banky, spořitelny a velké podniky o podporu.“¹⁶⁹ Začátkem června je na schůzi domluven postup při Božím Těle: *„Zde vezmou si na starost Němci. První oltář bude u Lamplů a druhý oltář bude u Brandnerů, třetí na radnici, čtvrtý paní Lamplová¹⁷⁰ sama. Na starém Městě: první p.Popp, druhý u Reindlů, třetí v ústavu hluchoněmých, čtvrtý paní Janáčová. Hudba bude Orelská. Požádání písemně od děkanského úřadu – mši sv.u Panny Marie obstará pan ředitel Měšťan s hudbou Orelskou. Nebesa zde ponese : Popp, Froněk, Brabec a Linhart, na Starém Městě – Popp, Bláha, Spěvák a Vavruška“.*¹⁷¹ V říjnu součástí schůzí byla přednáška P.Rebana, *„kterak pomáhati chudým, aby se věc nedostala do rukou nekatolických.“*¹⁷² Výbor katolických tovaryšů se usnesl, že propůjčí místnost pro charitky.

V lednu roku 1932 P.Reban referuje o novém plánu soustředění všech spolků ve Farní katolické akci, *„...poněvadž je nemožno, aby se život církevní súzoval jen v lidové straně; jsou*

¹⁶⁶ Tamtéž, zápis ze dne 13.1.1930.

¹⁶⁷ Souhlasí s daty Českého statistického úřadu, sčítání lidu proběhlo dne 1.prosince 1930, viz kapitola 4.1. Vztah živnostnictva a církve v Čechách do začátku 20.století a za „1.republiky“.

¹⁶⁸ Tamtéž, zápis ze dne 2.6.1930.

¹⁶⁹ Tamtéž, zápis ze dne 14.11.1930.

¹⁷⁰ Paní Lamplová byla ve školním roce .1954/1955 laická učitelka náboženství; v adresáři firem z roku 1904 byla uvedena Terezie Lamplová jako živnostnice mezi „Voskáři“.

¹⁷¹ Tamtéž, zápis ze dne 1.6.1931.

¹⁷² Tamtéž, zápis ze dne 5.10.1931.

*ještě lidé, kteří jsou dobrými katolíky a přece nejsou politicky organizováni.*¹⁷³ V únoru jsou přisedící na schůzi informováni o stavu církve v Rusku, v Mexiku a ve Španělsku, „*je zapotřebí soustředění sil, abychom zde nedospěli též jednou k podobným koncům*“.¹⁷⁴

V dubnu je hovořeno o krizi hospodářské, která přechází v krizi mravní, kdy ve společnosti se šíří heslo: „*Odkřesťanit manželství a školu a tím i lid, aby nepřátelé církve mohli lid ovládnout.*“¹⁷⁵ V očích mnoha zúčastněných toto muselo vypadat jen jako strašení, které se přece nikdy nemůže stát, aby lidé „vynechali“ Boha ve svém životě. 75 let po tomto zápisu mohu říct – obavy se naplnily. Komunisté totálně zlikvidovali v lidech víru, úctu, lásku k bližnímu... Lidé mnohdy berou instituci manželství jako cosi zastaralého a nepotřebného, bez čeho se dá obejít; jediná škola, která má povinně volitelné náboženství nebo etiku, je Církevní základní škola na Rudolfovské ulici a Biskupské gymnázium J.N. Neumanna. Na všech ostatních školách v našem městě, které bývalo známo jako město s velkým množstvím škol, náboženství figuruje jen jako nepovinný předmět. Na můj dotaz před pěti lety na gymnázium v České ulici, mi bylo mou bývalou profesorkou sděleno- „*Pár dětí se tu na chodbě setkává s katechetkou, tak 5 – 6, tady si sednou a povídají u stolečku...*“, to je obraz výuky náboženství na střední škole v Českých Budějovicích, městě Jirsíka!!! Etika je na většině škol, krom dvou výše uvedených, řečena „v kostce“ v rámci společenskovedního semináře, koneckonců proč se „s tím“ zdržovat déle, dnes je doba tvrdých loktů a peníze jsou alfou a omegou v životě mnoha lidí...

Nechci uvádět pouze katastrofické výsledky, jen je dobře si to uvědomit; pokud si toto lidé uvědomí, budou se možná snažit o nápravu. Ne všem totiž vyhovuje nechat se válcovat moderní dobou, a to jak na těle, tak na duši. V zájmu objektivitě je třeba uvést, že i dnes žijí v Českých Budějovicích lidé, kteří Boha ze svých manželství, škol a životů nevyloučili; zároveň přicházejí noví, kteří nechtějí být uštvaní honbou za výsledky a za peníze, kteří hledají pokoj a postupně tak otvírají Bohu dveře do svých životů a srdcí.

Dne 19. září 1932 je mezi dalšími věcmi na pořadu průvod na sv. Václava, který „*bude přenechán Orлу, poněvadž zaměstnavatelé (Myslivec¹⁷⁶, Müller) neradi pouští své zaměstnance na takové oslavy, když sem přijedou venkovští lidé.*“¹⁷⁷ V prosinci téhož roku

¹⁷³ Tamtéž, zápis ze dne 11.1.1932.

¹⁷⁴ Tamtéž, zápis ze dne 22.2.1932.

¹⁷⁵ Tamtéž, zápis ze dne 18.4.1932.

¹⁷⁶ Antonín Myslivec, českobudějovický živnostník, obchodoval s látkami, člen ČSL.

¹⁷⁷ Tamtéž, zápis ze dne 19.9.1932.

schůzi zahajuje předseda pojednáním o krizi hospodářské i mravní, „prostředky svatosti nejprve hledej každý u sebe pak u jiného. Poté P.Plojhar mluví o tisku, rozšíření tisku (Stříbrný); tisk vnikne všude, kam nevnikne ani kázání, promluvy, konference, tam pomáhá tisk Far.Věst.¹⁷⁸ resp.práce od rodiny k rodině; v Č. Bud .předpokl. 1000 Far.Věs, na Hluboké 500 atd. na místech, kde se jinak nečte ani se nechodí na kázání ani na přednášku.“¹⁷⁹

V únoru roku 1933 je na schůzi oznámeno, že jsou objednány přednášky na téma : „Bůh, Kristus a dnešní člověk“; s tím, že několikrát upozornění na ně bude v Hlasu Lidu. Poslední schůze je datována 6.června 1933, kdy je porada ohledně Božího Těla : „Na Starém Městě bude zdobit 1.oltář paní Ševčíková, 2.oltář paní Reindlová, 3.od hluchoněmých, 4.oltář paní Janáčová. – Zde: ml.p.Brandner, p.Lamplová a město; řezníci se pozvou a dá se jim 150Kč (P.Zítek). Nositi nebesa ponechá se bohoslovcům (p.Winkler už nemůže, p.Vondruška zemřel), na Starém Městě paní Schaffelhoferová najde 4 mladší nosiče; u sochy P.Marie bude mše sv.tichá (Orli budou na Lineckém předměstí) v 9h; zde na nám. V 8h; o zeleň a stromky se požádá město.“¹⁸⁰

Poslední dva zápisy jsou učiněny po akcích, a to o pouti do Těšína, která se konala 2.neděli v září a manifestační pout' z 8.října 1933 do Kájova, kterou uspořádal P.Josef Plojhar a které se zúčastnil i českobudějovický biskup. Tím zápisy bez udání důvodu končí.

Zde jasně doloženo, co vyprávěla paní Hejlková, a sice to, že nejvíce lidé uctívali svátek Božího Těla a také nejvíce se na něj připravovali. Je zde zaznamenána i činnost P.J.Plojhara, Orla, živnostníků, o stavbě oltářů, vše toto je přesvědčivě doloženo. Je zde také vidět propojenost života živnostníků s Orlem a s církví; také ostatní lid se těchto akcí účastnil, tedy nebyli jaksi živnostníci nějakou nadřazenou třídou, která by někoho vykořisťovala, jak o nich později tvrdili komunisté. Vše mělo svůj řád, pravidla, souvislosti. Na dlouhá léta toto bylo násilně zprerháno. I když dnes se již leccos obnovilo, stále nebylo dosaženo původní propojenosti a celistvosti.

Na konci knihy se zápisy ze schůzí byl vložen novinový výstřížek z Hlasu Lidu ze dne 24. března 1930 s radou, jak zažádat o schválení stanov farního odboru charity. Začíná slovy: „Rok od roku mizí v lidu křesťanský mrav, mizí víra, mizí láska křesťanská, mizí vzájemná

¹⁷⁸ Farní Věstník, viz obr. LVII příloze s. 187.

¹⁷⁹ Tamtéž, zápis z prosince 1932.

¹⁸⁰ Tamtéž, zápis ze dne 6.6.1933.

obětavost a na jejich místo valem se hrne mravní uvolněnost, sobectví a nevěra, které upravují cestu bolševismu, který – zvláště ve velkoměstech kořeny již zapouští. Jednou z nejlepších hrází proti němu je pravá obětavá láska křesťanská.“¹⁸¹

5.4 Živnostenské školy

V třeboňském archivu byla uložena kniha o živnostenských školách pro jižní Čechy, kdybychom použili naše dnešní označení. Jsou zde uvedena města menší i větší, např. Borovany, Brloh, Dolní Cerekev, Horní Cerekev, Hluboká, Hořice na Šumavě, Chlum u Třeboně, Chvalšiny, Jindřichův Hradec, Kaplice, Český Krumlov, Kunžak, Ledenice, Lomnice nad Lužnicí, Milevsko, Nové Hrady, Počátky, Pelhřimov, Rožmberk, Suchdol nad Lužnicí, Třeboň, Tábor, Trhové Sviny, Vyšší Brod, Zliv a výčet uzavírá Žirovnice. Celkem v 76 městech bylo 116 živnostenských škol různého zaměření, z toho v Českých Budějovicích 14.

V celé oblasti bylo celkem 83 živnostenských škol pokračovacích, jen u čtyř bylo uvedeno zda-li je německá či česká, dále zde byly tyto školy : kupecká škola pokračovací, odborná škola živnostenská pro učednice oděvních živností, odborná škola pokračovací pro drogisty, obchodní městská škola, dívčí živnostenská škola pokračovací, městská škola rodinná, živnostenská škola pokračovací pro skláře, obuvnická škola pokračovací, dívčí dvouletá škola, obchodní akademie a jiné. Ředitelé měli vesměs schválenou funkční dobu na tři roky.

Některé školy měly pouze poznačeno, že byly zrušeny bez udání roku a důvodu. Některé nebyly označeny žádným zrušením, některé byly jen červeně přeškrtnuté. Zbylé měly označeny pouze rok zrušení a u zrušených škol v době válečné bylo poznačeno „zrušena Němci“ a rok uzavření. Z uvedených let bylo sečteno, že 2 školy byly uzavřené v roce 1932, 1 v roce 1934, 7 v roce 1935,; pak už následovalo výše zmíněné zrušení Němci, a to 2 školy v roce 1938, 21 v roce 1939, 1 v roce 1940 a 1 v roce 1941.

Opustíme-li školy mimo českobudějovickou oblast a vrátíme-li se zpět do Českých Budějovic, bylo zde 14 škol, jak výše řečeno. Pouze u dvou škol nebylo uvedeno, zda – li byla česká či německá u ostatních to bylo vždy v názvu uvedeno; škol živnostenských německých bylo 6, škol živnostenských českých také 6. Německá dívčí pokračovací škola

¹⁸¹ Hlas Lidu, 24.3.1930, ročník XXIV.

pro učednice byla později sloučena s Německou dívčí školou pro šití šatů a prádla. Dále zde byla Německá škola hudební, Německá odborná škola pokračovací pro dívky, Německá kupecká škola pokračovací a Německá dívčí obchodní škola. Poslední dvě jmenované byly později opět sloučeny. Datum sloučení není uvedeno ani u prvních dvou sloučených škol, ani u těchto dvou sloučených.

České živnostenské školy byly zastoupeny – Česká dívčí škola pro živnosti oděvní, Česká živnostenská škola pokračovací, Česká holičská pokračovací škola, Česká číšnická škola pokračovací a Česká hudební škola mateřská městská. Česká kuchařská a hospodyňská škola později změnila název na Veřejná odborná škola pro ženská povolání. Jak jsem již výše uvedla, u dvou škol nešlo z názvu rozlišit, zda byla česká či německá: Dvoutřídní odborná pokračovací škola pro klempíře a instalatery a Ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk. U žádné z českobudějovických živnostenských škol není označení, že byla zrušena; pouze 6 z nich je červenou tužkou přeškrtnuto, tak jako později značili komunisté v seznamech společenstevních zlikvidované živnosti. Jaký byl tedy další osud živnostenských škol již není známo; nejpravděpodobnější je vysvětlení, dle mého osobního názoru, že dotyčná tužka byla v rukou německých nebo komunistických.

6 Zábava živnostníků i lidu jiného

Živnostníci se neuzavírali za zdmi svých obchodů a dílen; k této kapitole mne inspirovala dobová literatura v podání několika kalendářů a výstava v českokrumlovském archivu. V neposlední řadě mne inspirovala pamětnice paní Hejlková, která s dojetím líčila své vzpomínky na dětství a hry v „Háječku“ a o tom, že je Sokolka mluvila s patřičnou hrdostí. Projdeme tedy výstavu o zábavě našich předků, prolistujeme dobové kalendáře, navštívíme „Háječek“ a vzpomeneme činnosti Sokola.

Výstava „Zábava našich předků“

V budově archivu v Českém Krumlově se konala ve dnech 27.října – 12.prosince 2006 výstava „Zábava našich předků“. Byla velmi pěkně zpracovaná, a to jak po obsahové, tak po úpravné stránce. Na vytvoření výstavy se podílelo českokrumlovské muzeum, Státní oblastní archiv a Státní okresní archiv. 8.prosince 2006 jsem se tam vypravila pro sběr materiálu.

Výstava byla rozdělena na zábavu šlechty a - na zábavu poddaných – jak bych nazvala tu zbylou část expozice. Jak se tedy naši předkové na prahu, pro ně nového, 20. století bavili? Měla jejich zábava něco společného s naší? Nebo vše už je jen historie, která patří tak akorát do archivu a dnes vládne světem elektronika na tisíc způsobů?

Začneme – li na začátku výstavy, tedy u výše zmíněné šlechty, zjistíme, že šlechta měla velikou zálibu v hraní divadla, ne v návštěvě představení, ale v jeho aktivním provádění; dámy rády sbíraly květy, které sušily do herbářů, posléze si je malovaly do památníčků. Zábavou pro obé pohlaví bez rozdílu byl lov, výlety do přírody, hudba nebo malba obrazů. Byla zde zdokumentovaná jedna zdařilá rodinná obrazárna.

Dále mne zaujalo, že už na konci 19.století měli téměř identickou skládací hru k dnešním skládkám typu „puzzle“. Zaznamenány byly i tenisové turnaje, rodinné večery či návštěva sportovního klubu v Českých Budějovicích v roce 1930.

Běžní řadoví občané (nebyli blíže majetkově ani sociálně určeni, troufla bych si tudíž sem zařadit též živnostníky) měli na zábavu podstatně méně času než šlechta, nicméně si čas dokázali najít, snad proto, že nevysedávali celé dny u počítače a věnovali se užitečnějším věcem, totiž rodině a budování vztahů – což je názor můj i některých mých přátel. Nebo

proto, že právě byli ošizeni o computerové ovládání (sebe sama) , proto jim v podstatě nic jiného nezbyvalo, byla to tak říkajíc „z nouze ctnost“, jak tvrdí jiní z mých přátel? To pravděpodobně závisí na vnímání světa každým z nás...

Ať tak a nebo tak, v této části výstavy bylo ke shlédnutí – oslava 600 let Českého Krumlova v roce 1909, českokrumlovské kino v roce 1915, setkání obyvatel Čertyně (okres Český Krumlov) při sázení našeho národního stromu – lípy - v roce 1919, oslava k uctění památky Mistra Jana Husa 5.července roku 1932, dožínkové slavnosti, Hořické pašijové hry konané dne 30.června 1935, veselice k pěti letům trvání Jihočeské župy, maškarní bály z různých let a různých míst, činnost Sokola a Orla, výstup na Klet' a jiné.

Dalším důležitým bodem byly církevní slavnosti – svátek Božího Těla, církevní poutě, katolický den či svěcení misijního kříže z roku 1934. Předposlední část byla věnována zábavě dětí ve třicátých letech - byl tu uveden pouze kolotoč, kuličky a automobilové samojízdy. Poblíž Velešína byl zbudován dětský tábor pro děti z Prahy.

Poslední úsek výstavy byly záběry z rodinných oslav, jakožto posledního bodu tehdejší zábavy. Mezi rodinné slavnosti byla řazena svatba, masopust, taneční – zejména závěrečný věneček, či odvod branců.

Závěrem lze říci, že výstava mapovala zábavu lidí žijících na počátku 20.století, ať již v zámku a nebo v podzámčí; téměř polovina vystavených exponátů se vztahovala konkrétně k českokrumlovskému obyvatelstvu, nicméně domnívám se, že v českobudějovické kotlině to nebylo příliš radikálně odlišeno.

Zbývá zodpovědět několik otázek položených mnou ve druhém odstavci této kapitoly, a to –jak se bavili naši předkové? Myslím, že toto jsem patřičně rozebrala v rámci této kapitoly. Ovšem odpověď na otázku, měla-li naše zábava něco shodného se zábavou jejich – na tu se mi těžko hledá odpověď. I dnes lidé žijí církevním životem, mají oslavy rodinného charakteru či slaví masopust. Odvod branců již patří, díky Bohu, minulosti. Přesto mám pocit, že i v těchto shodných věcech jest naše prožívání jiného rázu, jakoby stále bylo nutno prezentovat, že rodinná oslava vyšla na tolik a tolik peněz a jedlo se to a to. Zachoval se rituál, ale ztratila se hlavní podstata. Nejde o to, kolik „to“ stálo, „co“ se jedlo, ale že jsme se setkali, že jsme našli společnou chvíli, společnou řeč nebo na chvíli společnou řeč?... I to je v dnešní době velmi těžké.

Mnoho z lidí žijících na prahu pro nás nového – 21.století- se klaní modlám elektronického charakteru. Jistě, připouštím, že nelze žít jako Diogénes v sudu; druhou stranou dlužno přiznat, že technika nepřináší vždy jen užitek. Není účelem mojí práce zkoumat zde, jaké množství využití techniky člověkem 21.století jest ještě zábavou a jaké jest již otroctvím, domnívám se však, že dříve rodina trávila více času pospolu, jak je patrné z předložených materiálů a jsem přesvědčena, že všem rodinným příslušníkům to bylo jen ku prospěchu.

6.1 Kalendáře (porovnání výtisků z 19.století a z roku 1947)

Kniha „**Století českého kalendáře**“ popisuje kalendáře v Čechách v průběhu celého 19.století. Kratochvilné počtení býval kalendář již za dob Františka Věka, jak nám ho vylíčil Alois Jirásek podle skutečně žijící postavy Františka Heka, tedy v 18.století, svého vrcholného rozmachu pak toto oblíbené lidové čtivo dosáhlo ve století 19., nicméně jeho sláva nezašla s koncem století, ale přetrvávala až do poloviny 20.století.

Takový kalendář byl dobrým obchodním artiklem, proto nakladatelé přemýšlející o získání co nejvyššího zisku – řečeno moderní terminologií - nechali do něj proniknout pestrou směs vážných i nevážných informací; v úvodu vždy byla kalendária – i církevní svátky, pak různé pranostiky, míry,váhy, měny, jízdní řády tehdejších dopravních prostředků, politické dění, osvěta, rady rolníkům, řemeslníkům a hospodyňkám, domácí recepty na vaření či léčení, přísloví, povídky a nechyběla ani troška humoru .

V době Bachova absolutismu unikaly kalendáře pozornosti censury, proto mohly přinášet původní příspěvky např. Boženy Němcové, Jakuba Arbesa, Jana Nerudy a jiných. V osmdesátých letech 19.století se začaly kalendáře více „specializovat“, vznikaly dělnické kalendáře, kalendáře pro různé profesní skupiny či pro krajany v cizině.

Hra na ztracenou ovečku (Vilímkův kalendář Malého čtenáře na rok 1891-1892)

„Pastýř zůstane za dveřmi; ostatní jmenují ze sebe ovečku, načež rozsadí se po světnici. Na dané znamení vejde pastýř a obcházíje kolem, táže se: ‚Ztratila se mi ovečka, kde ji mám smutný hledati?‘ Tázání, odpovídajíce mu jeden po druhé, popisují mu dítě, které ovečku představuje, ale v hádánkách: v černém lese (má-li tmavé vlasy); na žitném poli (světlé vlasy); v tmavé noci (hnědé oči); u živé studánky (modré oči); na sněhovém poli (bílý šat);

v rudém moři (červený šat); v modravé dáli (modrý šat); na zelené louce (zelený šat); na smutné poušti (tmavý šat); pod pěti zámky (pět knoflíků na kabátě); ve zlatém kroužku (náušnice); na skleněném řetízku (korály) ap. Kdo se chce vyhnout odpovědi, řekne : ,Vlk ji snědl! 'Nato pastýř hádá. Poznal-li ovečku, stane se tato pastýřem, neuhodl-li, opakuje se hra. ‘¹⁸²

Troška humoru i zde budiž pomyslnou tečkou za kalendáři 19.století:

„ ,Ranní ptáče dál doskáče!‘

Ne, to není přetvářka,

litr mléka dvěma vody

už dnes křtila mlékařka.

(Kalendář Besed lidu na rok 1895)

Roku 1825 bylo v účtech vesnického kostela v U.zaneseno: ,15 grošů ročního služného J.K., aby spáče v kostele budil.‘

(Přítel lidu, Občanský kalendář na rok 1883)

Půjčka za oplátku

Rolník Šín (k hostinskému): ,Dnes je to pivo velmi špatné a kalné, člověk je sotva pozře.‘

Hostinský: ,Zamhuř oči a spolkní je!‘ Šín odchází a podává šenkýři peníze. Hostinský: ,Tys přeci pil litr piva a dáváš jen za půl litru.‘ Šín : ,Zamhuř oči a strč peníze do kapsy!‘

(Strakonický dudák, Občanský kalendář na rok 1894)“¹⁸³

„**Lidový kalendář pro rok 1947**“ je vydaný roku 1946 pro čtenáře Hlasu lidu a jeho příznivce vydal krajský výbor ČSL v Českých Budějovicích, redakcí Mariana Wendta, vytiskly Č.A.T. Českomoravské tiskařské a vydavatelské podniky, filiálka v Českých Budějovicích.

V úvodu je roční kalendář, který obsahoval mj.informace o letopočtu – kolik let uplynulo od stvoření světa, od juliánské periody, od byzantinské éry, od založení Říma, mohamedánské éry či kolik je již let od francouzské revoluce (ta přibyla oproti kalendářům

¹⁸² URBAN, Z. *Století českého kalendáře*, Svoboda, Praha , 1987 s.53.

¹⁸³ URBAN, Z. *Století českého kalendáře*, Svoboda, Praha , 1987 s.164,165.

z minulého století, naopak ubyl rok židovský); dále informace o pohyblivých svátcích (Masopustní neděle, Popeleční středa a jiné), zemští patronové – v Čechách byl uveden pouze 28.zář - svatý Václav, na Moravě a na Slovensku shodně uvedeno datum 5.července svátek svatého Cyrila a Metoděje.

Následuje co strana, to jeden měsíc; v horní části je obrázek vztahující se tematikou k danému měsíci, poté následuje kalendář katolický - týden začíná nedělí, končí sobotou; je zde uveden východ a západ Slunce či přehled nedělí v daném měsíci; vpravo dole je vždy místo pro poznámky.

Následuje chronologický přehled klíčových událostí roku 1945 a 1946 u nás i ve světě. Poté následuje totéž s nadpisem „Přehled událostí kraje“. Poté následuje „agitka“ Eduarda Hály za ČSL. Dále jsou řazeny různé příspěvky, vzhledem k datu převážně spjatý s válečnou tematikou – ať už kresby, články či verše; další příspěvky jsou s válkou spojené takříkajíc v tom radostnějším smyslu – souvisejí totiž s osvobozením naší země, našeho města a očekávají lepší budoucnost.

Jeden z mála příspěvků k pousmání, neb kalendáře ku zábavě lidu též sloužily, je příběh Leontina Bati¹⁸⁴ „Študák bohatýr“; je to pravdivý příběh o studentu jménem Červinka, který „tak dlouho chodil se džbánem pro vodu, až se ucho utrhl“ aneb tak dlouho nedbal školních povinností až si z nouze před maturitou namluvil děvče jistého vlivného ze školy; školu dokončiv „...stal se vzorným a poslušným manželem, uštvaným a utýraným otcem rodiny. Tak se na něm vyplnila věčně pravdivá slova starého řeckého básníka Simonida, že není pro muže nic horšího než zlá žena.“¹⁸⁵

Dále následuje jedna strana pro zasmání (v dřívějších kalendářích jich bylo víc, asi už našemu lidu s vidinou „světých zítřků“ tolik do smíchu nebylo jako dřív), poté několik stran aktuálního poštovního sazebníku, doba březivosti domácích zvířat a téměř nakonec seznam trhů v České republice plánovaných na rok 1947; posledních šestnáct stran je věnováno reklamě – na každé straně je mnoho živnostníků, mezi nimi i jména zde zmíněná – Emanuel

¹⁸⁴ Baťa Leontin se narodil 16.11.1885 v Moravanech u Dašic na Pardubicku; byl významný jihočeský zoolog amatér. Studoval na filosofické fakultě české univerzity v Praze francouzštinu a angličtinu. Od roku 1912 učil v Českých Budějovicích, naposledy na Jirsíkové gymnáziu....zemřel 2.9.1952 v Českých Budějovicích. *Encyklopedie Českých Budějovic*, ČB, 1998, s.37, autor hesla RNDr. Petr Bürger.

¹⁸⁵ BAŤA, L. *Študák bohatýr*, Lidový kalendář pro rok 1947, krajský výbor ČSL v Českých Budějovicích, redakcí Mariana Wendta, vytiskly Č.A.T. Českomoravské tiskařské a vydavatelské podniky, filiálka v Českých Budějovicích, 1946.

Metelec, cukrářství, Masarykovo náměstí, telefon 486 ; Leopold Hájíček, železářský obchodní dům, Č.Budějovice, Obchodní ulice; Lumír Sýkora, cukrárna, Č.Budějovice – Švermova 9, telefon 1056; JILIKA jihočeská likérka, octárna, lisovna ovocných šťáv, České Budějovice – telefon 251. Ovšem firmy nebyly toliko z českobudějovické oblasti, ale i Pekárna Kuliš¹⁸⁶ v Netolicích, Textil Jan Rosenfelder Lhenice, ale i jiné firmy z Hluboké nad Vltavou, z Trhových Svinů, z Vodňan či Písku. Přebal knihy – zadní i přední předsádka je opatřena též reklamou, poslední strana „desky“ nám nezapomene připomenout, že : „*S chutí do dvouletky 1947-1949 s bonbony Orion*“¹⁸⁷ ...

6.1.1 Kalendář katolického lidu československého¹⁸⁸

Téměř na konci mé práce dostal se mi do rukou ze soukromé sbírky jednoho českobudějovického občana (viz poznámka pod čarou číslo 31) katolický kalendář pro rok 1909 „Vzkříšení. Kalendář katolického lidu československého na obyčejný rok 1909“; jeho řazení, úprava i ostatní téměř shodné jest s výše dvěma uvedenými a navzájem porovnávanými výtisky. Co však nemohu nezmínit je to, že kalendář byl mnohem více katolicky a církevně laděný. Z toho jest patrné, jak úzce byl pracovní život živnostníků s jejich životem náboženským spjatý. Uvedu-li jeden příklad za mnohé, na konci každé stránky s inzercí živnostenských firem je zapsán slogan: *“Kupujte u našich českých křesťanských inserentů”*¹⁸⁹ nebo *„Svůj k svému”*¹⁹⁰.

Otevřeme –li tuto knihu, najdeme na vnitřní straně předsádky inzerát, v němž je nabízeno přijetí dívek do školy kuchařské; poté následuje roční kalendář (zemští patronové, pohyblivé svátky apod.viz výše uvedené výtisky); poté každá strana jeden měsíc (např. Boží Tělo připadlo v roce 1909 na 10.června); následuje slosovací kalendář; výroční a jiné trhy s termíny konání; abecední seznam jmen křesťanů, některá jména staročeská; výtah z poštovního řádu; kalendář březivosti hospodářských zvířat; od str.49 až po str.181 nacházíme různé texty; jako první jsou verše P.M. Klemense Švece „Vzkříšení“ – lid katolický je zde srovnáván s příběhem vzkříšení Lazara. Následují slova nakladatelova, Dr.Karla Slavíka: *„Chceme, aby po národním vzkříšení nastalo vzkříšení, obrození*

¹⁸⁶ Po roce 1989 opět začala v Netolicích fungovat, i když v názvu přibylo druhé jméno- vzniklo pekařství Kuliš a Jerie, které funguje dodnes.

¹⁸⁷ Lidový kalendář pro rok 1947.

¹⁸⁸ Obr. LXI,LXII,LXIII v příloze s.190,191,192.

¹⁸⁹ *Vzkříšení*, Kalendář katolického lidu československého pro rok 1909, Biskupská knihtiskárna České Budějovice, 1908, s. neuvědlena, v inzertní části.

¹⁹⁰ *Vzkříšení*, Kalendář katolického lidu československého pro rok 1909, Biskupská knihtiskárna České Budějovice, 1908, s. neuvědlena, v inzertní části.

hospodářské a vzkříšení a obrození náboženské, návrat ke Kristu Ježíši, jen ž jediný jest cesta, pravda a život (Jan 14,6).“¹⁹¹

O dvě strany dále je podobenka se stručným nástinem nejdůležitějších životních událostí Svatého Otce Pia X. Následuje kapitola o potřebách národohospodářských, které jsou vystřídány článkem o tehdejším biskupu českobudějovickém, Msgre Josefu Antonínu Hůlkovi. Další v pořadí je „povídka z našeho venkova“, jak zní podtitul. Dále je zařazený příspěvek s názvem „Jest církev katolická zpátečnickou, nepokrokovou?“; Jiří Čadek přináší další titul, a sice „Bylo - li třeba strany katolického lidu v Čechách?“ , vše je prokládáno žertem, např. – „*Při křtu: Je to děvče? Ne! Je to chlapec? Ne! Tak co je to ke všem všudy? Dvě děvčata!*“ a občas verši, malou „agitkou“ – Chop se zbraně, věrný katolíku!, diskusí – Byl na Bílé Hoře poražen národ český?, reklamou – Zpříjemněte si domácnost nebo „Zápalky křesťanských sociálů“ apod.

..

Nejvíce textů bylo orientováno katolicky. Troška humoru končila mé obě pojednání o předchozích kalendářích, dovolím si pojednání o tomto kalendáři, na rok 1909, ukončit dvěma radami „*starého praktikuse pro mladé i staré : Nestačí nepáchatí zlo, ale musí se konati dobro. Nejen slunce jas a déšť, nýbrž i bol a radost jsou Boží požehnání.*“¹⁹²

6.2 Na Krumlovském stromořadí¹⁹³

Poblíž Sokolského ostrova se v Českých Budějovicích nachází část města zvaná jako „Háječek“. Toto místo prošlo řadou změn. Na začátku 20.století to „...*byla neúpravná kotlina a rumiště.*“¹⁹⁴; roku 1925 se dala dohromady skupina mužů – přednosta okresní správy politické František Velík, knihkupec Raimund Marek, vrchní policejní komisař Bohuš Letovský, vrchní městský zahradník Vojtěch Novák, kapelník Ferdinand Bartoš a ředitel důchodů Václav Lacina, vytvořili „Komité pro postavení hudebního pavilonu, úpravu Krumlovského stromořadí a Háječku“ a nákladem 47.000Kč byl Háječek upraven.¹⁹⁵

¹⁹¹ *Vzkříšení*, Kalendář katolického lidu československého pro rok 1909, Biskupská knihtiskárna České Budějovice, 1908, s. 54.

¹⁹² *Vzkříšení*, Kalendář katolického lidu československého pro rok 1909, Biskupská knihtiskárna České Budějovice, 1908, s. neuvedena, v inzertní části.

¹⁹³ Obr. LXIV v příloze s. 193.

¹⁹⁴ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*. České Budějovice : Obchodní organizátor, 1928. s.101.

¹⁹⁵ obr LVI, v příloze s. 186.

„Kolem zřízen živý plot, vystavena 4 schodiště, zasety trávnickové plochy....vzadu v Háječku upraveno dětské hřiště a je radost hleděti na dětskou drobotinu, jak batolí se v písku, veselí se na houpačkách, káči, malých bradlech, hrazdě atd. Letošního roku zřízena byla tam pro pobavení malých klec s opičkami, dále hrdličkami, klec s hady a ještěrkami, bílymi myšmi, ptáky, dravci, aquarium atd.“¹⁹⁶

Stalo se z Háječku vyhledávané místo pro hry dětí všech vrstev – „...těšily se děti bohatých i chudých.“¹⁹⁷; nejen děti i dospělí zde vyhledávali místo k odpočinku. I v rozhovoru s paní Hejlkovou padla zmínka na oblíbené místo jejího dětství; byla dcerkou živnostenskou. (viz kap. 3 Rozhovory s pamětníky, potomky).

Komunisté v Háječku udělali školní jídelnu; dnes je tam ponejvíce známé K-centrum pro pomoc lidem v závislostech. K večeru pak jest tam téměř neradno jít, neboť se tam často zdržují lidé nevábneho zevnějšku či jiná podezřelá individua. Škoda, že práce pánů výše zmíněných zachována nám nebyla do dnešních dnů.

6.3 Sokol

Myšlenka sokolská ujala se i v Českých Budějovicích, a to roku 1869, koncem téhož roku již stav členů byl na čísle 104. Nejdříve se scházeli v domě u Haasů¹⁹⁸, později byla zřízena provizorní dřevěná bouda v besední zahradě; ještě později jim Beseda vlastním nákladem vystavěla Sokolovnu. Léta krizová pro sdružení sokolské byl od roku 1880 do roku 1884, ale vše se podařilo urovnat a tak pokračovali ve své činnosti i nadále. Úspěšně se zúčastnili několika všesokolských sletů.

Usilovali o odprodej místa v „Háječku“, to však se nezdařilo. Roku 1924 je odkoupen pozemek na ostrově při soutoku Malše s Vltavou, který dnes nese jméno Sokolský, a na něm byla Besedou postavena tělocvična. „ V roce 1925 pořádají se jarní slavnosti a večerní beseda na stadioně , jednota zúčastňuje se zájezdů do Francie, Znojma a Husince, závodů

¹⁹⁶ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*. České Budějovice : Obchodní organisátor, 1928. s.98.

¹⁹⁷ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*. České Budějovice : Obchodní organisátor, 1928. s.101.

¹⁹⁸ Blíže o rodině Haasově v kapitole 3.2.1 Speciální obchody – rukověť úspěšného živnostníka.

v Pelhřimově, župního sletu ve Vodňanech, veřejných cvičení v okolí a pořádá podzimní slavnosti na ostrově“.¹⁹⁹ V roce 1928 byl počet členů Sokola v Českých Budějovicích 1300. Provozovali plovárnu, Bio Hvězda a z postupně rostoucích příjmů snažili se našetřit na postavení vlastní Sokolovny. Stavba byla zahájena v letech 1930 – 1932, poté pokračovala v letech 1938 - 1948²⁰⁰; což bylo velkou finanční zátěží pro spolek sokolský.

„Myšlenka pěstování tělocviku u žen šířila se mnohem pomaleji a nesnadněji než u mužů. Teprve v r.1900, tedy 31 let po založení Sokola v Č.Budějovicích, utvořil se hlouček žen, který byl prodchnut ušlechtilou ideou sokolskou a cítil nutnost ženského odboru při jednotě. V čele stála sestra T.Prášilová, podporována br.Hraničkou. 4.března 1900 ustanovil se ženský odbor Sokola I. čítající 59 členek.“²⁰¹

Zahájení činnosti provázely těžkosti, se kterými se členky vyrovnaly v co nejkratším čase; stejně jako mužská část Sokola neměly pevné své místo, a tak vystřídal postupně několik objektů. Za 1.světové války, kdy jim byla tělocvična zabrána opět putovaly po různých místech- jako kuriozita budiž uvedeno cvičení v restauraci „U Hromádků“ v dnešní Hroznové ulici. V roce 1921 byl jejich oddíl přičleněn k mužské části Sokola v Českých Budějovicích. V roce 1928 byly jejich řady rozšířeny na 420 členek.

Roku 1941 byl Sokol násilně rozpuštěn; členové organizace po roce 1945 znovu zahájili svou činnost, avšak plody jejich tříleté snahy byly komunisty v krátké době zmařeny. V období po 25.únoru roku 1948 byly do Sokola převedeny veškeré tělovýchovné jednoty a aktivity města, mj. i jednota Orla²⁰². V roce 1952 byl tento stav změněn - Sokol rozpuštěn, majetek movitý i nemovitý rozdělen mezi dobrovolnické sportovní organizace. Na přelomu let 1968/1969 snažili se někteří občané o zahájení opětovné činnosti sokolské, bohužel nebyla tato snaha korunována úspěchem. To až po událostech o 20let později, vrátil se Sokol do Českých Budějovic a dalších měst.²⁰³

¹⁹⁹ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*. České Budějovice : Obchodní organisátor, 1928. s.82.

²⁰⁰ Stavitelem byl František Petráš, který žil v letech 1885 – 1976, vynálezce duté cihly, tzv.petrášky, za kterou byl vyznamenán na Expozici mezinárodní architektury v Gentu roku 1921 a roku 1922 v Torinu; je autorem projektů k několika vilám v Dukelské ulici, včetně vlastní, obchodního domu Brouk a Babka a obchodního domu v Hroznové ulici číslo 2, které následně se svými bratry realizoval.

²⁰¹ BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*. České Budějovice : Obchodní organisátor, 1928. s.85“.

²⁰² Orel – katolická tělovýchovná jednota; vznikla mezi lety 1909 – 1910, v Českých Budějovicích jedna z nejstarších, z roku 1909; roku 1919 bylo 700 členů.; na den 10.výročí vzniku Českého státu – 28.10. 1928 - otevřeli Jirsíkův národní dům na Lannově třídě.

²⁰³ Činnost Orla byla také obnovena po roce 1989 a opět sídlí v Jirsíkově národním na Lannově třídě.

7 Poválečná léta v Československé republice

Těsně po osvobození mísilo se v České republice mnoho pocitů, postojů a emocí současně – úleva od utrpení, euforie z osvobození, nenávisť vůči Němcům hraničící mnohdy s šílenstvím, jakási neschopnost plně rozvinout původní radostné pocity z ukončení války z obav, co přinesou dny příští. Toto vše se prolínalo českou společností. V letech nejbližší poválečným se politika vlády Československé republiky zaměřovala ponejvíce na vytvoření národa Čechů a Slováků, to znamenalo řešit odsun menšin, a na řešení územních nároků.

Koncem října roku 1945 podepsal prezident Beneš dekrety o znárodnění všech bank, pojišťoven, klíčového průmyslu s počtem zaměstnanců mezi 60 – 70 %.

7.1 Náboženský život v Českých Budějovicích po válce

Politický vývoj po válce nebyl náboženství nakloněn, ba naopak. Ačkoli v prvním poválečném roce se komunisté „tvářili“, že proti náboženství nic nemají. Ministr Václav Kopecký při svém projevu mj. prohlásil : *„Hesla církve a hesla socialistického státu jsou obsahově stejná a liší se jen svým zněním. To čemu se říká u církve křesťanská láska k bližnímu, je pro komunisty a socialisty solidarita, to, čemu se říká křesťanské bratrství, je socialismus a komunismus. Jde tu jen o jiné termíny, je – li jinak myšlenka upřímná.“*²⁰⁴

Zdeněk Nejedlý, komunista, který tehdy vedl ministerstvo školství připravil reformu v podobě zestátnění škol. I přesto, že toto mělo být projednáváno v druhé půli října roku 1945, byl zákon přijat až po nástupu komunistů roku 1948. Od samého počátku tento návrh vyvolal velkou vlnu odporu a protestů, do Prahy přijely delegace katolíků z mnoha částí země. 26.ledna 1948 odeslal arcibiskup Beran vládě v pořadí již několikátý pastýřský list, jehož obsahem mimo jiné bylo: *„Neničte zákonem svobodu zaručenou platící ústavou. Nerozdmychávejte kulturní boj, který by musel nastat po uzákonění předlohy přes všechno ujišťování, že si u nás nikdo kulturního boje nepřeje. Nesměli bychom mlčet, abychom nebyli zrádci svého národa, jenž by jistě vnitřními rozpory nesmírně trpěl a jenž by nezbytně hynul mravně a kulturně.“*²⁰⁵

²⁰⁴ WEIS, M. *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Panevropa, Praha, 1999, s.25.

²⁰⁵ KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Ústav pro soudobé dějiny, Brno, 1993, s.15-16.

Následovala další část komunistického tažení proti katolické církvi; tou byla pozemková reforma, zabavování veškerého movitého i nemovitého majetku církve. V další fázi, koncem roku 1947, „naléhal politický sekretariát ÚV KSČ, aby se urychleně zformovaly ´pokrokové síly v církvi´.“²⁰⁶ Tuto výzvu si vzali „k srdci“ někteří kněží, mj. i českobudějovický Josef Plojhar. Když jsem položila otázku paní Šimové, jaký byl Josef Plojhar, odpověděla : „Církev se rozdělila na dvě poloviny. Ti, co šli s Plojharem dostali hodnost i funkce v kostelech a na farách. Ostatní, co se s ním nespojili a nepodvolili se, byli zavřeni i popraveni. Některým se podařilo utéci za hranice. Jinak byli degradováni na různé pomocné práce. Plojhar byl služebník komunistů, ne služebník Páně. Zrádci se najdou všude.“

Josef Plojhar

Poté, co se vrátil z Dachau stal se Josef Plojhar poslancem za lidovou stranu. Nejprve nebyl oddán komunistické straně, to až později. S českobudějovickým biskupem Hlouchem nevycházel nejlépe. I přes biskupův protest, doprovázený protestem pražského biskupa Berana, přijal místo v nové vládě. Z dopisu arcibiskupa Berana kněžím ze dne 21.4.1948: „Ztotožňovat komunismus a křesťanství je buď nevědomost nebo záludnost...Časné blaho nikdy nemůže být posledním cílem člověka, naopak i blaha časného musí se někdy člověk zřít, měl – li by pro toto časné blaho ztratit blaho věčné. Prohlašuji proto, že si přeji...abyste nepřijímali poslanecké nebo ministerské mandáty v žádné politické straně...Nedávám svolení nikomu k jakékoliv kandidatuře, a když už dříve nějakou funkci zastával, žádám, aby co nejdříve za sebe vyslal nějakého laika.“²⁰⁷

Josef Plojhar neuposlechl tohoto volání a kandidoval. 12.června 1948 byla vydána vyhláška o suspenzaci těch, kteří kandidovali, mj. i Josefa Plojhara. Lid českobudějovický rozdělil se na dva tábory. Jedni se snažili pochopit činnost Plojhara jako snahu o komunikaci církve s novým státním zřízením; druzí již takové pochopení neměli a viděli v něm jen vypočítavého člověka, který chce z dané situace vytěžit. Komunistická propaganda se postarala o „přirozené protesty“ občanů, které byly otištěny v tisku: „...Rezoluce žádají o potrestání kněží, kteří doma i v zahraničí pracují proti našemu lidově demokratickému státu. Všichni kněží, kteří ohrožují bezpečnost republiky, ať ze zahraničí, nebo doma, mají být zbaveni kněžských funkcí. Rezoluce však současně žádají, aby byly odvolány suspenze pověřenců Horáka, Lukačoviče a ministra Plojhara, kteří svědomitě vykonávali své kněžské a vlastenecké povinnosti. Věřící

²⁰⁶ KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Ústav pro soudobé dějiny, Brno, 1993, s.21.

²⁰⁷ KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Ústav pro soudobé dějiny, Brno, 1993, s.29.

lid důvěřuje jen kněžím, kteří zaujali kladný postoj k socialistickému budování a naší lidově demokratické republice.“²⁰⁸

7.1.1 Vyznání podle sčítání lidu v roce 1950

V kapitole 4.1. Vztah živnostnictva a církve v Čechách do začátku 20. století a za „1. republiky“ jsem porovnávala náboženské vyznání podle sčítání lidu v letech 1921 a 1930; pro porovnání zde uvádím stav z roku 1950, tedy první sčítání lidu po válce²⁰⁹. K římsko – katolickému náboženství se tehdy hlásilo 76,4%; k církvi evangelické celkem 5,7 % a bez vyznání uvedlo 5,8% tehdy přítomného obyvatelstva²¹⁰. O rovná dvě procenta se snížil stav lidí bez vyznání oproti roku 1930, k církvi římsko – katolické se hlásilo téměř o dvě procenta méně, nárůst o více jak tři procenta zaznamenala církev husitská. Je jistě pozitivní, že zmíněná 2% obyvatel „našla“ svou víru, ovšem je škoda, že se nevraceli do lůna katolické církve, jak by historie našeho města napovídala. Je to snad ojedinělý případ v historii města Českých Budějovic, které vždy byly valnou měrou katolické, že lidé odcházeli k jiným církvím. To až nástupem komunistů k moci, jejich 40leté hrůzovládě a dnešnímu konzumnímu stylu života, který nás obklopuje všude kolem, byla uvedená čísla ještě zhoršena²¹¹.

7.1.2 Biskup Hlouch

Nelze v souvislosti s lety poválečnými nevzpomenout českobudějovického biskupa Dr. Josefa Hloucha. Po 2. světové válce bylo rozbořeno a poničeno leccos, věci hmotné i záležitosti nehmotné. Nejen domy bylo třeba opravit, nejen živnosti bylo třeba obnovit, bylo třeba též vzkřísit kdysi tak čilý katolický život českobudějovických obyvatel, dát mu nový ráz, směr, pevné body. A právě za tímto účelem se jevil ideálním profesorem olomoucké bohoslovecké univerzity, ThDr. Josef Hlouch; datum jeho intronisace bylo určeno na 7. září 1947.

²⁰⁸ VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*, Zvon, Praha, 1990, s. 31.

²⁰⁹ Jaká část patřila živnostníkům nebylo uvedeno.

²¹⁰ Podrobný rozpis viz tabulka XII, v příloze s. 131.

²¹¹ Český statistický úřad uvedl údaje z roku 1991 ještě žalostnější, a sice, že k církvi římsko – katolické se hlásí pouze 39% obyvatel, tedy méně než polovina oproti roku 1921.

Po dlouhých válečných letech plných strádání a utrpení, přichází k českobudějovickým obyvatelům jejich nový duchovní pastýř s pastýřským listem, který plně koresponduje s jeho nástupním kázáním : „...*S ideou mariánskou a eucharistickou představuji se rodinám, které mají klíčové postavení nového života. Jako Vaši dobří kněží budu i já volat, psát, že můžete být kouštíčkem ráje, budete – li svatyněmi modlitby a lásky a té tiché oběti, o níž mluví každá svatá hostie. Jdu ke každému otci i matce a ruce před nimi spínám a je – li třeba, pokleknout se před nimi nestydím, když prosím : Dejte pokřtít děti, vychovejte nám křesťany. Ať se zarazí vlna pohanského života, která zachvátila mnohé kraje. ... Nejšťastnější srdce jsou ta, která se vyčerpala láskou, jejímž základem bylo přikázání: Milovati budeš Pána Boha z celého srdce svého...Ujímám se diecéze v dobách nad jiné vážných. Není míru mezi národy, je neúroda, hrozí nedostatek, a po stránce duchovní nedostatkem kněží trpí duše. Jako biskup mobilisuji všechny Vás, laikové, v důsledku svatého biřmování, které jest Vám závazkem, že půjdete s námi kněžími zachraňovat duše, že pomůžete nám k obnově křesťanské víry, ve všech krajích naší diecéze. Proč jsou leckde lidé zlí? Poněvadž dobří byli slabí a zapomněli, že vlastností dobra jest jít k druhému, aby též druhý dobrý byl, aby se modlil, přijímal svátosti, aby křesťansky žil. Vězte, že není většího díla nad záchranu věčných statků bližního...“²¹²*

Nejen výše jmenované mladé rodiny oslovil; v tomto listu oslovil všechny vrstvy obyvatelstva, mládež, dělníky, inteligenci, nezapomněl ani poděkovat svým kolegům, ani na „zbloudilé ovečky“. Ale nezůstalo jen u slov. Biskup Hlouch začal pilně a neúnavně pracovat na duchovní obnově lidu. Válkou bylo poničeno a převráceno vše, lidské životy i životní hodnoty, vše bylo jaksi „převrácené vzhůru nohama“. Jal se tedy věci napravovat.

Krátce po své intronisaci navštěvuje různá místa a všude otevírá své srdce všem svým „ovečkám“. Zakrátko si získal oblibu valné většiny obyvatel téměř všech profesí. To se ale nastupující komunistické éře a jejím představitelům v našem městě jaksi „nehodilo“. V jejich zájmu bylo, aby mezi představiteli církve byl vnesen rozkol a tím by ztratili důvěru a posléze i podporu z řad obyvatelstva všech vrstev. Politická garnitura tedy přikročila k rázným opatřením, a sice k biskupově internaci a dosazením na místo generálního vikáře „vikáře - soudruha“ Buchty. Ten plnil beze zbytku veškeré pokyny a povely.

Nejdříve byla „pouze“ obsazena biskupská konsistoř policií. Na to reagoval biskup Hlouch dopisem ministru Čepičkovi: „*Vážený pane ministře, potvrzuji příjem Vašeho přípisu ze dne 2.7.t.r. s přiloženým textem návrhu zákona o státní úhradě potřeb církví a náboženských*

²¹² WEIS, M. *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Panevropa, Praha, 1999, s.18-20.

společností státem uznaných. Je mi líto, že za stávajících okolností nemohu podati ve stanovené lhůtě žádaných připomínek. Dne 18.června t.r. byl mi totiž za policejní asistence zabrán a tím vlastně věcně zrušen biskupský úřad – konsistoř. Úřad je dodnes ve dne v noci obsazen policií. Toto opatření je jednak v zásadním rozporu s ústavou ze dne 9.května 1948, §4a5, a je v rozporu s dekretem MŠVÚ ze dne 15.června t.r., který dal zmocněnci právo dozoru a vidování spisů, ale nedal mu práva zabrat úřad, inventář, uvést nové úředníky a jiné...“²¹³

Nastalo těžké období všem českobudějovickým obyvatelům, živnostníky nevyjímaje; odloučení od svého milovaného biskupa, s životy poničenými válkou, s komunistickou diktaturou před sebou. Mnoho z nich žilo v oprávněných obavách ze dnů příštích. Biskup Hlouch byl odstraněn ze své tolik milované diecéze, byl vláčen po všech možných koutech naší země. I v těchto těžkých chvílích nezapomínal na své farníky, jak dokazuje jeho niterná modlitba za své diecézany napsaná v době internace:

„Když jsi mne povolal na biskupský stolec Kriste můj, vtělený Bože, na starost, na srdce vložils mi své ovce – lásky své moře – milion duší! K oltáři složil jsem pro Tebe duším všem bytí své, své ruce jsem vložil, abych jím jak by byl ve všem Tě oslavil, prosil jsem, prosil – za milion duší... Biskupský pektorál denně mi zjevoval lásku, jež až k smrti vše dá a já jej rád líbal, s polibkem objímal svoji diecézi – milion duší. Před Tebou svátostný Pastýři všech duší, v modlitbách za ně jsem trval, abych je zla chránil, žehnal jim, je bránil, v slzách já volal – za milion duší. Úzkosti, starosti, práci, bol, lásky žár za ně jsem podával na smír abys jim odpustil, milost dal, posvětil a všechny je spasil – milion duší. S nimi jsem srostl, žil, jak otec dětem byl, každý mně srdce byl úderem. S nimi jsem se radoval, trpěl a pracoval, žil Tobě, jim jen – milionu duší. Však přišel smutný den, osudný, kalvářský, odvezli pastýře ovcí. Jako když křížován, jak v duši pobodán, tak je mu v srdci pro milion duší. Slyšte mě děti mé, vizte to andělé, hořká je bolest má, mučí, mne vezou v neznámo, vzato mně mé stádo, drahých mých ovcí – milion duší. Jen holé ruce mám, údělem vyhnanství, chud jsem a přece jsem bohat! V hostii na srdci já Krista vezu si, já mohu žehnat milionu duší! Modlitby, oběti, za otce jak děti věrně jste konali za mne! Dobrý Bůh vyslyší, všechny Vás potěší, dá mne Vám, Vás mně – milionu duší! Vrátím se, vrátím k Vám, biskupský ve svůj chrám, v Marii tu naději skládám. Zas budu pastýřem – Pax vobis – každý den a žehnání Vám dám – milione duší! Te Deum zazpívám, až já Vás uhlídám, vzdávám Vám své vroucí Bůh zaplat! – Doorám brázdu svou,

²¹³ WEIS, M. *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Panevropa, Praha, 1999, s.37.

*pot, krev dám biskupskou, za církev, za Vás, milione duší. Bože dej milost: psát, kázat i trpět, zvát, pravdou by každý žil z Boha, ať ctnosti rozkveté květ a církev, matka všech slavná, je znova i milion duší.*²¹⁴

Jakýkoli můj komentář by zde jen rušil krásu a vroucnost slov biskupových, proto se omezím jen na následující: jeho modlitby byly vyslyšeny. Trvalo dlouhých 18 let, než se směl biskup Hlouch vrátit, aby „dooral brázdu svou“. Ne však nadlouho. Komunistické nevlídné zacházení během jeho věznění zanechalo následky na zdraví a biskup Hlouch 10.června 1972 umírá. Lid křesťanský českobudějovický, v srdcích věrně mu oddaný, opět osiřel...

7.2 Živnostníci a jejich stranická příslušnost po válce

Po nástupu komunistů k moci, to neměl ve státě nikdo jednoduché, tudíž také živnostníci. Někteří zůstali věrni straně, ke které se hlásili před válkou, někteří přešli jinam. Někteří popřáli sluchu těm, kteří tvrdili, že s osudem českého národa to nejlépe myslí socialisté; že totiž nenechají řadové občany strádat, zatímco velkopodnikatelé budou žít v přepychu, že těm, kdo ve válce přišli o všechno, pomohou dobýt zpět ztraceného postavení a patřičného zázemí a v neposlední řadě, že těm, co chtějí dál pokračovat ve svých živnostech bráněno nebude. Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají...Poválečné osudy českobudějovických živnostníků, i v jiných městech, setřeli ten slibný růžový nátěr a přetřeli ho tlustou vrstvou černé skutečnosti.

7.2.1 Československá strana lidová v letech 1945 - 1948

V kartotéce Československé strany lidové byly abecedně řazeny lístky se jmény členů. Byla tak pomíchána navzájem léta 1935 – 1938 a léta 1945 – 1948. Po důkladném roztřídění, jsem zjistila následující informace: v letech 1945 – 1948 byl počet členů bez udání profese – 31 osob, ostatní členové, kteří uvedli své profese – 35 osob, členové, kteří byli v této straně i v roce 1935 i v roce 1945 – 13 osob. Celkem 79 osob bylo v Českých Budějovicích členy Československé strany lidové, z toho 16 živnostníků, a to : 1spolumajitelka hospodářství, 1 mistr (zedník), 1majitel autodopravy, 3 obchodníci, 1 mydlář , 1 restaurátér, 1obchodní

²¹⁴ WEIS, M. *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Panevropa, Praha, 1999, s.6.

cestující, 1 advokát, 1 cukrář ; členové jak v letech 1935 - 1938, tak i v letech 1945 – 1948: obchodník, stavitel, advokát, typograf, majitel pohřebního ústavu, hodinář a krejčí.

7.2.2 Československá strana národně socialistická v letech 1945 - 1948

Na můj dotaz, jak je možné, že se i živnostníci stali členy Československé strany národně sociální, mi paní Hejlková i paní Šímová daly téměř shodnou odpověď:

„V programu strany stálo, že budou malé a drobné živnostníky podporovat a že budou chtít, aby se i chudším lidem žilo lépe, to byla dobrá myšlenka a spousta lidí po válce byla ještě solidární s ostatními, proto se k nim připojovali i lékaři z nemocnice či živnostníci.“

V doposud neutříděném kartonu byly čtyři desky. Obsahovaly dále uváděné informace. Jako první to byly soupisy živnostníků, kteří jsou členové této strany. *„Na váš dopis ze dne 18.12.1945 odpovídám, že v obci Hrdějovice je k dnešnímu dni 7 živnostníků, kteří jsou členové Československé strany národně sociální, a to : 1x truhlář, 2x obchod koloniální, 1x cementářství, 2x hrnčářství a 1x mlynář.“*²¹⁵

Následovaly stejné odpovědi starostů mnoha přilehlých obcí, např. z Hluboké nad Vltavou bylo vyjmenováno celkem 30 živností , mj. 4 obchody, 1 knihkupec či 3x hodinář. (viz tabulka č.VII v příloze s.125). Obec Rudolfov uvedla 17 živností, mj. 2 obchody, 1tesař či 6x hostinský (viz tabulka č.VIII v příloze s.126). Obec Vráto vykazala 12 živností, mj. 2 obchody, 2 krejčí či 1 dlaždičský závod (viz tabulka IX v příloze s.126). Obec Homole vypsala celkem tři živnosti, a to dva hostinští a jeden kovář. Obec Hůrky uvedla tři živnosti – 1obuvník, 1 povozník a 1 krejčí; obec Hůry vykazala 4 živnosti – 1x obchod obuví, 1x obchodník dobytka, 1x krejčovství, 1x hostinský.Co se části vnitřního města týče nebyl zde uveden žádný zápis o živnostnících v řadách Československé strany národně sociální.

Ve volbách v roce 1946 byl počet obcí ve volebním okrese České Budějovice 54 voličů bylo 13 512 osob, členů bylo 6 272 osob. Místní organizace strany - bylo 45 osob. Jmenování členů obvodních volebních výborů do Národního shromáždění za Československou stranu národně sociální za České Budějovice v roce 1946 (včetně náhradníků) – jsou zde uvedena

²¹⁵ Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Československé strany národně sociální, neutříděno., viz tabulka VI v příloze s.125

různá zaměstnání, např. odborný učitel, pensista, továrník, klempíř, tajemník, choť praporčíka či strojmistr ČSD v.v. (viz tabulka č.X v příloze s.127). Počtem nejvíce zastoupeni byli : 12x úředník, 6x obchodník, 4x poštovní podúředník, 4x krejčí, 3 x tajemník, 3x dělník, 3x holič, ostatní jmenovaní byli po 1 či dvou osobách téže profese. Zda-li zaměstnání jako krejčí, klempíř, truhlář či zahradník byla v té době stále ještě soukromými živnostmi nebo jestli již byli začleněni do některého ze Sdružených komunálních podniků se bohužel již nepodařilo dohledat.

Další složka obsahovala fotokopii spisu se jmény členů, jejich adresou a povoláním; rok nebyl uvedený, pravděpodobně se jednalo o rok mezi 1946-1947, dle pojmenování ulic. Ponechám-li stranou části přínaležející k městu, jako jsou Rudolfovo, Suché Vrbné apod., tak z obyvatel vnitřního města patřili mezi členy lidé nejrůznějších profesí a různého stupně dosaženého nejvyššího vzdělání. Nejvíce z nich bylo v domácnosti – 39 členů, na dalším místě byli lidé, kteří do kolonky zaměstnání uvedli dělník, dělnice, těch bylo 30 členů, úředník – 31 členů, důchodce – 25 členů; vdova důchodce byla zastoupena 8 členy, vedoucí obchodu – 7 členů; prodavačka – 5 členů; učitel – 4 členové; lékaři – 3 členové; vedoucí hostinství SKP – 3 členové, dále po jednom členu např. trafikant, poslanec KNV, chemický inženýr, úřednice ONV, farář evangelické církve, technik ČSD, pokladník pohřební služby a jiní (viz tabulka v XI příloze s. 129).²¹⁶ Pět členů strany byli nově jmenovaní členové do Obchodní komory ode dne 1.října 1947.

Tedy obecně vžitý předpoklad, že pouze lidé s nižším vzděláním vstupovali do řad socialistů se tímto nenaplnil, ale mohu s čistým svědomím a na základě bádání v patřičných - dnes již archivních materiálech - říci, že k socialistům „šli“ i lidé s vyšším vzděláním.

7.3 Inzerce živnostníků po válce

V kapitole 6.1 jsem zmínila lidovecký kalendář pro rok 1947, kde byla zastoupena živnostnická inzerce. Další inzerci živnostenských firem v poválečných letech v Českých Budějovicích představoval soubor vydaných karikatur herců, které vydalo Jihočeské národní divadlo na sezonu 1945/1946 pod názvem „Karikatury Jihočeského národního divadla“; karikatury nakreslil Dr.Fišer, vydáno v Českých Budějovicích, nákladem vlastním.

²¹⁶ Zda-li u následujících osob – samostatný košíkář, samostatný drožkář či samostatný obchodní bylinkář se jednalo ještě o majitele živností, jak by název napovídá, se nepodařilo dohledat.

Po stránkách s těmito karikaturami následovala již zmíněná inzerce; zde můžeme objevit i živnostníky, o kterých jsem již psala v kapitole 2.3. Drobní živnostníci, za všechny jmenuji jen některé – Arnold – papírnictví a kancelářské potřeby nebo Parní a vanové lázně. Jistá změna se zde vyskytla, a to nejen v názvech ulic, místo ulice Krajinská čteme Revoluční, místo Lannova třída je Třída maršála Malinovského; objevuje se zde i nápis podnik v Národní správě, např. Bohemia, továrna na smaltované hrnce.

7.3.1 Adresář 1948

Stejně jako „Adresář hejtmanství českobudějovického z roku 1904“, obsahuje také tento adresář soupis živností.; byl vydán nakladatelstvím Orbis v Praze, z pověření MNV a za spolupráce propagačního referátu MNV v Českých Budějovicích. Děje se tak ale již v novém hávu, není to jen strojopisně abecedně za sebou řazený soupis, spíše tak trochu připomíná dnešní telefonní seznamy, tu vložený inzerát, tu zvýrazněný text, výjimkou není použití tučného textu k odlišení. V závěru adresáře jsou opět inzeráty živnostníků, tak jak jsem je „potkávala“ při svém pátrání po historii živnostnické v různých publikacích, ať již v knize o Českých Budějovicích z roku 1928 či ve výše zmíněném lidoveckém kalendáři. Tohoto adresáře se dochovalo pouze torzo, takže jsem nemohla přesně spočítat firmy, které tehdy působily na území Českých Budějovic, jako tomu bylo v případě adresáře z roku 1904.

7.4 Likvidace živnostníků

Ve státě, který tvoří jediný velký kolos a všichni jsou jeho bezduchými součástkami, které jen tvoří, nemyslí a tupě poslouchají, což byla komunistická vize, není místo, pro to, aby se někdo odlišoval. I dnes, v době, kdy se snaží ovládnout lidská těla a mysli různé megalomanské koncerny, existuje mnoho lidí, kteří si nechtějí nechat diktovat, co jim má chutnat, jaký vkus mají opěvovat a co si dle něho obléci či pořídit do bytu. Pravda, je jich méně, než těch co vyznávají „stádní“ konzumní život, ale najdou se. Najdou se i obchůdky, kde mohou být jejich záměry – nežít podle konzumního diktátu – naplněny. Obchůdky takové byly zde již před válkou. Lákaly svými vývěsními štíty, svojí reklamou, svojí pestrostí a různorodostí, nápaditostí jejich majitelů. To ale nevyhovovalo státním představitelům, těm, kteří se tolik chtěli podobat zemi, „kde zítra, znamená již včera“

7.4.1 Stav živností v Českých Budějovicích od roku 1945 do roku 1949

Živnosti byly rozděleny na svobodné, řemesla a živnosti koncesované; svobodné živnosti se dále dělily na vázané a nevázané. V třeboňském archivu byla ve fondu Obchodní a živnostenské komory kniha s evidencí živností v poválečných letech; byl zde veden počet živností v jihočeských městech : České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk a Vodňany.

Na konci roku 1945 bylo v politickém okrese České Budějovice vedeno celkem 774 živností; z toho bylo 256 řemesel a 93 koncesovaných. Na konci roku 1946 byl počet živností 1 113, z toho počet řemesel 322 a 233 koncesovaných živností. Na konci roku 1947 byl počet živností 824, z toho 244 řemesel a 147 koncesovaných živností. Na konci roku 1948 byl počet živností 735, z toho 224 řemesel a 147 koncesovaných živností.

Poslední rok evidence je 1949, zápisy končí listopadem téhož roku. V průběhu roku se stav živností v politickém okrese Českých Budějovic vyvíjel následovně: v lednu byl celkový počet všech živností 117, z toho řemesel bylo 46 a koncesovaných 13; v únoru celkový počet 88, z toho řemesel 21, koncesovaných 6; v březnu celkový počet 36, z toho řemesel 9, koncesovaných 3; v dubnu celkový počet 24, z toho řemesel 11 a 1 koncesovaná živnost; v květnu celkový počet 34, z toho řemesel 8, koncesovaných 12; v červnu celkový počet 11, z toho řemesel 5 a žádná koncesovaná živnost; v červenci celkový počet 17, z toho 9 řemesel a 3 koncesované; v srpnu celkový počet 29, z toho řemesel 10 a 4 koncesované; v září celkový počet 43, z toho 8 řemesel a 3 koncesované; v říjnu celkový počet 58, z toho řemesel 27 a 9 koncesovaných ; v listopadu celkový počet 211 živností, z toho 156 řemesel a 6 koncesovaných živností. Dál již zápisy nepokračují.

7.4.2 Stav živností kolem roku 1950

Ve fondu Jihočeského národního výboru stála tato zmínka:

„Zpráva o vývoji podniků v úseku místního hospodářství. První podniky komunální zřízeny v roce 1949. Jsou to: ‘Stavební služba města Českých Budějovic’, ‘Pohřební služba města Českých Budějovic’ a ‘Lázně a holičsko – kadeřnické závody města Českých Budějovic’. Stavební služba a Pohřební služba vznikla z vyčleněné podstaty MNV České Budějovice,

Lázně a holičsko – kadeřnické závody z majetkové konfiskované podstaty Parních a vanových lázní a z podstaty 5 konfiskovaných holičských a kadeřnických závodů. ²¹⁷

Některé živnosti byly konfiskovány ihned, jiné zatím ponechány jejich majitelům, ale i to bylo dočasné, jak se o tom dočteme v následujících materiálech:

„ Stav soukromých živností ke 30.6.1953 v okrese Českobudějovickém jest 463 soukromých závodů s počtem 474 pracovníků. Sektor drobných živností činí 456, z toho jest 7 živností kapitalistických s 18 pracovníky...Porovnáme – li 1.pololetí roku 1953 ku stavu 1.3.1952 ubylo 165 živností se 277 zaměstnanci. Socialisace soukromých živností stoupla tím, že někteří soukromí podnikatelé živnost odhlásili a přešli do námezdních poměrů jak národních podniků tak těžkého průmyslu. ²¹⁸

O půl roku později je situace následující:

„Stav soukromých živností k 31.12.1953 v okrese Českobudějovickém jest 42 soukromých závodů s počtem 439 pracovníků. Sektor drobných živností činí 403, z toho jest kapitalistických 18. ²¹⁹

Případ Korostenski²²⁰

Vladislav Korostenski se narodil 15.července 1898 v Českých Budějovicích, jako syn Kazimíra Korostenského a Marie, rozené Skopcové; vyznání v rodném listě římsko – katolické. Jeho otec Kazimír Korostenski se narodil 27.11.1849 ve Starém Míastě v Haliči; byl synem šlechtice Jana Korostenského, který byl zaměstnán jako c.k. dvorní lékař a Kateřiny, která byla dcerou šlechtice Kulikowského, rodiče i syn vyznání římsko – katolického. Matka se narodila 22.12.1859 v Praze, stárku Antonínu Skopcovi a jeho ženě Marii, roz. Trinnerové, rodiče i dcera vyznání římsko – katolického. Otec Kazimír i syn Vladislav přešli v roce 1921 k československé církvi.

Živnostenské oprávnění měl vystaveno na „Jednatelství, obchodní zastoupení firmy Břínek a Vafek, továrna na klobouky“, dále pak na vlastní obchod - klobouky, čepice, přípravy a plstěné výrobky pro všechna řemesla, veškeré potřeby a přípravy pro kloboučníky, modistky, kožešníky a čepičáře. Firma měla sídlo v Radniční ulici, v Paláci „Star“.

²¹⁷ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond JNV České Budějovice, Karton 156.

²¹⁸ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond JNV České Budějovice ,tamtéž.

²¹⁹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond JNV České Budějovice ,tamtéž.

²²⁰ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond ONV České Budějovice, sign. VI 2K/452.

V roce 1943 mu byl živnostenský list při německém „pročesávání firem“ – jak sám uvedl v jedné ze svých četných žádostí v poválečných letech - zabaven, s tím, že je dočasně zastaven a vydán německý živnostenský list. Ten 23.května 1945 Vladislav Korostenski vrací se žádostí o vystavení českého. V červenci téhož roku je mu obnoven živnostenský list na „Obchodní zastoupení se zbožím kloboučnickým, kožešnickým a potřebnými přípravami“.

Poté následuje čilá korespondence mezi Vladislavem Korostenski a ONV stran získání živnostenského listu k jeho vlastnímu obchodu. Ze dne 15.listopadu 1945 píše „Hospodářská skupina velkoobchodu a zahraničního obchodu“ na Úřad okresního národního výboru, že *„nemůže doporučit kladné vyřízení přiložené žádosti, vzhledem k tomu, že v místě /okolí/ stanoviště živnosti jest dostatečný počet živností stejného druhu, nepokládáme – po slyšení příslušné odborné skupiny – kladné vyřízení žádosti za hospodářsky odůvodněné.“*²²¹ Ve svém dopise z 11.února roku 1946 s opětovnou žádostí o získání výše uvedeného živnostenského listu uvádí mj. to, že živnost tohoto druhu není v celé jihočeské oblasti. Soudě dle odpovědi výše zmiňované Hospodářské komory – žádné živnosti = dostatečný počet živností...Poslední zmínku, kterou jsem objevila o živnosti Vladislava Korostenski byla jeho inzerce v Adresáři na rok 1948.

Případ Novák²²²

Rozsudek jménem republiky ze dne 16.5.1950 shledal vinným obžalovaného Karla Nováka. Tento muž se narodil dne 30.zář 1916, živil se jako trhovce a příležitostný dělník. Jeho spis je objemnější, později už je jako zaměstnání uváděna pouze dělnická profese.

„...uznává se vinným, že dne 4.zář 1949 v Českých Budějovicích v restauraci Marie Hryniákové, v přítomnosti nejméně dalších dvou osob, tedy v místnosti přístupné veřejnosti prohlásil před Stanislavem Liškou: ‘Ty lumpe!’, při čemž mu vytrhl z klopy kabátu odznak KSČ, kterým mrštil o zem a že před hostincem prohlásil: ‘Já nemohu komunistům přijít na chuť’, tedy veřejně popuzoval k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů proto, že jsou stoupenci lidově demokratického řádu republiky a tím se dopustil přečinu....odsuzuje se za to k 3 měsícům tuhého vězení, zostřeného a doplněného tvrdým ložem a k peněžitému trestu 2000Kčs... v případě nedobytnosti dalších 14 dní tuhého vězení...“

²²¹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond ONV České Budějovice, sign. VI 2K/452.

²²² Státní okresní archiv České Budějovice, Fond ONV České Budějovice, sign. JNV N/23.

Trest si odpykával v táboře nucených prací, několikrát uprchl. Další součástí jeho složky je koncept k převzetí do nemocnice. „K návrhu Mudr. Otto Koláře, policejního lékaře v Českých Budějovicích, na základě lékařského nálezu shora jmenovaných²²³ je tyto velmi nutné předati do nemocničního ošetření.“ Na kožním oddělení nemocnice je ošetřen a strávil zde 8 dní. Jeho pobyt v táboře vpravdě nebyl rekreační...I když při čtení jeho spisu běhá člověku „mráz po zádech“, přeci jenom se neubrání pokradnému úsměšku a pocitu „Děja vu.“ Jakoby zrovna četl o případu hostinského, který prohlásí, že odklidil obraz císaře pána, kvůli jeho znečištění mušími exkrementy, za což onen nešťastník poputoval do vězení, protože ho slyšel nastražený úředník. Případ Novák je obdobný; kvůli jedné větě, řečené před očitým (a možná i nastraženým svědkem) putuje autor výroku do vězení.

Ti, kteří veškeré podobné i horší ústrky přežili, podleli „zbrani hromadného živnostenského zničení“ – měnové reformě.

7.4.3 Měnová reforma

Paní Šimová ve svém vyprávění označila 1.června 1953 jako „černý den“. Ten den byla vyhlášena měnová reforma. Na podzim roku 1952 ministr financí Jaroslav Kabeš prosadil, že tržní reforma bude spojena s reformou měnovou. Za tím účelem Klement Gottwald přiměl vládu, aby nové bankovky byly vyrobeny v Sovětském svazu. Ještě 31.května roku 1953 byli občané ujišťováni, že se nemají čeho obávat. Jak bývalo u komunistů častým zvykem, to co slíbili, nedodrželi, dokonce udělali pravý opak původního slibu. Tak se i stalo i při měnové reformě.

V době od 1. – 5. června byli všem obyvatelům měněny bankovky v následujícím poměru : „Vklady do 5.000.- Kčs a peníze na hotovosti do 300.- Kčs v poměru 5:1, hotovost nad 300.- Kčs a všechny vklady složené po 16.5.1953 50:1. Každý občan Československa tak začínal žít po reformě s pouhými 60.- Kčs v kapse. Pro vklady s vyšším zůstatkem byly určeny ještě horší výměnné poměry.“²²⁴

Tato situace „převálcovala“ životy všech obyvatel, ale doslova „zlomila vaz“ mnohým živnostníkům; tak ti, co až dosud nepodlehli rozrůstající se komunistické mašinérii ve státě,

²²³ Spolu s K. Novákem byl také vyšetřen policejním lékařem Stanislav Charvát.

²²⁴ Škňouřil, Evžen. Koho nejvíce poškodila měnová reforma?. *IDNES.cz* [online]. 2003 [cit.2003-05-28], s.0-1. Dostupný z WWW:<http://fincentrum.idnes.cz/fi_osobni.asp?r=fi_osobni&c=A030526_120107_fi_osobni_zal>.

padli za obět'. Někteří odevzdali „dobrovolně“ své firmy státu. Tím nastal konec živnostníků v Čechách.

ZÁVĚR

Na počátku své diplomové práce jsem si vytyčila tyto cíle: primární – zmapovat a zajistit autentické vzpomínky týkající se podnikání v prvopočátcích Československé republiky. Jako sekundární cíle jsem si vytyčila zjistit, a to jak pomocí výše uvedených rozhovorů, tak studiem archivních a jiných materiálů, náboženské vyznání a politickou příslušnost obyvatel podnikajících v Českých Budějovicích krátce po vzniku Československé republiky. V neposlední řadě mezi tyto cíle jsem zařadila dokreslení dobové situace či každodenního života českobudějovických živnostníků. Zároveň bylo zapotřebí takto získaná data utřídit, prostudovat, porovnat a statisticky zpracovat.

Výše uvedené cíle se podařilo z větší části naplnit co se týče vyhledání dosud žijících osob, které pamatují popisované události či zmiňovanou dobu. Poté, co jsem vyhledala a posléze oslovila, podařilo se vést rozhovor s několika osobami. Tyto osoby byly autentickými svědky tehdejšího života, některé z nich byly dokonce spjaty s českobudějovickými živnostenskými osudy, mnohdy nesoucími pečeť nastupujícího komunistického teroru. Rozhovory s nimi jsem zapisovala a poté co nejvěrněji zapsala v této práci, v třetí kapitole. Součástí této kapitoly je i rozhovor se dvěma řádovými sestrami, které žily v Ústavu „U sv. Josefa“, kde byla zřízena škola, kterou navštěvovaly mj. dcery z živnostenských rodin. Tím je také doložena propojenost mezi živnostníky a náboženským životem.

Situace byla komplikovaná v té části sběru materiálu, kdy šlo o to zjistit náboženské vyznání živnostenské části obyvatelstva. Mnohdy byla téměř bezvýchodná. Vzhledem k tomu, že vyznání bylo součástí osobních údajů, které lze získat výhradně na matrice, nebylo toto možno v plné míře zjistit. To z toho důvodu, že k nahlédnutí do matriky je zapotřebí, aby nahlízející osoba byla v příbuzenském poměru k osobě zjišťované. V dostupných materiálech (archív, kartotéky politických stran) toto bylo uváděno zřídka, proto výzkum v této části není splněn v původně plánované míře. Toto zjištění nebylo možné docílit ani náhradním řešením, např. dotazem do registru obyvatel na Policii ČR.

Co se týče archivních materiálů, situace byla sice velmi komplikovaná, ale v konečné fázi řešitelná. Komplikovanost situace spočívala v tom, že velké množství materiálů, jak o výše zmiňované době, tak o živnostnících samotných, bylo komunisty záměrně zlikvidováno. Zbylé dochované materiály nebyly ještě v některých případech utříděny, což způsobilo, že údaje uvedené zejména v páté kapitole nebylo možno zjistit v kompletním rozsahu. Nicméně

ze získaných dochovaných archivních materiálů jsou tyto údaje statisticky uspořádané s největší možnou měrou přesnosti.

Jako poslední cíl bylo vytyčeno dohledání záznamů či jinak uchovaných vzpomínek, ať už ve formě literární či jiné (např. výstava konaná v českokrumlovském archivu) ke komplexnímu obrazu života osob žijících v Českých Budějovicích počátkem 20. století, ať už byli živnostníky či nikoli.

Z výše uvedeného vyplývá, že mnou určené cíle se valnou měrou podařilo naplnit. Jako pozitivní hodnotím vstřícný přístup pracovníků jak Státního oblastního archivu v Třeboni, tak Státního okresního archivu zde v Českých Budějovicích. Jejich snaha pomoci mi najít řešení zadaného úkolu byla mi velkou oporou a měrou nemalou pomohla ku zdárnému zakončení této práce.

Naopak dojmem negativním zapůsobil na mne zcela neprůchodný systém na státních úřadech. Chápu, že je důležité chránit osobní data občanů naší země, nicméně jedná-li se o vědeckou práci, měl by existovat způsob jak požadované informace smět získat. Jest jistě na škodu, že tato práce nemohla mít plnou úspěšnost v bodě týkající se náboženského vyznání, kdy neexistoval žádný způsob jak toto dohledat.

Co se týče komunisty záměrně zlikvidovaného materiálu, zde nelze přisuzovat vinu na nedohledání informací nikomu jinému než právě vládnoucí garnituře, která 40 let likvidovala náznak jakékoli rozvinuté schopnosti u člověka, např. založit a provozovat vlastní firmu.

Analýzou všech získaných materiálů bylo zjištěno, že životy českobudějovických živnostníků byly velmi úzce spjaty s náboženským prožíváním. Nebyla to jen „póza“ pro okolí, byla to niterná potřeba, která vyvěrala z jejich srdcí, z výchovy a z tradic českého národa.

Dále bylo zjištěno, že mnoho živnostníků se aktivně účastnilo politického života. Bylo jim ctí, že jim byla svěřena důvěra ostatních obyvatel a snažili se ji nezklamat. Zároveň měli oproti naší době silně vyvinuté národní cítění, což jistě bylo dáno a nemalou měrou ovlivněno právě vzniknuvší Československou republikou. Mnozí chtěli, aby tato hrdost na český národ byla zpřístupněna a předána i dalším generacím. Za tím účelem byly svedeny mnohé těžké

boje o jazyk český, a to nejen v otázce týkající se výuky ve škole, ale též zakládání škol nových.

Zvláštním znakem této doby byla také větší soudržnost rodin, a to nejen ve chvílích utrpení, ale i ve chvílích radosti. Společné prožívání důležitých momentů lidského života či slavení oslav různého charakteru dokresluje kolorit doby. Všechny zde uvedené součásti každodenního života dávají plastický obraz živnostníka z Českých Budějovic z první poloviny 20. století.

ABSTRAKT

MAJEROVÁ, B. *Osudy českobudějovických živnostníků v první polovině 20.století aneb lesk a bída stavu jejich*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce doc. Th.Lic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Klíčové pojmy: Česká republika, České Budějovice, 20.století, živnostníci, církev, rozkvět, úpadek, strach, komunisté

Ve své práci jsem se snažila o uložení vzpomínek lidí, kterých je mezi námi již poskrovnu neboť jejich pozemská pouť většinou byla již ukončena, totiž pamětníků. Chtěla jsem vynést na světlo světa každodenní boj o přežití, které nebude přislazováno krásným, leč sentimentálním laděním prvorepublikových filmů. Nejprve obrovská vlna nadšení – samostatný český stát, posléze nenechat se zatlačit konkurencí a ještě později nenechat se zatlačit komunisty. I ta podobnost doby po roce 1918 s dobou poválečnou – obrovská euforie a pak? Tvrdý návrat do reality všedních dnů.

I když přeci jenom jistý rozdíl je, a to doufám budiž z mé práce patrné, konkurenční boj v předválečné době nebyl tak lýtý, jako ten poválečný komunistický. Fašisté vyhladili Lidice. Komunisté živnostníky.

Abstract

The destiny of the small traders in České Budějovice in the first half of the 20th century or the shine and the poverty of their profession.

The dissertation leader doc. Th.Lic.PaedDr. Martin Weis, ThD.

Key words: Czech republic, České Budějovice, 20th century, small traders, Church, prosperity, bankruptcy, fear, communists

I try to save the memories of the people that are already very few between us in my dissertation because almost their lifetime has already been finished – the personal observers. I wanted to take out to the world's light the every day's fight of the survival that will not be embellished with the sentimental vision of the first republic films. Firstly the giant wave of ecstasy – the independent Czech republic - then not to let discourage oneself by the competitors and much more later not to let discourage oneself by the communists. Also the similarity of the time after 1918 with the age after the World War 2 – the huge euphoria and then? The hard return to the every day's reality.

Even if there is certain difference – it will be seen from my dissertation I hope – the competitive fight has not been so strong at the era before the World War 2 as that one at the era after the World War 2 – the communist era. The fascists wiped out Lidice. The communists destroyed the small traders.

Seznam pramenů:

a) rukopisné prameny:

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Besedy řemeslnicko-živnostenské, Karton 1, kniha 5.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond živnostenské společenstvo cukrářů, Karton 1, kniha 1,2.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond Děkanský úřad České Budějovice, kniha 42, 53.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond OŽK České Budějovice, Karton 10, kniha 64,95.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond ČSL, Karton 10.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Československá strana národně sociální, Karton 1.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Československá strana národně sociální, Otakar Urbánek, Karton 1,2,3.

Archiv Národního muzea Praha, Fond Zátka, Karton 1,4,7,9,11,12.

b) tištěné prameny:

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond JNV České Budějovice, Karton 151 -162.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond ONV České Budějovice, Karton 328 – 333.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Krajského soudu České Budějovice.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond OŽK České Budějovice, Karton 1,8,9,10.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond ČSL, Karton 10.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Československá strana národně sociální, Karton 1.

Státní oblastní archiv Třeboň, Fond Československá strana národně sociální, Otakar Urbánek, Karton 1,2,3.

Seznam literatury:

a) monografické publikace:

1) BĚLINA, P., GRULICH, T., HALDA, J., HRBEK, J., MAREŠ, P., MORAVCOVÁ, D., POKORNÝ, J., RAK, J., ROČEK, P.A., TOMEŠ, J. *Dějiny zemí koruny České II.* Praha : Paseka, 1992. ISBN 80-85192-30-6.

2) BÖHM, F. *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města.* České Budějovice : Obchodní organisátor, 1928. ISBN nevedeno.

3) ČAPEK, K. *Hovory s T.G.Masarykem.* Brno : 1937. ISBN nevedeno.

- 4) FENZL, K. *Paměti Besedy česko-budějovické 1902-1912*. České Budějovice : Nákladem Besedy Česko-Budějovické, 1913. ISBN neuvedeno.
- 5) CHVOJKA, J. *Město pod Černou věží. Vyprávění z historie Českých Budějovic*. České Budějovice : ACTYS, 1992. ISBN 80-901234-0-6.
- 6) KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha : Zvon, 1991. ISBN 80-7113-003-6.
- 7) KAPLAN, K. *Československo v letech 1945 -1948,1.část*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 1.vydání. ISBN 80-04-25699-6.
- 8) KAPLAN, K. *Československo v letech 1948 -1953,2.část*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 1.vydání. ISBN 80-04-25700-3.
- 9) KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948 -195*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. 1.vydání. ISBN 80-85270-22-6.
- 10) KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, 2.díl, *Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935)*. Praha : Libri, 2002. 1.vydání. ISBN 80-7277-031-4.
- 11) KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*,3.díl, *O přežití a o život (1936 – 1938)*. Praha : Libri, 2003. 1.vydání. ISBN 80-7277-119-1.
- 12) KOLDA, V., KOVÁŘ, D. *České Budějovice očima našich předků aneb Se starými fotografiemi kolem Bludného kamene*. České Budějovice : Nakladatelství Bohumír Němec, 2003. 2.vydání. ISBN 80-903040-7-9 .
- 13) KOVÁŘ, D. *České Budějovice. Vnitřní město,1.díl*. Praha : Paseka, 2006. 1.vydání. ISBN 80-7185-752-1.
- 14) LIŠKA, O. *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. Tišnov : SURSUM, 1999.1.vydání. ISBN 80-85799-48-0.
- 15) MASARYK, T.G. *Moderní člověk a náboženství*. Praha, 2000, ISBN 80-902659-4-4. ISBN 80-86142-08-6.
- 16) MATOUŠ, F., DENKSTEIN, V., KROUPA, F., PERNEGR, F. *Panorama jihočeských kostelů a církevních památek. Stručný průvodce památkami*. Společenská knihtiskárna Č.Budějovice : Společenská knihtiskárna, 1940. ISBN neuvedeno.
- 17) *Ottův slovník naučný: Ilustrovaná Encyklopedie obecných znalostí*. Praha: J. Otto, 1888 – 1909.
- 18) RADA, F. *Když se psalo c.k.* . České Budějovice : Nakladatelství České Budějovice, 1966. 2. vydání. ISBN neuvedeno.
- 19) SIGURDSSON – RUŽIČKOVÁ, N. *Cesta vedla na Island*. Rudolfov: Geofyzika, 1997. ISBN neuvedeno.

- 20) VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve po druhé světové válce, I.díl.* Praha : Zvon, 1990. 1.vydání. ISBN 80-7113-035-4. ISBN 80-7113-000-1.
- 21) VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve po druhé světové válce, II.díl.* Praha : Zvon, 1990. 1.vydání. ISBN 80-7113-035-4. ISBN 80-7113-001-X.
- 22) WEIS, M. *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého.* Praha : Panevropa,1999. 1.vydání. ISBN 80-85846-12-8 .
- 23) URBAN, Z. *Století českého kalendáře.* Praha : Svoboda, 1987. ISBN nevedeno.
- 24) *Encyklopedie Českých Budějovic*, Nebe, České Budějovice,1.vydání, 1998, ISBN 80-238-3392-8.

b) seriálové publikace:

- 1) *Adresář města Českých Budějovic*, Orbis, Praha, 1948, ISBN nevedeno.
- 2) *Českobudějovické listy*, ročník XIV, 14.5.2005.
- 3) *Českobudějovické listy*, ročník XIV, 2.7.2005.
- 4) *Historie a současnost podnikání na českobudějovicku*, 1.vydání,1999, Městské knihy, s.r.o., Pardubice, ISBN nevedeno.
- 5) *Hlas lidu*, noviny Československé strany lidové, z let 1930 – 1938.
- 6) *Karikatury Jihočeského národního divadla*, nákladem vlastním, 1945, ISBN nevedeno.
- 7) KUDRNÁČ, V., *Adresář hejtmanství českobudějovického*, Turnov, 1904, ISBN nevedeno.
- 8) *Lidový kalendář pro rok 1947.* České Budějovice : Č.A.T.Českomoravské tiskařské a vydavatelské podniky, 1946. ISBN nevedeno.
- 9) RACEK, J., *Speciální obchody, jak zařizovati, vésti a rozšiřovati*, Knihotiskárna Obchodní organizátor, Č.Budějovice, 1919, ISBN nevedeno.
- 10) *Sjezdový památník*,1936, Knihotiskárna A.Vimr, Č.Budějovice, ISBN nevedeno.
- 11) SLAVÍK, K., *Vzkříšení. Kalendář katolického lidu českoslovanského na obyčejný rok 1909*, Biskupská knihotiskárna v Českých Budějovicích, 1908, ISBN nevedeno.

c) elektronické dokumenty:

- 1) *Výukový CD-ROM Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích* [CD-ROM]. České Budějovice: TF JU, 2004/2005.
- 2) Škňouřil, Evžen. *Koho nejvíce poškodila měnová reforma?.* *IDNES.cz* [online]. 2003 [cit.2003-05-28], s.0-1. Dostupný

z WWW:<http://fincentrum.idnes.cz/fi_osobni.asp?r=fi_osobni&c=A030526_120107_fi_osobni_zal>.

3) Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. *WIKIPEDIE* [online]. 2007 [cit. 2007-03-30]. Dostupný

z WWW:<http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99es%C5%A5ansk%C3%A1_a_democratic%C3%A1_unie_-_C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_strana_lidov%C3%A1>.

SEZNAM PŘÍLOH:

Tabulka I, Náboženské vyznání podle sčítání lidu v letech 1921 a 1930 (v%).....	121
Tabulka II, Přestupy z římsko – katolické církve v roce 1921 v Českých Budějovicích.....	121
Tabulka III, Československá strana lidová v letech 1935 – 1938.....	122
Tabulka IV, Československá strana lidová v letech 1935 - 1938 i v letech 1945 – 1948.....	123
Tabulka V, Československá strana lidová v letech 1945 – 1948.....	124
Tabulka VI, Obec Hrdějovice r.1945.....	125
Tabulka VII, Obec Hluboká nad Vltavou r.1945.....	125
Tabulka VIII, Obec Rudolfov r.1945.....	126
Tabulka IX, Obec: Vráto r.1945.....	126
Tabulka X, Jmenování členů do NS 1946.....	127
Tabulka XI, Seznam profesí členů Československé strany národně sociální.....	129
Tabulka XII, Náboženské vyznání podle sčítání lidu v roce 1950 (v%).....	131
Obr.I, Některá místa zub času nepoškodil.....	132
Obr.II, Některá místa zub času nepoškodil.....	133
Obr.III, Některá změnil jen málo.....	134
Obr.IV, Jiná bychom stěží poznali.....	135
Obr.V, Adresář hejtmanství 1904,	136

Obr.VI, Budova OŽK.....	137
Obr.VII, Pečetě OŽK	137
Obr.VIII, Pečetě s císařem F.Josefem.....	138
Obr.IX,Dopis z OŽK.....	139
Obr.X, Obal z nabídkového katalogu Bohumila Pejši s firemní nabídkou a fotografií sídla firmy.....	141
100	
Obr.XI, Dopis firmy Pejša s poděkováním za zadání zakázky.....	142
Obr.XII, Dopis firmy Pejša s rozpočtem.....	143
Obr.XIII, Obálka a předmluva knihy,„Speciální obchody“.....	144
Obr.XIV, Poděkování knihtiskárny „Obchodní Organizátor“,torzo.....	145
Obr.XV, Dopis J. Haase klientovi.....	146
Obr.XVI, Zátkův Stručný výklad o českobudějovickém paktu.....	147
Obr.XVII, Budova Besedy.....	151
Obr.XVIII, Kavárna Beseda.....	151
Obr.XIX, Článek o vytvoření sboru pro zbudování pomníku nejdůstojnějšímu biskupovi Jana Valeriána Jirsíka, torzo.....	152
Obr.XX, Subskripční listina k listu „Bratři Čechové“.....	153
Obr.XXI, Josef Ledrer, kopie jeho firemních účtů.....	154

Obr.XXII, Josef Ledrer, kopie jeho firemních účtů.....	154
Obr.XXIII, Účty firmy Zátka.....	155
Obr.XXIV, Účty firmy Zátka.....	156
Obr.XXV, Účty firmy Zátka.....	157
Obr.XXVI, Účty firmy Zátka.....	158
Obr.XXVII, Česká státní reálka dr.Augusta Zátky.....	159
Obr.XXVIII, Lannovic salonek v rodném domě A.Lanny.....	159
Obr.XXIX, Hájíček, účet.....	160
Obr.XXX, Kopie dopisnice, na které je vyobrazen obchodní dům „U Hájíčků“.....	160
Obr.XXXI, Hoch.....	161
Obr.XXXII, Účet zvonáře Pernera, torzo.....	162
Obr.XXXIII, Uznání panu Hebíkovi.....	163
Obr.XXXIV, Hebíkova učňovská práce s vlasteneckým motivem.....	164
Obr.XXXV, Faktura JILIKA, torzo.....	165
Obr.XXXVI, Pracovní dopis s oznámením.....	166
Obr.XXXVII, Etikety firmy JILIKA.....	167
Obr.XXXVIII, Etikety firmy JILIKA.....	168

Obr.XXXIX, Etikety firmy JILIKA.....	169
Obr.XXXX, Etikety firmy JILIKA.....	170
Obr.XXXXI, Etikety firmy JILIKA.....	171
Obr.XXXXII, Etikety firmy JILIKA.....	172
Obr.XXXXIII, Etikety firmy JILIKA.....	173
Obr.XXXXIV, Etikety firmy JILIKA.....	174
Obr.XXXXV, Faktura firmy Pilbauer, torzo.....	175
Obr.XXXXVI, Etikety firmy Pilbauer.....	176
Obr.XXXXVII, Etikety firmy Pilbauer.....	177
Obr.XXXXVIII, Ferdinandovy lázně.....	178
Obr.XXXXIX, František Peyhovský.....	179
Obr.L, Inzerát Františka.Peyhovského.....	180
Obr.LI, Ployhar.....	181
Obr.LII, Průchozí dům- „Durchhaus“.....	182
Obr.LIII, Střížov z roku 1945.....	183
Obr.LIV, Kolář Jindra.....	184
Obr.LV, Markgraff.....	185
Obr.LVI, Klec s opičkami, „Háječek“.....	186

Obr.LVII Farní Věstník.....	187
Obr.LVIII, Hlas Lidu.....	188
Obr.LIX, Článek z novin „Republikán“, torzo.....	189
Obr.LX, Inzerát - noviny „Středostavovské listy“.....	189
Obr.LXI, 2 x Inzerce Biskupské knihtiskárny	190
Obr.LXII, Další strana s inzercí, i s humorem.....	191
Obr. LXIII, „Vzkříšení“	192
Obr.LXIV, Promenáda na Krumlovském stromořadí.....	193
Obr.LXV, České Budějovice kolem roku 1930.....	194

PŘÍLOHY:

Tabulka 1

Náboženské vyznání podle sčítání lidu v letech 1921 a 1930 (v%)

Náboženské vyznání	1921	1930
Římskokatolické	82	78,5
Řeckokatolické	0,1	0,1
Evangelické celkem	4	4,7
Z toho českobratrské evangelické	-	2,7
Pravoslavné	0,1	0,2
Československé husitské	5,2	7,3
Izraelské	1,3	1,1
Jiné	0,1	0,1
Bez vyznání	7,2	7,8
Nezjištěno	0	0

Tabulka 2

Přestupy z římsko - katolické církve v roce 1921 v Českých Budějovicích

	Muži			Ženy
do Československé církve	265			235
do Českobratrské církve	21			4
do Jednoty českobratrské	5			4
bez vyznání	160			102
změna: vstoupil do Římsko - katolické církve	1			
Celkem	452			345
Celkem všech			797	
z celkového počtu 797 osob		živnostníci	děti 0-15 let	
		154	184	

Tabulka 3

Československá strana lidová v letech 1935 – 1938	
Členové bez udání profese: 69	
ostatní členové: 53	
členové v r. 35 i v r. 45 :13	
celkem 135	
Profese	Počet
úředník ČSD	1
rolník	2
profesor	1
obchodník	6
advokát	1
stavbyvedoucí	1
mistr (tovaryš.)	1
typograf	2
poštovní úředník	2
lakýrník	1
zaměstnanec ČSD	1
městský zdravotník	1
truhlář	1
manželka obchodníka	1
železničář	1
obuvník	1
stavitel pian a pianin	1
dělník	3
krejčí	1
odborný učitel	2
církevní činitel	4
zřízenec muzea	1
dílenský stát.drah	1
SKM	1
poštovní asistent	1
správce lidového družstva	1
sekretář Orelské župy	1
ředitel Měšťanského pivovaru	1
manželka ředitele Měšť.pivovaru	1
lidovecký novinář	1
děkan v Rožnově	1
zámečník	1

učitel	1
soukromnice	1
školník	1
katecheta	1
revident	1
úředník Lidové záložny	1
rolník a starosta	1
Celkem	53

Tabulka 4

Československá strana lidová v letech 1935 - 1938 i v letech 1945 - 1948	
Profese	Počet
dělník tabákové továrny	1
ředitel kina Elekta	1
kalkulant	1
obchodník	1
stavitel	1
advokát	1
typograf	1
soudní rada	1
majitel pohřebního ústavu	1
hodinář	1
redaktor Hlasu Lidu	1
krejčí	1
poštovní ředitel v. v.	1
Celkem	13

Tabulka 5

Československá strana lidová v letech 1945 – 1948	
Členové bez udání profese: 31	
ostatní členové: 35	
členové v r. 35 i v r. 45 :13	
celkem 79	
Profese	Počet
poštovní ředitel	1
úředník	2
tajemník ÚSO	1
poštovní úředník	3
spolumajitelka hospodářství	1
mistr (zedník)	1
majitel autodopravy	1
obchodník	3
manželka poštovního úředníka	1
disponent knihkupectví	1
mydlář	1
restauratér	1
profesor	1
kpt. SNB	1
správce městského chorobince	1
vicerektor	1
v domácnosti	1
poručík SNB	1
tajemník ÚRO	1
obchodní cestující	1
správce městského pohřebního ústavu	1
učitelka	1
bankovní úředník	1
pplk.generálního štábu	1
účetní	1
advokát	1
primář	1
cukrář	1
ředitel Lidové záložny	1
rolník	1
Celkem	35

Tabulka 6**Obec: Hrdějovice r.1945**

Název živnosti	počet
truhlář	1
obchodník - kolonial	2
cementářství	1
hrnčířství	2
mlynář	1
Celkem živností	7

Tabulka 7**Obec: Hluboká nad Vltavou
r.1945**

Název živnosti	počet
autodoprava	1
krejčí	1
obchod	4
kolář	1
hodinář	3
soustružník	1
kovář	1
elektrozávod	1
cementář	1
knihkupec	1
obuvník	3
truhlář	1
sedlář	2
zámečnick	1
pekař	2
holič	1
vodovody	1
sklenář	1
natěrač	1
drogerie	1
dámská krejčová	1
Celkem živností	30

Tabulka 8

Obec: Rudolfov r.1945	
Název živnosti	počet
truhlář	5
hostinský	6
klempíř	1
pekař	1
instalatér	1
obchodník	2
tesař	1
Celkem živností	17

Tabulka 9

Obec: Vráto r.1945	
Název živnosti	počet
krejčí	2
obchodník	2
autodoprava	1
holič	2
dlaždičský závod	1
pekař	1
kolonial	1
truhlář	1
obuvnický závod	1
Celkem živností	12

Tabulka 10

Jmenování členů do NS 1946	
Název zaměstnání	počet
obchodník	6
bankovní zaměstnanec	1
pekařský mistr	1
holič	3
úředník	12
disponent	1
poštovní podúředník	4
poštovní revident	2
zaměstnanec ČSD	1
odborný učitel	2
tajemník	3
dílenský ČSD	1
skladník	1
mistr natěrač	1
úředník ČSD	1
přednosta	1
ředitel	1
řídící učitel	1
dozorčí ČSD	1
továrník	1
dělník	3
skladník ČSD	1
technický úředník	1
pensista	1
vedoucí obchodu v.v.	1
krejčí	4
strojmistr ČSD v.v.	1
sedlář	1
stavitel	1
důch.revident v.v.	1
drogista	1
hlavní skladník tabáku	1
dělník vodárny	1
oficiál	1
zasílatel	1
ředitel.uč.školy	1
přednosta M.Ú.v.v.	1
dělník tabákové továrny	1
zahradník	1
obchodvedoucí	1
mechanik	1
kovopracovník	1
zaměstnanec měst.plynárny	1
pokladník ONP	1

zaměstnanec obce	1
revis.kancelářský	1
profesor	2
truhlář	1
zastupující správce dívčího real. gymnázia	1
městský zřízenec	2
elektrotechnik	1
obuvník	1
strážník	1
poštovní úředník	1
zámečnick	1
školník	1
ředitel měšť.školy	1
kancelářský zřízenec	1
montér	1
soudní úředník	1
vedoucí pily	1
choť praporčíka	1
klempíř	1
vedoucí tiskárny	1
instalatér	1
bednář	1
hostinský	1
velitel hasičů	1
pilníkář	1
městský dělník	1

Tabulka 11

**Seznam profesí členů Československé
strany národně sociální**

(rok neudán, pravděpodobně 1946,1947)

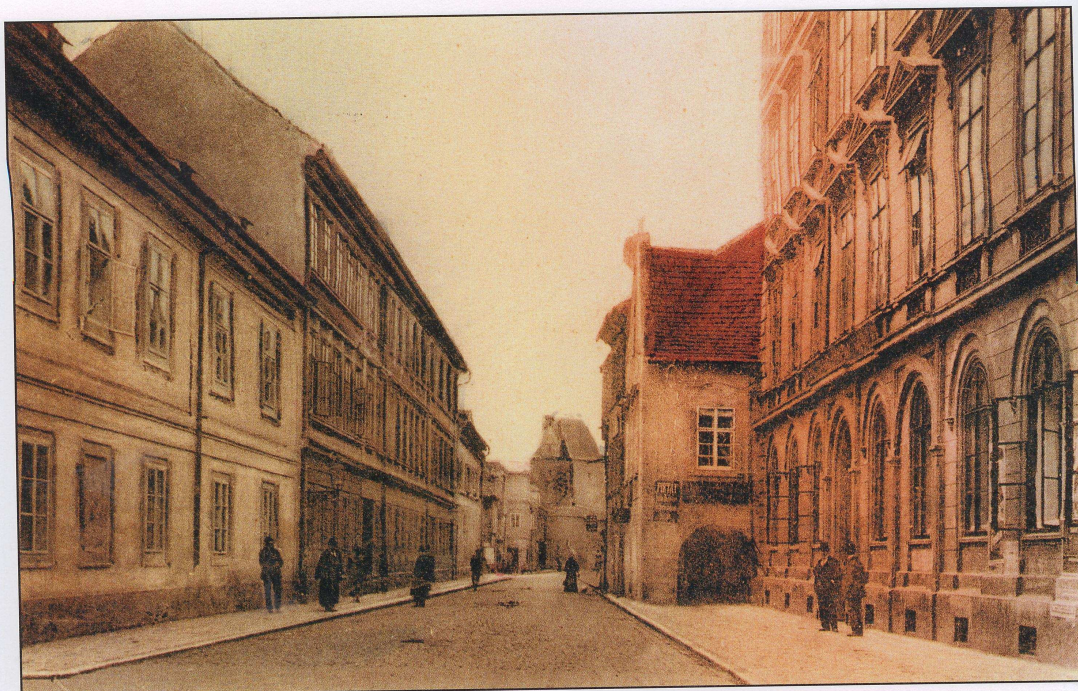
Název profese	Počet profesí
knihař	1
vdova	1
vdova důchodce	8
dělník	30
úředník	31
noční hlídač	2
truhlář důchodce	1
jednatel pohřební služby	1
pokladní pohřební služby	1
truhlář dělník	1
v domácnosti	39
vlakvedoucí	1
skladník	2
prodavačka	5
technik ČSD	1
vedoucí hostinství SKP	3
důchodce	25
úředník (asi – nečitelné) Benzinol	1
zřízenec	3
kancelářský dělník	1
zubní technik v národním podniku	1
úřednice ONV	1
skladník KOH-I-NOOR	1
vedoucí prodejny	3
zaměstnanec SKP hostinství	1
chemický inženýr	1
trafikant	1
poslanec KNV	1
učitel	4
lékař	3
švadlena	1
závozník	1
vedoucí cukrářské dílny	1
mistr ČSD	1
redaktor Svobodného slova	1
vedoucí sběrný	1
farář evangelické církve	1
košíkář samostatný (živnostník??)	1
drožkář samostatný	1
samostatný obchodní bylinkář	1
vlakmistr ČSD	3

mechanik	1
kontrolor	1
strojn� zámečník	3
redaktor	1
zaměstnanec �SD	1
typograf v tiskárně	1
zaměstnanec sb�rny	1
tajemník	1
zaměstnanec SKP kv�tin�rstv�	1
řidič	3
technick� správce cihelny	1
vedoucí v tov�rn�	1
vedoucí SKP kadeřnictví	1
ořetřovatel	1
vdova v domácnosti	1
�četn�	3
důchodce SNB	1
uklízečka	1
vedoucí obchodu	8
elektrotechnik	1
profesor	1
zaměstnanec Pramenu	1
soustruřn�k	1
zaměstnanec SKP	3
gar�řmistr JNV	1
aranřer	2
zaměstnanec nemocnice	1
obchodní zaměstnanec	1
zaměstnanec Masny	1
automechanik	1
provoz�ř	1
pr�vod�tř trolejbusů	1
řezník	1
kuchař	1

Tabulka 12

Náboženské vyznání podle sčítání lidu v roce 1950 (v%)	
Náboženské vyznání	1950
Římskokatolické	76,4
Řeckokatolické	0,4
Evangelické celkem	5,7
Z toho českobratrské evangelické	4,5
Pravoslavné	0,6
Československé husitské	10,6
Izraelské	0,1
Jiné	0,1
Bez vyznání	5,8
Nezjištěno	0,3

Obr. I – fotografie z knihy: Když století městem proletí, s.24: Některá místa zub času nepoškodil....Kněžská ulice s budovou semináře.

Kněžská ulice.

Obr. II – fotografie z knihy: Když století městem proletí 1, s.21: Některá místa zub času nepoškodil...Kaple Smrtných úzkostí Páně

Kaple Smrtných úzkostí Páně.

Obr. III – fotografie z knihy: Když století městem proletí s. 7: Některá změnil jen málo...Českobudějovické náměstí

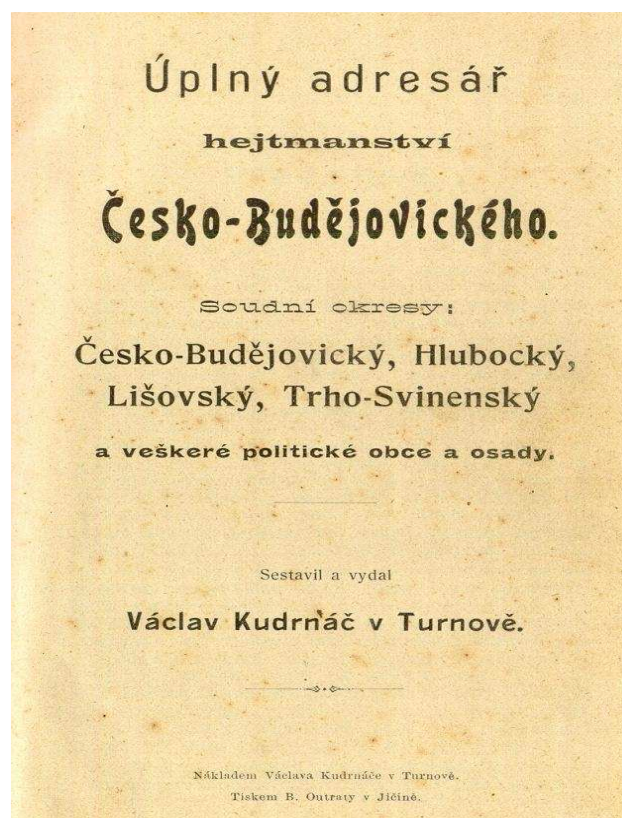
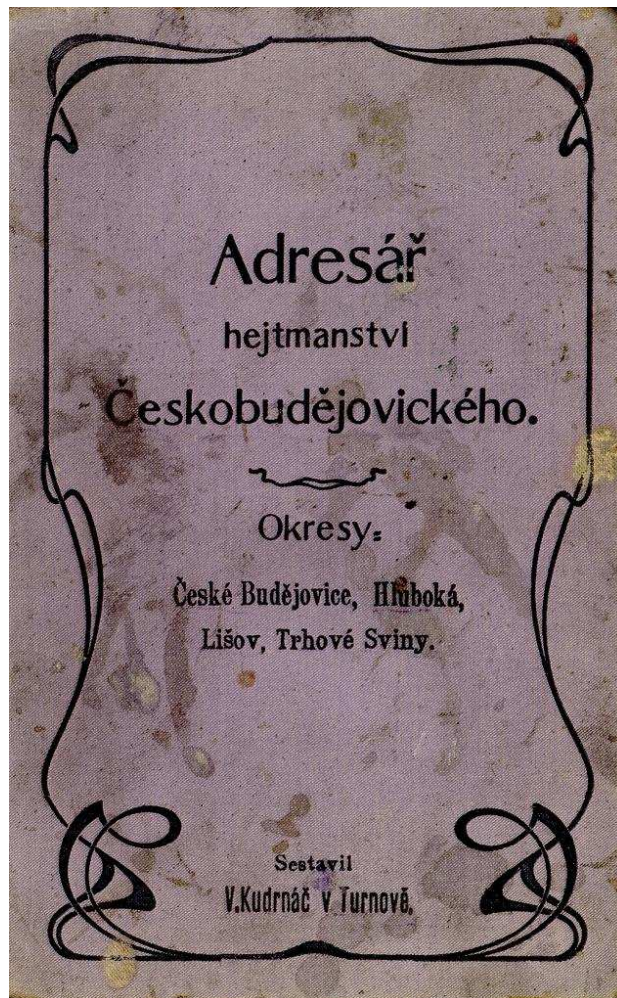
Náměstí se Samsonovou kašnou a radnicí.

Obr. IV – fotografie z knihy: Když století městem proletí s.79: Jiná bychom stěží poznali...Mariánské náměstí

Mariánské náměstí v místě, kde stávala restaurace Metropol.

Obr. V - Adresář hejtmanství 1904 - kopie svrchních desek a úvodní strany, ze soukromé sbírky

Obr. VI - Budova OŽK, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. 65

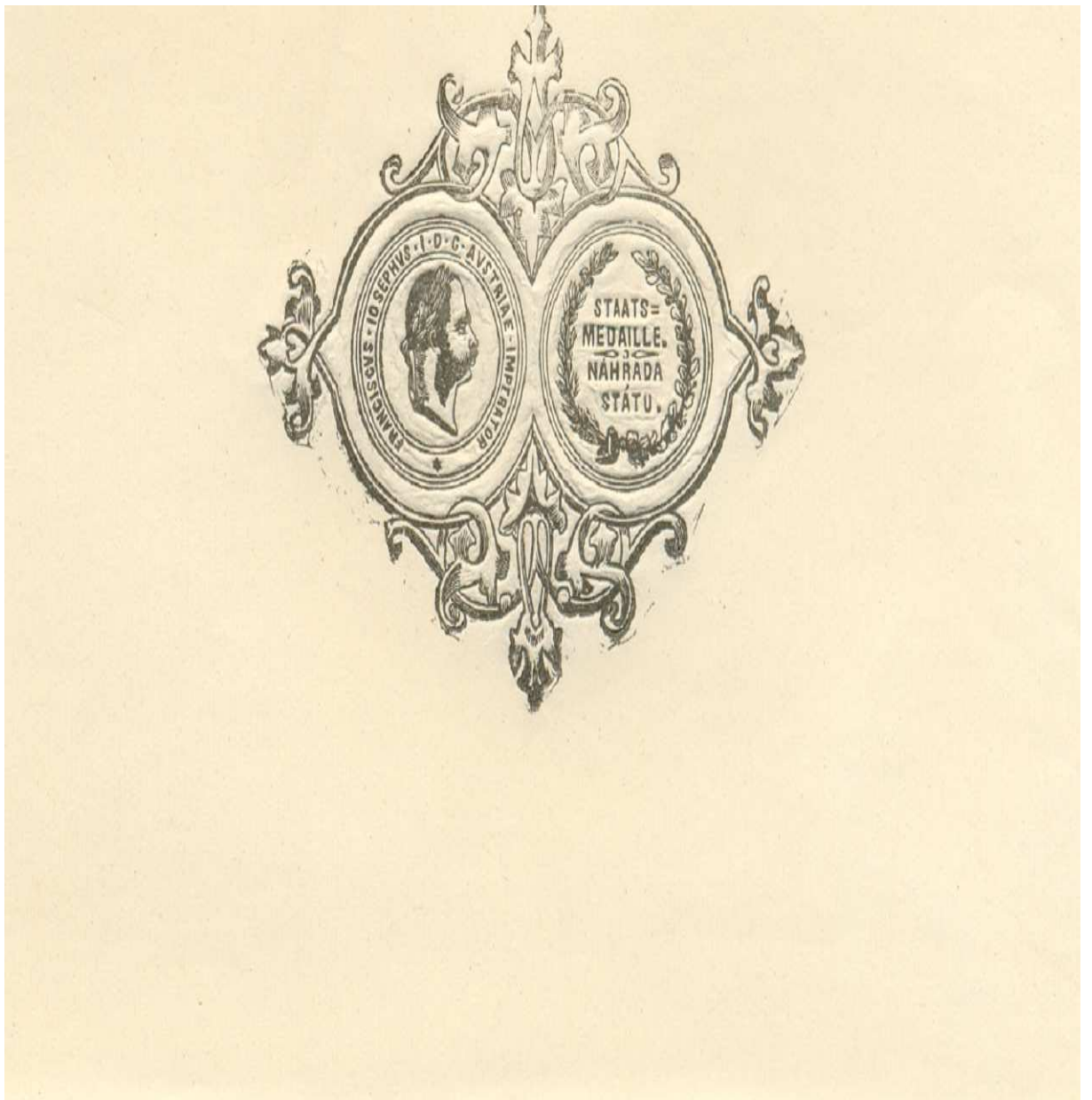

Obchodní a průmyslová komora v Českých Budějovicích.

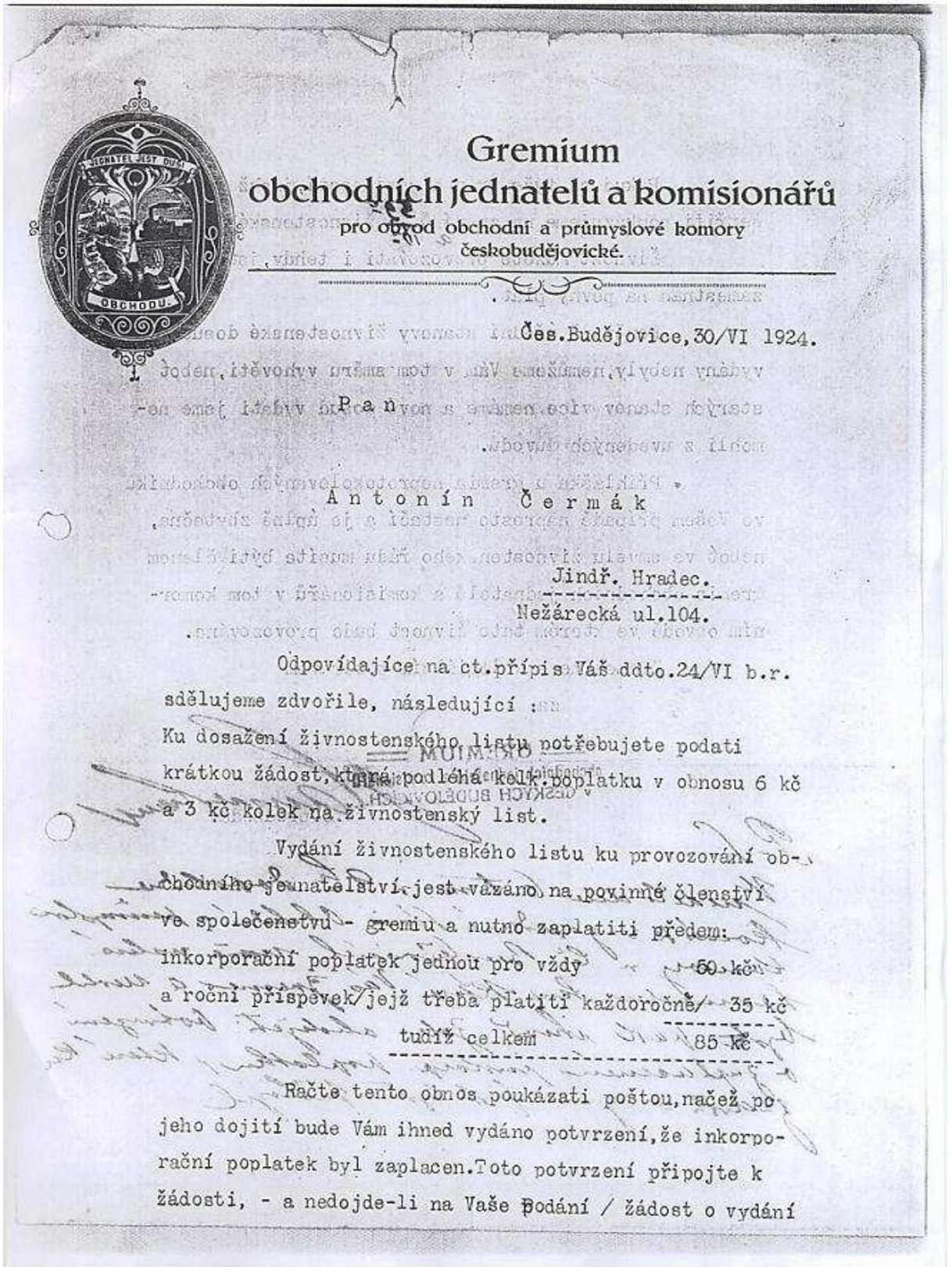
Obr. VII - Pečetě OŽK, tiskl Bohumil Pejša, ze soukromé sbírky

Obr. VIII - Pečetě s císařem F. Josefem, tiskl Bohumil Pejša, ze soukromé sbírky

Obr. IX - Dopis z OŽK, 2 strany s návodem, jak postupovat při snaze získat ŽL, ze soukr.sbírky

Pokud se týče práv a povinností, jichž nutno
šetřiti, poukazujeme na znění § ^{59^e}/_{a 107} živnostenského řádu.

Živnost můžete provozovati i tehdy, jste-li t.č.
zaměstnán na pevný plat.

Poněvadž úřední stanovy živnostenské dosud nově
vydány nebyly, nemůžeme Vám v tom směru vyhověti, neboť
starých stanov více nemáme a nové dosud vydati jsme ne-
mohli z uvedených důvodů.

• Příhláška u gremia neprotokolovaných obchodníků
ve Vašem případě naprosto nestačí a je úplně zbytečná,
neboť ve smyslu živnostenského řádu musíte býti členem
gremia obchodních jednatelů a komisioaráů v tom komor-
ním obvodě ve kterém tato živnost bude provozována.

Znamenáme s kolegiálním pozdravem

za:

== GREMIUM ==
obchodních jednatelů a komisioaráů
v ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.

t.č. předseda.

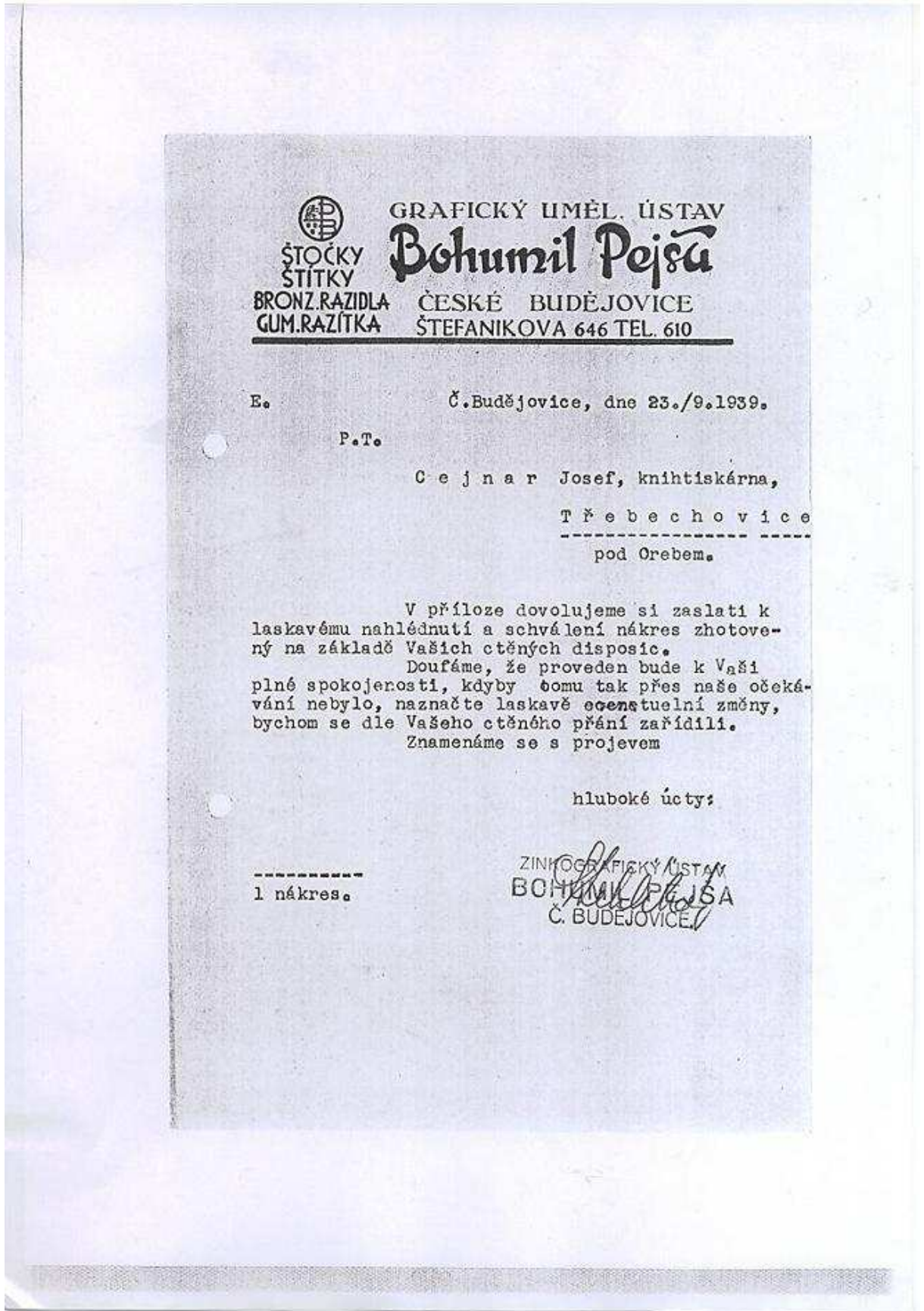
P.S.

V neděli dne 6. října r. 9^h dopoledne
koná se v zasedací sílni Obchodní a průmyslové
kancelary r. 6, Budoějovic naše valná

Obr. X - Obal z nabídkového katalogu Bohumila Pejši s firemní nabídkou a fotografií sídla firmy, ze soukromé sbírky

Obr. XI – Dopis firmy Pejša s poděkováním za zadání zakázky, ze soukromé sbírky

ŠTOČKY
ŠTÍTKY
BRONZ. RAZIDLA
GUM. RAZÍTKA

GRAFICKÝ UMĚL. ÚSTAV
Bohumil Pejša
ČESKÉ BUDĚJOVICE
ŠTEFANIKOVA 646 TEL. 610

E. Č. Budějovice, dne 23./9.1939.

P. T.

C e j n a r Josef, knihtiskárna,
T ř e b e c h o v i c e

pod Orebem.

V příloze dovoluujeme si zaslati k
laskavému nahlédnutí a schválení nákras zhotove-
ný na základě Vašich ctěných dispoic.
Doufáme, že proveden bude k Vaši
plné spokojenosti, kdyby tomu tak přes naše očeká-
vání nebylo, naznačte laskavě ecenstuelní změny,
bychom se dle Vašeho ctěného přání zařídili.
Znamenáme se s projevem

hluboké úcty:

1 nákras.

ZINCOGRAFICKÝ ÚSTAV
BOHUMIL PEJŠA
Č. BUDĚJOVICE

Obr. XII – Dopis firmy Pejša s rozpočtem, ze soukromé sbírky

GRAFICKÝ
UMĚLECKÝ ÚSTAV

Bohumil Pejša

Č. BUDĚJOVICE
ŠTEFANIKOVA 646
TELEFON 610
ZASTOUPENÍ:
PRAHA II.
TYRŠOVA 12
TELEFON 55567
POŠTOVNÍ ÚŘAD ŠEKOVÝ
ČP. 607
BĚŽNÝ ÚČET
BANKA PRO OBCH. A PRŮM.
LÄNDERBANKA
FIL. Č. BUDĚJOVICE

E.

Č. Budějovice, dne 9./2. 1938.

P.T.

K ř i v k a Václav,
strojírna,

Nový Hradec Králové.

Pejša vyrábí razítka

Vyhovujíc Vašemu ct.přání dovolujeme si Vám dnes podati nejlevnější nabídku na štočky, které Vám dodáme v prvotřídním provedení, ve lhůtě co nejkratší.

Doufáme, že ceny, které uvádíme nížeji, budou Vám vyhovovati a těšíme se tudíž, že počtíte nás brzákými a hojnými příkazy.

Co se cen retuší týče podotýkáme, že tyto není nám možno přesně stanovit, neb nevíme o jaké rozměry se jedná. Ujišťujeme však účtováním nejlevnějším, za cenu režijní. V případě možnosti zašlete laskavě fotografii a pak milerádi cenu přesně sdělíme.

Budeme se těšiti na brzké Vaše zprávy v tomto směru a znamenáme se k službám vždy milerádi ochotní s projeve

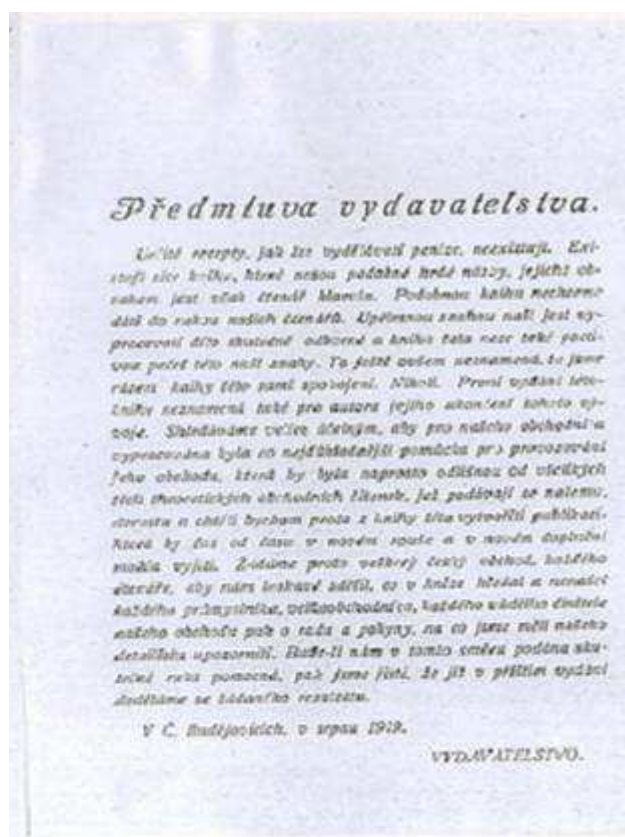
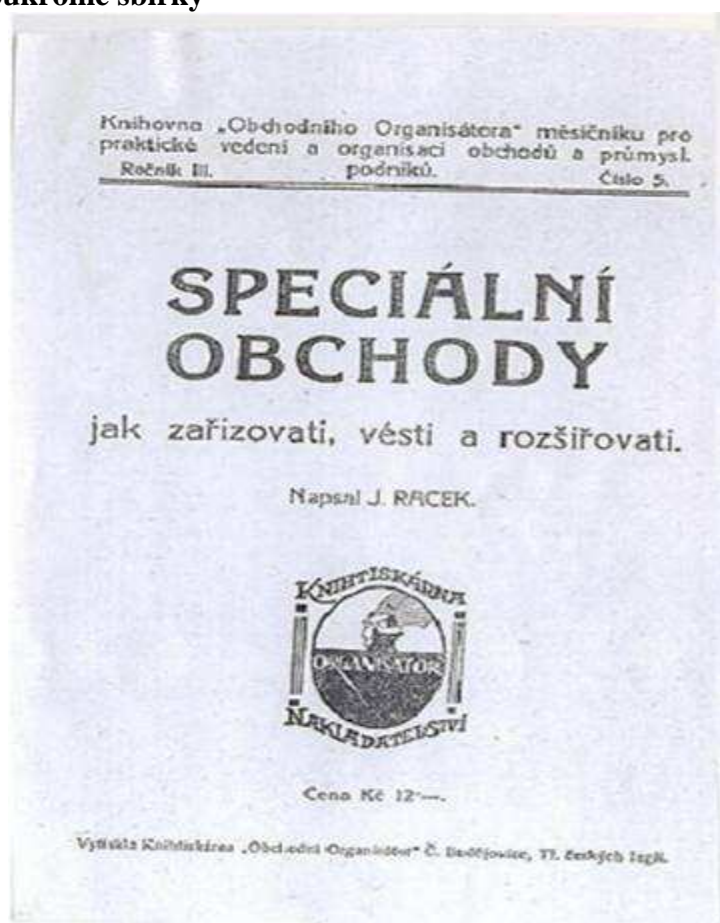
hluboké úcty:

ZINKOGRAFICKÝ ÚSTAV
BOHUMIL PEJŠA
ČES. BUDĚJOVICE

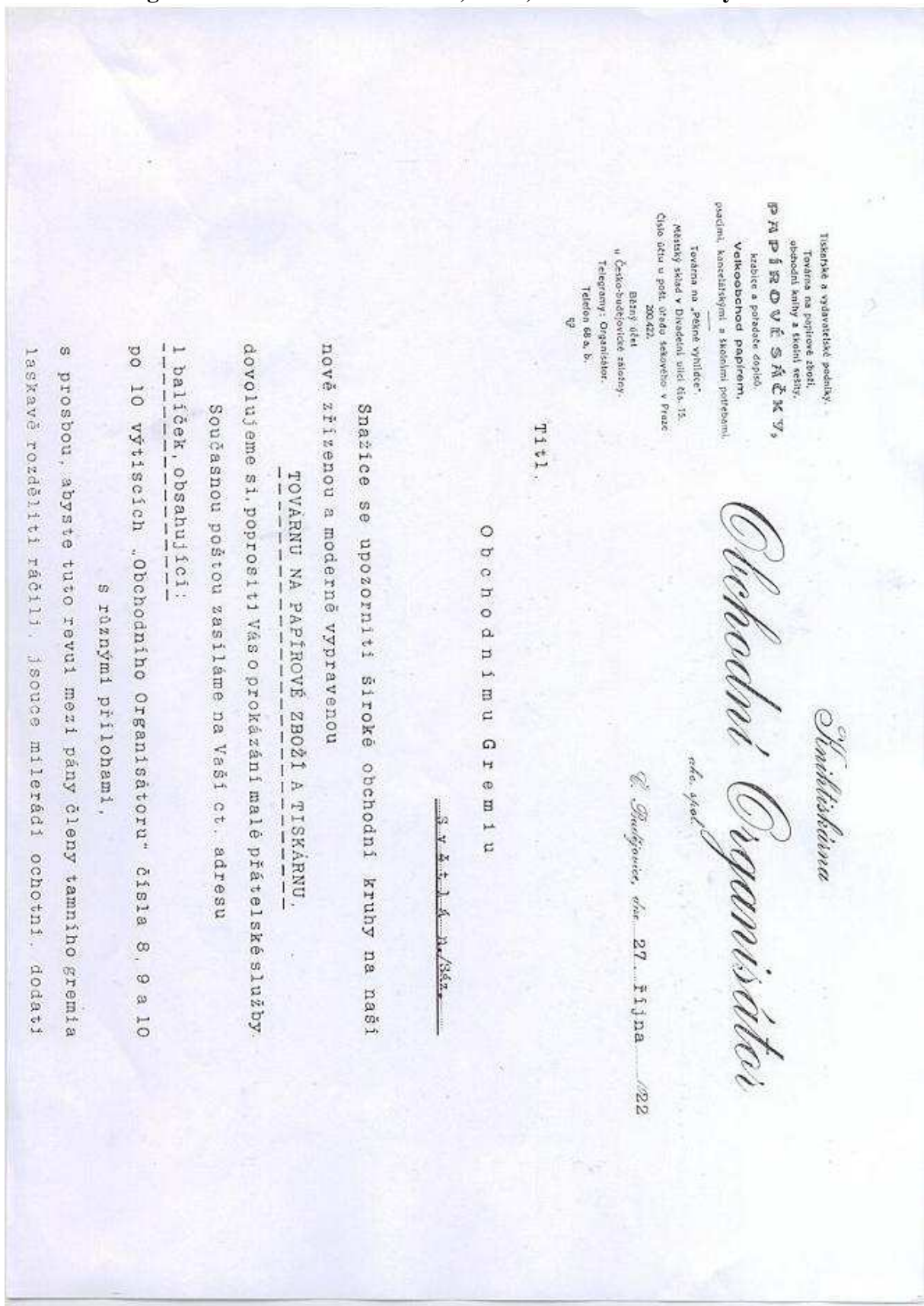
S e s t a v e n í :

Štočky pérové a negativní pérové	1 cm ²	Kč --.8
minimální do 50 cm ²		Kč 15.-
Štočky pérové tangirované	1 cm ²	Kč --.8
minimální do 50 cm ²		Kč 17.5
autotypie ve čtverci	1 cm ²	Kč --.4
minimální do 50 cm ²		Kč 20.-
autotypie volné	1 cm ²	Kč --.4
minimální do 50 cm ²		Kč 22.5

Obr. XIII - Obálka a předmluva knihy „Speciální obchody“, kterou vydal „Obchodní organizátor“ ze soukromé sbírky

Obr. XIV - Knihtiskárna „Obchodní Organisaátor“ posílá poděkování za zakázku Obchodnímu gremiu do Světlé nad Sázavou, torzo, ze soukromé sbírky

Stručný výklad o česko-budějovickém paktu.

V nejbližších dnech pravděno bude české voličstvo, aby vy-
stěžilo výklad o podmínkách stažení v zv. paktu a podstatném
obsahu jeho. Aby voličstvo země mohlo si učiniti o paktu správný
úsudek, podáváme zde stručný přehled, jak mají se poměry v obci
a v okresu dohodou upravit. Především pak nutno, uvědomiti si
celý průběh našeho zápasu s Němci. Jest toho tím více třeba, po-
něvadž v posledních desetiletích město naše rychle rostlo přivlečením
obyvatel, kterým záhradní práce česká v okresu štokovském a hospo-
dářském poskytlá chléb a existenci. Ti pak přišli k nám již v do-
bách poměrně příznivých, nebývali účastni úporného boje našeho
o každou půd pády, a proto nemají potřebných zkušeností k posou-
zení našeho postavení v tomto městě a dalším našeho postupu.

Dne 1. listopadu 1862 vstoupila v život naše Beseda. Od
voho dne stojí a nás prul sobě 2 strany národní. Češi a Němci
Houček besední roče postavil se do zápasu u obec. Šestá mu přáše;
Češi dobyli v červnu r. 1865 III. sboru většinou poměrně 120 hlasů.
Němci však rychle se vzpamatovali. Pro příští volbu občersti pos-
vili si většinu; Češi již voči nešli. Z nastalé umírášlosti prohlulil
je dr. A. Zátka. V srpnu r. 1870 hádl volbu do sněmu s odročou
dne vedení všech politických zůstalo mu do dneška. V každou roku
1883 dobyli Češi občodní komory, v březnu r. 1897 zmaslána do
říšské rady, v listopadu 1906 III. sboru občerního zastupitelstva a
v únoru 1908 zmaslána zůstovalho.

Julní posice zůstá Němci, nejdůležitější, v držení na rad-
nici. Porostle-ě slla česká v stejném jako dosud poměru, není
pochybnosti, že v brzkú i v II. i v I. sboru voličském Češi budou
mít většinu. Když by u nás zůstalo volby s křosem byly zabez-
pečeny, nic by českému vítězství nebylo v cestě. Bohužel, není
tomu tak. Třeba připomenouti, že u nás strana národní na po-
čátku roku 1902 vyrobila si umělé volče III. sboru (321 měšťanů)
a I. sboru (26 čestných měšťanů).

Co bylo možno roku 1902, od dohy té nestálo se nemožným.
Jme tudíž stále v nebezpečí, že Němci přirozený náš přibytěk
volčů vduel vyráběním volčů řígovaných. Práce jejich bude snad-
nější, poněvadž o III. sbor bezpochyby již nehodou se starat.

Jak dlouho možno provozovat takové umělé upravování se-
znamů volčských? Z nás nikdo to určitě odhadnouti nemůže.

I pro Němce měly by však takové manipulace mnohé nepřijemnosti. Nehledě k tomu, že takový způsob opravování číseli občanského nebyl by čestný, bylo by možno, že by i rakouské instance začaly řídit se vzorem soudců francouzských, a prohlásovaly by úměle vyrobené hlasy za neplatné. Mimo to jest jisto, že by faškování všech strany Edeu to nejméně dráždilo, že by bývalé boje volební opakovaly se s větší ještě prudkostí, a že by bylo obávan se i krvavostí.

To vše máje na mysli dr. Záhka při slavné volbě obecní r. 1906 v den vyhlášení výsledku volby III. sboru učinil starostovi Trachkovi návrh, aby soužili obou národností v Č. Budějovickém zvláštním zákonem bylo upraveno. Zejména žádal za čistou volbu a nabídl za to ochranu nezásadě. Němci návrh v zásadě přijali. Zahájeno jednání stran za součinnosti vlády, které vedlo k dohodě o všech podstatných kusech.

Zdá se to být sice nevěrohodným, že Čechi a Němci se dohodli, a přece snadno se to vysvětlí. Ústavní zákonů vybudování jsou na základě čisté spravedlivosti a plného rovného práva. Jsou v nich uplatněny dvě moderní myšlenky: poměrné zastoupení obou národností v obecním výboru a okresním zastupitelstvu a pak za mospřáva školská i věštna mladých stran má tyto zásady ve svých programech.

Zásady, které by pakem nastaly v dosavadních poměrech, jsou v podstatě tyto:

1. Poměrné volení v obci a v okresu uskutečňují se tak, že bude se volit ve dvou národnostních skupinách: Čechi zvlášť a Němci zvlášť. Mandáty každého voličského sboru rozdělí se mezi Čechy a Němce podle počtu voličů té i obojí národnosti v každém sboru.

Děle stejného klíče volí se poměrně do městské rady, do komisí obecních a do okresního zastupitelstva.

2. Pakt zabezpečuje čistou volbu tím způsobem, že voliči umělé vyrobení nebudou mít práva volebního. Tím se dočká, že přitracený vzrost našeho voličstva nebude moci býti zdrojem voličů fingovaných. — Řeší se nešťast volání plýměn morcem; každý svéprávný volič, muž i žena, volí osobně.

3. Rovné právo příjlo v obci i okresu je v plné míře provedeno.

4. Věnování k jednostranným účelům národním z praxe obecních připouští se jenom, pokud-li k tomu obě strany národní. Mežtem však členové obecního výboru české i německé (i. zv. národní kurie) činili věnování k účelům svých národností, zaplácali

si to strany záročně samy národní přírůžkou, která nesmí 10%, dani převyšovat.

5. Při dosazování personálu státního (úřednický a služb) měščí jest k příslušným obou národností nejen co do počtu, nýbrž i co do stupňů služného podle toho, jak zastoupeny jsou v obecním výboru.

6. Při uzavírání smluv dodavatelů a zediváči prací pro obec přihlíží se k olerentům obou národností dle poměru české a německé poplatnosti daňové. To však platí jen tehdy, nabízejí-li olerenti stejnou jakost i cenu.

7. Dosavadní smlouva školní obec č.-budějovická se změní. Místo ní zřídí se školní obec česká a obec německá. Českou obcí bude český katastr, německou německý. Každá obec platí si školy své sama a toz úhesou pro obec finančně slabší, že tato není povinna, platit vyšší školní přírůžku než obec finančně silnější. Školník obce slabší hraje školní okres.

8. Česká školní obec přikáže se českému školnímu okresu.

9. Děti příslušníků českého katastru přijímají se do škol německých jen tehdy, až-li sekeru příslušný soud. To má se stít jenom tehda, ovládá-li dítě německý jazyk německý. Stejně zásady platí pro vstup dětí německých do škol českých.

10. V městě č. Budějovicích založí se národní katastry, do kterých zápis se voličstvo, dle poplatníci zevolící a děti školou povinné. Zápis provádí se na základě příkazů k jedné či druhé národnosti. Přiznání takové obyvatelstvu č.-budějovickému nebude obtížným, neboť čím je při každé volbě, při zápisu dětí do škol a při popisu lidu. Katastry jsou základem pro rozvržení mandátů v zastupitelstvech obce i okresu a pro ustavení se obcí školních.

PROSE

Čechové č.-budějovičtí!

K Václavě hlavně se obračíte, kterým město naše není stanicí příchodu, kteří zde máe svůj krb a sídlo trvalé, kteří tudíž občejnost naši posice přte dovedete oceňovati, a zájmu jejím rádi podléhujete třeba stanicíčká sebe zvalující. Pročkouvejte podmínky dotady a sami suďte, jsou-li dobré či špatné.

My s plným přesvědčením ujišťujeme Vás, že řešení otázky č.-budějovické, od nás navržené, ze zkušenosti padesátiletého zápasu odbožného, je spravedlivé, pro obě národnosti přijatelné. Uvádí v život myšlenky moderní, požadavky programů stran pokrokových. Bude blahodárným dílem sáru pro nás a vesměm práva menšinového.

Ochotně uznáváme, že páki třech požadavků také se stáno-
viska rozumnějšího. To s důvěrou zůstáváme české delegaci sně-
movní. Klidně hledíme jejímu výroku vsíle, přesvědčení, že to, co
půjde k duhu české obci č.-budějovické, nebude na škodu českého
národa.

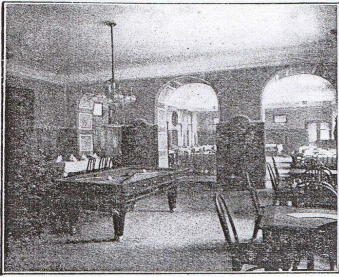
V Č. Budějovicích, dne 18. prosince 1913.

Výkonný výbor Národní rady č.-budějovické.

Obr. XVII - Budova Besedy, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. 96

Obr. XVIII - Kavárna Beseda, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. 151

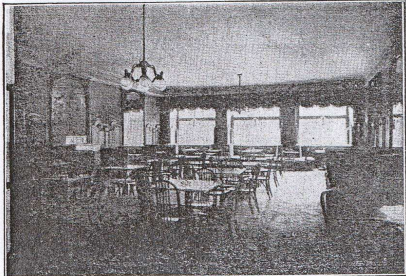

Telefon 260.

Část restaurace.

Doporučujeme návštěvu
nově zřízené
RESTAURACE - KAVÁRNY
a vinárny
V ČESKO-BUDĚJOVICKÉ „BESEDĚ“.
 Restaurátér J. Tichý.

Svatební hostiny.

Stinná zahrada.

Obsluha vzorná.

Ceny mírné.

Část kavárny.

Obr. XIX - Článek o vytvoření sboru pro zbudování pomníku nejdůstojnějšímu biskupovi Jana Valeriána Jirsíka, ze soukromé sbírky, torzo, 2 strany

Bratři Čechové!

Proč zachívají se bolem neobsáhlým rtové cirkve? Proč halí ve smutku roucho žalem ssinalou tvář matka vlast? — Což neslyšíte úpěnlivého zvonů náuku, sdělujícího se od Budějovic od věží k vízkám po celé diecézi a daleko dále a dále po širých vlasti končinách, že platí již o veleknězi diecése té, že platí o příkladném vlasti synu Janu Valerianu Jirsíkovi děsné slovo: „byl“? Ano, již otevírá vždy pohostinskou náruč svou matka země tomu vstří, jehož veškerý život jako skvonce zlatá nit pojí jednoduchou tu kolébku, do níž jej v konečích století minulého v Kácově položili, a nijak nádhernou rakev, v níž dnes v Budějovicích drahé tváře pro slzu leďva vidětí můžeme. Vůru ryzím zlatem září nit ta, ať části její skutky upřímného syna vlasti, ať věrného syna cirkve, ať člověka vůbec jeví.

Přeslechlého hlasu srdce svého poslušen, stanul hned při počátku své požeňané pouti po boku těch, kteří nejdražší poklad matky Čechie nejen očití, ale i pro upotřebení ve vědě upraviti se snažili. A známo všem, jak mnoho k vytříbení a zúšlechčení jazyka našeho znešťaveného veliký jeho pístitel ospěl. I sám uchopil se pera, by předkladné spisy směrů náboženského sepsal, a pokud netrula ruka ta, podněcoval vlivem svým podporuje hmotné i duševně každý literární podnik po blízku svém. Tu pak vzácnou vlastnost měl do sebe, že vši závislosti dalek ochotně a rád dotýčných zásluh uznával; nenajdeme též snadno spojených sil, věnovaných rozruchu literárnímu v Čechách, aby biskup Jan Valerian vedle možnosti své nebyl jim podporou. Rovněž i každý jiný, ve prospěch vlasti konaný čin, měl arcipastýře našeho po boku svém, ať to byl projev vděčnosti k těm, kteří si zásluh o veškerenstvo byli dobili, ať opatření místa důstojného k užlechování, vzdělávání a zásluze Čechův, jako divadlo, Beseda atd. atd.

Přesvědčen, že první podmínkou vlasteneckého vývinu jsou školy, byl prvním českým bojovníkem za ně všudy a vždy. Zvláště si neblednoucí dobýl záslahu zaražením českého gymnasia ve svém sídelním městě. Nepopíratelnou potřebou vyvolány jsou v Budějovicích české paralelky při německém gymnasiu. Avšak zlovůle živlu protivného provedla, že r. 1868. odtud odstraněny jsou. Než hlnala se nad tím bezprávím velká duše muže velikého pohřídku nyní mrtvého, a nehleď trkavě nepřítně a nákladnosti podniků, pojal vzhledem ku svému hmotným poměrům směrů myšlénku založiti samostatné české gymnasium. Hlas jeho pomoci národa se dovolovali nezastal hlasem volajícího na poušti a myšlénka učiněna skutkem. Nyní v plném květu se rozvíjející přečetné navštěvované vyšší c. kr. české gymnasium zdárně svědčí i pozdním generacím ještě o spanilomyšlné velkodušnosti zakladatelově! — Když v letech šedesátých tepa politického života plněji klepat počala, sdělil se plnou měrou ruch ten vlastimilovnému biskupu Jirsíkovi: Vystupoval na sněmu zemském, i na radě říšské pro práva vlasti své s takovou obratností a rázností, že všeobecného obdivu docházel. Obdiv ten doznal výrazu svého v četných volbách za čestného měšťana v jednotlivých obcích českých. — A pak netruchlí Vlasti a netruchlí Cirkvi! Vždyť by se sotva kdo odvážil vypočítávati veškeré skutky blahodějně; jež vykonal Jirsík kněz pro oslavu boží! Nestavěl jich na odív a z přemolných známý v širších kruzích jenom ty, jejich skromnost jeho skryti nedovedla. Budějoviciům navrhl kapli unučení Spasitelova v skladisté obrácenou. Budějoviciům nahradil chrám sv. Václava ovšem veleštědrým svým způsobem, že za sešlý malý kostelík sv. Václava velký jasný kostel zbudoval, připojiv jej ku českému gymnasiu. Stálým-li ten nábožně Bohu oddané myslí dárcem znamením z jedné strany budovy gymnasiální, hlásí se z druhé opět jiná budova věščí péči o budoucí sluhu cirkve. Jest to chlapecký biskupský seminář, jenž dnes s námi páváde svého oplakává. — Než jakým byl velekněz Jan Valerian pečlivým kněžstvem otcem, vědi duchovní čestí nejlépe, že netřeba nám ani ukazovati k tomu, že i o nemajetně podřízené své se otcovsky staral, založiv v té příčině spolek sv. Mikuláše, a jiným rozmanitým způsobem. — Ty pak, bodrý hle český, nepotřebuješ planých našich slov, abys získán byl pro oslavení a uctění památky biskupa svého. Vždyť jest málo těch, které by velký biskup Tvůj pro vždy si byl nezískal konzlem neobyčejným v celé bytosti jeho se zakládajícím. Kdož zapomněl na uchvacující dojem, jaký všudy příchod bírnujícího pastýře vyvolal? Když pod kostel-

ním sklepením plným, kovojasným zvukem zahlaholilo od oltáře prostínké „Pozdrav Vás Bůh“, o roete, nepatřil-li pak již záchvěv každý dojatého srdce Jemu a nebýlo-li Vám, jakoby Bůh opravdu již pozdravil rmut ducha Vašeho a skleslost těla? Než, vždyť jste to sami nesešleštěkrát dokázali, připravující oslavu největší odchazejícím velepastýři i dokazovali to pastýřově bezprostřední Vasi, kteří při každé příležitosti na jevo mu davali svou oddanou vděčnost a náklonnost. — A Jirsík člověk? Byl člověkem v eminentním toho slova smyslu a z té duše hledival léčiti rány, které lidstvu zasazuje osud krutý. Proto sželelo se mu nešťastníků, jimž nejdražšího lidstva pu-smyslu a z té duše hledival léčiti rány, které lidstvu zasazuje osud krutý. Proto sželelo se mu nešťastníků, jimž nejdražšího lidstva pu-

skladu, vidu a sluclu, nedopřáno, a zarazil ústav pro hluchaomé, kterému i nehybná již ruka záruky do budoucna dopřívá. — O že se seřetela ruka ta, jež ku podpoře vždy tak ochotně se otevírala!

Me dosti, neboť každý ve věčné chová paměti, že sotva vyznívalo úpění zvonů doprošujících se pomoci k udušení požáru, sotva vody počaly vyhledávati obyčklá lázka, jež, rozlitivše se, opustily, a již tu byla pomoc od biskupa Jana Valeriana. A což říkati budou nemocní, stáři, zmrazení, jejich bédný život života hodným činival? Zašlo slunce teplem a světlem slabou travínku žiti jejich udržující. — Kdež najdou útěchu oni, že odvolán jich dobrodiněc, v čem domůžeme se ji my, že není přepečlivého velekněze, že není obětivého vlastence více? Čím dovedíme, že hodnu jsme byli lásky jeho, z které na sobě šetře celku z plna dával? Čím? Ze, drahemohonce zachovati více zde Jeho, zachováme aspoň sobě i budoucím Jeho obraz. Jako rodina pro utěšení své staví na hrobě drahých svých pomník, postavme i my na místě 31letého biskupského děnkování jeho pomník důstojný zvěčného velikého muže, důstojný nás samých.

Přečetná jest rodina cititelů Jeho od nejnižších k vyšším, vždyť On péči a povahou Svou patřil všem a takž doufá sbor mužů, kteří v málomocném bolu svém k této potěšné myšlence se utíká, že hlas jeho dojde ozvěny jaré v tisíce srdcí po vlastech československých. Jednajíce ve smyslu srdce velikého nyní ztichlého, které svou objímalo láskou všechny, obracime se také ku všem a přijmeme věčné dárek sebe menší. By pak nikdo k vůli tomu, jehož života úkolem bylo nesuázi mírati v nesáze uváden ne- byl, ustanovili jsme se na tom, že upsané částky ve lhůtách vyplácti lze jest. — Upisující částky příspěvné, méně než vědomí, že svatou vyplňujeme povinnost věčného uznání ku spolukřisiteli národa a duchovnímu oci a že povinnosti dosti činíme k těm, kteří přijdou po nás. Buďť pomník ten, o kěz v lepší budoucnosti! příčinou výkladu o minulosti naší s důstatek trdně, buďť pomník pro ty, jinž vlasti dobro drahé, buďť měřítkem na skutky vřazných, buďť vřezkou pro skutky odpadlíkův. A tak neoslepně zcela jas oné zlaté niti ať strhané, ale bude i dále svitem bytby temnějším ozarovati drahy vlasti i cirkve. Nám pak bude léčivým balsémem na zející ránu, jejíž palčivosti ani pomysl ukojiti nemůže, že Bůh nejlépe věděl, kdy odvolati má věrného služebníka svého, aby snad přibývající léta tihou svou nezkalila duše ladu a neodměnila útrapou nezástné obětavosti jeho. Nuže tedy k činu! Sbor pro zbu- dování důstojného pomníku pro biskupa Jana Valeriana Jirsíka v Č. Budějovicích rozbi stánek svůj v místnostech české Besedy. Tam necht tedy každý jednotlivě neb celé obec novinaми stvrdi. Kěz to neobyčejně požeňání, jež na všech podnicích vřele milovaného Zvěčnělce našeho zasýlá. Přijeti se pak novinaми stvrdi. Kěz to neobyčejně požeňání, jež na všech podnicích vřele milovaného Zvěčnělce našeho spočívalo, i na podnik tento přejde, jehož polířicu On trpnou pouze jest příčinou.

V Č. Budějovicích dne 25. března 1883.

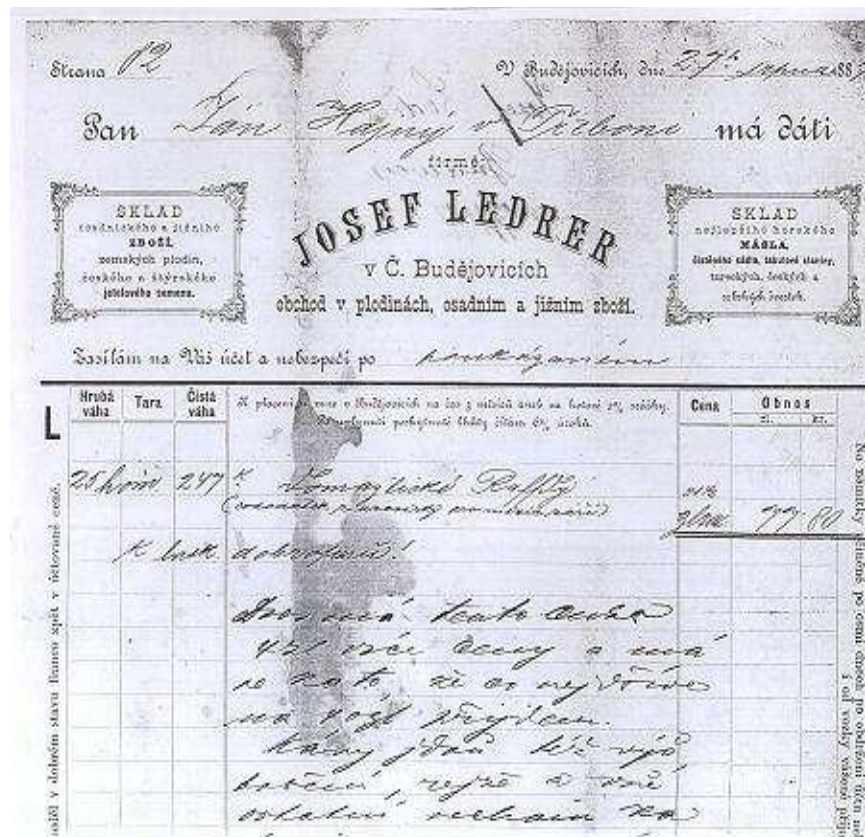
Sbor pro zbudování důstojného pomníku pro nejd. biskupa Jana Valeriana Jirsíka!

Dr. Vendelin Grünwald, advokát, zemský a říšský poslanec. Dr. Gustav Bozděch, zemský školní inspektor, ředitel c. k. gymnasia. J. A. Efmert, měšťan budějovický, obchodník. Josef Ledrer, velkokupec. Dr. Antonín Skoedopole, čestný kanovník, professor bohosloví. Josef Volák, professor c. k. gymnasia. Dr. August Zátka, advokát, zemský poslanec

Obr. XXI - Josef Ledrer byl pověřen výběrem peněz na zbudování pomníku Jana Valeriána Jirsíka, toto jsou kopie jeho firemních účtů, ze soukromé sbírky

Obr. XXII - Josef Ledrer byl pověřen výběrem peněz na zbudování pomníku Jana Valeriána Jirsíka, toto jsou kopie jeho firemních účtů, ze soukromé sbírky

Obr. XXIV - Účty firmy Zátka, ze soukromé sbírky

Účtu pošt. spoř. č. 815.551.

V Č. BUDĚJOVICÍCH, dneš. *červenec 1919*

TOVÁRNA NA VAJEČNÁ TĚSTA
 firmy
 BRATŘÍ ZÁTKOVÉ V Č. BUDĚJOVICÍCH.

•••••

ÚČET pro *pana Emmanuela Bednáře v Olomouci.*

za placení v Č. Budějovicích, za hotové 2% zášky.

B. Z.	Zaslali jsme na Vaš účet a o Vaší ujmě	č.	Kg.	Kg.	Cena za 100 kg.	Obnos
	<i>31 kus vaječné těstové zboží seljenné, l. v. 1416</i>	12	5			
		20	2			
		25	2			
		17	1			
					10 71.-	14.-
	<i>Luclov</i>				2%	
	Bratři Zátkové				<i>skladovník. H. V. 6</i>	

*Na odporučení zastupce našet
 pana Švabinyho, zasíláme Vám to
 budete vyjma indice objednaných 10 K:
 zboží těstovinu prauko, prauko pedu
 a doufáme že zavědomím výrob-
 ku našeho, kojního odbytí se Vám
 dostane. Jiště máme si zasílku
 praukovati, prosíme byste vyjma
 25 K: objednat
Luclov
*Bratři Zátkové**

Námítky učiněné dojdou povšimnutí jen během 14 dnů ode dne účtu.

Monopol tov. požívatín a válc. mlýn
Bratři Zátkové,
společnost s r.o.
Cís. a král. dvorní dodavatelé.
Oddělení těst

Účty u poštovní spořitelny:
rakouské: 15551 (těstárna) 74 (mlýn)
11944 (pekárna); uherské: 5435.
Telefon 40. Telegr: Monopol, Č. Budějovice
Sklady: Praha-Karlín, Vídeň, Terst
Č. Budějovice,

P. T.

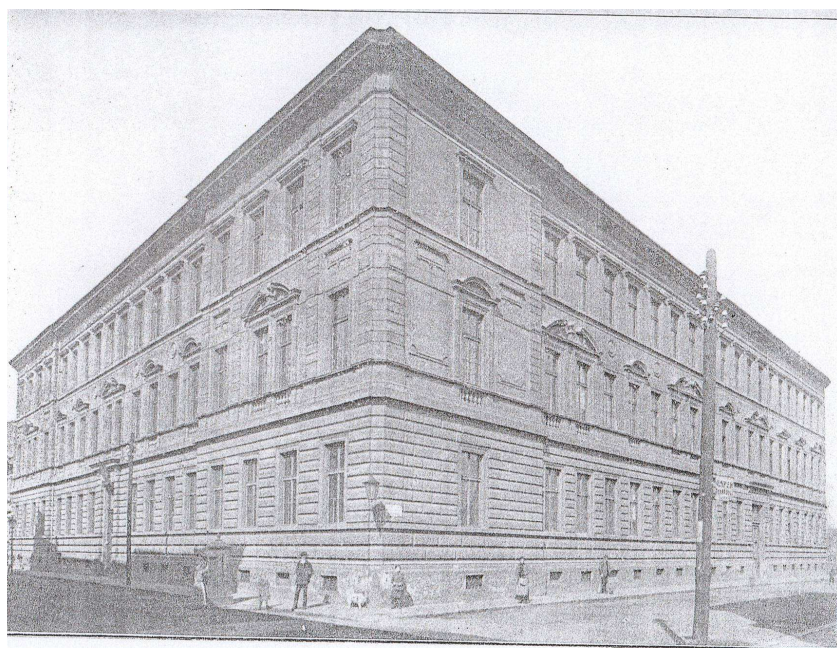
Četným vyvažováním polévek pro školní děti a stravováním pro nezaměstnané dodáváme Zátkovy vaječné nudle a makarony do polévky a na omaštění v bezvadné jakosti a dovoluujeme si upozorniti i Vás na tento výrobek, jenž ušetří mnoho práce a času zejména všude tam, kde jest plniti větší úkoly stravovací. Ev. prosíme, aby toto upozornění bylo lask. předáno korporaci, která na tamním místě nořejší úkoly obstarává.

Na přání zašleme Vám rádi vzorky a nabídneme vhodné druhy. Vzhledem k účelu jsme ochotni povoliti na běžné původní ceny slevu 3%.

S úctou dokonalelou

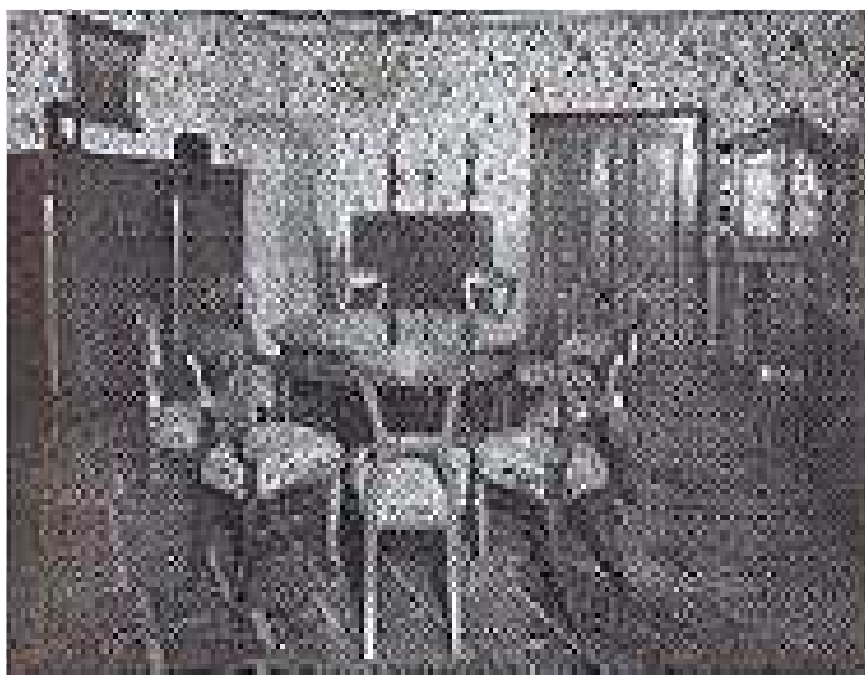
„Monopol“
továrny požívatín a válc. mlýn
Bratři Zátkové, společnost s r.o.
Č. Budějovice

Obr. XXVII - Česká státní reálka dr. Augusta Zátky, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s.60

Česká státní reálka dra. Aug. Zátky.

Obr. XXVIII - Lannovic salonek v rodném domě A.Lanny, foto z r.1936, Encyklopedie ČB, s.233

Obr. XXIX – Hájíček, účet, ze soukromé sbírky

Str. České Budějovice, dne *2. února* 191*4*.

PRVNÍ ČESKÝ ŽELEZÁŘSKÝ OBCHODNÍ DŮM
LEOP. HAJÍČEK, ČESKÉ BUDĚJOVICE.

Účet paní Otomav Novová v Kumblově

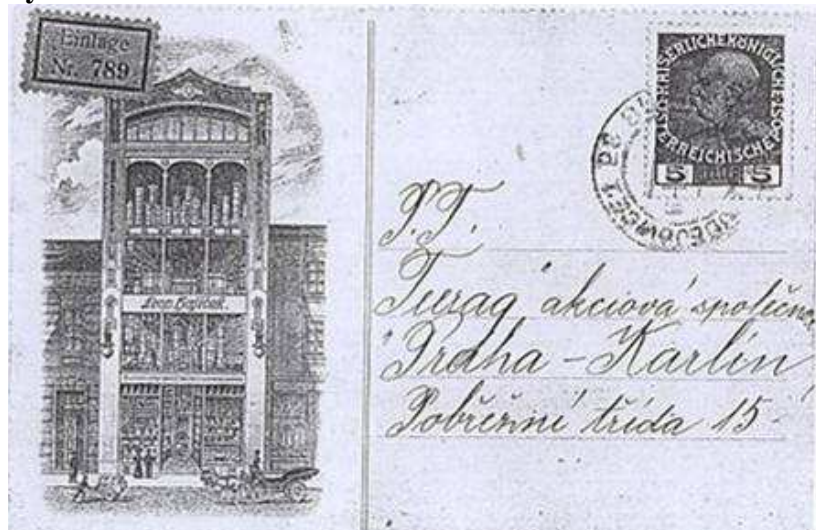
K placení a žalování v Č. Budějovicích. — Cena za holové.

Zaslal j. s. v. Vám na Vaš ct. rozkaz a o Vaší újmě <i>újmou z tvorby</i>	po	korun	haléře
<i>1 karta pošt. p. 83</i>			<i>1 80</i>
<i>1 pánevčík se stoj. roztím. p. 83</i>			<i>4 60</i>
<i>1 samatová vložka o: 83</i>			<i>- 80</i>
<i>1 bilina</i>			
		<i>SK</i>	<i>7 20</i>

Účet poštovní z. 27 422. — Čís. telefonu 69.

S veškerou úctou LEOP. HAJÍČEK.

Obr. XXX - Kopie dopisnice, na které je vyobrazen obchodní dům „U Hájíčků“, ze soukromé sbírky

Obr. XXXI - Hoch, inzerát z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. neuvedena, v inzertní části

FERDINAND

H O C H

Maluje písmo
na skle, dřevě, plechu, zdi
atd.

Lakuje a natírá
ve stavbách, nábytek, por-
tály, podlahy, velocipedy,
fasády, mosty atd.

Pozlakuje
oltáře, náhrobní kříže, svi-
tilny, rámy na obrazy.

ČES. BUDĚJOVICE,
roh Pražské a Skuherského ul.

Obr. XXXII - Účet zvonáře Pernera, torzo, ze soukromé sbírky

Účet
úsluhy

pro liti zvonů, umělé slévárny, kovolictví, pro stavbu stříkaček hasičských

Rudolf Pernera
Č. Budějovice
(v Čechách)

* Založeno v roce 1760 *

Stavba podstavců na zvony ze železa kujného

Motovení nových zvonů, kostelních a hodinových
číslo harmonických a melodičtějších každé velikosti, jako i

přelévání prasklých zvonů
číslo otáčecí a nové vyzbrojení stříkaček, domní upravených zvonů

Nový způsob vyzbrojení
na největší výhodný způsob vyzbrojení a měření v dílně

Vyvrtání
o šedesátě proužcích, jako v každé čas k zakávkám náhlavním potrubím

Nápravní provedení velké rhy zhoř kovového pro provaz, odkovy a měřky, odlič každého druhu do výřezu ač močeln, jako i všech v tomto oboru spolehlivě čísta a oprav

Maškové stříkačky
každé soustavy 60 na splásky na prodej

Folio 531

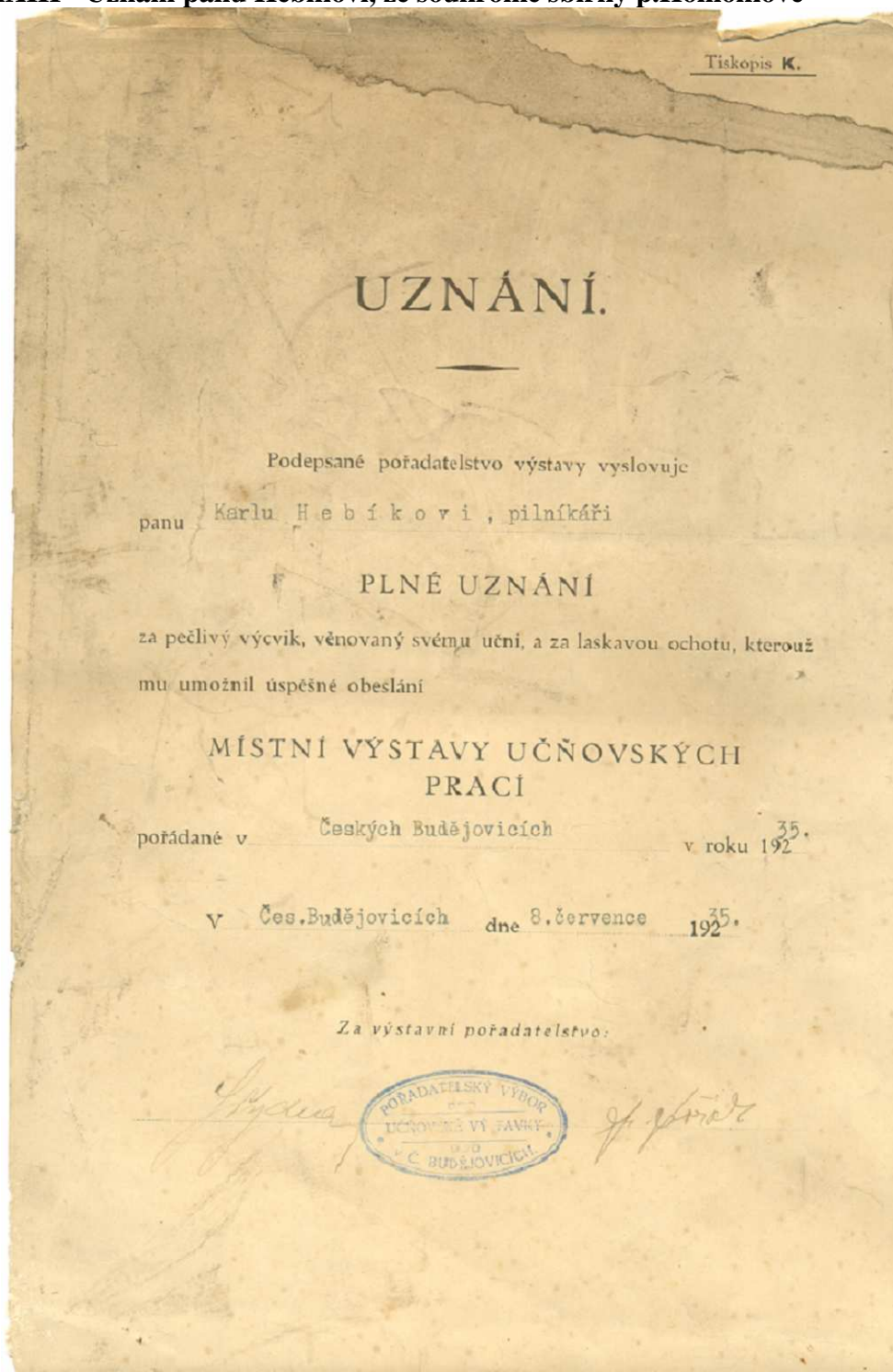
Pro

Č. Budějovice, dne 2. září 1914

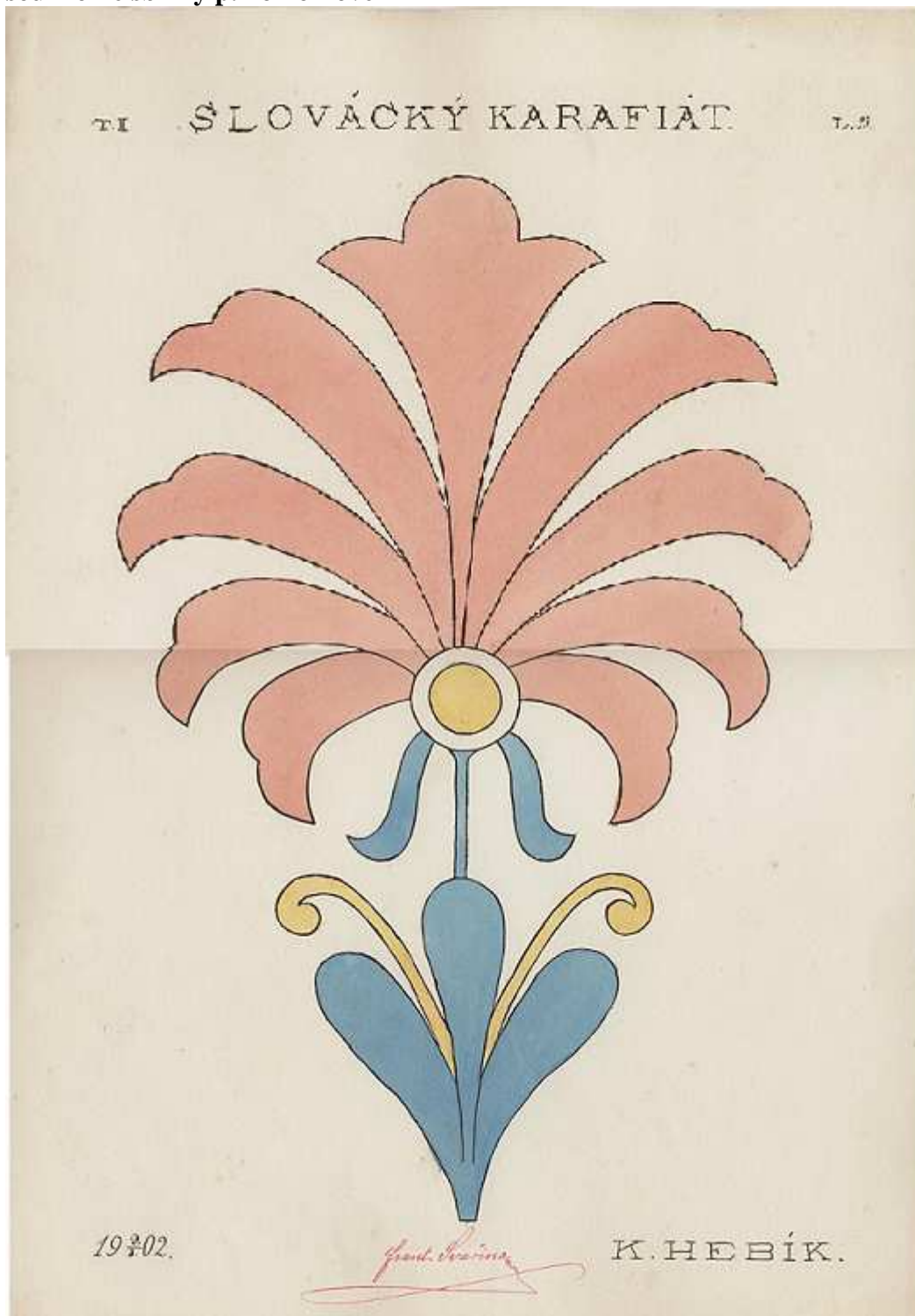
obecní úřad v Hořovicích

Cena
Koruna měno

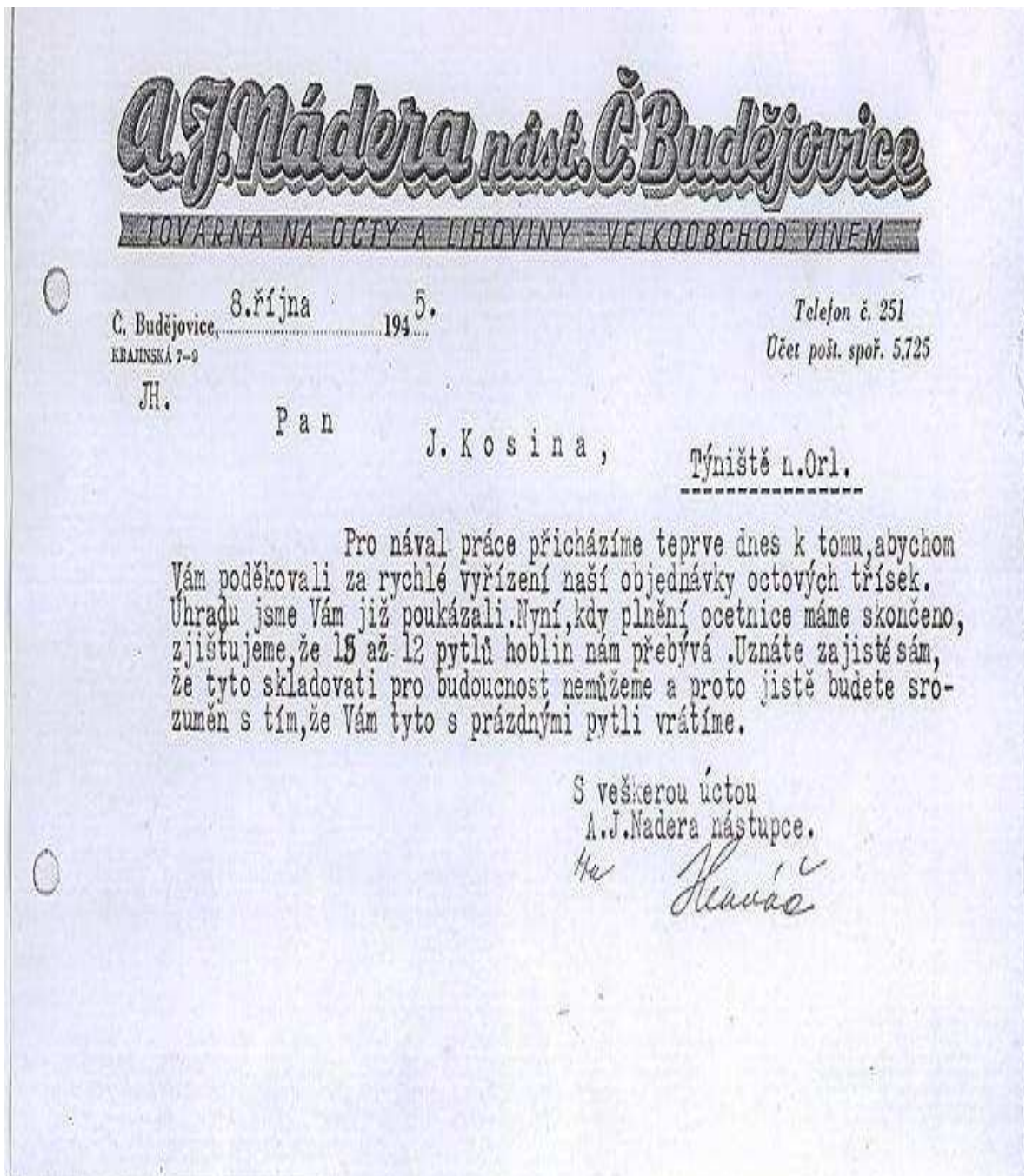
Obr. XXXIII - Uznání panu Hebíkovi, ze soukromé sbírky p.Homolkové

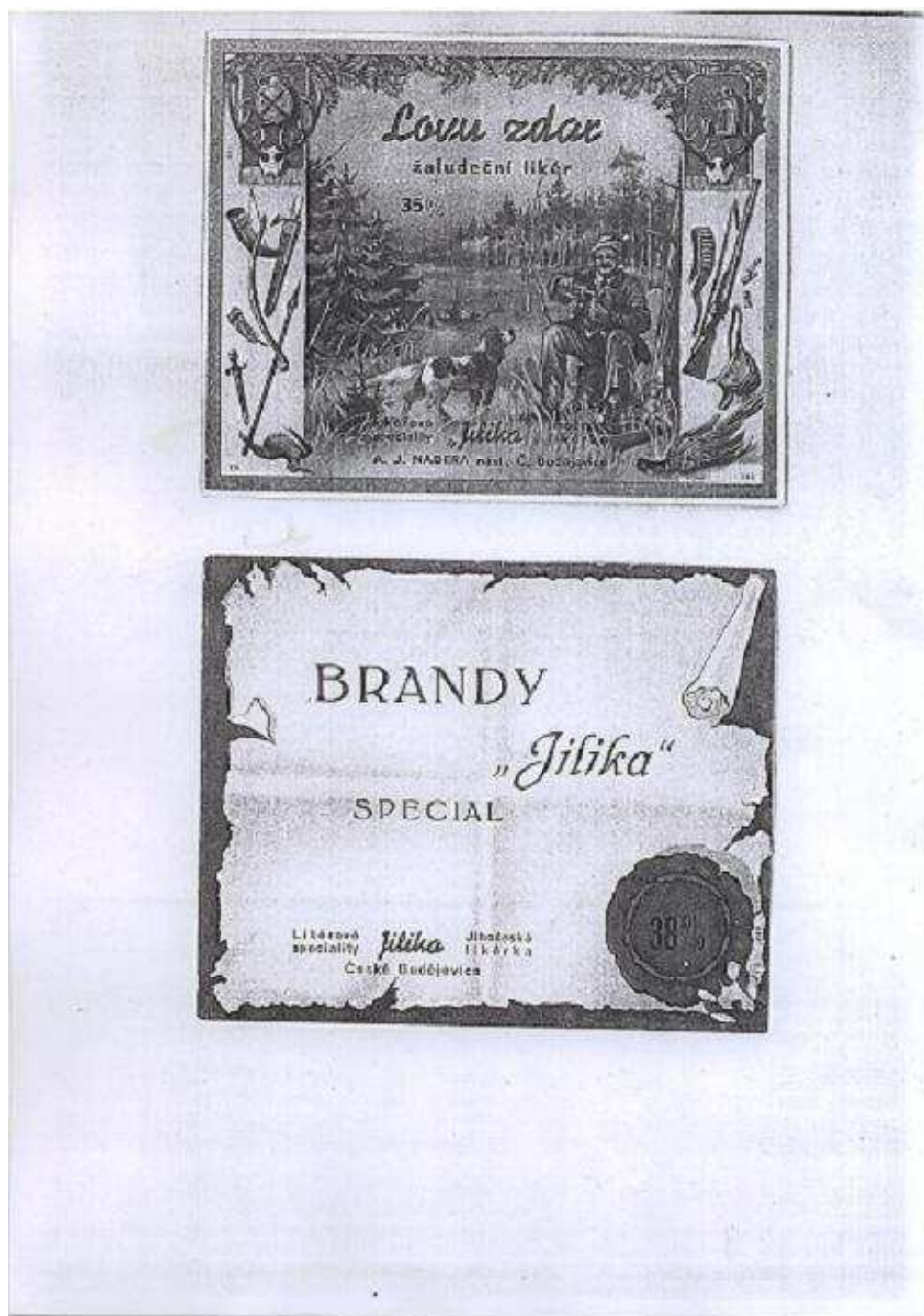
Obr. XXXIV - Hebíková učňovská práce s vlasteneckým motivem – 14,5 roku, ze soukromé sbírky p.Homolkové

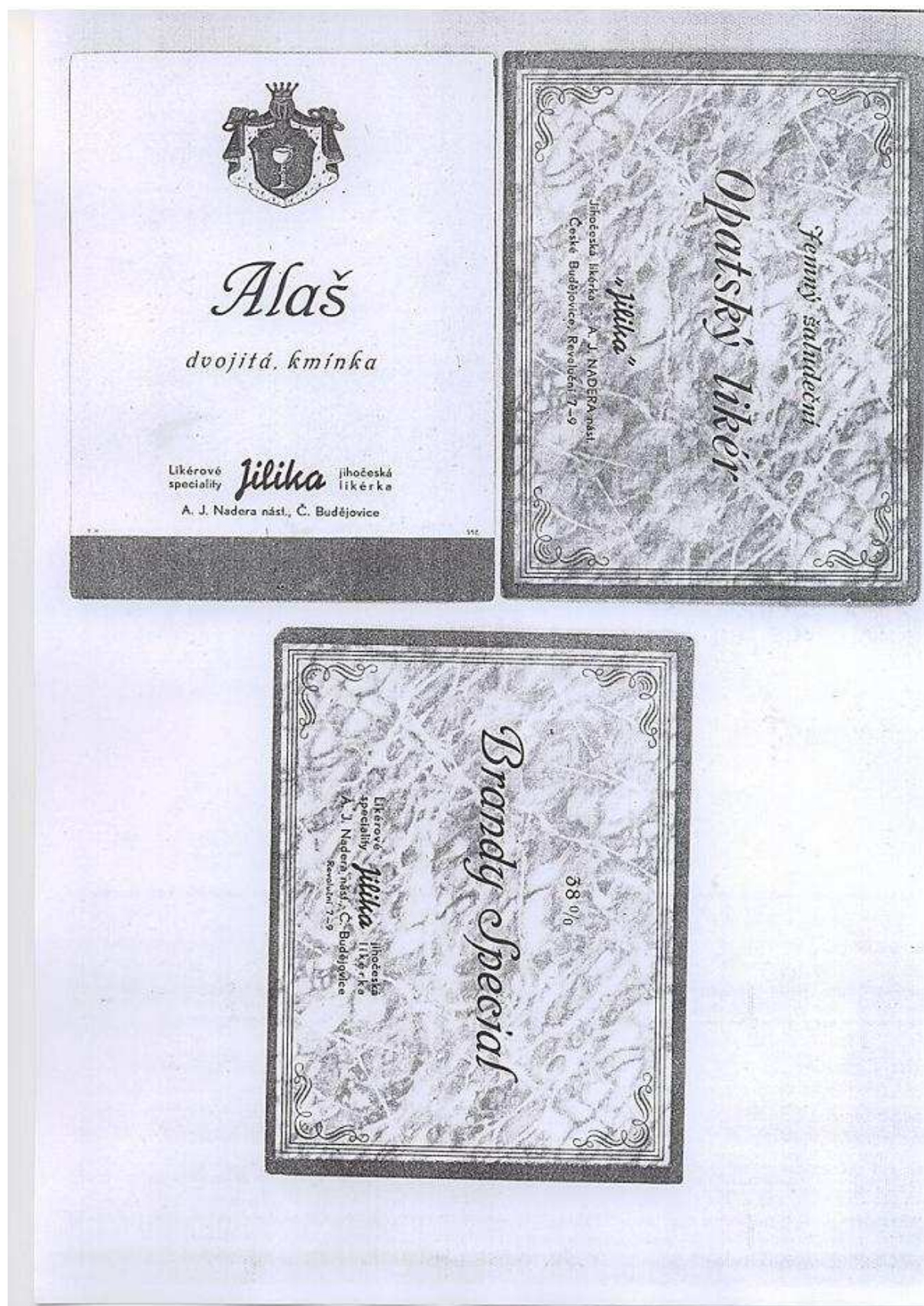
Obr. XXXVI - Pracovní dopis s oznámením, že fakturovaná částka byla již uhrazena a s žádostí o vrácení pytlů, ze soukromé sbírky

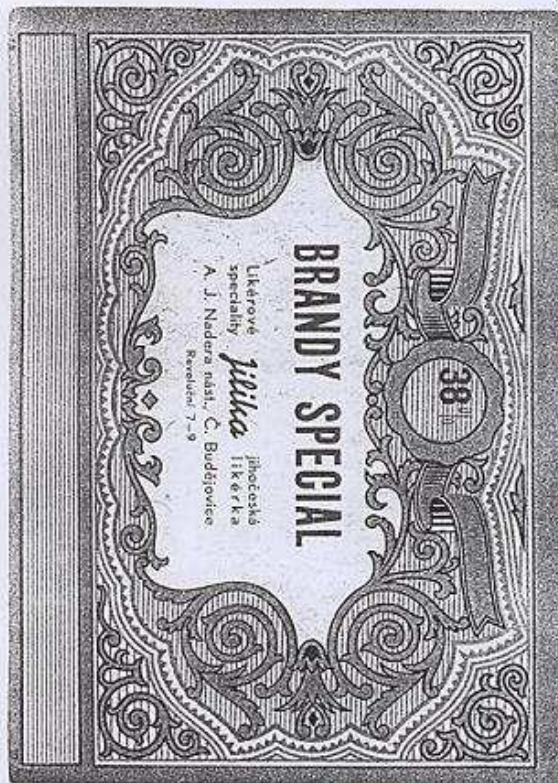
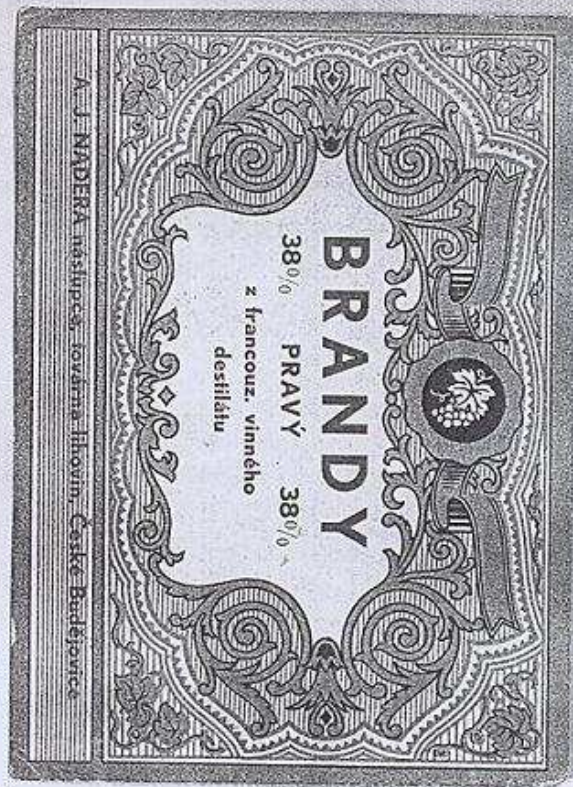
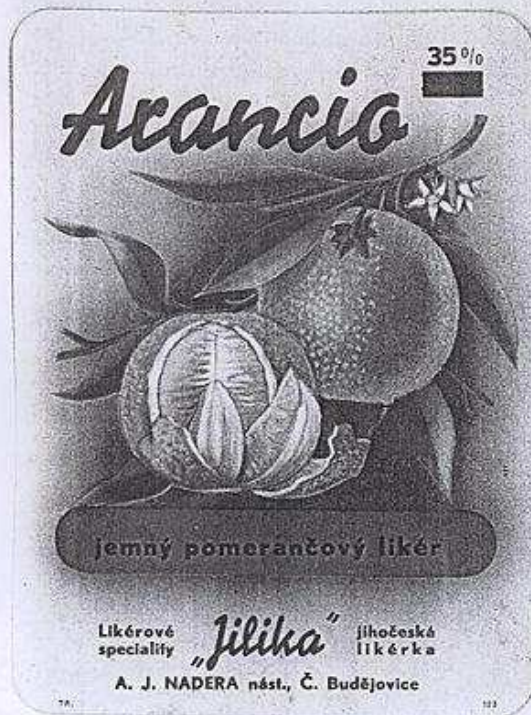
Obr. XXXVII - Etikety firmy JILKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXVIII - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXIX - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXX - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

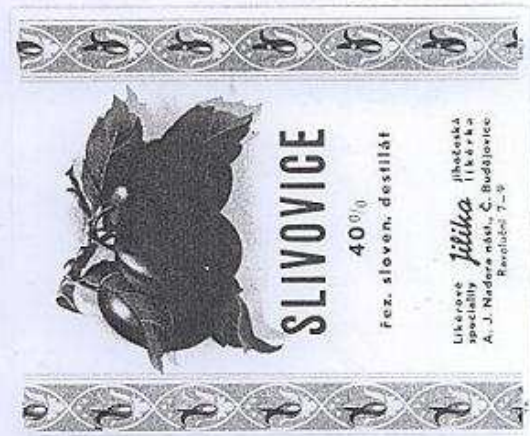
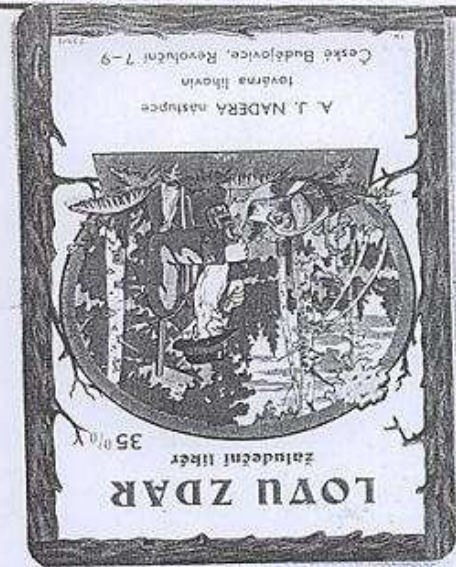
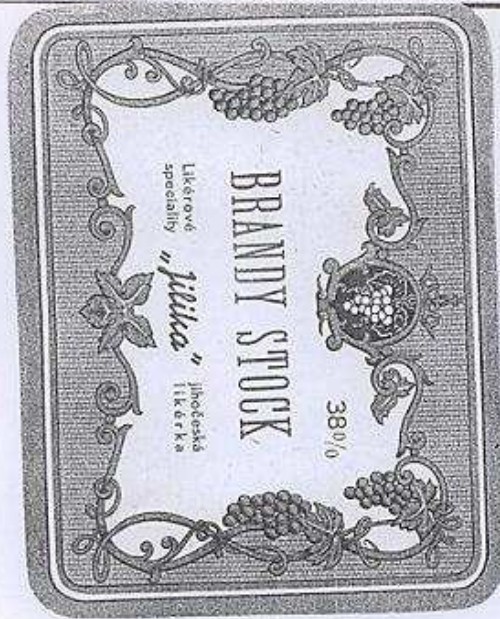
Obr. XXXXI - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

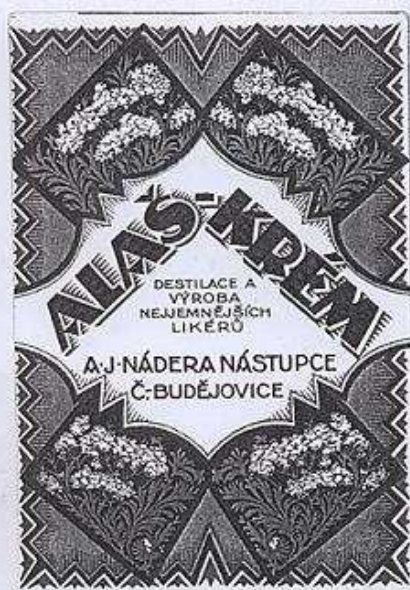
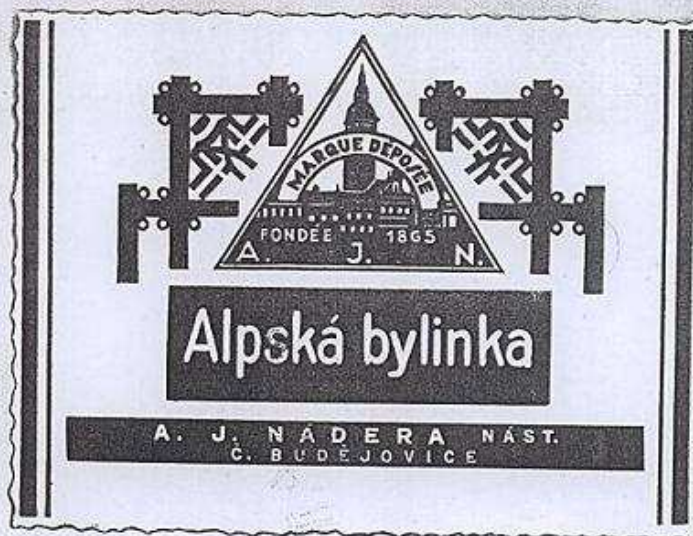
Obr. XXXXII - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXXIII - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXXIV - Etikety firmy JILIKA, ze soukromé sbírky

Obr. XXXXVI - Etikety firmy Pilbauer, ze soukromé sbírky

Obr. XXXXVII - Etikety firmy Pilbauer, ze soukromé sbírky

Obr. XXXXVIII - Ferdinandovy lázně, inzerát z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. neuvedena. v inzertní části

FERDINANDOVY LÁZNĚ

Rašínova ul. **ČESKÉ BUDĚJOVICE** Rašínova ul.

doporučují

svoje nově zřízené lidové sprchy,
parní, vanové a uhličitě lázně.

Horký vzduch. - Masáže.

Pěstění těla.

Telefon 410/VIII.

Stanice elektrické dráhy.

Telefon 410/VIII.

Obr. L - Inzerát Františka.Peyhovského s nabídkou kávy v kalendáři „Vzkříšení“, ze soukromé sbírky

Sladovaná
„Kubatova žitná káva“

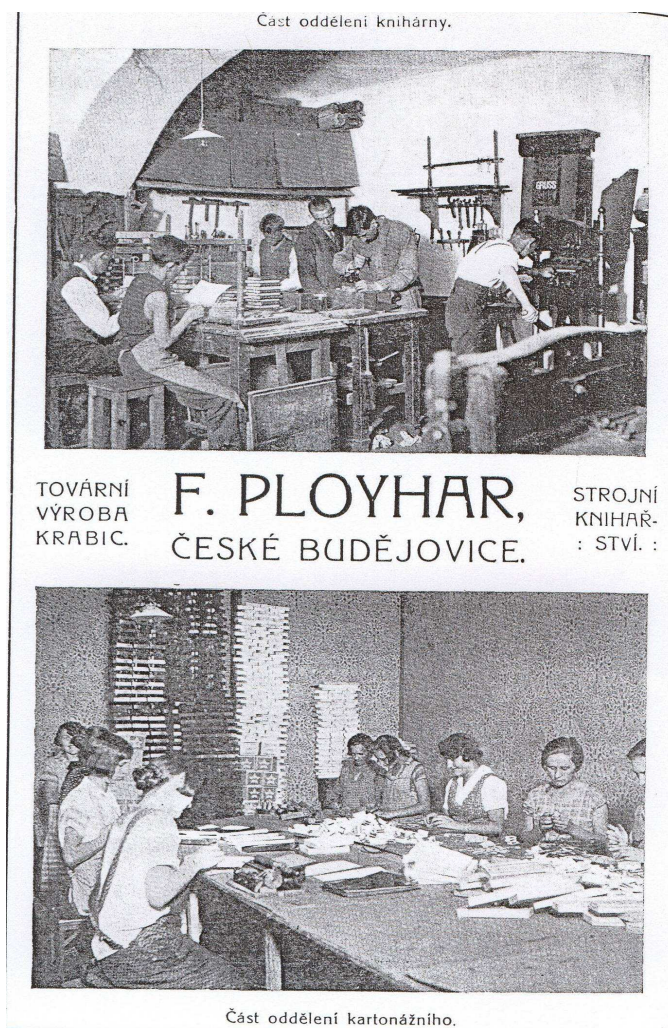
kteřá dnes jako nejzdravější bojné pověstí se těší — nechť nechybí v žádné domácnosti.

Za K 3-80 obdrží každá spořivá hospodyně 5ti kg. plátěný sáček vyplacený na každou pošt. stanici od českého a křesťanského výrobce.

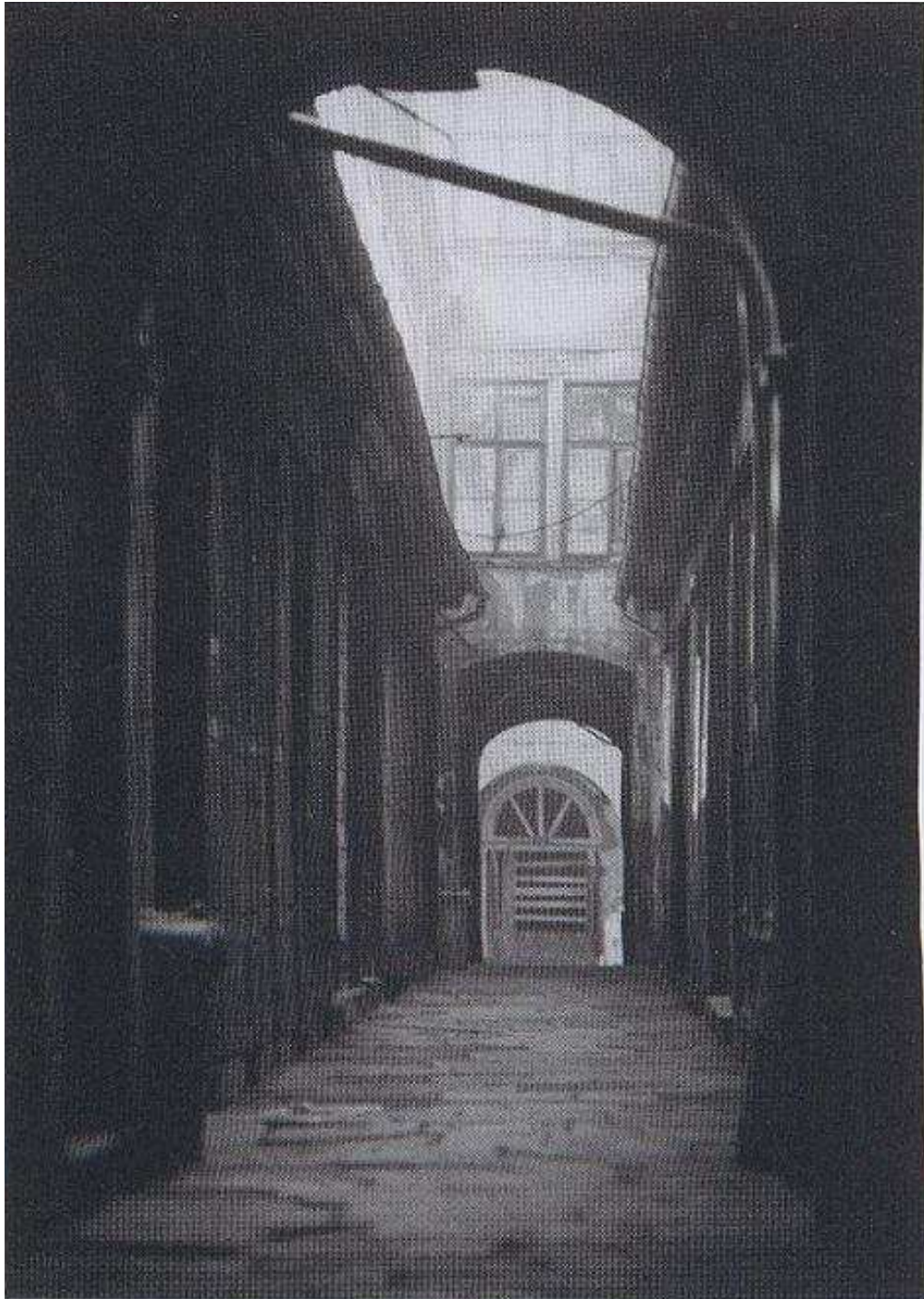
F. PEYHOVSKÝ,
velkovýroba „Kubatovy žitné a sladované
žitné kávy“,
ČESKÉ BUDĚJOVICE.

Kupujte jen u křesťanských obchodníků, při nákupu odvolávejte se na
= inserty kalendáře „Vzkříšení“ =

Obr. LI - Ployhar, knihař foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. 160

Obr. LII - Průchozí dům- „Durchhaus“- fotografie z první poloviny 20.století,
Encyklopedie CB, s.38

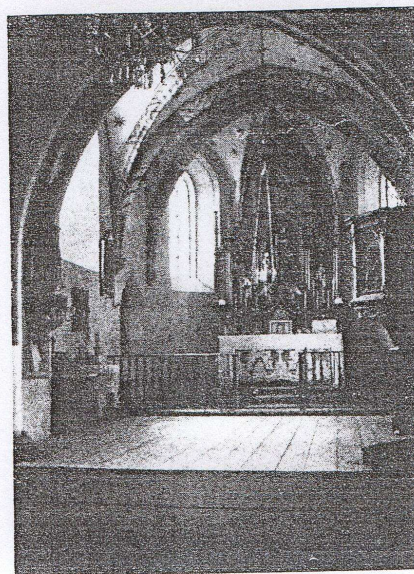

Obr. LIII - Střížov z roku 1945, dobový materiál, ze soukromé sbírky paní Šimové

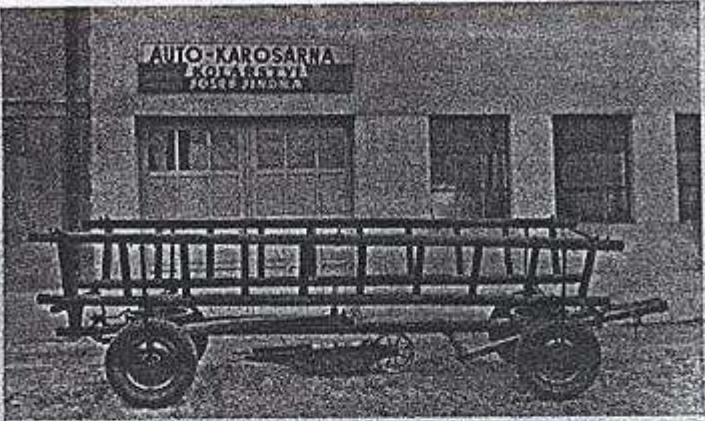
Foto J. Šámal

STŘÍŽOV - 1945

Vnitřek kostela — Foto J. Šámal

Obr. LIV - Kolář Jindra, ze soukromé sbírky

**Bryčky — hospodářská vozidla — vozíky
vozy na pneumatikách vyrábí**

Josef Jindra, Č. Budějovice, Pětidomí 1189

The lower portion of the advertisement features a large, empty rectangular area with a dotted border, likely intended for a customer's name or address.

Obr. LV - Markgraff, závod na výrobu čepic a klobouků, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s.163

Založeno
r. 1831

Založeno
r. 1831

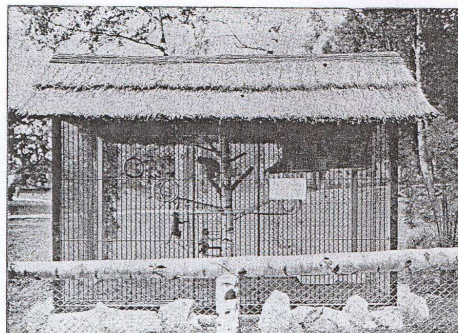
A. MARKGRAF

kožešnický dům továrna čepic
sklad dámských klobouků

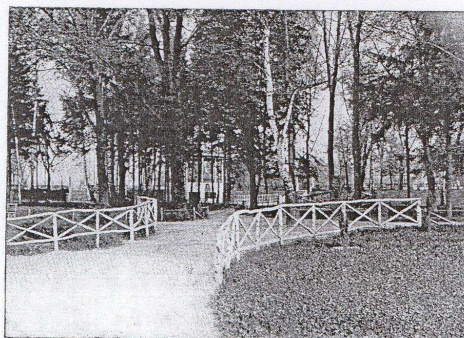
ČESKÉ BUDĚJOVICE,
KRAJINSKÁ TŘÍDA

— Telefon č. 268. —

Obr. LVI - Klec s opičkami, „Háječek“, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. 100

Partie z Krumlovského stromořadí („Háječek“).
Klec s opičkami.

Partie z Krumlovského stromořadí („Háječek“).

V Č. Budějovicích, v neděli dne 7. června 1936.

Ročník VI. — Číslo 6.

Vychází vždy první neděli v měsíci. - Redakce: Č. Budějovice, děkanství, administrace a expedice: Č. Budějovice, Lannova tř. 652. - Novinová sazba povolena řed. pošt a telegr. č. 63.364.VII-1931, podací úřad Č. Budějovice 3.

Mladí katolíci! Přátelé katolické mládeže!

V době, kdy nad otřásajícími se základy lidské společnosti a nad rozpadávajícím se hmotářstvím ducha počíná na chmurné obloze jasně prozařovati božská podoba Kristova, voláme k Tobě, mladý katolíku! Cítíš s námi tíhu mravní skepse, bezduchého rozumářství, hospodářské krise a hledíš s obavou vstříc nastávajícímu přelomu dějin. Víme, že každý národ je strůjcem svého osudu. Nejsme proto z těch, kdož s rukama v klíně očekávají věci budoucích.

Jsme vyznavači učení Kristova, jediného to prostředku k nápravě rozvrácené lidské společnosti a jedině správného ukazovatele těm, kdož v bouři života bez cíle mátožně tápají kolem chrámů, odkud zní celému světu v ústretu slova: »Pokoje svůj dávám vám! Mír dávám světu, státu, národu, obci, rodině a srdci každého z vás!«

Plněním svého programu posilujeme ducha národa, mravní a kulturní hodnoty společnosti lidské. Chceme tak činiti ještě s větším úsilím, dříve, než bude rozhodnuto, do které sféry civilizace bude patřiti naše republika.

V této rozhodné době nutno zdůrazniti význam hesla našeho nezapomenutelného biskupa-vlastence J. V. Jirsíka: »Bůh - církev - vlast!« Do srdce Jirsíkovy diecése, do Čes. Budějovic, zveme Vás, mladí katolíci a přátelé katolické mládeže, letos na slavnosti, které pod názvem: »DNY KATOLICKÉHO MLADÍ« pořádné 27., 28. a 29. června pod protektorátem přítele mladých, našeho milovaného nejdp. Dra Š. B á r t y, biskupa česko-budějovické diecése, jejíž stopadesáté výročí založení současně chceme oslaviti.

DNY KATOLICKÉHO MLADÍ budou manifestací mladých, soustředěných v Diec. sdružení katolické mládeže, jež bude při té příležitosti konati v Č. Budějovicích svou zemskou valnou hromadu. Slétne se sem jihočeské Orelstvo z celé župy Jirsíkovy, aby vykonalo přehlídku svých šiků a ukázalo svoji zdatnost. Sjedne se do Č. Budějovic katolické studentstvo - naši budoucí vychovatelé národa. Přijde sem všechna naše katolická mladá generace.

Přijďte všichni přátelé katolického mládí! Vás všechny, kdož s námi cítíte a jdete, zveme do Českých Budějovic, abyste šli s námi ve svorných řadách, paže vedle paže, srdce vedle srdce, s úsměvem na rtech — plni radostného, mladistvého zanícení pro Boha, církev a vlast! Na shledanou v Čes. Budějovicích ve dnech 27.-29. června!

Diecésní sdružení katol. mládeže v Čes. Budějovicích.

Jihočes. Orelská župa J. V. Jiršíka v Čes. Budějovicích.

Diecésní Sociální sdružení katol. studentstva v Čes. Budějovicích.

Obr. LVIII - Hlas Lidu, 26.9.1910, ročník IV., číslo 98 - inzeráty s nabídkou skládacích oltářů ke svátku Božího těla, ze soukromé sbírky

„Kvítky“ Obrazkový časopis školních dětí, stojí ročně 1 výtisk jen 60 hal., 5 exemplářů spolek 2 K 50 h; na 10 exempl. jednorázový zádrna. — Lidové letáky k agitaci pro katol. zásady 20 exempl. franko 33 hal. — Objednávky na adresu: Frant. Svátek, redaktor „Kvítků“ a Lid. letáků v Praze-II., čp. 505.

Největší křesťanský závod kloboučnický
Josefa Eisnera
v Č. Budějovicích, Krajinská tř. 18.
Vlastní výrobky. Nejlevnější ceny.

NOSICE (traversy), koleje (šiny), cement, ržkos stavební kování, nástroje pro řemeslníky a hospodáře, nářadí včelářské, nádobí kuchyňské, váhy, náhrobní kříže dodává
v nejlevnějších cenách
J. SVOBODA, obchod. železářský
v Č. Budějovicích, Krajinská třída.

Josef Subert, civilní a vojenský krejčí, Č. Budějovice, Česká ul. 42.
Plukovní krejčí c. a k. pět. pluku Viktora Emanuela III. krále italského, č. 28. — Dodavatel spolku c. k. sídlních úředníků. — Veskere obleky pro Obelaha solňáků, velelíst. duchovenstvo. Ceny mírné.

Antonín Mazáč, vlastní výroba deštníků a slunečníků v Č. Budějovicích (palác Zálodny).
doporučuje svůj hojně zasobný sklad deštníků a slunečníků v mírných cenách. Správky a povlaky se co nejdříve vyřizují a levně účtují. Zboží jen nejlepší jakosti. Novinky vždy na skladě. Seřadit obstará.

Česko-Budějovický nábytkový průmysl
Roh Kněžské ulice * **František Kneisl** * Roh Kanovnické ul.
Žádné výklady. Stáje nad 100 úpíných a 30 vzorné zařízených pokojů jest na skladě. **Žádné výklady.**
Následkem vlastní velkovýroby úplné zařízení bytové ve velkém výběru
:: doposud v nebyvalých nízkých cenách. ::
Ceny vřícitné !! Naprostá realnost !! Prohlídka se vyprošuje !! Dlouholetá záruka.

PRAKTICKÉ, snadno postavitelné a rozebíratelné a veskeré kostelní práce vkusné a levné u firmy:
SKLÁDACÍ OLTÁŘE K BOŽÍMU TĚLU, JESKYNĚ S P. MARIÍ LURD., SOSKY NA PROCESÍ, NOSITKA, — SKOLNÍ KŘÍŽE
Petra Buška Synové v Sychrově.

0 50% LEVNĚJI
ošati se celá rodina, když si objedná 1 balík roz-družených kusů po 10—12 metrech: kanišasy, ze-fíry, kepry, ostord, flanely. Zboží jest úplně bezvadné a bylo mně svěreno z exekuční dražby ku rozprodání.
60 metrů jen za K 25—
dobrou zaslá
Josef Beneš, fkalcovna, Bohdašín
u Nov. Města nad Met.
Neopomůž každý hned objednat!

Pro zimní období!
Pleteným a punočářským zbožím a jinými v obor tento spadajícími druhy zboží
přesídili
do Krajinské třídy čís. 11.
(naproti obchodu p. Četka Rybíčky) v Č. Budějovicích
Josef Krbeček, stávkář.

Josef Froněk, Vlastní výroba a prodej mýdla ve velkém i v malém. — Seřad a prodej všeho druhu svíček a voskárského zboží.
České Budějovice, Krajinská třída.

Kupujte u našich českých křesť. inserentů!

Ošklivé útoky živnostenského listu

V poslední době skoro v každém čísle přílohy »Jižní Čechy« v Novém večerníku jsou uveřejňovány články, v nichž napadán jest I. náměstek starosty p. tov. Požárka.

Ve čtvrtek dne 15. t. m. uveřejněn byl opět jeden výplod seriosního žurnalisty pod názvem: »Kde byl nár. soc. poslanec Dr. Neuman, když projížděl president Čsl. republiky Dr. E. Beneš Ces. Budějovicemi«. Při této příležitosti se také žurnalista-živnostník neopomněl otřítí o I. náměstka starosty p. tov. Požárka a uvedl, že při rozmluvě s panem presidentem na jeho dotaz, čeho u nás potřebujeme, odpověděl, že bylo by dobře, kdyby obchodníci s uhlím prodávali uhlí laciněji. Můžeme prohlásiti, že o obchodnících s uhlím nebylo vůbec mluveno, ale pan president republiky, byv upozorněn na všeobecný úpadek průmyslového a živnostenského podnikání, sám uvedl a prohlásil, že se musí zdařiti vybudování nového, náhradního průmyslu a dále, že bude nutné, aby zdejší podniky byly náležitě podpořeny. Doslownie řekl, že to bude jen náhrada za ztracená odbytíště v alpských zemích, kam náš hospodářský život dříve inklinoval a kde svoje výrobky odbýval.

Také o zlevnění dopravních tarifů bylo hovořeno, a to velmi podrobně. K tomu pan president prohlásil, že i toho musí býti docíleno, aby aspoň částečně bylo výrobě u nás pomozeno. I. náměstek starosty města Českých Budějovic podrobně informoval pana presidenta o těžkostech naší výroby a to ještě velmi důkladně a správně. Rozhovor byl veden hlasitě, mnozí přítomní jej sledovali a jistě uznali, že I. náměstek starosty postupoval tak, jak jeho úřad a funkce mu ukládaly. Poukázal, že naše město a celá oblast jihočeská jest vzdálena od dolů, dopravní tarify uhlí zdražují a jejich snížením bude pomozeno našemu průmyslu k zlevnění výroby a tím pak k zvětšení odbytu jeho výrobků. Náhradní průmysl jest možno do Českých Budějovic přemístiti, poněvadž jest zde řada továrních objektů v nečinnosti. Poněvadž rozhovor byl určen veřejnosti, byl veden hlasitě, a co bylo mluveno, to přítomní rádi dosvědčí.

Pisatel článku bude míti možnost pravdivost svého tvrzení prokázati u soudu, poněvadž něco podobného si I. náměstek nemůže nechat líbiti. Urážen podobným způsobem nikdo býti nesmí.

Obr. LX - Inzerát z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s. neuvedena, v inzertní části

Středostavovské Listy.

Orgán čsl. živnostensko-obchodnické strany středostavovské.

□ □ □

*Vychází týdně vždy v pátek ráno.
Předplatné Kč 25.— ročně.
Jednotlivá čísla po 50 h.*

*Redakce, administrace a expedice
v Českých Budějovicích,
Nám. Svobody 33, II. p.*

— Telefon 466/VIII. —

Obr. LXI - 2 x Inzerce Biskupské knihtiskárny v kalendáři „Vzkříšení“, ze soukromé sbírky

TISKOPISY

veškerého druhu
moderně - rychle
korektně - levně

**BISKUPSKÁ
KNIHTISKÁRNA
ČESKÉ BUDĚJOVICE.**
TELEFON 123.

Tiskopisy

všeho druhu
: moderně, :
rychle, kor-
: rektně, :
: levně :

**:: Biskupská ::
knihtiskárna
České Budějovice.
Telefon 123.**

Obr. LXIII - „Vzkříšení“. Kalendář katolickému lidu československého, na r.1909, titulní strana , ze soukromé sbírky

Obr. LXIV - Promenáda na Krumlovském stromořadí, foto z knihy Böhm, České Budějovice, obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, regionální oddělení Jihočeské vědecké knihovny, s.99

Promenáda na Krumlovském stromořadí v Českých Budějovicích.
(Foto J. Blaschko.)

Obr.LXV - České Budějovice kolem roku 1930, ze soukromé sbírky p.Homolkové (na následující straně).

Tento obrázek nelze uložit na CD nosič, je pouze součástí již vytisklé diplomové práce.